

**EĞİTİM DİPLOMASİSİ VE YÜKSEKÖĞRETİM POLİTİKASI
BAĞLAMINDA YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK ULUSLARARASI
ÖĞRENCİLER**

Kürşat Arslan

**DOKTORA TEZİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MART, 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren altı (6) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Kürşat

Soyadı : ARSLAN

Bölümü : Eğitim Yönetimi

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Eğitim Diplomasisi ve Yükseköğretim Politikası Bağlamında
Yumuşak Güç Unsuru Olarak Uluslararası Öğrenciler

İngilizce Adı: International Students as Agents of Soft Power in the Context of
Educational Diplomacy and Higher Education Policy

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Kürşat ARSLAN

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Kürşat ARSLAN tarafından hazırlanan “Eğitim Diploması ve Yükseköğretim Politikası Bağlamında Yumuşak Güç Unsuru Olarak Uluslararası Öğrenciler” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Ferudun SEZGİN

(Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR

(Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Başkent Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Serkan KOŞAR

(Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Türker KURT

(Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Merve ZAYİM KURTAY

(Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 05/03/2024

Bu tezin Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Anneme, Babama ve Eşime

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimi süreci boyunca her konuda olduğu gibi bu tezin ortaya çıkmasına öz veriyle katkı sunan, gerekli tüm desteği sağlayan, bilgi ve deneyimiyle yoluma ışık tutan, birlikte çalışmaktan onur ve gurur duyduğum danışmanım ve değerli hocam Prof. Dr. Ferudun SEZGİN'e çok teşekkür ederim.

Tez izleme komitemde yer alan değerli hocalarım Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR ve Prof. Dr. Serkan KOŞAR'a tezimin her aşamasında değerli görüş, öneri ve destekleriyle bana yardımcı oldukları için kendilerine teşekkürü bir borç bilirim. Görüş ve önerileriyle tezimin geliştirilmesine destek olan tez jürimde yer alan Prof. Dr. Türker KURT ve Doç. Dr. Merve ZAYİM KURTAY hocalarıma çok teşekkür ederim.

Uygulama yaptığım üniversitelerde görevli değerli yöneticilere, uzmanlara ve uluslararası öğrencilere özel bir teşekkür borçluyum. Lisansüstü eğitimim boyunca destekleriyle sürekli yanımda olan Karabük Üniversitesi'ndeki Karabük Üniversitesi'ndeki değerli hocalarım ve çalışma arkadaşlarım Prof. Dr. Ali Çağatay KILINÇ ve Dr. Öğr. Üyesi Mustafa POLAT'a teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak beni bugünlere getiren değerli anneme, babama ve kıymetli aileme müteşekkirim. Manevi desteğini her zaman hissettiğim ve tez dönemi boyunca sürekli yanımda olan eşim ve hayat arkadaşım Ayça Bilge TEMİZ ARSLAN'a lisansüstü eğitim sürecinde göstermiş olduğu hassasiyet, özveri ve sabır için sonsuz teşekkür ederim.

Kürşat ARSLAN

**EĞİTİM DİPLOMASİSİ VE YÜKSEKÖĞRETİM POLİTİKASI
BAĞLAMINDA YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK
ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER**

(Doktora Tezi)

Kürşat Arslan
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mart 2024

ÖZ

Bu araştırma yumuşak güç teorisi ekseninde Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma süreci açısından artan öneme sahip uluslararası öğrencilerin deneyimlerini ve algılarını temel alarak süreçte etkin rol oynayan diğer unsurların da katkılarını analiz etmek kaydıyla Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücünü farklı boyutlarıyla ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda araştırmada Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücünün nesnel ölçütlerle değerlendirilmesine yönelik olarak uluslararası öğrencilerin ve süreçte etkin rol alan diğer unsurların Türk yükseköğretiminin yumuşak gücüne yönelik algıları, deneyimleri, düşünceleri, eleştirileri, önerileri gibi konuların yanı sıra sistem içerisinde karşılaştıkları güçlükler, kendilerine sunulan koşullar ve sürecin iyi yönetilmemesi durumunda ortaya çıkabilecek olası sorun ve riskleri ortaya koyarak yumuşak güç birikimi odaklı etkili bir yükseköğretim politikası açısından yapılması gerekenler ve sorumluluklara ilişkin bütüncül bir değerlendirme sunmak hedeflenmiştir. İfade edilen bu

bağlam çerçevesinde araştırma, karma araştırma yaklaşımlarından açıklayıcı ardışık desen kullanılarak kurgulanmıştır. Bu doğrultuda araştırma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama olan araştırmanın nicel boyutunda uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretiminin yumuşak gücüne yönelik algı düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır ve bu aşamada Arslan ve Sezgin (2023) tarafından geliştirilen Uluslararası Öğrenciler için Algılanan Yumuşak Güç Ölçeğinden faydalanılmıştır. Nicel boyut için araştırma örneklemini oluşturan 407 uluslararası öğrenci iki farklı devlet üniversitesinden seçkisiz örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. İkinci aşama olan nitel boyutta ise nicel boyutta elde edilen verilerin zenginleştirilip çeşitlendirilmesi ve böylece araştırma olgusunu detaylandırarak açıklamak ve genişletmek amaçlanmıştır. Buna göre ilk olarak iki farklı devlet üniversitesinden amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik ve ölçüt örnekleme kullanılarak her iki üniversitede öğrenim gören uluslararası öğrencilerin oluşturduğu bir katılımcı grubu belirlenmiştir. Bir sonraki aşamada ise uluslararası öğrencilerle ilk elden temasta bulunan üniversitelerin değişim programları ofisleri, uluslararası öğrenci işleri, dış ilişkiler ve TÖMER gibi birimlerinde görevli yönetici ve uzmanların deneyimleri temelinde Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücüne ilişkin bakış açılarının ortaya konulması ve detaylı biçimde değerlendirilmesi açısından bir başka katılımcı grubu oluşturulmuştur. Araştırmanın nitel boyutunda veri toplama aracı olarak her bir katılımcı grubu için yarı-yapılandırılmış görüşme formları geliştirilmiş ve veriler toplamda 19 katılımcı ile yapılan görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma verileri, iki aşamada analiz edilmiştir. Öncelikle araştırmanın nicel boyutunda Uluslararası Öğrenciler için Algılanan Yumuşak Güç Ölçeğinden elde edilen veriler analiz edilmiştir. İlk olarak nicel verilerin analizinde araştırma sorularında yer alan değişkenler açısından cinsiyet ve burs alma durumlarına yönelik olarak Bağımsız Örneklem T-Testi (Independent Samples T-Test); Türkiye’de bulunma süresi, öğrenim görülen bölüm/bilimsel ve Türk üniversitelerine gelme yöntemlerine göre Tek-Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) gibi parametrik testler kullanılarak ilgili değişkenler açısından anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. İkinci olarak ise nitel veri analizinde görüşmelerden elde edilen veriler, nitel verilerin sistematik olarak işlenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi süreçlerini içeren “içerik analizi” tekniğiyle analiz edilmiştir. Araştırmada, geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşabilmek için azami özen ve dikkat gösterilmiştir. Bu kapsamda inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik kapsamında çeşitli stratejiler kullanılmıştır. Her iki veri setine ilişkin bulgular ayrıntılı biçimde sunulmuş ve raporlanmıştır. Veri analizleri sonucunda ulaşılan bulgular, çeşitli ana başlıklar halinde sınıflandırılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda elde edilen bulgular uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne ilişkin algılarının orta düzeyde pozitif yönde olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinde bulunma sürelerine göre memnuniyet düzeylerinin anlamlı bir şekilde değiştiği saptanmıştır. Benzer şekilde Türk üniversitelerine gelme yöntemlerine göre Türkiye Burslarıyla gelen uluslararası öğrencilerin algı düzeylerinin diğer gruplara göre pozitif yönde farklılaştığı anlaşılmaktadır.

Öte yandan öğrencilerin cinsiyetleri ve öğrenim gördükleri bölüm gibi değişkenlerin algıları üzerinde herhangi bir anlamlı etkisi bulunamamıştır. Araştırmanın nitel boyutunda Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşma sürecinde uluslararası öğrencilerin bakış açıları ve deneyimleri ile bu sürecin en yakın tanıkları olan üniversitelerin uluslararası öğrenci birimleri ve değişim programları gibi ofislerde görev yapan yönetici ve uzmanların görüşleri derinlemesine analiz edilmiş ve Türk yükseköğretiminin uluslararasılaşma dinamiklerine ve Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne ışık tutması bakımından önemli bulgular raporlanmıştır. Buna göre bulgular uluslararası öğrenci olmanın dinamik doğası, akademik ve sosyal açıdan deneyimler, karşılaşılan güçlükler, Türk üniversitelerinin yumuşak gücü, uluslararası öğrencilerin önemi, sistemsel ve yapısal eksiklikler ve çözüm önerileri gibi her biri çeşitli kategoriler içeren birçok tema altında toplanmaktadır. Araştırma bulguları literatüre dayalı olarak tartışılmış teori, araştırma ve uygulama açısından önerilerde bulunulmuştur. Sonuç olarak nicel ve nitel bulguları bir araya getiren bu araştırma, Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma sürecinin karmaşık dinamiklerine ve yumuşak güç potansiyeline ışık tutabilir, politika yapıcılara ve gelecekteki araştırmalara rehberlik edebilir ve uluslararası öğrencilerin deneyimlerini iyileştirmeye katkıda bulunurken Türk üniversitelerinin küresel sahnedeki gerçek potansiyelini ortaya çıkarabilir.

Anahtar Kelimeler : Yükseköğretim, uluslararasılaşma, uluslararası öğrenci, yumuşak güç, eğitim diplomasisi

Sayfa Adedi : xix + 243

Danışman : Prof. Dr. Ferudun Sezgin

INTERNATIONAL STUDENTS AS AGENTS OF SOFT POWER IN THE CONTEXT OF EDUCATIONAL DIPLOMACY AND HIGHER EDUCATION POLICY

(Ph.D. Thesis)

Kürşat Arslan

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

March 2024

ABSTRACT

Drawing on a detailed exploration of the experiences and perceptions of international students, this research endeavors to shed light on the growing significance of Turkish higher education through the lens of soft power theory. Its primary objective is to meticulously analyze the diverse array of factors contributing to the potential soft power of Turkish higher education system, offering a comprehensive understanding of this complex interplay. To this end, the research strives to offer a comprehensive assessment of the challenges encountered by international students and an evaluation of the facilities provided to them, along with an exploration of potential problems and risks that may ensue without effective management. Additionally, the study investigates the perceptions, lived experiences, critiques, and recommendations voiced by international students and other stakeholders actively engaged in bolstering the soft power of Turkish higher education. It thus seeks to assess the soft power potential generated by the internationalization efforts in Turkish academia using objective

criteria, offering a holistic appraisal of necessary actions and responsibilities for an effective higher education policy geared towards soft power accumulation. In this vein, the research was structured employing an explanatory sequential pattern of mixed methods research design. The study unfolded in two successive phases. The first phase, rooted in the quantitative domain, sought to gauge the perception levels of international students regarding the soft power dynamics of Turkish higher education. To accomplish this, the research utilized the Perceived Soft Power Scale for International Students, developed by Arslan and Sezgin (2023). For the quantitative part, the 407 international students constituting the research sample were selected from two different state universities using simple random sampling. Transitioning to the qualitative phase, the second stage of the study aimed to enrich and broaden the insights obtained from the quantitative findings, thereby offering a comprehensive exploration and elaboration of the research phenomenon. Initially, a participant group comprising international students enrolled in two distinct state universities was identified using maximum variation and criterion sampling techniques. Subsequently, another participant group was assembled to meticulously uncover and evaluate the perspectives of directors and experts engaged in units such as exchange programs offices, international student affairs, foreign relations, and TÖMER within universities. These individuals, drawing upon their firsthand experiences, provided invaluable insights into the potential soft power of Turkish higher education. In this phase, semi-structured interview forms were crafted for each participant group to facilitate data collection and then data were gathered through interviews conducted with a total of 19 participants. The research data were then analyzed through two distinct stages. Initially, the data obtained from the Perceived Soft Power Scale for International Students were analyzed. In analyzing quantitative data, parametric tests such as the Independent Samples T-Test for gender and scholarship status, and One-Way ANOVA for variables like duration of stay in Türkiye, department/major field of study, and methods of arrival to Turkish universities, were employed to explore whether significant differences existed with regard to the variables addressed in the research questions. Following this, in qualitative data analysis, the data derived from the interviews underwent scrutiny utilizing the "content analysis" technique that entails systematically processing, interpreting, and evaluating qualitative data. Furthermore, utmost care and attention was paid to reach valid and reliable results. In this context, various strategies were used within the scope of credibility, transferability, consistency and confirmability. The findings of both data sets are presented and reported in detail, as well as classified under various main headings. Analysis of the quantitative data reveals that international students generally maintain moderately positive perceptions of the potential soft power of Turkish universities, with an average score of 3.89. However, considerable differences in satisfaction levels were observed among international students, particularly in relation to the duration of their stay in Turkish universities. Additionally, it was noted that perception levels varied positively based on the methods of arrival at Turkish universities, particularly for students with Turkish Scholarships. Conversely, variables such

as students' gender and academic major did not show any significant impact on their perceptions. In the qualitative part of the study, the perspectives and experiences of international students in the internationalization process of the Turkish higher education system and the insights of the directors and experts operating in various offices such as international student units and exchange programs office, who possess firsthand insights into this process, were analyzed in depth. The study yielded significant findings, contributing to our understanding of the dynamics of internationalization within Turkish higher system and the potential soft power of Turkish universities. Accordingly, the findings are grouped under several themes, each of which includes various categories such as the dynamic nature of being an international student, academic and social experiences, encountered challenges, the soft power exerted by Turkish universities, the significance of international students, systemic and structural deficiencies, and suggestions for remedies. The research findings are discussed in the light of existing literature, leading to recommendations for theory, research, and practice. Therefore, this study, amalgamating both quantitative and qualitative findings, holds significance in scrutinizing the soft power potential of Turkish universities on the global stage. Additionally, it sheds light on the intricate dynamics of internationalization and soft power within Turkish higher education system, offering guidance to policymakers and future researchers, and contributing to enhancing the experiences of international students.

Keywords : Higher education, internationalization, international student, soft power, educational diplomacy

Number of Pages : xix + 243

Advisor : Prof. Dr. Ferudun Sezgin

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI7	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vi
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xvii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
KISALTMALAR LİSTESİ	xix
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı.....	10
Araştırmanın Önemi	11
Sınırlılıklar	13
Varsayımlar	13
Tanımlar	14
BÖLÜM II	15
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	15

Güç Kavramı	15
Uluslararası İlişkiler Bağlamında Güç	19
Yumuşak Güç	24
Tarihi ve Teorik Temelleri Bakımından Yumuşak Güç Kavramı.....	31
Yumuşak Güç Kaynakları.....	33
Yumuşak Güç Unsuru Olarak Yükseköğretim	38
Dünya Ülkelerinden Örneklerle Eğitim Diplomasisi ve Yumuşak Güç İlişkisi41	
<i>Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Örneği.....</i>	<i>44</i>
<i>Birleşik Krallık Örneği</i>	<i>47</i>
<i>Çin Örneği.....</i>	<i>49</i>
<i>Avrupa Birliği Örneği.....</i>	<i>52</i>
Türk Yükseköğretimi Açısından Eğitim Diplomasisi ve Yumuşak Güç.....	55
Yükseköğretimde Yumuşak Güç Üzerine Araştırmalar	60
Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Önemi	68
Akademik, Ekonomik, Politik ve Sosyo-Kültürel Gerekçeler.....	72
Uluslararasılaşmaya Engel Durumlar Olarak Ticarileşme ve Yozlaşma	74
Türk Yükseköğretiminde Uluslararasılaşma Eğilimleri.....	76
Uluslararası Öğrenciler Açısından Türk Üniversitelerinin Mevcut Durumu .	78
BÖLÜM III.....	82
YÖNTEM	82
Araştırmanın Modeli.....	82
Nicel Araştırma Boyutu için Evren ve Örneklem.....	84
Nitel Araştırma Boyutu için Katılımcılar/Çalışma Grubu:	88
Veri Toplama Araçları.....	90
Uluslararası Öğrenciler İçin Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği.....	90

Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formları.....	91
Verilerin Analizi	92
İnandırıcılık	95
Aktarılabilirlik.....	95
Tutarlılık	96
Teyit edilebilirlik.....	96
Araştırmacının Rolü	97
BÖLÜM IV	98
BULGULAR.....	98
Nicel Bulgular	98
Uluslararası Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Algı Düzeyleri	99
Uluslararası Öğrencilerin Burs Durumlarına Göre Algı Düzeyleri	100
Uluslararası Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölüm/Bilimsel Değişkenine Göre Algı Düzeyleri	101
Uluslararası Öğrencilerin Türk Üniversitelerinde Bulunma Sürelerine Göre Algı Düzeyleri.....	102
Uluslararası Öğrencilerin Türk Üniversitelerine Gelme Yöntemlerine Göre Algı Düzeyleri	104
Nitel Bulgular	107
Uluslararası Öğrenci Görüşlerine İlişkin Nitel Bulgular	108
Uluslararası Öğrenci Olmanın Dinamik Doğası.....	108
Akademik ve Sosyal Açından Deneyimler	109
Karşılaşılan Güçlükler/Engeller/Zorluklar	114
Türk Üniversitelerinin Uluslararası İmajı ve Tercih Edilme Nedenleri.....	121

Türk Üniversitelerinin Yumuşak Gücü ve Mezunların Gelecekteki Katkıları	
.....	124
Sistemsal İyileştirme Öneri ve İstekleri.....	127
Yönetici ve Uzman Görüşlerine İlişkin Nitel Bulgular	131
Uluslararası Öğrencilere Yönelik Bakış Açısı	132
Uluslararası Öğrencilerin Önemi.....	134
Olanaklar Açısından Üniversiteler, Memnuniyet Düzeyleri ve Cazibe/Çekme Faktörleri	137
Karşılaşılan Sorunlar ve Memnuniyetsizlik Yaratan Durumlar	142
Türk Üniversitelerinin Yurtdışındaki İmajı ve Yumuşak Güç Kavramı	145
Sistemsal ve Yapısal Eksiklikler ve Çözüm Önerileri.....	149
BÖLÜM V	157
TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER	157
Tartışma.....	157
Nicel Bulguların Tartışması	157
Nitel Bulguların Tartışması.....	162
Sonuç.....	194
Öneriler.....	198
KAYNAKLAR	201
EKLER	226
EK 1: Etik Kurul Onayı.....	227
EK 2: Veri Toplama İzin Belgesi	228
EK 3: Uluslararası Öğrenciler İçin Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği.....	229
EK 4: Perceived Soft Power Scale for International Students.....	230
EK 5: Uluslararası Öğrenciler İçin Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	231

EK 6: Semi-Structured Interview Form for International Students.....	235
EK 7: Uzman ve Yöneticiler İçin Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu	238
EK 8: Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu.....	242

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1 .Araştırma Evrenini Oluşturan Uluslararası Öğrenci Sayıları	84
Tablo 2. Örneklemin Demografik Özellikleri	87
Tablo 3. Katılımcı Profili (Uluslararası Öğrenciler)	89
Tablo 4. Katılımcı Profili (Yönetici ve Uzmanlar)	89
Tablo 5. Uluslararası Öğrenciler İçin Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği Ölçüm Değerleri .	91
Tablo 6. Uluslararası Öğrencilerin Türk Üniversitelerinin Potansiyel Yumuşak Gücüne İlişkin Algı Düzeylerine Yönelik Betimsel İstatistikler.....	99
Tablo 7. Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları	100
Tablo 8. Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği Puanlarının Burs Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları	101
Tablo 9. Uluslararası Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölüm Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	102
Tablo 10. Uluslararası Öğrencilerin Türk Üniversitelerinde Bulunma Sürelerine Göre Algı Düzeyleri	103
Tablo 11. Hochberg's GT2 Kullanılarak Yapılan Post-Hoc Analizinin Temel Bulguları	103
Tablo 12. Uluslararası Öğrencilerin Türk Üniversitelerine Gelme Yöntemlerine Göre Algı Düzeyleri	105
Tablo 13. Hochberg's GT2 Kullanılarak Yapılan Post-Hoc Analizinin Temel Bulguları	106

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1.* Türk Yükseköğretim Kurumlarında Bulunan Uluslararası Öğrenci Sayıları 79
- Şekil 2.* Türk Yükseköğretim Kurumlarında Uyruklarına Göre Öğrenci Sayıları 80

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AF	Alliance Française
AKTS	Avrupa Kredi Transfer Sistemi
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
DAAD	Deutscher Akademischer Austauschdienst/German Academic Exchange Service
EHEA	European Higher Education Area
EUA	European University Association
FCDO	Foreign, Commonwealth and Development Office
UAI	Union Académique Internationale
IEE	Institute for International Education
IFA	Institut für Auslandsbeziehungen/Institute for Foreign Cultural Relations
MIT	Massachusetts Institute of Technology
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
SEVP	Student and Exchange Visitor Program
TMV	Türkiye Maarif Vakfı
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YÖS	Yabancı Öğrenci Sınavı
YTB	Yabancı ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıklar, varsayımlar ve tanımlar gibi alt başlıklara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Günümüzün gelişen çok merkezli dünya düzeni göz önüne alındığında, devletler artan küresel karşılıklı bağımlılığın yanı sıra hedeflerine ulaşmak ve sosyo-ekonomik alanlarda uzun süreli sağlam bir kalkınma sağlamak için çekiciliğini artırmaya ve uluslararası duruşunu güçlendirmeye çalışmaktadır. Bu açıdan çağın gereksinimleri durumsal koşullar bağlamında çeşitlenip çoğalırken ülkelerin bu gereksinimleri karşılamak adına stratejiler geliştirdiği, politikalar oluşturduğu ve önlemler aldığı söylenebilir. Dolayısıyla günümüzde ülkeler açısından küreselleşme sürecinin yarattığı bu yeni dünya düzenine hem uyum sağlamak hem de uluslararası ölçekte etki alanı oluşturmak başlıca bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte karşılıklı bağımlılığın arttığı ve uluslararası düzeyde iyi ilişkilerin önem kazandığı bu uyumsama sürecinde ülkeler kendi politikalarını ve toplumsal kurumlarını gün geçtikçe daha da rekabetçi olan piyasaları, bilim ve teknolojiadaki gelişimleri takip etmek ve dönemin yeni dinamikleri ile senkronize hareket edebilen bir biçimde dönüştürmek zorunda kalmışlardır.

Bugün birçok ülke, geçmişte kullanılan zorlayıcı güç unsurları olarak nitelendirilen askeri güç, vesayet gücü gibi karşı tarafı baskı ve tahakküm altında tutmayı gerektiren modası geçmiş yöntemlerle gerek ulusal gerekse uluslararası ölçekte etki alanı yaratamayacağını anlamıştır. Bu bakımdan ülkeler başta sosyo-ekonomik kalkınmayla birlikte ulusal güvenliklerini güvenceye almak, dış politika hedeflerine ulaşmak ve uluslararası alanda etki alanlarını genişletmek adına geçmişte kalmış zorlayıcı yöntemler kullanmanın birçok olumsuz sonuç ve itibarlarına sert bir darbe vurma riskiyle dolu olduğunu fark etmiş ve bu yöntemleri değiştirme ya da çeşitlendirme yarışına girişmiştir. Bu konuda Nye (1990) soğuk savaş sonrası dönemde, güç olgusunda yaşanan eksen değişikliği ile birlikte kaba ya da sert güce yapılan vurgudan uzaklaşılırken bunun yerine başka yöntemlerle ikna etmeye ve dolayısıyla gücün maddi olmayan unsurlarına güvenmeye doğru bir yönelim olduğunu belirtmektedir.

Dahası, 21. yüzyıl gerçekleri ve koşulları göz önünde bulundurulduğunda giderek artan sayıda meselede sert güç unsurlarının artık nihai belirleyiciler olmadığı anlaşılmaktadır (Nye, 2021). Ayrıca gün geçtikçe geçerliğini yitirmekte olan askeri ve ekonomik güç unsurları gibi sert güçlerini başka ülkeleri tahakküm altına almak ve onları gerekli olanı yapmaya zorlamak için kullanan pek çok ülkenin bu anlayıştan vazgeçtiğini görmek mümkündür (Ostashova, 2020). Dolayısıyla benimsenen bu anlayışın önemli bir sonucu olarak birçok ülkenin sert güç politikaları uygulamanın yüksek maliyeti ve yarattığı olumsuz imaj nedeniyle yumuşak güç araçlarından giderek daha fazla yararlandığı söylenebilir.

Yumuşak güç, en genel anlamda zorlayıcı yöntemlere başvurmadan diğer ülkelerin davranışlarını şekillendirmeyi ifade eder (Nye, 2004). Diyalektik bir yaklaşımla yumuşak güç, askeri güç, yaptırım gücü gibi zorlayıcı unsurlar veya teşvikler, diğer bir deyişle para (rüşvet) verme gibi kaba güç kanyaklarının aksine cazibe ve ikna ile diğer başka ülkelere tesir etme ve onları arzu edilen davranışa yönlendirebilme potansiyeli olan bir güç kaynağı olarak anlaşılabilir. Daha öz bir ifadeyle Nye (2021) sert güç itme; yumuşak güç çekme veya sert gücün havuç ya da sopa sallamak gibi; yumuşak gücün ise daha çok bir mıknaatıs gibi olduğunu

ifade etmektedir. Zira bazen teşvikler “*havuçlar*” veya tehditler “*sopalar*” gibi sert güç unsurlarına başvurmadan da istenilen sonuçları elde etmenin olası olduğu bilinmektedir.

Öte yandan yumuşak güç ile elde edilen çekiciliğin ya da cazibenin bir ülkenin kültürü, siyasi ideal ve değerleri, dış ve iç politikalarından kaynaklandığını ileri süren Nye (2005, s.11), aynı zamanda bu kavramın başkalarının tercihlerini şekillendirme yeteneği olarak bir devletin diğer devletleri kendi çıkarlarına uygun şekilde davranmaları için etkileme gücü olduğunu altını çizmektedir. Başka bir deyişle, yumuşak güç aracılığıyla belirli bir devlet, diğer ülkelerin kendi değerlerine hayran olmasını, onu taklit etmesini ve onun refah ve şeffaflık düzeyine talip olmasını sağlayabilir (Nye, 2004, s.5). Dolayısıyla askeri ve ekonomik güçten kaynağını alan sert ya da kaba güç üzerinden etki alanı yaratma paradigmasının günümüz koşullarında yerini yumuşak güç unsurlarına terk ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Değişen koşullar nedeniyle uluslararası düzeyde etki alanı yaratılması ve genişletilmesi, ülkenin itibarının geliştirilmesi aynı zamanda dış politikada başarı gibi faktörler açısından yumuşak güç unsurlarının operasyonel hale getirilmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu bağlamda Nye (2004; 2008) kalpleri ve zihinleri kazanmanın her dönemde önemli olduğunu ancak bilgi çağıyla birlikte bu önemin daha da arttığını dile getirirken aynı zamanda günümüzde sert güç araçlarına aşırı güvenmenin artık başarıya giden yol olmadığına işaret etmektedir. Yumuşak gücün giderek artan önemi açısından McClory (2015) yerel ve küresel aktörler arasındaki etkileşimlerin hızlanıp karmaşıklaşırken ülkelerin daha işbirlikçi yaklaşımlara yöneldiğine vurgu yapmaktadır. Kim (2011) ise ulus ötesi iletişim ve ticaretteki artışın yumuşak gücü beslediğini belirtmektedir. Ülkelerin artık ordu ve silah gücü gibi unsurlarla değil, bilim, sanat, kültür, spor, eğitim ve türevleri gibi yumuşak güç unsurlarıyla etki alanı üretmeye yöneldikleri dile getirilmektedir (Snow, 2008). Benzer şekilde karşılıklı iletişim, etkileşim, ikna ve iş birliği temelinde yumuşak güç unsurlarını etkili biçimde kullanmayı başaran ülkeler çekici hale gelmiş ve uluslararası arenada kendi politikalarını benimsetebilmişlerdir (Özkan, 2015).

Birçok ülke dış politika açısından ulusal çıkarlarını denizaşırı ülkelerde korumanın ve cazip kılmanın en güçlü araçlarından biri olarak, yumuşak güç ekseninde ulus markası, kültürel ve

kamu diplomasisi geliştirmenin önemli olduğunu fark etmiştir (Pamment, 2014). Bu bakımdan günümüzde süper güçlü ülkeler de dahil olmak üzere birçok ülke diplomasi ve eğitim yoluyla kendi çıkarlarını yurtdışında genişletmeye çalışırken özellikle son yıllarda başka ülkelerin dostluğunu kazanmak ve onlar üzerinde tesir elde etmek için zorlama yerine fikir ve kültürün gücüne dayanan uluslararası düzeyde ilişkiler kurmak kaydıyla oldukça önemli yumuşak güç unsurlarından olan eğitim ve fikir alışverişine başvurmaktadır (Khan, Ahmad & Fernald, 2020). Dolayısıyla bu süreçte ülkeler yükseköğretim kurumlarının geleneksel diplomasi yaklaşımlarından çok daha fazlasını başarabilen ideal bir yumuşak güç aracı olma özelliğinden yararlanmaktadır (Peterson, 2014).

Söz konusu bu bağlamda araştırmalar yükseköğretimin, özellikle de yükseköğretimde uluslararasılaşmanın önemli bir yumuşak güç aracı olduğuna yönelik güçlü kanıtlar sunmaktadır. Bu konuda Li (2018) birbirine entegre olmuş küresel bir dünyada yükseköğretimin oldukça kritik bir yumuşak güç yaratma kabiliyeti olduğuna dikkat çekmektedir. Aras ve Mohammed, (2019) bugün dünya çapında çok sayıda ülkenin küresel düzeyde ulusal çıkarlarını genişletmenin bir yolu olarak yükseköğretime güvendiğini iddia etmektedir. Guti rrez (2019) ise yükseköğretimin, siyasi yumuşak g  c  artırmak ve özel çıkarlar devşirmek için işlevsel bir araç olduğunu vurgulamaktadır.

Benzer şekilde Khan, Ahmed ve Fernald (2020) ise ABD, İngiltere ve Avustralya gibi ülkelerin önemli bir yumuşak güç aracı olarak gördükleri yükseköğretime teşvik ettiklerini ve buna yönelik fırsatlar oluşturduklarını ifade etmektedir. Makarevskaya (2020) son dönemde Çin'in de çeşitli değişim programları üzerinden kültür ve eğitimi özellikle yükseköğretime yumuşak güç aracı olarak kullanan ülkelerden birisi olduğuna dikkat çekmektedir. Wu ve Zha (2018)  alışmalarında yükseköğretimde dışa dönük eksenli bir uluslararasılaşmanın yumuşak g  c n geliştirilmesi adına oldukça önemli bir araç olduğunu belirtmektedir. Yine aynı çalışmada araştırmacılar Güney Kore ve Çin'i örnek göstererek ülkelerin yükseköğretimde uluslararasılaşma yoluyla yumuşak g  c n  ve uluslararası statüsünü geliştirmek için

uluslararası öğrencileri ağırlayarak kültürel diplomasiyi denizaşırı ülkelere yayma gayretine işaret etmektedir (Wu & Zha, 2018).

Bir başka açıdan Vaxevanidou (2018) yumuşak gücün önemli bir aracı olarak uluslararası eğitimin ticari değer üretmek, ülke politikalarını teşvik etmek, ekonomik genişleme ve kalkınmaya katkıda bulunmak dahil olmak üzere çok çeşitli faydalar sağlayabileceğine dikkat çekmektedir. Bu noktada yükseköğretimde uluslararasılaşmanın ve bunun doğal sonucu olarak ülkede bulunan uluslararası öğrenci sayısının uluslararası arenada itibar geliştirme, etki alanı oluşturma ve bunlardan elde edilen faydayı ülke menfaati için kullanma amacıyla olan tüm ülkeler için bir yumuşak güç unsuru haline dönüştüğünü söylemek yanlış olmayacaktır.

Ülkelerin yetenekli uluslararası öğrenciler için yükseköğretim kurumlarını çekici ve cazip hale getirmeye ilişkin politikalarının önemli bir parçası olan yükseköğretimde uluslararasılaşma çabalarına yönelik girişimleri aynı zamanda yumuşak güç birikimine de katkı sunmaktadır (Cowen & Arsenault, 2008). Bu anlamda yükseköğretimin uluslararasılaşması, yumuşak güç yaratmayı kolaylaştıracağı gibi; öğrenci hareketliliğine ilişkin olumlu deneyimlerin ise, entelektüel, ticari ve sosyal ilişkilerin gelişimi, bir ulusun itibarını geliştireceği ve o ulusun bölgesel veya küresel olaylara katılma ve etkileme yeteneğini artıracacağı düşünülmektedir (Byrene & Hall, 2013, s. 419). Ayrıca yumuşak güç açısından yükseköğretimin cazibesinin artırılması bir devletin kültürel değerlerinin yayılmasında ve dünya çapında diğer başka devletlerle ilişkiler kurmak ve güçlendirmek için güvenebileceği bireyler yetiştirmede önemli bir rol oynamaktadır (Aras & Mohammed, 2019). Zira uluslararası öğrenciler ev sahibi ülkenin kültürünü, toplumunu ve ekonomisini daha iyi anlama ve ev sahibi ülkenin mevcut gerçekleri hakkında yeni bir bilinç kazanma potansiyeline sahiptir.

Durumu daha genel bir perspektiften değerlendiren Lima (2007) ev sahibi ülkenin programının başarısının, önemli ölçüde kültürler arası etkileşim, daha iyi bir anlayış ve olumlu bir imaj yaratmak için programa katılanların kendi ülkelerindeki etkisine, yani arzu edilir bir şekilde gerçekleşen çarpan etkisine bağlı olduğuna dikkat çekmektedir. Yükseköğretimde uluslararasılaşma odaklı yumuşak güç biriktirme açısından Amirbek ve Ydyrys (2014) son

dönemde ulusal çıkarlarını dünya sahnesinde tanıtmanın en iyi yolunun eğitim olduğunu düşünen ülkelerin sayısının arttığını, Amerika Birleşik Devletleri [ABD], Avrupa ülkeleri, Çin, Rusya ve Türkiye gibi bir dizi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin dünyanın dört bir yanından yetkin ve gelecek vaat eden gençler için çeşitli yükseköğretim programları uyguladıklarını belirtmektedir.

Benzer şekilde Nye (2004) özellikle büyük güçlerin, tarihte ilk kez bu ölçekte kendi yükseköğretim kurumlarının kalitesine özel bir ilgi ve önem vermeye başladıklarına dikkat çekmektedir. Dolayısıyla küresel ölçekte ülkelerin bir yandan yükseköğretim politikalarını yumuşak güç odaklı yeniden kurgulama yarışının içerisindeyken diğer taraftan süreçten maksimum seviyede faydalanabilmek için yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşmasına yönelik farklı strateji ve hedefler belirledikleri söylenebilir. Ayrıca birçok ülke bu süreçte dünya çapında potansiyel olarak milyarlarca doları bulan yükseköğretimde uluslararasılaşma hareketlerinin yarattığı bütçe için iştah kabartmaktadır (Altbach, 2013).

Bir başka yönüyle yükseköğretim kurumlarının ülke için ekonomik açıdan katma değer üretmek, uluslararası arenada prestij elde etmek, etki alanı kazanmak ve değerlendirme listelerinde en üst sıralarda yer almak adına daha çok uluslararası öğrenci ve akademisyeni çekmek için kıyasıya bir rekabet içinde oldukları bilinmektedir (Teichler, 2009; Yonezawa, 2011). Böylesine yoğun bir rekabetin yaşandığı bir ortamda Türkiye'nin de gelişmekte olan bir ülke olarak kendi üniversitelerini bu doğrultuda tasarlamak adına özellikle son on yıldır devlet politikası düzeyinde yatırımlar yapmakta ve ülke üniversitelerindeki uluslararasılaşma eğilimlerine destek sunmakta olduğu açıktır. Bu bağlamda Türk yükseköğretim kurumlarındaki uluslararası öğrenci ve akademisyenin sayısını artırma, üniversitelere prestij kazandırma, eğitimde kalite açısından uluslararası standartlara ulaşma, ülkedeki beyin göçünü önleme ve bölgesel cazibe merkezi olma eğilimleri gibi faktörlerin yükseköğretimde uluslararasılaşma politikalarına yön verdiği söylenebilir (Arslan, 2020).

Gelecekte yükseköğretimde uluslararasılaşmanın yaratacağı etkinin ölçeğine ve hacmine değinen bazı araştırmacılar, 2025 yılına kadar yaklaşık 8 milyon öğrencinin yurtdışında eğitim

göreceğini iddia etmektedir (Altbach, 2013). Bu bakımdan yumuşak güç ekseninde yükseköğretimin uluslararasılaşması bağlamında sürecin en dinamik boyutunu oluşturan uluslararası öğrenciler ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla yükseköğretimde uluslararasılaşma açısından özellikle uluslararası öğrenci hareketlilik programları konusunda giderek artan akademik bir ilgi bulunmaktadır (Knight, 2011).

Uluslararası alanyazında birçok araştırmacı, daha çok öğrenci değişim programlarının işlevselliği, niteliği ve programa katılan öğrencilerin psikolojik ve sosyo- kültürel adaptasyonu gibi sürecin farklı boyutlarına odaklanan çalışmalar yapmışlardır (Camiciottoli, 2010; Codina, Nicolas, Lopez & Hernan, 2013; Deakin, 2012; Ferencz, 2011; Knight, 2004; 2008; 2011; Morosini, Corte & Guilherme, 2017; Souto-Otero, Huisman, Beerkens, de Wit & Vujić, 2013; Teichler, 2017). Bununla birlikte konu ulusal alanyazın çerçevesinde incelendiğinde, yapılan çalışmaların iki kategoride değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda araştırmaların önemli bir bölümünün Türkiye’den yurtdışına hareketlilik programları aracılığıyla giden öğrencilerin deneyimlerine odaklandığı (Aslan & Jacobs, 2014; Çepni, Aydın & Kılınç, 2018; Yücelsin-Taş, 2013) söylenebilir. Diğer taraftan Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilere yönelik araştırmaların ise daha çok uluslararası öğrencilerin çeşitli deneyimleri temelinde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri (Geçgil & Alagöz, 2017; Kılınç, Arslan & Polat, 2020; Kıröğlu, Kesten & Elma, 2010), uluslararası öğrencilerin kültürel, akademik ve psikolojik açıdan uyum süreçleri ve karşılaştıkları problemler (Aliyev & Öğülmüş, 2016; Arslan & Polat, 2023; Coşkunserçe & Erişti, 2017; Kumcağız, Dadashzadeh & Alakuş, 2016; Musaoğlu, 2016; Polat & Arslan, 2022; Seymen, 2014), uluslararası öğrencileri sosyo-ekonomik faktörler açısından ele alan araştırmalar (Şimşek & Bakır, 2016; Yardımcıoğlu, Beşel & Savaşan, 2017), uluslararası öğrencilerin memnuniyeti ve onları ülkeye çeken faktörler (Kondakçı, 2011; Kondakçı, Oldaç & Ertem, 2017) gibi konulara odaklandığı anlaşılmaktadır.

Bir başka yönüyle yükseköğretimde uluslararasılaşma sürecinin önemli bir bileşeni olarak sürecin merkezinde konumlanan uluslararası öğrencilere yönelik gerçekleştirilen araştırmaların yanı sıra yükseköğretimde uluslararasılaşmanın yarattığı potansiyel yumuşak güce ilişkin

uluslararası öğrencileri odağa alan ya da yükseköğretim kurumlarını bir yumuşak güç unsuru olarak değerlendiren önemli sayıda uluslararası çalışma bulunmaktadır (Atkinson, 2010; Bislev, 2017; Bolsmann & Miller 2008; Cowen & Arsenault, 2008; Lomer, 2017; Stetar vd., 2010; Tran & Vu, 2018; Wilson, 2014; Wu 2019; Wu & Zha, 2018). Ancak aynı konu alanına ilişkin ulusal alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmaların oldukça sınırlı kapsam ve sayıda olduğu görülmektedir (Akçalı & Engin-Demir, 2012; Aras & Mohammed, 2019; Arslan & Sezgin, 2023; Büyükgöze, 2016; Gültekin, 2019; Kelkitli, 2021; Yanık, 2004; Yılmaz, 2019). Ayrıca ilgili araştırmaların birçoğunun eğitim bilimleri alanı dışında uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi odaklı olduğu ve daha çok Türkiye'nin kendi geliştirdiği uluslararası eğitim programlarının potansiyel yumuşak gücüne ilişkin bulgularla sınırlı olduğu söylenebilir.

Bir başka açıdan ulusal alanyazında yapılan araştırmalar incelendiğinde araştırma örneklemiyle ilgili demografik değişkenlerin etkileri konusunda belirgin eksiklerin olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle Aras ve Mohammed'in (2019) Türkiye Bursları sahibi uluslararası öğrencilerin Türkiye'nin yumuşak gücünün oluşturulması ve yaygınlaştırılmasındaki rolünü inceledikleri karma yöntem araştırmasında, bu öğrencilere yönelik cinsiyet, yaş, ülke, Türkiye'de bulunma süresi, eğitim dili, eğitim seviyesi ve din gibi bir takım demografik değişkenleri kullandıkları ancak bu değişkenlerin araştırma olgusu üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğuna dair bulguyu ortaya koyacak herhangi fark testine yer vermedikleri anlaşılmaktadır. Benzer şekilde Arslan ve Sezgin (2023) uluslararası öğrencilere yönelik yükseköğretimin algılanan yumuşak gücünün nesnel ölçütlerle değerlendirilmesine olanak sağlayacak bir ölçme aracı geliştirme çalışmalarında cinsiyet, Türkiye'de bulunma süresi, burs alma durumları ve geldikleri ülke gibi değişkenlere yer vermişler ancak bu değişkenlerin uluslararası öğrencilerin yumuşak güç algıları üzerindeki etkisini araştırmamışlar yalnızca geliştirdikleri ölçme aracına yönelik örneklemi detaylı biçimde tanıtmaya yoluna gitmişlerdir. Söz konusu diğer çalışmalar incelendiğinde de benzer eksikler olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmaların birçoğunda araştırma örneklemine ait demografik değişkenlerin yer almadığı, yer alanların da ise bu değişkenlerin araştırma olgusu üzerindeki etkilerine yer verilmediği, yalnızca araştırma

örneklemini tanıtma yoluna gidildiği gözlenmektedir. Bu bakımdan mevcut araştırmada ilgili literatürde sıklıkla kullanılan demografik değişkenlere (*cinsiyet, bulunma süresi, burs durumu, vb.*) yer verilerek bu değişkenlerin araştırma olgusu üzerindeki etkisinin araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

İfade edilen bu bilgiler ışığında, Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilere ilişkin önemli oranda çalışma olmasına rağmen bu öğrencilerinin sistem içerisindeki deneyimlerini ve algılarını temel alarak makro düzeyde Türkiye, mikro düzeyde ise Türk yükseköğretim sistemi açısından algılanan yumuşak güçle ilgili sınırlı sayıda ve kısıtlı bir kapsamda araştırmaya rastlanmaktadır. Özellikle, değişen koşullar ve nesiller bağlamında daha önceki çalışma bulgularından farklı olarak günümüzde uluslararası öğrencilerin ne gibi deneyimlere sahip olduğu, bu deneyimlerin yumuşak güç biriktirme açısından Türkiye ve Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşmasına yönelik nasıl bir işlevi olacağı, ayrıca uluslararası öğrencilerin deneyimleri ve algılarını anlama ve yumuşak güç odaklı yükseköğretim politikası ve sistemin geleceğini belirlemek açısından nasıl bir fark yaratacağı merak konusudur.

Ayrıca mevcut konuyla ilgili olarak alandaki araştırma boşluğunu doldurmak ve ampirik bilgi birikimine katkı sunmak adına uluslararası öğrencilerin deneyimlerini temel alarak Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşma eğilimleriyle birlikte potansiyel yumuşak gücünü detaylı olarak analiz etmek kayda değer bir girişim olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin Türkiye ve Türk yükseköğretime yönelik algıları ve deneyimleri üzerinden Türk yükseköğretiminin uluslararasılaşma eğilimleriyle birlikte potansiyel yumuşak gücünü derinlemesine irdelemek ve tanımlamak bu araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın teorik altyapısını yumuşak güç (Nye, 1990; 2004; 2005) ve yükseköğretimde uluslararasılaşmaya (Knight, 2008) ilişkin kavramsal çerçevenin kesişim noktasına dayandırmanın doğru bir yaklaşım olacağı düşünülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma yumuşak güç teorisi ekseninde Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma süreci açısından artan öneme sahip uluslararası öğrencilerin deneyimlerini ve algılarını temel alarak süreçte etkin rol oynayan diğer unsurların da katkılarını analiz etmek kaydıyla Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücünü farklı boyutlarıyla detaylı bir biçimde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Daha geniş bir açıdan araştırmada Türk yükseköğretim sisteminin potansiyel yumuşak gücünün nesnel ölçütlerle değerlendirilmesine yönelik olarak uluslararası öğrencilerin ve bu öğrencilerle doğrudan iletişim kuran üniversite birimlerinde (*değişim programları ofisleri, uluslararası öğrenci işleri, dış ilişkiler ve TÖMER vb.*) görevli yönetici ve uzmanların Türk yükseköğretiminin yumuşak gücüne yönelik algıları, deneyimleri, düşünceleri, eleştirileri, önerileri gibi konuların yanı sıra sistem içerisinde karşılaştıkları güçlükler, kendilerine sunulan koşullar ve sürecin iyi yönetilmemesi durumunda ortaya çıkabilecek olası sorun ve riskleri ortaya koyarak yumuşak güç birikimi odaklı etkili bir yükseköğretim politikası açısından yapılması gerekenler ve sorumluluklara ilişkin bütüncül bir değerlendirme sunmak amaçlanmıştır. Bu amaçla, araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücüne ilişkin algıları ne düzeydedir?
2. Uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücüne yönelik algıları:
 - a. Cinsiyetlerine
 - b. Burs alma durumlarına
 - c. Öğrenim gördükleri bölüm/bilimdalına
 - d. Türkiye’de bulunma sürelerine
 - e. Hangi yöntemle geldiklerine (kendi imkanları, aracı kurum, Türkiye bursları vs.) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Uluslararası öğrenciler Türk yükseköğretim sistemini genel olarak nasıl değerlendirmektedir?
4. Türk yükseköğretim sistemi içinde öğrenim gören uluslararası öğrenciler sistem içinde ne gibi deneyimler yaşamaktadır?
5. Uluslararası öğrenciler Türk yükseköğretime ilişkin beklentileri ile sistem içerisinde karşılaştıkları gerçekleri nasıl değerlendirmektedir?
6. Uluslararası öğrencilerin ve öğrenim gördükleri üniversitelerin değişim programları ofisleri, uluslararası öğrenci işleri, dış ilişkiler ve TÖMER gibi birimlerinde görevli yönetici ve uzmanların Türk üniversitelerinin sahip olduğu uluslararası imaj ve itibara ilişkin bakış açıları nasıldır?
7. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrenciler ve üniversitelerin değişim programları ofisleri, uluslararası öğrenci işleri, dış ilişkiler ve TÖMER gibi birimlerinde görevli yönetici ve uzmanları için yumuşak güç kavramı ne anlama gelmektedir / neyi ifade etmektedir?
8. Uluslararası öğrenciler ve üniversitelerin değişim programları ofisleri, uluslararası öğrenci işleri, dış ilişkiler ve TÖMER gibi birimlerinde görevli yönetici ve uzmanları Türkiye’nin ve Türk üniversitelerinin yumuşak gücünü nasıl değerlendirmektedir?
9. Uluslararası öğrencilerin ve öğrenim gördükleri üniversitelerin değişim programları ofisleri, uluslararası öğrenci işleri, dış ilişkiler ve TÖMER gibi birimlerinde görevli yönetici ve uzmanların Türk yükseköğretim sisteminin geliştirilmesi kaydıyla yumuşak güç potansiyelini/kapasitesini artırmaya yönelik atılması gereken adımlara ilişkin önerileri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Diğer birçok dünya ülkesi gibi Türkiye’de ihtiyaçları ve koşulları bağlamında belirlediği yükseköğretimde uluslararasılaşma politika ve stratejilerini farklı gerekçelere dayandırarak bu süreçten en yüksek oranda yararlanmak istemektedir. Konjonktürel olarak bu doğrultuda adım atmanın önemli olduğu bu süreçte Türkiye’nin yükseköğretimde uluslararasılaşmanın yarattığı

yumuşak güç potansiyelinden çarpan etkisiyle faydalanmak istediği ve bu yönde faaliyette bulunduğu açıktır. Şüphesiz bu güçten optimal düzeyde faydalanmak için uluslararası eğitim normlarının yakalanması kaydıyla uluslararası arenada ülke üniversitelerinin itibarının yükseltilip çekiciliğinin artırılması gibi birçok farklı değişkeni içeren çağın rekabetçi doğasına uygun bir düzeye ulaşılması büyük önem taşımaktadır. Bu yönüyle yükseköğretimin potansiyel yumuşak gücünün ortaya çıkarılması adına süreçte aktif rol oynayan ve ülkede bulunan uluslararası öğrencilerle sürekli etkileşim içerisinde olan kurum ve kişilerin sorumlu davranmaları ve ülke itibarını güçlendirecek doğrultuda adım atmalarının önemi büyüktür.

Türkiye açısından yumuşak güç birikimine yönelik yadsınamaz öneme sahip olan uluslararası öğrenci sayısının yükseköğretim kurulunun [YÖK] (2023) yayınladığı en güncel istatistiki verilere göre toplam 260289 olduğu gerçeği de göz önüne alındığında, yükseköğretimde uluslararasılaşma süreciyle birlikte yumuşak güç potansiyelinden daha verimli yararlanmak adına önemli adımların atılmasının gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrenciler potansiyel birer yumuşak güç unsuru olarak değerlendirildiğinde Türkiye’de ve Türk yükseköğretim sistemi içerisinde öğrenci olma deneyimleri temelinde sisteme ilişkin çok boyutlu bakış açılarının ve algılarının belirlenmesi oldukça önemlidir.

Bununla birlikte Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşma sürecinin potansiyel yumuşak gücünün iyi yönetilmesi açısından üstlenilmesi gereken sorumlulukların da objektif bir bakış açısıyla değerlendirilmesinin önemi ortadadır. Zira mevcut çalışmanın uluslararası öğrenciler açısından Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücüne yönelik önemli çıkarımlar sunması beklenmektedir. Bu yönüyle araştırma bulgularının alanyazına katkı sağlayacağı, yumuşak güç odaklı yükseköğretim politikalarına yönelik karar verici ve uygulayıcılara rasyonel karar verme süreçlerinde rehberlik edeceği düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücüne ilişkin uluslararası öğrenci deneyimlerini ve algılarını ayrıntılı ve derinlemesine analiz edilmesine yönelik amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik gözetilerek seçilen katılımcı grubunun görüşleri, araştırma kapsamında uluslararası öğrencilerin algılarını ölçmek için kullanılan ölçme aracına verilen yanıtlar ve araştırmanın gerçekleştirildiği iki devlet üniversitesi ile sınırlıdır. Bu bakımdan araştırma örnekleminin özel ve vakıf üniversitelerindeki uluslararası öğrencilerden oluşmuyor olması ve araştırmanın katılımcı grubunun yalnızca iki devlet üniversitesinden belirlenmiş olması bir sınırlılık olarak kabul edilebilir. Araştırmanın veri toplama sürecinde iki aşamalı bir yol izlenmiştir. Araştırmanın nicel verileri Arslan ve Sezgin (2023) tarafından geliştirilen geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış Uluslararası Öğrenciler İçin Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği [*Perceived Soft Power Scale for International Students (PESPSIS)*] aracılığıyla ile toplanmıştır. Ölçme aracı kullanılan nicel araştırmaların doğasında bir miktar ölçme hatasının varlığı bir sınırlılık olarak kabul edilebilir. Öte yandan araştırmanın nitel verileri ise yarı-yapılandırılmış görüşme formu üzerine temellendirilen yüz yüze görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Ancak Donaldson ve Grant Vallone'nin (2002) belirttiği gibi nitel verileri toplama sürecinde sıklıkla karşılaşılan öz değerlendirme yanlılığı “self-reporting bias” sorunu bir diğer sınırlılık olarak görülebilir. Son olarak bu araştırma Türk yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan uluslararası öğrencilerin araştırma olgusuna ilişkin algı ve görüşleri ile sınırlıdır. Dolayısıyla araştırmanın Türk üniversitelerinden mezun uluslararası öğrencilerin araştırma olgusuna ilişkin algı ve görüşlerini kapsamıyor olması bir başka sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

Varsayımlar

Mevcut araştırma, yumuşak güç unsuru olarak Türk yükseköğretiminin uluslararası öğrenciler ekseninde oluşturduğu potansiyel bir yumuşak güce sahip olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu bakımdan araştırma kapsamında kullanılan “Uluslararası Öğrenciler İçin Algılanan

Yumuşak Güç Ölçeği” uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretiminin yumuşak gücüne ilişkin algı düzeylerini belirlemede yeterli olacağı varsayılmaktadır. Ayrıca araştırmada yer alacak katılımcıların kendilerine sunulan ölçekte ve yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorulara herhangi bir etki altında kalmadan ve samimi bir şekilde cevap verecekleri varsayılmaktadır.

Tanımlar

Yumuşak Güç: Başkalarının tercihlerini şekillendirme yeteneği olarak bir devletin diğer devletleri kendi çıkarlarına uygun şekilde davranmaları için etkileme gücüdür (Nye, 2005, s.12). Zorlama veya parasal teşvik (rüşvet verme gibi) olmadan cazibe yoluyla istediğinizi elde etme yeteneğidir (Nye, 2004, s.x).

Yükseköğretimde Uluslararasılaşma: Orta öğretim sonrası eğitimin amacına, işlevlerine veya sunumuna uluslararası, kültürlerarası veya küresel bir boyutu entegre etme sürecidir (Knight, 2008, s. 21).

Uluslararası Öğrenci: Eğitim almak amacıyla ulusal ya da bölgesel sınırların dışına çıkan ve menşe ülkenin dışında kayıtlı olan öğrencidir (UNESCO Institute for Statistics Glossory, 2022).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın teorik altyapısını oluşturan yumuşak güç ve yükseköğretimde uluslararasılaşmayı oluşturan kavramalara ilişkin teorik çerçeve sunulmaktadır.

Güç Kavramı

Güç kavramını mevcut bağlamı içerisinde anlamak ve değerlendirebilmek için öncelikle kavrama ilişkin bütüncül bir bakış açısı sunmak ve kavramın teorik temellerini irdelemek önemli olacaktır. Bu bakımdan güç kavramı tarihi perspektifi içerisinde ele alındığında bilinen ilk tarihi metinlerden veya dini yazıtlardan da anlaşılacağı üzere güç ve gücü elde etme mücadelesi geçmişten günümüze devam etmekte olan bir süreç olarak değerlendirilebilir (Alkan & Erdem, 2019). Bununla birlikte gücü elde etmeye ilişkin mücadele sadece insana özgü bir durum değil aksine doğada güçlü olan hayatta kalır önermesi ekseninde diğer canlı varlıklar açısından da güce sahip olma aslında var olma adına verilen bir egemenlik savaşı olarak görülebilir. Nitekim güce sahip olmak kaynakların ve diğer başka bireylerin kontrolü açısından oldukça önemli olmakla birlikte özü itibarıyla canlı bir varlığa özgü içgüdüsel bir eylem olarak da değerlendirilebilir.

Bu yönüyle güç olgusuna bu ilişkisel düzlem üzerinden bakıldığında kavramın varoluşsal bir olgu olduğu çıkarımında bulunulabilir. Zira insan ya da başka bir canlı varlığın bulunduğu her

alandan güçten, karşılıklı bir güç ilişkisinden ve gücün şekillendirici etkisinden bahsetmek mümkündür. Bir başka anlatımla güç kavramının etki alanı göz önünde bulundurulduğunda gücün sosyal ilişkiler üzerinde şekillendirici bir etkisi olduğunu ve neredeyse karşılıklı tüm ilişkilerin bir nevi güç ilişkisini yansıttığı açıktır. Dolayısıyla güç karşılıklı bağımlılık ilkesi çerçevesinde başkalarını etkileme ve onlara istenileni yaptırabilme potansiyeline ya da yeteneğine sahip olma olarak tanımlanabilir (Aslanargun & Eriş, 2013; Bağcı & Bursalı, 2011; Hunt, 1994).

Kavrama ilişkin tanımlamaları detaylandırmak açısından güç kavramı ile ilgili alanyazın incelendiğinde gücün birbiriyle örtüşen birçok tanımının yanı sıra birbirinden farklı değişkenler bağlamında ayrılan tanımlarının olduğu görülmektedir. Zira güç genel olarak siyaset biliminin yanı sıra sosyoloji, psikoloji, yönetim bilimi, tarih, coğrafya, felsefe, dilbilim, hukuk, sanat, ekonomi ve doğa bilimlerinde öne çıkan bir kavram olarak görülmektedir (Forsberg, 2011). Kavramı inceleyen oldukça geniş bu disiplinler çeşitlilik düşünüldüğünde alanyazında kavrama dair üzerinde uzlaşa sağlanmış ortak bir tanım yapılamadığı söylenebilir. Koşar ve Çalık (2011) güç kavramına ilişkin alanyazında tutarlı bir tanımın olmadığından bahsederken bazı araştırmacıların gücü bir çare olarak, bazılarının ise sosyal ilişkilerde bağımlılığın bir türü olarak tanımladığını dile getirmiştir. Dolayısıyla gücün olgusal olarak geniş kapsamlı ve belirsiz olduğunu vurgulayan ve çok sayıda göz önünde bulundurulması gereken değişkenden ötürü tanımının yapılmasının zor olduğu ifade edilmektedir (Bayraktaroğlu, 2000; Özdemir, 2008).

Söz konusu bu genel perspektif ışığında sosyal bilimlerin ölçeğinde güç kavramına ilişkin en önemli tanımlardan biri, gücü, toplumsal bir ilişki içindeki bir aktörün direnişe rağmen kendi iradesini yerine getirebilecek durumda olma olasılığı olarak tanımlayan Weber'e (1947, s.152) aittir. Gücün sıfır toplamlı bir oyun ve bir öznenin niteliklerinden, kaynaklarından ve yeteneklerinden türetilen bir nitelik aynı zamanda sosyal sınıf statüsünün bir sembolü olarak kabul edildiğini öne süren Weber (1947, 1968) kavramı, bir kişinin ya da topluluğun sosyal etkileşim süreci içinde bir başkası veya bir başka topluluk tarafından kontrol altına alınması,

zorla harekete geçirme ve istenilene uymaya zorlama olarak da açıklarken, Dahl (1957, s.202-203) ise gücü, A'nın B'ye istediğini yaptırabilme" söylemi üzerinden bir kişinin başka bir kişi üzerinde normal şartlarda yapmayacağı bir şeyi yaptırma yeteneğı olarak değerlendirmiştir. Blau (1964) gücü kavramını bireylerin direnç göstermelerine karşın yaptırılmak istenilenin dayatılması olarak grmştir. Gong'a (2006) göre gücü, diğerleri veya gücü kullanan kişi üzerinde bir etki oluşturma kapasitesini ifade etmektedir. Hoy ve Miskel (2010) tüm sosyal örgütlerin üyelerini kontrol altında tutmasının önemine değinerek gücü kavramını istenilene erişebilmek amacıyla diğerlerini etkileyebilme ve kendi isteklerini başkalarına yaptırabilme yetisi olarak grmştir. Hunt (1994) ise gücü başkalarının rızası olsun ya da olmasın bir başkasının davranışını etkileyebilme kapasitesi olarak açıklarken, Bursalioğlu (2013) kavramı kısaca örgütsel amaca götüren bir araç olarak tanımlamıştır.

Bir başka boyutuyla gücü insanın gerek kendi amaçlarını gerçekleştirme gerekse sosyal hayatını düzenleme adına oluşturduğu örgütler açısından da oldukça önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan örgütlerde gücü kavramına ilişkin alanyazında oldukça önemli çalışmalara imza atmış olan Pfeffer (1992) kavramı kişilerin davranışlarını etkileme, sürecin akışını değiştirme, karşılaşılabilecek mevcut direnişle başa çıkma ve kişilerin istenilen şekilde hareket etmelerini sağlayarak onları kazanmak için potansiyel bir kabiliyet olarak değerlendirmiştir. Kavramı bağımlılık düzleminde değerlendiren Emerson (1962) ise gücü A'nın B zerindeki etkisi veya baskısı ve bu açıdan B'nin A'ya olan bağımlılığı olarak açıklamıştır. Oldukça yalın bir anlatımla Mintzberg'e (1983) göre ise gücü, örgütsel sonuçları etkileme kapasitesidir. Bir başka tanımda ise Gibson ve diğerleri (1991) gücü yapılması istenilen bir şeyin, başkaları aracılığıyla istenilen biçimde yaptırılabilme yetisi şeklinde açıklamışlardır. Benzer şekilde Salancik ve Pfeffer (1977) ise gücü bireyin yapmak istediği şeyi başkalarına yaptırabilme yeteneğı olarak tanımlamıştır. İfade edilen tanımlar incelendiğinde, ilk olarak gücü kavramın ilişkisel doğasına odaklanıldığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan gücü kavramından bahsetmek için en az iki kişiden ya da iki canlıdan söz edilmesi gerektiği, gücün bu iki şey arasındaki ilişkiden ortaya çıkacağı vurgulanmaktadır (Northcraft & Neale, 1990).

Öte yandan tanımlarda sadece ilişkisel bir boyutun değil aynı zamanda kapasite, etki, algı, yetenek ve bağımlılık gibi kavramlara da vurgu yapıldığı görülmektedir. Bu yönüyle bir birey ya da bir kurumun güçlü olup olmadığının kararı sadece ilişkisel düzlemde değil aynı zamanda kavramın diğer boyutlarıyla (etki, algı, kapasite, yetenek vb.) da ilgili olduğu söylenebilir. Bir başka anlatımla güç, karşı tarafın algısı ve ihtiyacı oranında bir anlam kazanır (Cartwright & Zander, 1968). Örneğin, bir kişi veya kurum çok iyi olabilir ve kendi kulvarında oldukça iyi işler yapabilme potansiyeli taşıyabilir lakin başkaları bunu bilmiyorsa veya buna yönelik bir algı oluşturulmadıysa ya da buna ihtiyaçları yoksa bu bireyin ya da kurumun etkileme gücüne sahip olmadığı yorumu yapılabilir. Nitekim güç kişinin sahip olduğu yeteneği (kapasiteyi) bir ilişki içerisinde kullanmasını veya kullanmak için çabalamasını gerektirir (Alkan & Erdem, 2019). Yani bireyin ya da bir kurumun veya makro düzeyde düşünüldüğünde bir devletin güç sahibi olup olmadığı sadece potansiyel olarak onu bulundurması, onu kullanması ya da kullanma yetisine sahip olması değil, aynı zamanda sahip olunan bu gücü başkasının algılaması kısaca karşılıklı bir ilişki içinde olmasıyla ilgilidir. Bir başka ifadeyle, gücü potansiyel etki olarak gördüğümüzde birine güç sahibi denilmesi için güç kaynaklarını fiilen kullanması zorunlu değildir sadece karşı tarafın etkileyende bu kaynakların olduğu algısı yeterlidir (Yıldırım, 1998).

Güç kavramına ilişkin üzerinde durulması gereken bir başka konu ise kavramın sosyal bilimlerde başta olmak üzere diğer disiplinlerde de sağlam bir zemine oturmuş bir tanımının olmamasıdır (Parsons, 1957). Bu bakımdan kavramın kullanımı ya da tanımıyla ilgili sorunların olduğu söylenebilir. Alkan ve Erdem (2019) çalışmalarında güç kavramına yönelik alanyazındaki en önemli sorunlardan birinin güce ilişkin terimlerin çoklu kullanılması olduğunu ve kavramsal anlamda araştırmacılar tarafından bu konuda fikir birliğine varılamadığını belirtmişlerdir. Russel (1998) bu konuda daha açık bir anlatımla güç (*power*) üzerine çalışmaları bulunan araştırmacıların güç yerine kuvvet (*force*), otorite (*authority*), etki (*influence*), yaptırım (*sanction*), ceza (*punishment*), ikna (*persuasion*), kontrol (*control*), zorlama (*coercion*) gibi terimleri kullandıklarını dile getirmiştir.

Sonuç olarak sosyal bilimler eksenli bir bakış açısıyla güç insan ya da başka canlı bir varlığın olduğu her ortamda yer edinmiş kadim temelleri olan bir olgu olmakla birlikte sosyal ilişkilerin ve karşılıklı bağımlılığın söz konusu olduğu her durumda karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla güç kavramını tanımlarken çok sayıda göz önünde bulundurulması gereken değişkenden dolayı kapsamının belirsizliği kavramı tanımlamayı güçleştirmektedir. Görünüşe göre bu sebepten dolayı alanyazında güç kavramına ilişkin birbirini tamamlayan ancak birbirleriyle ayrışan noktalarının da bulunduğu birçok tanım mevcuttur. İlgili alanyazın gözden geçirildiğinde bu tanımlar arasında gücün “potansiyel etki olduğu” tanımı diğerlerine göre daha çok vurgulanmaktadır. Benzer biçimde Bosch (2016) gücün bir şeyi etkileme yeteneği olarak kavramsallaştırılmasının sosyal bilimlerde genel kabul gördüğünün altını çizmektedir. Bir diğer açıdan güç kavramının alanyazında otorite, etki, kuvvet, ceza ve iktidar gibi birtakım kavramlarla aynı anlamda kullanılmasının kavram karmaşasına yol açtığı da bilinmektedir. Dolayısıyla güç olgusunun kavramsal yapısı nedeniyle tanımlamasının oldukça zor ve tartışmalı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu bağlamda yukarıdaki bölümde genel hatlarıyla itibariyle kavramsal çerçevesinin çizilebilmesi adına güç kavramına ilişkin çeşitli tanımlara yer verilerek kavram sosyal bilimlerde kabul gördüğü biçimde değerlendirilmiştir. Ancak mevcut çalışmanın doğası ve kapsamı gereği sonraki bölümlerde ise öncelikle uluslararası ilişkiler açısından güç konusu, daha sonra ise yumuşak güç kavramı ve kavrama ilişkin boyutlar (yumuşak güç unsurları, kaynakları, kullanım koşulları vb.) daha çok yükseköğretim, eğitim diplomasisi ve uluslararası ilişkiler eksenli değerlendirecektir.

Uluslararası İlişkiler Bağlamında Güç

Güç anlaşılması, ölçülmesi ve tanımlaması oldukça zor bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Gücün muğlak doğasını bir analogiyle açıklamaya çalışan Nye (1990b, s.177) gücün aşk gibi deneyimlemesi kolay ancak tanımlaması ve ölçmesi zor bir kavram

olduğunu dile getirmektedir. Bu özelliğinden dolayı güç farklı disiplinler içinde farklı şekilde ele alınıp açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi ekseninde gücün insanlık tarihi boyunca politika üzerinde belirleyici bir rolünün olması onu söz konusu disiplinler bakışın odağına yerleştirmiştir (Barnett & Duvall, 2005). Bu bakımdan Forsberg (2011) gücün, geleneksel olarak uluslararası ilişkiler disiplini açısından son derece önemli bir kavram olduğunu, özellikle realist düşünce ekolünü temsil eden yazarların tüm uluslararası ilişkiler teorisini güç kavramı etrafında inşa ettiklerini ifade etmektedir. Bir başka anlatımla Çevik (2019) uluslararası ilişkiler bağlamında temellerinin realist düşünce ekolüyle atıldığı gücün, Thucydides ve Machiavelli'den bu yana uluslararası ilişkilerin ayrılmaz bir parçası olduğu gerçeğinin altını çizmektedir. Güce ilişkin ortaya koyduğu kavramsal analiz çalışmasında Özdemir (2008, s.115) ise gücü uluslararası ilişkilerin en temel analitik birimi olarak değerlendirmektedir.

Uluslararası ilişkiler ve siyaset biliminin merkezinde yer alan güç kavramı geçmişten günümüze disiplinin kendi bünyesinde barındırdığı farklı düşünce akımları açısından incelenmiştir. Bu düşünce akımlarından olan realist ekolün temsilcilerinden Morgenthau (1954, s.25), iç siyaset gibi uluslararası siyasetin de bir güç mücadelesi olduğunu ve uluslararası siyasetin nihai amacı ne olursa olsun, gücün her zaman en önemli/çekirdek amaç olduğunu belirtmiştir. Yazara göre, tüm toplumsal örgütlenmelerin her seviyesinde var olan toplumsal ilişkilerde bir iktidar mücadelesinin bulunması, uluslararası ilişkiler alanını güç siyasetinin bir gerekliliği haline getirmiştir (Morgenthau, 1954, s.31). Benzer bir yaklaşımla siyasetin özünde güç siyaseti olduğunu iddia eden Carr (1946) uluslararası ilişkiler alanında güç ve siyasetin iç içe geçmiş ve birbirinden ayrılmaz olduklarını dile getirmektedir.

Daha genel bir bakış açısıyla Mearsheimer (2001) realistlerin uluslararası sistemle ilgili beş temel varsayımını sırlamıştır. Yazara göre uluslararası sistem anarşiktir; tüm büyük güçler bir miktar saldırgan askeri yeteneğe sahiptir; devletler, diğer devletlerin niyetlerinden asla emin olamazlar; hayatta kalmak devletlerin birincil amacıdır ve devletler rasyonel aktörlerdir (Mearsheimer, 2001, s.30-31). Öte yandan Baldwin (2013, s.274-5) realist ekol ekseninde

uluslararası ilişkilerde gücü devletlerin mülkiyeti olarak açıklayan ulusal gücü oluşturan unsurlar yaklaşımı ve gücü fiili veya potansiyel bir ilişki açısından ele alan ilişkiyel güç yaklaşımı olarak iki baskın güç yaklaşımı geleneği bulunduğunu belirtmektedir. Bir başka anlatımla, bazı realistler gücü kaynaklar açısından tanımlarken, diğerleri onu başka aktörler üzerinde etki yaratma yeteneği olarak ilişkiyel bir yaklaşımla ele almayı seçmişlerdir. Bu geleneğe uygun olarak Morgenthau (1954, s.80-105) uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi açısından kült bir eser olarak kabul edilen *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* adlı eserinde gücü önce politik güç ve milli güç olarak iki kategoride daha sonra ise kavramı tanımlanabilir ve ölçülebilir kaynaklara sahip olma açısından ele almış ve bir ulusun güç unsurlarını; coğrafya, doğal kaynaklar, endüstriyel kapasite, askeri güç, nüfus, milli karakter, milli değerler ve diplomasinin kalitesi olarak sekiz ana başlık altında sıralamıştır. Ayrıca Morgenthau (1954) çalışmasında ulusların hedefleri doğrultusunda uluslararası politikayı araç olarak kullandıklarını ancak nihai amaçlarının güce ulaşmak olduğuna dikkat çekmiştir. Uluslararası ilişkiler disiplini açısından Dahl'ın (1957) yaptığı güç tanımı alanda kendinden sonra çokça irdelenen tanımlardan birisidir. Dahl (1957, s.202-3) gücü, A'nın B'ye istediğini yaptırabilme söylemi üzerinden bir kişinin başka bir kişi üzerinde normal şartlarda yapmayacağı bir şeyi yaptırması olarak değerlendirmiştir. Dahl'ın tanımı üzerinden bir değerlendirme yapan Barnett ve Duval (2005) ise tanımındaki zorlama (yapıtım/caydırma) unsurunun, özellikle realist düşünce ekolündeki uluslararası ilişkiler çalışmalarında merkezde yer aldığını ve bu tanımın realist akım ekseninde uluslararası ilişkiler teorisine uyarlandığında devletlerin, başka türlü yapmayacaklarını diğer başka devletlere yaptırmak için maddi kaynakları kullanma yeteneği olarak kavramsallaştırıldığına değinmiştir.

Realist bakış açısıyla gücü açıklamanın yeterli olmadığı kanısında olan Guzzini (2005) kavramın realistlere bırakılamayacak kadar önemli bir kavram olduğunu belirtmektedir. Bu bakımdan realist akımın güce ilişkin kavramsallaştırmasının dışında neo-realist bir bakış açısı öne süren Waltz (1979) uluslararası ilişkiler literatüründe bir başka önemli kaynak sayılabilecek uluslararası sistemi bir bütün olarak ele aldığı *Theory of International Politics* adlı eserinde

uluslararası sistemin anarşik olduğu varsayımına dayanarak devletlerin sürekli bir var olma mücadelesi içerisinde güvenliklerini sağlamakla ilgili olduklarını vurgulamıştır. Bu doğrultuda uluslararası ilişkiler açısından güç kavramına ilişkin olarak neo-realist bakış açısını realist görüşten ayıran temel farklar bulunmaktadır. Bu açıdan realist düşünceye göre güç ve güce sahip olmak nihai amaçken neo-realist görüşe göre güç devletlerin hayatta kalabilmesi ve güvenliklerini sağlamak için başvuracağı bir araç olarak görülmekte, yine bir başka açıdan realist bakışa göre devletlerin güç devşirme isteği insanın varoluşsal bir özelliğinden kaynaklanırken, neo-realistler bu ihtiyacın uluslararası sistemin anarşik yapısından kaynaklanan güvenlik ihtiyacından ileri geldiğini savunmaktadırlar (Bozdağlıoğlu & Özen, 2004). Öte yandan Barnett ve Duvall (2005, s. 39), realist ekol eksenli tanımların aksine gücü daha geniş bir perspektiften aktörlerin koşullarını ve kaderlerini belirleme kapasitelerini şekillendiren etkilerin toplumsal ilişkiler içinde ve toplumsal ilişkiler yoluyla üretimi olarak tanımlamaktadır. Güç kavramının, karmaşık ve tartışmalı bir kavram olduğu temelinde uluslararası ilişkiler araştırmacılarının, geçmişte (realist düşünce akımı) gücü tek bir kavram olarak anlama girişimlerinde hata yaptıkları, ancak tek bir kavram olarak gücün uluslararası siyasetteki güç ilişkilerini açıklayamayacağı iddiasında olan Barnett ve Duvell (2005, s.39) ardıl araştırmacıların kavramsal çeşitliliği daha iyi görmelerini sağlamak için, farklı güç biçimlerini sistematik olarak tanımlayan zorunlu, kurumsal, yapısal ve üretken olarak adlandırdıkları bir güç sınıflandırması oluşturmuşlardır.

Uluslararası ilişkiler disiplini açısından realist ve neo-realist ekollerin güce ilişkin bakış açılarının daha çok gücün somut/kaba/sert göstergelerini odağa alan bir düzlemde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Benzer bir yaklaşımla Özdemir (2008) uluslararası ilişkilerde güç kavramının Soğuk Savaş dönemi ve daha öncesinde daha çok realist bir bakış açısıyla askeri ve siyasi güç eksenli sahip olunan kaynaklar ölçeğinde tanımlanmakta olduğunu dile getirmektedir. Bu konuda Nye (1990) ise Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan koşulların askeri ve ekonomik yaptırımlar gibi gücün maddi boyutuna (sert güce) olan vurgudan uzaklaşmayı gerektirdiğini, bunun yerine başka yollarla ikna etmeye ve dolayısıyla gücün maddi olmayan

unsurlarına (yumuşak güce) güvenmeye doğru bir yönelim olduğunu vurgulamıştır. Bu yönelimle birlikte küreselleşme, iletişim teknolojisindeki gelişmeler, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve uluslararası güç dinamiklerindeki değişim gibi birçok nedenden ötürü uluslararası ilişkilerde liberal (daha sonra neo-liberal) bir perspektiften güç kavramına ilişkin yeni bir kavramsallaştırma olan yumuşak güç (Nye, 1990, 2004) kavramının doğmasına daha sonra ise yumuşak ve sert gücün kombinasyonunu ifade eden akıllı güç (Nye, 2009) kavramının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Uluslararası ilişkiler bağlamında güce ilişkin yapılan bu yeni kavramsallaştırma bağlamında dünya ölçeğinde ulus-ötesi ilişkilerin, ekonomik karşılıklı bağımlılığın, uluslararası kurum ve kuruluşların önemi de artmaktadır (Keohane & Nye 1977). Artan bu önemle birlikte tek ya da çift kutuplu dünya düzeni görüşü üzerinden realist ve neo-realist ekolün savunuculuğunu yaptığı gücün daha çok somut unsurlar üzerinden değerlendirildiği anlayışın, neo-liberal akımla birlikte gücün soyut göstergeler açısından ele alındığı çok kutuplu dünya düzenine yerini bıraktığı söylenebilir.

Yukarıda ifade edilenlere ek olarak bütüncül bir perspektiften gücün uluslararası ilişkiler bağlamında daha iyi anlaşılması adına kavramı disiplinler arası bir bakışla değerlendiren Forsberg (2011) gücün yalnızca realist teori perspektifinden değil; tüm diğer uluslararası ilişkiler teorileri açısından da oldukça merkezi bir kavram olduğunu ve bu yönüyle liberal ekolün gücü ticaretin gücü veya yumuşak güç olarak; Marksist ekolün gücü üretim güçleri ve sermaye açısından; yapılandırmacılık/yapısalcılık ekolünde güç normlar açısından ve post-yapısalcılık düşüncesine göre ise gücün söylemler olarak kavramsallaştırıldığına değinmektedir. Benzer bir yaklaşımla uluslararası ilişkiler açısından güç kavramına yaklaşımı irdeleyen Şahin (2020) pozitivist, post-pozitivist ve orta yolcu olarak adlandırılan üç temel paradigma temelinde gücün kavramsallaştırıldığını ileri sürmektedir. Araştırmacı pozitivist paradigma eksenli realist ve liberal ekollerin güç kavramını askeri, coğrafi, ekonomi ve nüfus gibi somut; post-pozitivist kuramlar olan feminist, Gramsci/neo-marksist ve post-yapısalcılık gibi akımların ise kavramı söylem, iktidar ilişkileri, bilişsel öğeler, algı gibi soyut;

yapısalcılık/yapılandırmacılık gibi orta yolcu ekollerin ise gücü somut ve soyut ögelerin bir kombinasyonu üzerinden kavramsallaştırdıklarını iddia etmektedir (Şahin, 2020).

Sonuç olarak güç kavramının içerisinde bulunan zamanın ruhuyla özdeşim içerisinde geçirdiği evrim kavrama atfedilen anlamların da değişimine neden olmuş ve her dönemde konjonktüre uygun bir güç tanımı ön plana çıkmıştır. Nitekim zamanın ruhuyla birlikte uluslararası sistemlerin dönüşümü güç kavramına yönelik yeni bir bakış açısı kurgulamayı gerektirdiği açıktır. Bu yönüyle uluslararası ilişkiler alanında güç kavramı, merkezi konumda yer tutan ve üzerinde kavramsal olarak uzlaşa sağlanamamış bir kavram olma özelliğini korumaktadır. Yukarıdaki bölümde yer alan açıklamalardan kavramın uluslararası ilişkiler ve siyaset disiplini içinde varlığını sürdüren farklı düşünce akımlarına göre tanımı, algılanış biçimi ve düzeyinin farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Güce ilişkin öncül kavramsallaştırmalar daha çok gücün somut göstergelerine üzerine inşa edilse de değişen koşullar ve farklı bakış açıları sayesinde güç kavramı zaman içinde soyut göstergelerle ifade edilen ve teorik olarak evrimini sürdüren bir kavram olduğu söylenebilir. Takip eden bölümde mevcut çalışmanın teorik temellerinden birisini oluşturan yumuşak güç kavramı gerek yukarıdaki bağlamla ilişkili olarak gerekse müstakil bir kavram olarak detaylıca irdelenmeye çalışılacaktır.

Yumuşak Güç

Genel bir perspektiften ele alındığında güç kavramının çok boyutlu ve multi-disipliner yapısı gereği farklı alanlarda farklı biçimde ele alındığı ve açıklanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Mevcut çalışma bağlamında siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler alanında güç olgusuna yönelik ortaya konmuş kavramsallaştırmalardan birisi olan yumuşak güç özellikle son dönemde dünya siyasetine yön veren ulus devletlerin en önemli güç unsurlarından birisi olarak ön plana çıkmıştır. Öte yandan akademik ve teorik olarak yumuşak güç kavramı ilgili literatüre “*Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*” adlı çalışmasıyla Harvard Üniversitesi siyaset bilimi profesörü ve bir dönem ABD uluslararası güvenlik uzmanı olarak görev yapmış Joseph Nye (1990) tarafından kazandırılmıştır. Yumuşak güç kavramsallaştırmasına ilişkin

yine aynı çalışmasında Nye (1990) yirminci yüzyılın sonlarında eski gücünde olmayan ve güç kaybı yaşayan ABD'nin gücün değişen doğasının önemini gözden kaçırmasına ve böylece yirmi birinci yüzyıla girerken yanlış stratejiler izlemesine neden olabileceği üzerinde durmuştur. Bu yönüyle Nye'nin (1990) ABD üzerinden gerçekleştirdiği anlatısında yumuşak güç kavramını çağcıl gelişmeler etrafında şekillenen bir çözümleme üzerine temellendirmiş olduğu çıkarımında bulunulabilir. Nitekim Nye (2004, s. 1) müstakil olarak yumuşak güç kavramını ele aldığı çalışmasında uluslararası ilişkiler bağlamında gücün değişen doğasına ilişkin yaptığı değerlendirmede Machiavelli'nin İtalya'daki prenslere, korkulmanın seilmekten daha önemli olduğunu öğütlemesinin üzerinden geçen dört asırdan uzun bir sürede kalpleri ve zihinleri kazanmanın her zaman önemli olduğuna değinmiş, ancak bilginin güç olduğu ve modern bilgi teknolojisiyle birlikte tarihte hiç olmadığı kadar geniş bir alana yayıldığı günümüz küresel bilgi çağında bu durumun daha da önemli olduğunun altını çizmiştir.

Bir başka açıdan Wenger (2001) bilgi teknolojisi devriminin malların, hizmetlerin, fikirlerin ve sermayenin sınır ötesi hareketini çarpıcı biçimde hızlandığını, ulus-ötesi kültürel ve politik alışverişlerde büyük bir artışa ve ulusal sınırları aşan birçok yeni kurum ve yapının ortaya çıkmasını kolaylaştırdığını belirtmektedir. Zira içinde bulunduğumuz çağda ekonomi, sanat, siyaset, bilim, teknoloji ve iletişim gibi hayatın her alanını kapsayan unsurlarda bir paradigma değişimi yaşanmış ve bu değişim geçmişin alışlagelmiş düşünme, algılama biçimleri ve ritüellerini radikal şekilde dönüştürmüştür. Artık geçmişin o sınırları keskin ve iletişim engelleriyle dolu dönemleri geride kalırken, karşılıklı bağımlılığın arttığı, kitle iletişim araçlarının etkisiyle sınırların ortadan kalktığı yeni bir dünya düzeninin kapısı aralanmıştır (Arslan ve Sezgin, 2023). Özkan (2015) bu dönemi iletişimin artmasıyla birlikte imajın, prestijin, algıların büyük önem kazandığı dönem olarak nitelemektedir.

Söz konusu paradigma değişimiyle birlikte güç olgusu da yumuşak güç gibi yeni bir teori içerisinde tekrar tanımlanmıştır. Yumuşak güç kavramı doğası gereği değişim gösteren bir karaktere sahip olan uluslararası ilişkiler ekseninde devletlerin silahlı gücü ya da zorlayıcı ve baskıcı unsurlar dışındaki araçlarla da hedeflerine ulaşma olanağının var olduğu anlayışının bir

uzantısı olarak ortaya çıkmıştır (Yapıcı, 2015). Bu yönüyle yumuşak güç kavramını karşılaştırmalı bir perspektiften ele alan Nye (2004, s.5) askeri ve ekonomik güç gibi sert/kaba güç unsurları ile diğer başka devletlerin davranış değişikliği büyük ölçüde rüşvet (satın alma) veya teşvik gibi mali araçlarla (*havuçlar*) veya yaptırım ve tehditlerle (*sopalar*) sağlanabildiğini vurgularken, yumuşak güç kavramını karşıt bir düzlemde, zorlama veya maddi teşvik unsurları kullanmadan cazibe, ikna ve etkileme yoluyla istediğini yaptırabilme yeteneği olarak tanımlamıştır. Zira Nye (1990) dünyada uluslararası ilişkiler evrilirken, gücün katı yorumunun yavaş yavaş değişmeye başladığına, artık kültür, ideoloji ve kurumlar gibi soyut güç biçimlerinin kullanımının önem kazandığına vurgu yapmaktadır.

Daha genel bir yaklaşımla değişen dünya politiginde artık ülkelerin dış politika hedeflerine erişmek için kullandıkları sert gücün yetersiz olduğu anlaşılmaktadır (Rugh, 2009). Aynı doğrultuda Gallarotti (2011) sürekli bir gelişim evresinde olan günümüz dünyasının daha yumuşak bir dünya (s.5), haline geldiğini dolayısıyla modern çağda dünya siyasetinde, sert güce göre yumuşak gücün önemini artıran değişiklikler yaşandığını belirtmektedir. Yazar ayrıca bugünkü uluslararası sistemde, sert gücün temel kaldıraçları (yani tehditler/yaptırımlar ve silahlı güç) aracılığıyla ulusları zorlamanın daha da zorlaştığını böylece yumuşak gücün, uluslararası arenada etkiyi artırmada çok önemli bir unsura dönüştüğünün altını çizmektedir (Gallarotti, 2011). Bununla birlikte Nye (2009) bir devletin cazibesi ile başka devletlerin gündemini belirleyebilir veya tercihlerini şekillendirebilirse, havuç ve sopalardan çok tasarruf edebileceğine işaret etmektedir. Ayrıca Nye (2004) bir ülkenin dünya siyasetinde istediği sonuçları elde edebileceğini ve bunu o ülkenin değerlerine hayran olan, onu taklit eden, refah ve şeffaflık düzeyine ulaşmak isteyen takipçileri (diğer ülkeler) üzerinden yapacağını iddia etmektedir. Bir başka açıdan Kalın (2011, s.8-9) ise gücün değer temelli tanımına dayanan yumuşak güç kavramının bir ülkenin ne kadar çekici ve diğerleri için örnek olmaya layık görüldüğünü açıkladığını aynı zamanda ülke politikalarının başkaları tarafından meşru olarak kabul edilmesi, o ülkenin yumuşak güç kapasitesini de tanımladığını belirtmektedir.

Yumuşak gücün, siyasi gündemi insanların ihtiyaçlarını şekillendirecek biçimde belirleme kabiliyetine vurgu yapan Yılmaz (2011) ise bir devletin yumuşak gücünü kullanarak kendi değer ve hedeflerini başka ülkelere benimsetebildiği ölçüde, askeri ve ekonomik gücünün yaratacağı etkinin çok üzerinde bir etki yaratma potansiyeline sahip olduğunu belirtmektedir. Nitekim gerek maliyet-fayda gerekse kalıcı sonuçlar bakımından meşruiyet ve rıza temelli yumuşak güç kullanımı uluslararası politika açısından en etkili araç olarak kabul edilmektedir (Özdemir, 2008). Bu bakımdan diğer devletleri sadece askeri güç veya ekonomik yaptırımlarla tehdit ederek onları değişime zorlamak değil, gündemi belirlemek ve dünya siyasetinde başkalarını etkilemenin ve cezbetmenin de önemine değinen Nye (2004, s.5) yumuşak gücü birini zorlamak yerine kendine çekerek istediğiniz sonuçları istemesini sağlamak olarak kavramsallaştırmıştır. Bir başka ifadeyle yumuşak güç, askeri güç, yaptırım gücü gibi zorlayıcı unsurlar veya teşvikler, diğer bir deyişle para (rüşvet) verme gibi kaba güç kaynaklarının aksine cazibe ve ikna ile diğer başka ülkelere tesir etme ve onları arzu edilen davranışa yönlendirebilme potansiyeli olan bir güç kaynağı olarak anlaşılabilir (Nye, 2008). Daha öz bir ifadeyle yumuşak güç, zorlayıcı yöntemlere başvurmadan diğer ülkelerin davranışlarını şekillendirmeyi ifade eder (Nye, 2004). Bu anlamıyla yumuşak güç zorlamadan çok, çekici bir yetenek olarak değerlendirilmektedir (Blanchard & Lu, 2012).

Bir başka kaynakta Nye (2008) meşruiyetin yumuşak gücün merkezinde yer aldığı iddiasından hareketle yumuşak gücün, zorlama veya şiddet kullanmadan, çekici bir karakter, kültür, siyasi değerler, kurumlar ve meşru olarak görülen veya ahlaki bulunan politikalar gibi maddi olmayan varlıklar aracılığıyla başkalarının tercihlerini şekillendirme yeteneğine dayandığını belirtmektedir. Nye (2005) yumuşak güç ile elde edilen çekiciliğin ya da cazibenin bir ülkenin kültürü, siyasi ideal ve değerleri, dış ve iç politikalarından kaynaklandığını ileri sürmektedir (s.11). Yazar aynı zamanda bu kavramın başkalarının tercihlerini şekillendirme yeteneği olarak bir devletin diğer devletleri kendi çıkarlarına uygun şekilde davranmaları için etkileme gücü olduğunun altını çizmektedir (s.12). Daha bütüncül bir yaklaşımla yumuşak güç, istenilen sonuçları elde etmek için gündem belirleme (*agenda setting*), ikna etme (*persuasion*) ve pozitif

bir çekicilik/cazibe (*positive attraction*) oluşturarak başkalarını etkileme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Nye, 2011, s.20-21). Bir başka anlatımla, yumuşak güç aracılığıyla belirli bir devlet, diğer ülkelerin kendi değerlerine hayran olmasını, onu taklit etmesini ve onun refah düzeyine talip olmasını sağlayabilir (Nye, 2004 s.5). Bu yönüyle kendi ürettiği değerler ile gündem oluşturabilen ya da ilgi odağı haline gelen bir ülkenin dünya politliğinde istediklerini elde etmesi kolaylaşırken, aynı zamanda böyle bir ülkenin refah seviyesine ve değerlerine sempati duyan başka ülkeler üzerinde etki üretebilme olasılığını da artırabileceği yorumunda bulunulabilir.

Bir diğer açıdan yumuşak gücün dünya barışı için şart olduğuna dikkat çeken Armitage ve Nye (2007) orduların, devletleri yenmek için çok uygun, ancak fikirlerle savaşmak için zayıf araçlar oldukları, günümüz dünyasında zafer kazanmanın ancak başka devletleri kendi taraflarına çekmeye ve onların demokratik devletler inşa etmelerine yardım etmeye bağlı olduğunu ve belki de en önemlisi insanları demokrasiye çekmenin, onları demokratik olmaya zorlamaktan daha kolay olduğunun altını çizmektedir. Ayrıca içinde bulunduğumuz bilgi çağında kamuoyu üzerinde daha etkili olduğu bilinen, etki, yönlendirme ve ikna kabiliyeti üzerine kurulu yumuşak gücün sert güç yerine tercih edildiği dile getirilmektedir (Özdemir, 2008). Bu bağlamda önemi açısından yumuşak güç birbiriyle entegre olmuş uluslararası bir dünyada sert güce kıyasla kaçınılmaz/zaruri bir güç olarak değerlendirilmektedir (Li, 2018). Dolayısıyla çağcıl gelişmeler ışığında askeri ve ekonomik güçten kaynağını alan sert ya da kaba güç üzerinden etki alanı yaratma paradigmasının, yerini çekicilik, ikna ve etki oluşturma gibi kavramlardan beslenen yumuşak güç unsurlarına terk ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Bir başka açıdan yumuşak güç kavramına ilişkin Lee (2009, 2010) Nye'in yumuşak güç teorisi temelinde kavrama yönelik farklı bir tanım getirmektedir. Bu doğrultuda Lee (2010, s.116) yumuşak gücü başkalarında davranış değişikliklerine yol açan fikirsel veya sembolik kaynaklar aracılığıyla kendi ve başkalarının tercihlerini ve imajlarını inşa etme gücü olarak tanımlamaktadır. Lee'nin (2009) bu yeni tanımın, orta derecede güç sahibi olarak kabul edilen, sert güç kaynakları açısından sınırlı, ancak yumuşak güç kaynakları geliştirme potansiyeline

sahip ülkeler için kullanışlı olduğunu iddia etmektedir. Ayrıca Lee (2009), belirli yumuşak güç hedeflerine uygun olarak beş farklı yumuşak güçü kategorize etmektedir. Bunları: a) bir ülkenin barışçıl ve çekici imajını yansıtarak dış güvenlik ortamını iyileştirmeye yönelik yumuşak güç; b) ulusal güvenliğine ve ürettiği politikalara yönelik diğer ülkelerin desteğini harekete geçirmek için yumuşak güç; c) diğer ülkelerin düşünce tarzlarını ve tercihlerini manipüle etmeye yönelik yumuşak güç; d) bir topluluk veya ülkeler topluluğu içinde birliği sürdürmek için yumuşak güç ve e) bir liderin oy oranını veya bir hükümet için yerel desteği artırmaya yönelik yumuşak güç (Lee 2009, s.207-208). Söz konusu bağlamdan da anlaşılacağı üzere Lee (2009, s.211) yumuşak güce ilişkin kavramsallaştırmasında daha çok yumuşak gücün farklı amaçlarla ortaya çıkan kaynaklarına odaklanmakta ve kendi teorisini kaynak temelli yumuşak güç teorisi olarak adlandırmaktadır.

Bununla birlikte ilgili alanyazında yumuşak güce yönelik bazı sınıflamaların da yer aldığı görülüyor. Bu doğrultuda Kurlantzick (2006), yumuşak gücün iki düzeyde sınıflandırıldığını öne sürmüş ve kavramı seçkinleri hedefleyen yüksek yumuşak güç, ile daha geniş halk kitlelerini hedefleyen düşük yumuşak güç olarak sınıflandırmıştır. Yee-Kuang (2010) ise yumuşak gücün kamusal yumuşak güç (devlet/hükümet düzeyi) ve özel yumuşak güçü içerdiğini ileri sürmüştür. Nagao (2016), ise bir hükümetten diğerine (veya kuruma) doğrudan bir maddi ödeme/teşvik ile eğitim için bireylere ya da profesyonellere yapılan dolaylı yatırımlar olan burs ve kültürel varlıklar gibi parasal olmayan teşvikler/ödemeler arasında bir ayrım yapmak için doğrudan ve dolaylı yumuşak güç kavramlarını önermiştir.

Yumuşak güç kavramına ilişkin üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise alanyazında yoğun biçimde dile getirilen kavrama yönelik eleştirilerdir. Kavram farklı açılardan eleştiri oklarının hedefi olmuş ve bu nedenle Nye (2004, 2006, 2011, 2021) birçok kez kendini ve ortaya attığı kavramı savunmak durumunda kalmıştır. Bu konuda Nye (2006, s. 1) kavramın yaygın kullanılmaya başlanmasıyla birlikte bazen tanınmayacak kadar esnetilmiş ve bükülmüş olduğu ifadesiyle teorik olarak eleştirilere özge bir yanıt vermiştir. Ancak akademik ve kuramsal olarak seslendirildiği ilk günden itibaren alanyazında ilgi odağı haline gelen ve

uluslararası siyaset açısından yaygın biçimde kullanılmasına karşın, yumuşak güç kavramına yönelik akademik bir uzlaşıdan söz etmenin güç olduğu da bilinmelidir (Fan, 2008; Özel, 2018; Vuving 2009).

Nitekim yumuşak güç teorik ve analitik olarak muğlak olduğu için sıklıkla eleştirilmiştir (Bislev, 2017). Bu açıdan Gallarotti (2011), Lee (2009) ve Ogoura (2006) gibi bazı araştırmacılar yumuşak gücün tanımlanması ve ölçülmesindeki zorluklar, sert ve yumuşak güçler arasındaki ayırmadaki belirsizlik gibi konulara ışık tutacak yapılandırılmış bir teorik çerçeve sunulmadığına ilişkin eleştirilerini dile getirmişlerdir. Daha genel bir eksen de alanyazın incelendiğinde mevcut eleştirilerin esasında iki temel noktaya odaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Birinci nokta, yumuşak gücün doğası gereği sert güçten farklı olarak tanımlanması sorgulanmıştır. Bu konuda Mattern (2005) yumuşak gücün temsil gücüne bağlı olduğunu, bunun gerçekten yumuşak olmadığını, sadece sert gücün başka bir biçimi olduğunu savunurken, Ferguson (2009) yumuşak gücün gerçek bir güç biçimi olarak kabul edilemeyecek kadar yumuşak olduğunu iddia etmektedir.

Yumuşak gücün teorik altyapısına ilişkin bir diğer eleştirinin ise “çekicilik/cazibe” kavramına karşılık gelen somut davranışsal sonuçlara geçmenin zorluğunda yatmakta olduğu ve bu cazibeyi tam olarak neyin yarattığının belirgin olmamasında gösterilmektedir (Bislev, 2017; Mingjiang, 2009). Bu bağlamda Hall (2010), yumuşak gücü analitik bir kategori olarak değil, bir uygulama kategorisi olarak düşünmeyi ve bunun yerine “cazibe/çekicilik gücünü” temsil gücü, kurumsal güç ve itibar gücü gibi daha küçük kategorilere ayırmayı önermektedir. Öte yandan Vuving’e (2009) göre yumuşak güç kavramına ilişkin tartışmaların çoğu kavrama yönelik olarak “kuramsal altyapının zayıflığı”, “akademik berraklık/açıklıktan yoksunluk” ve “analitik bulanıklıktan” kaynaklanmaktadır. Benzer şekilde Özel (2018) genel olarak kavrama yöneltelen eleştirileri kavramın teorik altyapısının yetersizliğine, yeni bir kavram olup olmadığına ve kullanım zorluğuna ilişkin eleştiriler olmak üzere sınıflandırılabileceğini öne sürmektedir.

Yumuşak güç kavramının büyük bir paradoks içerdiğine ilişkin söylemine paralel olarak Fan (2008) çalışmasında Nye'in yaptığı yumuşak güç tanımlarının birbirlerinden farklılaştığı, yumuşak gücü oluşturan kaynaklar açısından tam olarak hangi kaynakların yumuşak gücü oluşturduğu ve kavramın sınırlılıkları açısından belirsizliği gibi konularda eleştirilerini sıralamıştır. Bir başka açıdan Joffe (2006) ise yumuşak güce ilişkin eleştirisinde yumuşak gücün de tıpkı sert gücün aşırı kullanılmasının yarattığı negatif bir etki yaratacağı tezi üzerinden Nye'in ifadesinin tam aksi istikametinde yumuşak gücün kalpleri kazanmanın aksine zihinleri küskünlük ve öfkeyle şekillendirebileceği uyarısında bulunmaktadır.

Tarihi ve Teorik Temelleri Bakımından Yumuşak Güç Kavramı

Yumuşak güç kavramına ilişkin alanyazın incelendiğinde Nye'in (1990) literatüre kazandırdığını iddia ettiği kavramın teorik temellerinin öncül başka kavramlara dayandığını ifade eden birçok araştırma mevcuttur (Baldwin, 2013; Gallarotti, 2010; Lee, 2009). Bu yönüyle yumuşak güç kavramı Nye tarafından seslendirilmeden önce başkalarını etkilemek kaydıyla onların sizin istediklerinizi istemlerini ve bu isteklerinizi yerine getirmelerini sağlamak fikri üzerine temellendirilmiş başka kuramsal bakış açılarından kaynağını alan birtakım kavramların varlığı bilinmektedir (Baldwin, 2013). Zira güç kavramının maddi/somut göstergeleri olmayan yönlerine vurgu yapan başka disiplinler içinde geliştirilmiş bu kavramların uluslararası ilişkiler literatüründe gereken ilgiyi göremediği anlaşılmaktadır (Lee, 2009).

Bütüncül bir bakış açısıyla mevcut konuya değinen Lee (2009, s. 206-7) başka disiplinlerde ortaya atılmış olsalar da Gramsci'nin hegemonyası, Bourdieu'nün sembolik gücü, Weber'in otoritesi, Foucault'nun disipliner gücü ve Habermas'ın iletişim gücü gibi kavramların Nye'in yumuşak güç kavramına benzer öncül kavramlar olduğunu belirtirken ana akım uluslararası ilişkiler akademisyenlerini bu duruma çok az ilgi göstermekle itham etmektedir. Ayrıca Nye'dan öncesine atıf yapan Lee (2009, s.207) uluslararası ilişkiler alanındaki yapılandırmacı (*constructivist*) paradigmayı savunan araştırmacıların, yumuşak güce oldukça benzer olan

“fikirlerin ve normların gücü” söylemini benimsediklerini ancak bu yöndeki tartışmaların somut politika önerileri olan yeni bir güç kavramına dönüşemediğini dile getirmektedir.

Bir diğer açıdan yumuşak güç kavramını irdeleyen Fan (2008, s. 148-9) kavramı her ne kadar Nye’in ortaya attığı genel kabul görse de kavramın teorik temellerinin Morgenthau’nun (1954) dile getirdiği ulusal güç unsurları arasında bulunan ulusal karakter, ulusal moral, diplomasi kalitesi ve hükümetin kalitesi gibi gücün somut olmayan yönlerinde, aynı zamanda Carr’ın (1964) siyasi görüşün askeri ve ekonomik güçten daha az önemli değildir önermesiyle yakından ilişkili olduğunu savunmaktadır. Benzer şekilde Gill ve Huang (2006) son dönemde Nye ile popüler hale gelen yumuşak güç kavramının geçmişteki benzer fikirlerin bir özeti olduğunu belirtmektedir.

Tartışmayı daha eski kaynaklara taşıyan Fan (2008, s.149) ise iki bin yıl önceki Çin atasözlerinde ve öğretilerinde dile getirilen “zorun üstesinden gelmek için yumuşak ve nazik araçlar kullanın”, “en yumuşak olan en zoru kazanabilir” ve “damlayan su bir taşla nüfuz edebilir” gibi söylemlere kadar uzandığını iddia etmektedir. Konuyu bir başka açıdan ele alan Baldwin (2016) ise yumuşak güç teriminin yeni olabileceğini, ancak uluslararası ilişkiler açısından temel bir değer olarak cazibe/çekicilik kavramının pek de yeni bir kavram olmadığını altını çizmiştir.

Nye’in yumuşak güç kavramına benzer bir başka yaklaşımı daha önce dile getiren Lukes (1974) A, B’ye yapmak istemediği şeyi yaptırarak güç uygulayabilir, ancak aynı zamanda onun isteklerini de etkileyerek, şekillendirerek veya belirleyerek onun üzerinde güç uygular, böylece A, B’nin tercihlerini şekillendirerek B ile olası bir çatışmayı önler ve B’ye, B’nin tercihlerinin aslında A’ya ait olmasına rağmen, kendisine ait olduğunu düşündürür (s.23) önermesiyle “gücün üçüncü yüzü/boyutu” (*the third face of power*) olduğunu öne sürmüştür. Lukes, düşünce kontrolünün bu boyutta önemli bir süreç olduğunu ve bunun bilginin kontrolü, kitle iletişim araçları ve sosyalleşme süreçleri aracılığıyla yapılabileceğini belirtmektedir (Lukes, 1974, s. 23). Dolayısıyla yumuşak gücün cazibeye dayalı olması ve başkalarının algılarını etkilemeyi ve değiştirmeyi amaçladığı için Lukes’un argümanları ile uyumlu olarak gücün üçüncü boyutu

kavramıyla çok benzeştiği düşünülebilir. Ancak Nye (2021) oldukça güncel bir makalesinde yumuşak güç kavramıyla aynı doğrultuda argümanları bulunmasına rağmen Lukes'un gücün üçüncü yüzü/boyutu kavramıyla çok sonra karşılaştığını ve iki kavramın benzer ancak aynı olmadıklarını belirtmektedir.

Sonuç olarak ilgili alanyazın incelendiğinde Nye'nin yumuşak güç kavramının tarihi ve teorik temellerinin oldukça eski dönemlere kadar uzandığını, güç kavramının doğasına ilişkin başka disiplinlerde üretilen birtakım kavramlara benzer olduğunu ve uluslararası ilişkiler alanının öncül çalışmalarında yer verilen gücün soyut özelliklerine vurgu yapan benzer kavramlardan etkilendiği anlaşılmaktadır. Zira Nye (2021) sosyal bilimlerdeki fikirlerin, çağdaş siyasi tartışmaların bağlamından etkilendiğini, dolayısıyla yumuşak güç kavramını formüle etmeye çalışırken siyasi güç ile ilgili güncel literatürü okuduğunu ve bazı tartışmalardan etkilendiğini belirtmektedir.

Yumuşak Güç Kaynakları

Yumuşak güç kavramına ilişkin bir başka önemli nokta ise yumuşak gücü oluşturan unsurlar ya da kaynaklar meselesidir. Devletlerin uluslararası arenada başka devletleri etkilemek kaydıyla yönlendirebilme girişimlerinin temelini oluşturan yumuşak güç kaynakları günümüz uluslararası ilişkileri açısından oldukça önemli birer araç olarak düşünülmektedir. Bu bakımdan değişen koşullar bağlamında bir devletin sahip olduğu yumuşak güç kaynaklarının etkililiği ve çeşitliliği uluslararası arenada fark yaratabilmektedir. Ayrıca uluslar için yumuşak güç kaynakları seçenekler arasından birisini diğerine göre daha çekici hale getirebilir ve sonuca doğrudan katkı sunabilir niteliktedir (Rothman, 2011).

Yumuşak gücü oluşturan kaynaklar söz konusu olduğunda Nye (2011) en genel anlamda bu kaynakların kültür, politik değerler ve uluslararası arenada sürdürülen dış politika olduğunu belirtmektedir. Detaylandırmak gerekirse bir ülkenin kendi kültürel özellikleri (*edebiyat, sanat ve eğitim gibi üst kültürü temsil eden nitelikler ve güncel/popüler kültürü temsil eden kitlesel*

eğlence araçları) ile cazibe yaratmayı başarak diğer başka ülkeleri etkilemeyi başarması ya da kendi politik değerlerini, demokratik özelliklerini, hem iç hem de uluslararası düzeyde kabul ettirebilmesi ve son olarak dış politika açısından ülkenin başka devletlerce saygın/meşru ve sözü geçer bir konumda olması gibi koşulların sağlanması yumuşak gücü oluşturan en genel kaynaklar olarak değerlendirilmektedir (Nye, 2011).

Tüm bunların yanı sıra çalışmalarında yumuşak güç kavramını oluşturan ana kaynaklar olarak gördüğü üç temel unsuru (*kültür, siyasi değerler ve dış politika*) oluşturan göstergelere de yer veren Nye (2004) yumuşak gücün temsili ölçütleri olarak ülkedeki yabancı göçmenlerin, sığınma başvurularının, uluslararası öğrencilerin ve öğretim üyelerinin, turistlerin, kitap ve albüm satışlarının, yayımlanan bilimsel dergi ve araştırmanın, dünya çapınca popüler sporların, kazanılan Nobel ödüllülerinin sayısı; ülkedeki ortalama ömür, ülkenin yaptığı deniz aşırı insani yardımlar ve kamu diplomasisi için harcama yapan internet sunucularının sayısı gibi çok çeşitli örnekleri listelemektedir. Yine aynı çalışmasında ABD'nin yumuşak güç unsurlarına sıklıkla değinen Nye (2004) Hollywood yapımı filmlerin, kişisel temaslar, ziyaretler ve karşılıklı alışverişler yoluyla kültür aktarımı sağlayan ticaretin, her yıl Amerikan üniversitelerinde okuyan ve daha sonra ülkelere dönen yarım milyondan fazla uluslararası öğrencinin veya Silikon Vadisi'nde başarılı olduktan sonra evlerine giden Asyalı girişimcinin zihinlerindeki Amerika'nın ihraç ettiği fikir ve değerlerin kendi ülkelerinde gücü elinde bulunduran elitlere ulaşma ihtimalinin olduğunu dile getirirken başkalarının ideallerinize hayran olmasını ve sizin arzu ettiklerinizi istemesini sağlayabildiğiniz zaman, onları kendi istediğiniz şekilde yönlendirmek için tehdit veya yaptırım gibi unsurlara başvurmadan ya da rüşvet gibi teşviklerden çok fazla faydalanmadan, her zaman daha etkili olan demokrasi, insan hakları ve bireysel fırsatlar gibi son derece baştan çıkarıcı değerlerin kullanılabilir olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan devletlerin diğer ülkelerle ilişkileri güçlendirmek, iş birliğini geliştirmek ve uluslararası çıkarlarını desteklemek için yararlandığı sert güce dayalı olmayan araçların tamamının potansiyel birer yumuşak güç kaynağı oluşturabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Yumuşak güç kaynakları konusuna değinen başka araştırmalarda genel olarak, bir ulusun askeri ve iktisadi gücünün ürettiği güç dışında kalan; sanat, kültür, medya, yükseköğretim, sivil toplum örgütleri ve kamu diplomasisi gibi sosyal, kültürel ve teknolojik temelli unsurların ön plana çıktığı görülmektedir (Kömür, 2020; Ünal Erzen, 2012). Bir başka yaklaşımla yumuşak güç kavramının kuramsal gelişimine büyük katkı sunan Lee (2009) kaynak temelli yumuşak güç teorisinde kavramı oluşturan elementleri, fikirler, ülkenin imajı/itibarı, teoriler, söylemler, teknik ve teknolojik bilgi birikimi (*know-hows*), eğitim, kültür, gelenekler, ulusal veya küresel semboller olarak kategorize etmiştir. Singh, MacDonald ve Son (2017) yumuşak güç kaynaklarının çeşitliliği ve kapsamına yönelik yaptıkları çalışmada ise bu kaynakların hükümetlerin ve hükümet dışı aktörlerin ve vatandaşların çalışmalarını kapsadığını ve ekonomik, politik ve kültürel kurum ve değerleri içerdiği vurgulamaktadır. Yine aynı çalışmada Birleşik Krallık'ın yumuşak güç varlıkları olarak ülkenin demokrasisi, değerleri, ekonomik ve siyasi özgürlüğü, ifade özgürlüğü, eğitim sistemi, yenilikçi vizyonu, İngiliz dili, kültürü, kültürel mirası, sanatı ve sportif alandaki başarısı gibi unsurları sıralamışlardır. Bu yönüyle Singh, MacDonald ve Son (2017) Birleşik Krallık özelinde politik çoğulculuğun yarattığı yüksek düzeyde demokrasi ve düşük düzeyde siyasi hak kısıtlamaları gibi potansiyel yumuşak güç unsurlarının uluslararası öğrencileri ve turistleri, doğrudan yabancı yatırımı cezbedtiğine vurgu yapmaktadır. Yine bu bağlamda yumuşak güç kaynaklarının çeşitliliğine yönelik geniş ölçekli bir görüş ortaya koyan Yukaruç (2017) kamu diplomasisi ve ulus markası oluşturma eylemlerinin de yumuşak güç kaynakları arasında değerlendirildiğinin altını çizmektedir.

Söz konusu bu bağlamdan hareketle yumuşak güç kaynakları konusunda birçok farklı sınıflamalar yapılmış ancak bu kaynakların neler olduğu konusu ise tartışmalara neden olmuştur. Bugün birçok ülkeyi yumuşak güç açısından değerlendirmek için kullanılan belli birtakım endeksler bulunmaktadır. Alanyazında sıklıkla dile getirilen ve başvurulmuş önemli bir araç olarak öne çıkan olan Soft Power 30 endeksinde bir ülkenin yumuşak gücünü belirlemenin ölçütü olarak Nye'in bahsettiği üç ana kaynağa dayanan başka kaynaklara yer verilerek ülkeler bu kaynaklar açısından değerlendirilmektedir. Ülkelerin yumuşak güç kaynaklarının göreceli

gücünün karşılaştırıldığı Soft Power 30 endeksine göre bir ülkenin genel olarak siyasi kurumlarının kalitesi, kültürel çekiciliğinin kapsamı, diplomatik ağlarının gücü, yükseköğretim sistemlerinin küresel itibarı, ekonomik modellerinin çekiciliği ve bir ülkenin dünyayla dijital ilişkisi potansiyel yumuşak gücünü açığa çıkarmaktadır (McClory, 2015; McClory & Harvey, 2016).

Yumuşak güç kaynakları açısından endeks daha geniş bir açıdan incelendiğinde ise ülkelere yönelik iki grup veri türü diğer bir ifadeyle yumuşak güç kaynakları üzerinden değerlendirme yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan endeks içinde birincil kaynaklar ya da nesnel ölçütler (*objective data*) olarak da karakterize edilen yumuşak güç kaynakları kültür (*culture*), eğitim (*education*), iş birliği/katılım/angajman (*engagement*), dijital yeterlik (*digital*), girişim/yatırım/finansal cazibe (*enterprise*) ve son olarak hükümet/yönetim sistemi (*government*) gibi altı kategori içinde sunulmaktadır. Bu kategorilerin her biri ayrı ayrı değerlendirildiğinde bir ulusun; (a) hem popüler kültür hem de üst kültür bakımından kültürel çıktılarının küresel erişimi ve çekiciliği, (b) dijital altyapısı ve dijital diplomasi açısından yetenekleri, (c) ekonomi modelinin çekiciliği, yatırım ve ticari açıdan iş yapılabilirliği ve yenilik kapasitesi, (d) ülkedeki beşerî sermaye düzeyi, uluslararası öğrenciler için çekicilik ve burs olanaklarının varlığı, (e) ülkenin diplomatik ağının gücü ve küresel katılım ve kalkınmaya katkısı ve son olarak (f) özgürlük, insan hakları ve demokrasiye bağlılık ve siyasi kurumların kalitesi gibi unsurların yumuşak gücü belirleyen kaynaklar olarak sıralandığı görülmektedir.

Diğer taraftan endeks içinde yer verilen ikinci kategori de ise öznel veriler olarak nitelendirilen ve anket/oylama (*polling data*) yani insanların genel kanısına dayalı olan yumuşak güç kaynaklarına yer verilmektedir. Bunlar ise teknoloji ürünleri (*tech products*), cana yakınlık (*friendliness*), mutfak (*cuisine*), kültür (*culture*), lüks ürünler (*luxury goods*), dış politika (*foreign policy*) ve yaşanabilirlik (*liveability*) gibi sıralanmaktadır. Son olarak bu iki kategori de yer verilen yumuşak güç kaynaklarının ürettiği görece değere ilişkin veriler değerlendirilmekte ve ülkeler yumuşak güçleri açısından puanlanarak sıralanmaktadır (McClory & Harvey, 2016).

Yumuşak güç kaynaklarına ilişkin ilgili alanyazın incelendiğinde potansiyel kaynakların neler olduğu konusunda büyük ölçüde söylem birliği var olduğu anlaşılmakla birlikte, konu durumsallık temelinde ele alındığında içinde bulunulan bağlama ve koşullara göre yer yer sert güç kaynaklarının da yumuşak güç üretme potansiyeli taşıdıklarına yönelik çıkarımlar mevcuttur. Nitekim, ekonomik güç ya da askeri gücün başkaları tarafından çekici bulunması bu duruma neden olan en temel etken olarak görülmektedir. Bu bakımdan Nye (2004) ekonomik ve askeri güç gibi sert güç kaynaklarının bazı durum ve koşullarda yumuşak güce kaynaklık edebileceğini; bunun yanı sıra en genel anlamda kültür, siyasi değerler ve dış politika gibi yumuşak kaynakların ise sert güce kaynak oluşturabileceğini dile getirmektedir. Bu durumun daha çok yumuşak güç kavramının bağlamsal doğasından da kaynaklandığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Nitekim kaynak ülkeye yönelik çekimi/cazibeyi artırmaya ilişkin yaptırımlar ya da finansal teşvikler (rüşvete) olmaksızın atılan adımlar ekonomik kaynaklardan beslenebileceği gibi kaynak ülkenin askeri gücünün hedef ülkede yardım için veya barışa ve istikrara katkı sunmak için bulunuyor olması da hedef ülke toplumunda kaynak ülkeye yönelik bir çekim yaratabilir ve hayranlık uyandırabilir. Öte yandan yumuşak güç teorisi sert ve yumuşak güç kaynaklarının geçirgenliği adına aynı zamanda eleştirilerin hedefi olmuştur (Özel, 2018; Vuving, 2009).

Kısaca, yumuşak gücü oluşturan kaynaklar çeşitliği açısından değerlendirildiğinde ülkelerin uluslararası arenada zorlama ve yaptırıma dayanmayan çok çeşitli yumuşak güç kaynakları kullanabileceği ve bu kaynakları kullanarak güç devşirip, cazibe yaratabileceği anlaşılmaktadır. Ancak bu kaynakların etkin ve doğru kullanımı koşuluyla yumuşak güçten faydalanılabileceği de unutulmamalıdır. Bu bakımdan günümüz uluslararası ilişkileri açısından ülkelerin yumuşak güç kaynaklarına sahip olmasının yanında bu kaynakları yumuşak güce dönüştürme kapasitelerini artırarak etki alanlarını genişletme kabiliyetine de gerek duyduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Yumuşak Güç Unsuru Olarak Yükseköğretim

Yumuşak gücün başlıca kaynakları arasında yer alan yükseköğretim kurumları bugün birçok ülke açısından yalnızca finansal getiri ve toplumsal refahı geliştirme aracı değil aynı zamanda uluslararası alanda kalpleri ve zihinleri kazanmanın etkin bir yolu olarak kabul edilmektedir. Nitekim yükseköğretimin küresel bağlamda bir tür yumuşak güç olduğunu öne süren güçlü kanıtlar mevcuttur (Altbach 1998). Bu bakımdan yükseköğretim kurumlarının oldukça önemli birer diploması aracı olarak kullanılması ülkelerin uluslararası etki alanlarını genişletmelerine katkı sunmaktadır. Dolayısıyla ülkeler yükseköğretimin dönüştürücü gücüne yönelik ilgilerini yoğunlaştırırken yükseköğretim kurumlarının taşıdığı potansiyel yumuşak güce ilişkin stratejiler geliştirmekte ve yükseköğretim politikalarını bu yönde belirlemektedir (Arslan & Sezgin, 2023). Örneğin, uluslararası alanda eğitime yönelik yatırımlar ya da girişimler olarak kabul edilen Birleşik Krallık tarafından etkin bir yumuşak güç aracı olarak kullanılan British Council kurumları; Almanya için Goethe Enstitüleri veya Çin'in Konfüçyüs Enstitüleri gibi dünyanın birçok ülkesinde var olan ve giderek yaygınlaşan bu tip kurumlar yumuşak güce yönelik atılan adımlar olarak sınıflandırılmaktadır (Li, 2018). Bunların yanı sıra ABD'nin yükseköğretim alanında birçok farklı yumuşak güç araçlarından biri olan Fullbright burs programı gibi başarılı uluslararası öğrencileri hedefleyen politika ve programların temel bir parçası olan projeler de ülkenin yumuşak gücünü artırma amacı gütmektedir (Aras & Mohammed, 2019).

Günümüzde yükseköğretimin artan önemi dünya genelinde yükseköğretimde uluslararasılaşma için ulusal çabaları kanalize etmektedir (Polat & Arslan, 2022). De Wit ve Altbach (2021), bu küresel çabanın arkasında politik, ekonomik, sosyokültürel ve akademik gerekçelerin bir kombinasyonunun olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla bugün birçok ülkenin yükseköğretimde uluslararasılaşma çabalarına temel oluşturan unsurların arasında diplomatik bir ajandanın da bulunduğunu öne sürmek yanlış olmayacaktır. Bu bakımdan çağdaş dünyada, yumuşak güç, ulusötesi ve kültürler arası değişim programları açısından eğitim öğretimde önemli bir rol oynamakta ve sert güce kıyasla kaçınılmaz bir güç türü olarak karşımıza

çıkmaktadır. Bu nedenle gün geçtikçe küreselleşen çağcıl ihtiyaçlar devletlerin yükseköğretim alanında dışa dönük ve cezbedici reform hareketleriyle daha çok yumuşak güç devşirmelerini gerektirmektedir. Zira yükseköğretimin uluslararasılaşmasının yumuşak güç oluşturmaya teşvik edici bir etki yaratmasının arkasında bir ülkenin olumlu deneyimlerle gelişen öğrenci hareketliliği, kültürel, ekonomik ve sosyal bağlardan faydalanmak kaydıyla bölgesel ve küresel alanda etki kapasitesini geliştirebileceği ve itibar kazanabileceği savı yatmaktadır (Byrne & Hall, 2014).

Günümüzde ülkeler ister küçük ister büyük olsun, imkanlarına, kaynaklarının varlığına ve gücüne bağlı olarak çeşitli şekillerde diplomasi uygulamaktadır. Bu açıdan ülkelerin ulusal çıkarlarını genişletmelerinin temel araçlarından olan yükseköğretimde uluslararasılaşma eğilimleri yumuşak güç açısından kilit rol üstlenmektedir. Bu konuda Lima (2007), yükseköğretimde uluslararasılaşmanın merkezinde yer edinen değişim programlarının (i) karşılıklı anlayışı geliştirmek; (ii) ev sahibi ülke için (*kaynak ülke*) olumlu imaj yaratmak ve (iii) ev sahibi ülkenin (*kaynak ülkenin*) dış politikasına katkı sunmak gibi üç önemli işlevinin bulunduğunu belirtmektedir. Konu bu bağlamda değerlendirildiğinde yükseköğretimin geleneksel diplomasi yaklaşımlarından çok daha fazlasını başarabilen ideal bir yumuşak güç aracı olduğu kabul edilmektedir (Peterson, 2014). Nitekim günümüzde öğrenciler ve akademisyenler diplomasinin önemli oyuncularını olarak kabul edilirken eğitim diplomasisi ülkeler arasında karşılıklı bağları güçlendirmek adına etkili bir araç olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla uluslararası öğrencilere eğitim olanakları sağlamak, birçok ülke tarafından yumuşak güç hedeflerine ulaşmak için önemli bir yöntem olarak görülmektedir (Khan, Ahmad & Fernald, 2020).

Sadece büyük güçler değil, küçük ülkeler de eğitimin diplomatik bir araç olarak hükümetlerin ulusal çıkarlarını gerçekleştirmelerine ve diğer ülkelere karşı kimliklerini güçlendirmelerine yardımcı olmak için kullanılabileceğine inanmaktadır (Vaxevanidou, 2018). Ayrıca günümüzde eğitim diplomasisinin siyaset ve jeopolitik kavramı ile iç içe olduğu bilinmektedir. Bu nedenle yurt dışında eğitim gören kişiler, aldıkları eğitimden dolayı ülkelerinde yüksek

nitelikli bireyler olmakla birlikte “Truva atı” olarak da nitelendirilmektedir (Tremblay, 2010). Bu konuda Nye (2005) ABD hükümetinin önde gelenlerinin de Amerika’nın en önemli varlıklarından (*yumuşak güç unsurlarından*) biri olarak Amerika’da eğitim almış/almakta olan ve Amerika’ya karşı dostane hisler taşıyan (*sempati duyan*) geleceğin dünya liderlerinin dostluğu olduğunu dile getirdiklerini aktarmaktadır. Böylece yükseköğretimin yumuşak gücünün diğer başka ülkelerin liderlerine kadar uzanabilecek ve onları etkileyebilecek bir potansiyel taşıdığı çıkarımında bulunmak yanlış olmayacaktır. Nitekim ABD’de eğitimlerini tamamlamış birçok dünya lideri bunlara örnek olarak gösterilebilir. Bu liderler arasında Güney Kaliforniya Üniversitesi’nde okuyan Japonya’nın eski lideri Shinzo Abe; Harvard ve Massachusetts Institute of Technology [MIT]’de eğitim gören eski İsrail lideri Benjamin Netanyahu; Harvard Üniversitesi’nden mezun Pakistan’ın ilk kadın Başbakanı Benazir Butto gibi oldukça önemli birçok isim yer almaktadır (“List of Heads of State Educated in the United States,” 2022).

Öte yandan yükseköğretim kurumlarının kalitesinin uluslararası öğrenciler açısından tercih sebebi olduğu ve cazibe yarattığı açıktır. Bu yönüyle dünyada yükseköğrenimlerini tamamlamak adına milyonlarca uluslararası öğrenci kendi ülkeleri dışında eğitim almak için muazzam büyüklükte bir hareketliliğe neden olmaktadır (Altbach, 2013). Özellikle, son elli yılda öğrenci hareketliliği her on yılda bir ikiye katlanarak artmış ve önümüzdeki on yıl için uluslararası öğrenci sayısının 8 milyon olacağı tahmin edilmektedir (de Wit & Altbach, 2021). Doğal olarak bu hareketlilikten büyük oranda dünya çapında prestij kazanmış yükseköğretim kurumlarına ev sahipliği yapan gelişmiş dünya ülkeleri faydalanmaktadır (Arslan, 2020). Potansiyel birer yumuşak güç kaynağı olarak algılanan bu öğrenciler devletlerin yükseköğretim politikalarını gözden geçirmelerine neden olmaktadır. Zira mevcut durumdan faydalanmak isteyen küçük ve orta ölçekli birçok gelişmekte olan ülke bunlar arasında gösterilebilir. Dünya genelinde bazı ülkeler yükseköğretim alanında reformlar gerçekleştirerek alışlagelmiş uluslararası öğrenci güzergahlarını değiştirmek için adım atmaktadır. Bu ülkeler arasında son dönemde Çin, Malezya, Singapur, Güney Kore ve Hindistan gibi uzak Asya ülkeleri yer alırken

öte yandan Suudi Arabistan, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri gibi zengin ülkelerin; Türkiye ve Brezilya gibi gelişmekte olan ülkelerin bu alanda yer almaya yönelik önemli adımlar attıkları görülmektedir (Arslan, 2020; de Wit & Altbach, 2021; Wu & Zha, 2018).

Yükseköğretimin dönüştürücü gücünü uluslararası arenada kendi ulusal çıkarlarını geliştirmek, korumak ve genişletmek için kullanan ülkelerin sayısı arttıkça yükseköğretim kurumları üzerinden yürütülen eğitim diplomasisi faaliyetleri de büyük önem kazanmaktadır (Arslan & Sezgin, 2023). Bu yönüyle yükseköğretim kurumlarını dünya kamuoyunda ulusların çıkarlarına hizmet ve doğrudan etki eden oldukça önemli birer yumuşak güç aracı olarak değerlendirmek yerinde bir yaklaşım olacaktır. Zira yükseköğretim kurumlarının eğitim diplomasisi, hareketlilik programları, teknoloji transferi gibi birçok farklı kanal yoluyla ürettiği yumuşak güç ülkelere yalnızca diplomatik avantaj değil aynı zamanda ticari, ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan da önemli katkılar sunmaktadır. Özetle daha çok yükseköğretim üzerinden yürütülen eğitim diplomasisi faaliyetleri ülkelerin politik ajandalarında oldukça önemli bir yer edinirken çağcıl gereksinimler doğrultusunda bu faaliyetleri çeşitlendirip güçlendirmek ise bir gereklilik haline gelmiştir.

Dünya Ülkelerinden Örneklerle Eğitim Diplomasisi ve Yumuşak Güç İlişkisi

Çağcıl bir perspektiften bakıldığında gücün bir başka şekli olarak yumuşak güç kendi içinde farklı kaynaklardan beslenerek ulusların gelecek tasavvurlarına şekil veren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla devletlerin diplomatik ajandalarının üst sıralarında yer alan yumuşak güç olgusunun beslendiği en önemli kaynaklardan birisi olarak öne çıkan makro düzeyde kamu diplomasisi daha spesifik olarak ise kültürel diplomasinin içinde yer edinen eğitim faaliyetleri oldukça önemli bir diplomasi aracı olarak etkin biçimde kullanılmaktadır. Nitekim eğitimin güçlü bir diplomasi kaynağı aynı zamanda aracı olarak kullanılması yeni bir düşünce olmadığı gibi eğitim kurumlarından bu yönüyle faydalanan ülke sayısının da gün geçtikçe artmakta olduğu söylenebilir.

Bir başka açıdan eğitim, bir diplomasi aracı olarak çok aktörlü bir yaklaşımı benimseyen çağdaş diplomasiye geçişin olduğu yeni diplomatik düzene yüksek düzeyde katkı sağlayabilecek bir potansiyele sahiptir. Zira eğitimin, bugün uygulandığı şekliyle hem ekonomik hem de jeopolitik çıkarlar açısından uluslararası ilişkilere etki ettiği, bunun yanı sıra akademik hareketlilik programları, bilimsel iş birlikleri, bilginin üretilmesi, yayılması ve değişimi yoluyla uluslar ve hatta bölgeler arasındaki uluslararası ilişkilerin güçlendirilmesine katkıda bulunduğu bilinmektedir (Waithaka & Maluki, 2016). Bu bakımdan Byrne ve Hall, (2014) devletler arası ilişkilerin karşılıklılığına vurgu yaparak uluslararası eğitimin insanların, kurumların ve nihayetinde ulus devletlerin bağlantı ve ilişki kurmasını, paylaşımında bulunmasını, iş birliği yapmasını ve aynı zamanda küreselleşen dünyada gün geçtikçe gelişip genişleyen teknolojiye ayak uydurmasını kolaylaştırdığına işaret etmektedir. Nitekim eğitim ile diplomasiğin iç içe geçtiği geniş ve birbiriyle ilişkili alanlar bulunmaktadır. Bu yönüyle en genel anlamda yabancı halklarla iletişim kurmak için sistematik bir çaba olarak görülen kamu diplomasisi faaliyetleri içinde eğitim kurumları uluslararası köprüler inşa etmek ve aynı zamanda karşı tarafa güven vermek için kullanılabilir bir yumuşak güç kaynağı ve aracı olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bir kamu diplomasisi aracı olarak eğitimin, medya gibi diğer kamu diplomasisi araçlarında olduğu gibi kısa vadede sonuç üretmesi beklenmeyen uzun vadeli bir yatırım olarak getirisini uzun vadede vereceği bilinmelidir (Waithaka & Maluki, 2016).

Daha önceki bölümlerde sıklıkla değinildiği üzere yumuşak güç kaynakları arasında ve uluslararası endekslerde önemli bir yere sahip eğitim faaliyetleri yumuşak güç için hem bir gösterge hem de kaynak oluşturmaktadır (McClory & Harvey, 2016). Konu bu yönüyle irdelendiğinde gerek kendi coğrafyasında gerekse uluslararası arenada özellikle ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel açıdan güçlü ve zengin olan ülkelerin kültür ve eğitim faaliyetlerini yaygınlaştırmak ve tanıtmak adına oldukça etkin ve büyük çapta kaynağa sahip, enstitüler, kültür merkezleri, okullar veya farklı yapıda eğitim kurumları ya da uluslararası öğrencilere yönelik değişim ve burs imkânı sağlayan programlar aracılığıyla bu çalışmaları yürütmekte olduğu bilinmektedir. Bu tür kurum, kuruluş veya programlar üzerinden kendi diplomatik

ajandasını da uygulama fırsatı yakalayan ülkeler bu yolla hem kendi kültürüne ait değerleri ve eğitim uygulamalarını tanıtırken hem de bu uygulamaların sahip olduğu yumuşak güçten optimal düzeyde fayda sağlama uğraşı içindedirler. Nitekim kendi eğitim kurumları ve kültürel değerleri ile gündem oluşturabilen ya da ilgi odağı haline gelen bir ülkenin uluslararası bağlamda istediklerini elde etmesi kolaylaşırken böyle bir ülkenin değerlerine sempati duyan başkaları üzerinde etki üretebilme olasılığı da artmaktadır.

Tüm bunların yanı sıra uluslararası eğitim faaliyetleri açısından ulus devletler temelde mevcut dünya düzeni içerisindeki konumuna göre gerek nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılamak gerekse modern paradigmanın gerektirdiği sosyo-kültürel, ekonomik ve akademik yenilikleri ülkelere taşıyabilmek amacıyla kendi öğrencilerini eğitim sistemleri daha gelişmiş başka ülkelere göndermekte ya da benzer gereksinimlerini gidermek isteyen ülkelerin öğrencilerini ülkesine kabul ederken, ülkelerinde eğitim gören uluslararası öğrenciler üzerinden eğitim diplomasisi odaklı yumuşak güç politikalarını da sağlamlaştırmaya çalışmaktadırlar (Alkın, 2020). Nitekim uluslararası değişim programlarının karşılıklılığına değinen Stetar ve diğerleri (2010), bir ülkenin eğitim sisteminin normları ve değerleri sadece kurumsal iş birlikleri yoluyla değil, aynı zamanda eğitim gördükleri ülkenin bakış açısını benimseyen uluslararası öğrenciler tarafından da taşındığını belirtmektedir. Böylece ev sahibi ülkeler dış politika hedeflerini gerçekleştirirken ek olarak vasıflı bir işgücü havuzundan yararlanır ve yükseköğretim kurumları için gelir akışlarını çeşitlendirir; diğer yandan, gönderen ülkelere gelenler tarafından yeni beceriler ve bilgi ağları kazanılmaktadır (Altbach, 1989). Bu nedenle bu eğitim değişimlerinin ilgili tüm taraflar için büyük ölçüde olumlu bir sonuç sağladığı konusunda genel bir fikir birliği var olmakla birlikte bu tür programların birer yumuşak güç aracı ve kaynağı olduğu unutulmamalıdır.

Konuya ilişkin literatür incelendiğinde eğitim diplomasisi aracı olarak yükseköğretimin etkisini inceleyen çalışmaların önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır (ör. Bolsmann & Miller, 2008; Lomer, 2017; Stetar vd., 2010). Yükseköğretimin bir yumuşak güç aracı olarak değerlendirildiği bu bağlamda, uluslararası öğrencilerin para-diplomatik bir rol oynamalarını

ve kendi ülkelerinde ev sahibi ülkelerin elçileri olarak hareket etmelerini bekleyerek küresel etkiyi genişletmek amaçlanmaktadır (Wilson, 2014). Bu konuda özellikle Soğuk Savaş'ın başlangıcından bu yana ABD'nin uyguladığı Fulbright Programı (Stetar vd., 2010), benzer bir mantıkla, Avustralya'nın Kolombo Planı (Tran & Vu, 2018) ve Birleşik Krallık'taki Commonwealth Bursu (Lomer, 2017) gibi faaliyetlerin temelini söz konusu amacın oluşturduğu çıkarımda bulunulabilir. Bu bağlamdan hareketle kısaca geçmişten günümüze dünya çapında ekonomik ve siyasi olarak güçlü olan ülkelerin diğer birçok diplomatik etkinliklerinin yanı sıra özellikle kültür ve eğitim diplomasisi faaliyetleri üzerinden yumuşak güç devşirme gayreti içinde oldukları ifade edilebilir.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Örneği

Dünya çapında kamu diplomasisi faaliyetleri olarak ABD hükümeti farklı yollar kullanmaktadır. Bunlar arasında yurt dışına gönderilen müzisyenler, tiyatro grupları, konuşmacılar, sanat ve fotoğraf koleksiyonları; yabancı öğrencileri ve profesyonelleri Amerikan toplumu ve kültürünün farklı yönlerini görmeleri için ABD'ye getiren değişim programları; yurtdışındaki İngilizce öğretim programları gibi özellikle Amerikan vatandaşları tarafından yürütülen bu faaliyetlerin tamamı Amerikan toplumu ve kültürünün güçlü ve cazip yönlerinin tanıtılmasına yardımcı olurken, yumuşak gücün başkalarını etkileme prensibi üzere tasarlanmıştır (Rugh, 2017). Nitekim ülke politik hedefleri doğrultusunda yumuşak gücü Fulbright Programı gibi çeşitli ABD girişimlerine entegre etmektedir. Bu bakımdan daha çok bireyleri hedef alan düzeyde uluslararası değişim programları yoluyla kültürler arası anlayışı teşvik etmeyi amaçlayan Vatandaş Değişimi Ofisi (*the Office of Citizen Exchanges*) programları ve Büyükelçiler Kültürel Koruma Fonu (*Ambassadors Fund for Cultural Preservation*) aracılığıyla finansman sağlanması bu girişimlere örnek teşkil edecek niteliktedir. Ayrıca bir ABD kültür elçisi gibi hareket eden ve ABD'nin yabancı kültürleri anlamasını destekleyen Amerikan Denizaşırı Araştırma Merkezleri Konseyi (*Council of American Overseas Research Centers*), bununla birlikte Ulusal Bilim Vakfı (*National Science*

Foundation) ve Beşerî Bilimler için Ulusal Yardım Vakfı (*National Endowment for the Humanities*) gibi çeşitli girişimler de ABD'nin yumuşak gücünü destekleyen örnekler olarak kabul edilebilir (Luke & Kersel, 2013).

Söz konusu bu faaliyetler üzerinden devşirilen yumuşak güç açısından kültür ve eğitim diplomasisini etkin şekilde kullanan ülkelerin başında ABD'nin geldiği söylenebilir. Bu doğrultuda ABD eskide kalmış kamu diplomasisi araçlarının ötesine geçerek uluslararası değişim programları ve diğer uluslararası kültürel faaliyetler üzerinden başka ülkeler ile uzun vadeli ve kalıcı ilişkiler geliştirmek için yatırım yapma gerekliliğini önceleyen adımlar atmıştır (Lima, 2007). Böylece ABD bir yandan modern yükseköğretim kurumlarının tesisi ve uluslararası öğrenci değişim programlarına öncülük ederken diğer taraftan dünya çapında eğitim standartlarını uluslararası imaja sahip güçlü yükseköğretim kurumları aracılığıyla dünyaya tanıtan ve bugün Batılı eğitim standartlarını büyük oranda belirleyen bir ülke olarak birçok eğitim diplomasisi faaliyetini yumuşak güç unsuru olarak kullanmaktadır.

Böylesi bir duruma kaynaklık eden farklı unsurların yanı sıra ABD'nin her geçen yıl geliştirdiği modern yükseköğretim kurumları, bilimsel araştırmalara verdiği destek, uluslararası çapta büyük projeler ve üniversiteler arası ortaklıklar gibi farklı uygulamalarla uluslararası öğrenciler için bir çekim merkezi haline gelmiş olduğu söylenebilir. Nitekim ülke en güncel erişilebilir resmi verilere göre aktif olarak F-1 ve M-1 (*uluslararası öğrenci vizeleri*) sahibi 2021 yılı itibarıyla 1.236.748 lisans ve lisansüstü seviyede eğitim alan uluslararası öğrenciye, bunun yanı sıra ilk ve ortaöğretim seviyeleri için K-12 okullarında ise 49.630 uluslararası öğrenciye ev sahipliği yaparak dünya çapında bu alanda ilk sırada yer almaktadır (U.S. Immigration and Customs Enforcement Student and Exchange Visitor Program (SEVP, 2021). Resmi rakamların birincil gösterge niteliği taşıdığı düşünüldüğünde ABD'nin eğitim diplomasisini özellikle yükseköğretim düzeyinde oldukça etkin kullandığı tezini savunmak yanlış olmayacaktır.

ABD'nin eğitim diplomasisine yönelik stratejik faaliyetleri özellikle soğuk savaş döneminde öğrenci hareketliliğinin desteklenmesine özel ilgi göstermesiyle birlikte devletin kâr amacı gütmeyen özel kuruluşu olan Uluslararası Eğitim Enstitüsü'nün (*the Institute for International*

Education [IEE]) programları aracılığıyla ivme kazanmıştır. Bugün, IEE, ABD'nin uluslararası eğitim faaliyetlerini yürütüp denetlerken aynı zamanda ülkenin en önemli eğitim programlarının başında gelen Fulbright Programını yönetmektedir. ABD Dışişleri Bakanlığı Eğitim ve Kültür İşleri Bürosu (*Department of State's Bureau of Educational and Cultural Affairs [ECA]*) tarafından finanse edilen Fulbright Programı, dünyanın her yerinden uluslararası öğrencileri ABD'ye çekerken, ABD vatandaşlarını da yurt dışına göndererek eğitim diplomasisi faaliyetlerini etkin şekilde yürütmektedir (Bettie, 2015). Ülkenin uzun yıllardır sürdürdüğü dünya çapında marka değeri olan ve yıllık 8000 bin kişiye burs imkânı sağlayan 160 ülkede aktif Fullbright Programı kapsamında eğitim, bilim, kültür ve sanat faaliyetleri çerçevesinde dünyanın farklı coğrafyalarından akademisyen, araştırmacı, öğretmen, idareci, öğrenci mühendis, sanatçı ve müzisyenlere olanak tanınmaktadır (U.S. Department of State Bureau of Educational and Cultural Affairs, 2022). ABD bu yolla bir yandan ülkesinin cazip imkanlarını kullanıp yarattığı algı diğer yandan bursiyerlere sunduğu fırsatlarla bu insanların kalplerine ve zihinlerine hitap ederek algılarını ve düşüncelerini kendi lehine çevirme gayreti de gütmektedir. Diğer bir başka yönüyle ABD dünyaya yükseköğretim ihracı açısından oldukça önemli bir konuma sahiptir. Bugün kendi sınırları içerisinde bulunan seçkin üniversiteleriyle başka ülkelerden gelen milyonun üzerinde öğrenci oldukça büyük bir finans kaynağı oluşturmaktadır. Küresel kapitalist sistemin en önemli güç kaynaklarından birini oluşturan ABD ekonomisi aynı zamanda eğitim diplomasisi faaliyetlerine yönelik kaynak temini bakımından oldukça zengindir. Böylece uluslararası öğrencilerin ülke tercihlerini etkileyen güçlü enstrümanlara sahiptir. Eldeki kaynakları yine kendi yükseköğretim kurumlarını fonlamak için kullanan ABD küresel olarak yükseköğretimde egemen bir güç olarak konumlandırılabilir. Ülkenin elinde bulundurduğu bu güç çarpan etkisiyle ABD'yi uluslararası eğitime yön veren bir katalizör haline getirmiştir. Bu açıdan Küresel Kuzey olarak nitelendirilen (Ritzer, 2011) ABD'nin yükseköğretim kurumları temsil ettiği değerler, sahip olduğu kaynaklar ve imaj açısından oldukça etkin bir yumuşak güç unsuru oluşturmaktadır.

Birleşik Krallık Örneği

Birleşik Krallık eğitim diplomasisini etkin biçimde kullanan ülkeler arasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Var olan mevcut kaynakları ve köklü yükseköğretim kurumları ile Birleşik Krallık uluslararası alanda söz sahibi ülkelerden biri olarak konumlandırılabilir. Eğitim ve diplomatik faaliyetlerin iç içe olduğu bir anlayışa sahip politikalar izleyen ve yükseköğretim kurumlarını bu yönde tasarlayan ülkelerin başında gelmektedir. Dolayısıyla ülke diplomasi açısından, etkileyici diplomatik altyapısı, saygın bir diplomatik teşkilatı ve İngiliz Milletler Topluluğu gibi küresel bir devletler ağına güçlü tarihsel bağları ve çok taraflı kuruluşlara katılımı nedeniyle lider bir ülke olarak (Gürsoy, 2020), birçok farklı diplomasi enstrümanının yanı sıra eğitim ve kültür diplomasisini de etkin biçimde kullanmaktadır.

Birleşik Krallık'ın yaratıcılığı ve yeniliği teşvik eden eğitim sistemi, bunun yanı sıra dünya lideri üniversitelere ve akademik araştırmaya ev sahipliği yapıyor olması ülkenin yumuşak güç potansiyeline oldukça büyük katkı sunmaktadır. Nitekim yüksek kalitede ve nitelikli eğitimin yanı sıra araştırma mükemmelliği merkezleri olarak Oxford, Cambridge, London School of Economics ve Edinburgh gibi dünyaca ünlü yükseköğretim kurumları uluslararası öğrenciler tarafından en fazla tercih edilen üniversiteler arasındadır. Bu bakımdan ülke yükseköğretim kurumlarında eğitim alan uluslararası öğrencilerin edindikleri fikir ve değerlerle evlerine döndükleri düşünülürse, bu durumun yumuşak güce ve kültürlerarası iletişime katkı sunması beklenmektedir (Hill & Beadle, 2014). Ayrıca ulusötesi eğitim ve şube kampüsler açısından dünya lideri konumunda olan ülke, Malezya, Singapur ve diğer başka ülkelerdeki yükseköğretim kurumlarında eşdeğer diploma için okuyan (Birleşik Krallıkta okuyan uluslararası öğrenci sayısının 1,5 katı) öğrenci sayısı bakımından da bir dünya lideridir (MacDonald, 2019). Dolayısıyla ülkenin gerek seçkin yükseköğretim kurumları gerekse başka ülkelerde bulunan şube kampüsleri üzerinden yumuşak güç üretme potansiyelinin oldukça yüksek olduğu çıkarımında bulunmak yanlış olmayacaktır.

Tüm bunların yanı sıra Birleşik Krallık dünyada en yaygın kullanılan dil olan ve anadili 427 milyon ve tahminen 950 milyon kişi tarafından ikinci veya yabancı dil olarak konuşulan aynı

zamanda ticaret, teknoloji ve internetin dili olan İngilizce üzerinden yumuşak güç devşirmektedir. Kıta Avrupası'nda birçok üniversitede derslerin genellikle İngilizce olarak öğretilmesiyle, diğer ülkelerin eğitim sistemlerine giderek daha fazla entegre olan ve dünya çapında dil eğitimi faaliyetleri ve alandaki yayınlarla ayrı bir güç olarak İngiliz dili eğitim diplomasisi açısından önemli bir yumuşak güç aracı olarak değerlendirilmektedir (Hill & Beadle, 2014).

Dünya sıralamalarında her zaman ilk sıralarda yer alan elit yükseköğretim kurumlarının yanı sıra bir diğer yumuşak güç aracı olarak British Council ülkenin kültürel diplomasi üzerinden eğitim diplomasisi faaliyetleri için oldukça önemli bir merkez konumundadır. Kuruluş Birleşik Krallık adına dünya çapında 100'den fazla ülkede kültür ve eğitim faaliyetleri yürüten uluslararası kimliğe sahip oldukça etkin bir kuruluş olarak kabul görmektedir. 1934'te kurulan, Royal Charter ve Birleşik Krallık kamu kuruluşu tarafından yönetilen bir yardım kuruluşu olarak British Council kendi halkı ve diğer ülkeler arasında dostane ilişkiler kurmayı hedefleyen, bunu fırsatlar yaratarak, bağlantılar kurarak ve güven temin ederek hem Birleşik Krallık'a hem de birlikte çalışılan diğer ülkelere olumlu katkıda bulunmak adına sanat, kültür, İngiliz dili, eğitim ve sivil toplum faaliyetleriyle gerçekleştirmektedir (MacDonald, 2019). Bir başka açıdan ülkenin en etkili yumuşak güç araçları arasında yer alan kuruluş yurtdışındaki okullar aracılığıyla kültür ve dil programları yürütmek; yurtdışında yükseköğretimi pazarlamak, pazar araştırması (*Brand Report*), algı ve güven araştırması (*Trust Pays*) gibi diğer raporlar hazırlamak ve Education UK gibi sektör temsilcileriyle iletişim kurmak gibi bir dizi faaliyet yürütmektedir (Lomer, 2017).

Birleşik Krallık için bir diğer önemli eğitim diplomasisi aracı olarak Chevening burs programı gösterilebilir. Ülke bu program aracılığıyla her yıl burs alma hakkı kazanan binlerce kişiyi Birleşik Krallık üniversitelerinde ağırlamaktadır. Birleşik Krallık hükümetinin uluslararası burs programı olan Chevening, Dışişleri, İngiliz Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi (*Foreign, Commonwealth and Development Office [FCDO]*) ve ortak kuruluşlar tarafından finanse edilen, olumlu değişimi destekleme, bu konuda çevresindekileri bilinçlendirme ve etkileme

potansiyeline sahip bireylere, Birleşik Krallık'ın seçkin yükseköğretim kurumlarından lisansüstü derecesi alma fırsatı sunmaktadır. Mevcut program aracılığıyla Birleşik Krallık'ın dış politika önceliklerini destekleme; geleceğin liderleri, etkileme ve karar verme potansiyeline sahip kişileri ile kalıcı olumlu ilişkiler kurarak FCDO hedeflerine ulaşma amaçlanmaktadır. Program kapsamında Birleşik Krallık çoğunluğu Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere dünya çapında 160'tan fazla ülke ve bölgeden üstün liderlik ve etkileme becerilerine sahip bireylere burs vermektedir (Chevening, 2022). Geleceğin liderlerine yönelik bu yatırım aynı zamanda bu kişilerin Birleşik Krallık'ın yumuşak güç politikasına hizmet etme potansiyelini artırmaktadır. Dolayısıyla eğitim diplomasisi ile kurulan bağların güçlü bir diplomasi aracı olarak kullanılması ülke çıkarlarına doğrudan hizmet etmektedir.

Sonuç olarak Birleşik Krallık için köklü yükseköğretim sistemi ve kurumları, Biritish Council gibi yarı bağımsız kuruluşlar, Chevening gibi uluslararası burs programları, BBC gibi büyük yayın kuruluşları ve ticaret, teknoloji ve bilim dili olan İngiliz dili gibi farklı eğitim diplomasisi enstrümanları olan eğitim diplomasisi üzerinden yumuşak güç üretme potansiyelini etkin kullanabilen ülkelerin başında geldiği söylenebilir.

Çin Örneği

Dünya üniversitelerine öğrenci ihracı yapan ülkelerin başında Çin gelmektedir. Bu durum yaklaşık 1,5 milyara yakın ülke nüfusuna (Worldometers, 2022) oranlandığında Çin'in bu alanda ilk sırada yer alması oldukça doğal olarak karşılanabilir. Gerek ABD gerekse Avrupa ve dünyanın diğer önde gelen yükseköğretim kurumlarına ev sahipliği yapan ülkelere yoğun bir Çin asıllı öğrenci topluluğu bulunmaktadır. Ancak Çin kendi köklü yükseköğretim geleneğini reddetmeden son dönemde yükseköğretim alanında oldukça önemli adımlar atarak yükseköğretimin zenginleşmesi için çok boyutlu yükseköğretim politikaları kurgulamak kaydıyla her geçen yıl uluslararası eğitim açısından kendi konumunu üst sıralara taşıma gayreti içindedir.

Diğer küresel rakipleri gibi Çin hükümetinin de ülkeyi uluslararası öğrenci ve akademisyenler için cazibe merkezi haline getirme uğraşının perde arkasında eğitim faaliyetleri üzerinden çok eksenli bir diplomatik ajandasının olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bakımdan son yıllarda Çin yükseköğretim sisteminin, ulusal yumuşak gücü ve uluslararası statüyü güçlendirmenin bir yolu olarak, hükümetin emriyle uluslararası öğrenci sayısını artırmak da dahil olmak üzere dışa dönük uluslararasılaşma politikaları benimsediği bilinmektedir (Kurado, 2014; Wu, 2019). Bu konuda atılan adımlar değerlendirildiğinde öğrencilerin birer para-diplomat olarak yapılandırılmasının birincil amaç olduğu ve varlıklarının daha çok ekonomik kaygılarla desteklendiği küresel Batı'nın aksine uluslararası öğrencilerin birer etki aracı olarak konumlandırıldığı ve Çin'in tarihi, kültürel, sosyal ve politik koşullarını daha iyi anlayarak ülkelerine dönmelerinin beklendiği politikaların izlendiği gözlenmektedir. Öğrencilerin Çin'e dair anlayışlarının, ders içeriği ve planlı sosyal etkileşim yoluyla kasıtlı bir şekilde geliştirmenin ön planda olduğu Çin Yurtdışı Eğitim Planı (*China Study Abroad Plan*) gibi uygulamalar uluslararası öğrencilerin Çin'in kültürel ve ulusal koşulları hakkında eğitilmesi ve üniversitelerin de bu öğrencilere Çin toplumunun gelişimini nesnel olarak anlamalarına yardımcı olması gerektiğini vurgulamaktadır (Mulvey & Lo, 2021).

Eğitim diplomasisi faaliyetleri açısından değinilmesi gereken bir diğer önemli nokta ise Çin'in yükseköğretim kurumlarına daha çok uluslararası öğrenci çekmeye yönelik olarak uluslararası kuruluşlarla yaptığı anlaşmalar veya imzalanan protokollerdir. Xinyu (2010) bu konuda Çin Eğitim Bakanlığının aralarında Almanya, Avustralya, İngiltere ve İspanya'nın da bulunduğu birçok ülkeyle akademik denklik anlaşmalarına imza attığını dile getirmektedir. Çin hükümetinin ayrıca China/ UNESCO- The Great Wall Fellowship, Study In Asia Scholarship, China/Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) University Network Scholarship ve Avrupa Birliği ilişkileri doğrultusunda uygulamaya konulan EU Window Chinese Government Scholarship Program gibi bazı programlar aracılığıyla, Avrupa bölgesindeki Erasmus+, ABD'deki Fullbright Programı gibi uluslararası öğrenci ve akademisyen değişimi, araştırma

ortaklıkları, eşdeğer diploma programları gibi birçok ortak faaliyeti kapsamaktadır (Alkın, 2020).

Çin hükümetinin temellerini 2004 yılında Seul de attığı ve en güncel resmi istatistiklere göre (2019 yılı sonu itibariyle) 162 ülke ve bölgede sayıları 550'yi bulan Konfüçyüs Enstitüleri Çin'in sahip olduğu bir diğer önemli yumuşak güç aracı olarak değerlendirilmektedir (Wang, Uzodinma & Niu, 2021). Konfüçyüs Enstitüsü, Çince iletişim kurmak, Çin dili ve kültürünün uluslararası tanınırlığına katkı sunmak ve Çin ile dünyanın geri kalanı arasında insandan insana iletişimi teşvik etmek amacıyla Çinli ve yabancı ortaklar tarafından ortaklaşa yürütülen kâr amacı gütmeyen bir eğitim kurumu olarak tanımlanmaktadır (Chinese International Education Foundation, 2022). Bu enstitüler Çin dili öğretimi ve kültürel iletişim faaliyetleri temelinde, Çin ile ev sahibi ülke arasında çeşitli kültürel değişim faaliyetleri üzerinden Çin'in uluslararası ölçekte kamu diplomasisi yürütmesi için etkili bir yöntem haline gelmiştir. Bu söylemi destekler nitelikte Wang, Uzodinma ve Niu, (2021) çalışmalarında, Konfüçyüs Enstitülerinin etkili bir platform haline geldiğini, birçok ülkede insanların Çin'i anlamasında aktif bir rol oynayarak Çin için pozitif bir ulusal imajını oluşturduğunun altına çizmektedir. Çin hükümetinin destek verdiği bu program benzerleri olan Alliance Française, British Council ve Instituto Cervantes gibi hükümetler veya devlet kurumları tarafından sübvans edilen ve izlenen bir düzine başka uluslararası dil/kültür merkezine benzer diplomatik bir ajanda taşıdığı söylenebilir. Zira Konfüçyüs Enstitüleri de Çin dili ve kültürünün teşviki yoluyla Çin'in ekonomik, kültürel ve diplomatik erişimini genişleten bir yumuşak güç uygulaması olarak nitelendirilmektedir (Park, 2013).

Kısaca özetlemek gerekirse diğer küresel rakipleri gibi Çin hükümeti de gerek yükseköğretim kurumları üzerinden yürüttüğü dışa dönük uluslararasılaşma politikaları ve bu kapsamda uluslararası öğrenci ve akademisyenlere sağladığı burs programları gerekse Konfüçyüs Enstitüleri gibi kurumlar üzerinden bir devlet politikası olarak küresel ölçekte yumuşak gücünü artırma çabası sergilemektedir.

Avrupa Birliği Örneği

Avrupa Birliği'ni oluşturan ölkelerin her biri müstakil olarak yumuşak güç unsurları barındırmalarına rağmen Avrupa Yükseköğretim Alanına katkıları ve ortak hareket etmeleri açısından tek bir başlık altında ele almak daha doğru bir yaklaşım olarak düşünölebilir. Bu bağlamdan hareketle Avrupa değerleri ve ortak bir Avrupa kimliği yaratılması yoluyla yeni öyeler ve müttetikler çekerek daha fazla yumuşak güç politikası uygulama eğiliminde olan AB'nin (Center for European Studies [CES], 2022), aynı zamanda yükseköğretim üzerinden yumuşak güç devşirme çabası göstermekte olduğu söylenebilir.

Nitekim Birlik ölkeleri kendi ulusal programlarının yanı sıra Bologna Süreci (1999) ile birlikte temelleri atılan Avrupa Yükseköğretim Alanı (European Higher Education Area [EHEA]), içerisinde bulunan ölkeler arasında ifade özgürlüğü, kurumlar için özerklik, akademik özgürlük, öğrencilerin ve personelin serbest dolaşımı gibi ortak temel değerler temelinde yükseköğretimle ilgili reformları ve üye ölkelerin yükseköğretim sistemlerini süreç içerisinde uyarlamalarını gerektiren bir işbirliğine imza atmışlardır (EHEA, 2022). Bu iş birliği ile AB ölkeleri gerek Birlik içindeki ittifakları güçlendirmek gerekse yükseköğretime yönelik geliştirilen reformlar ile birliğe üye olmaya aday öлке ya da Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın bir parçası olmak isteyen ölkeler üzerinde etki alanını genişletme ve güçlendirme politikası benimsemektedir. Bu amaçla AB kendi içinde yükseköğretimde standartlaşmaya gitmenin yanı sıra EHEA içinde bulunan ölkelerin (2022 yılı itibariyle 49 öлке) yükseköğretim sistemlerini de Birlik standartlarına uygun hale getirmeleri yönünde politikalar izlemektedir. Bu bakımdan Bologna Süreci kapsamında alınan kararalar olan (i) öğrenci ve öğretim elamanı hareketliliğinin teşvik edilmesi, (ii) kalite güvencesi standartların oluşturulması, (iii) yükseköğretim alanı özeline standart uygulamalar ve terminolojinin yaygınlaştırılması ve (iv) Avrupa Kredi Transfer Sistemi'ne (AKTS/ECTS) geçilmesi (Büyökgöze & Özdemir, 2016) gibi uygulamaların AB'nin kendi ortak değerleri etrafında şekillendirdiği yükseköğretim politikalarıyla diğer başka devletler üzerinde etki alanı oluşturmaya çalıştđı çıkarımında bulunulabilir. Bu anlamda AB'nin eğitim diplomasisi açısından etkin bir araç olarak kullandđı Avrupa Yükseköğretim

Alanı'na yönelik geliştirdiği politikalar aracılığıyla yarattığı çekim gücünün Birliğin imajına sunduğu katkıyla birlikte yumuşak güç biriktirme misyonuna hizmet ettiği ifade edilebilir.

Avrupa Birliği için eğitim diplomasisi ve yumuşak güç arasındaki ilişkinin belirleyicisi ve uluslararası düzeyde oldukça kapsamlı bir hareketlilik programı olan Erasmus+ (*Daha öncesinde aktif olan Erasmus ve Erasmus Mundus programlarının 2014 yılında birleşimine verilen yeni isim*) birliğin en önemli yumuşak güç aracı olarak değerlendirilebilir. Bu görüşü destekler nitelikte Ferreira-Pereira ve Mourato Pinto (2021) bir dış politika aracı olarak Erasmus+ programının artan önemi göz önüne alındığında, yükseköğretimin, AB tarafından ortak ölkelere yönelik iş birliğini ve hareketliliği artırmak için kullandığı bir yumuşak güç aracına dönüştüğünü dile getirmektedir. Yine benzer şekilde yazarlar Erasmus+ programının AB'nin sivil toplumla angajman, eğitim ve araştırma yoluyla insanlar arası temaslar gibi çeşitli unsurları içeren yumuşak güç araç kitini güçlendirdiğini öne sürmektedirler (Ferreira-Pereira & Mourato Pinto, 2021). Kuruluşundan (1987) itibaren 2020 yılına kadar geçen 33 yıllık sürede 11,7 milyon kişinin faydalandığı AB'nin amiral gemisi ve ortak bir AB vizyonunun somut bir sembolü olan program etkili bir eğitim diplomasisi yöntemi olarak ifade edilebilir (European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, 2020).

Avrupa Komisyonun (*European Comission*) ulusal ajanslar üzerinden dünya çapında yürüttüğu Erasmus+ programının en genel amacı; yaşam boyu öğrenme yoluyla Avrupa ve ötesinde eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanlarında insanların eğitimsel, profesyonel ve kişisel gelişimlerini desteklemek, böylece sürdürülebilir büyüme, kaliteli işlere ve sosyal uyuma katkıda bulunurken yenilikçiliği teşvik etmek ve Avrupa kimliğini ve aktif vatandaşlığı güçlendirmek olarak belirlenmiştir (European Comission, 2022). Programa ait genel amaçtan da anlaşılacağı gibi Erasmus+ yalnızca eğitim alanında değil birçok farklı alanda da gerek burs gerekse hareketlilik programları aracılığıyla AB değerlerini ve standartlarını dünya kamuoyunda tanıtmaya ve kabul ettirme eğilimde olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu kapsamda makro düzeyde Erasmus+ programı mikro düzeyde ise yine Erasmus+ içerisinde yer alan özellikle Jean Monnet gibi yükseköğretim odaklı programlar, AB'nin eğitim diplomasisi

alanında etkin bir rol üstlenmesinin önünü açmaktadır. Öte yandan AB'nin ekonomik ve siyasi gücünün temsili açısından bakıldığında 2021-2027 yıllarını kapsayacak şekilde Erasmus+ programı için ayrılan bütçenin 26 milyon Euro olduğu görülmektedir (European Comission, 2022). Dolayısıyla program için ayrılan miktar AB'nin programın önemi ve etki gücünün büyüklüğüne gösterdiği hassasiyetin ve değer bir göstergesi sayılabilir. Tüm ifade edilenler göz önünde bulundurulduğunda AB için Erasmus+ programı gerek içeriği ve kapsamının genişliği gerekse finansal gücü ve dünya çapında yarattığı çarpan etkisi ile yumuşak güç üretme ve biriktirme potansiyeline en yüksek katkıyı sunan diplomatik aracı olarak konumlandırmak doğru bir yaklaşım olacaktır.

Yukarıda Avrupa Birliği'nin topluluk olarak yürüttüğü faaliyetler kapsamında yumuşak güç ve eğitim diplomasisi ilişkisi bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmaya çalışılmıştır. Ancak Birlik içinde bulunan Almanya ve Fransa gibi büyük güçlerin bu bölümün başında da değinildiği üzere kendilerine ait yumuşak güç politikaları ve buna ilişkin kültürel ve eğitim diplomasisi araçları mevcuttur. Bu yönüyle aşağıda kısaca bu ülkelerin müstakil olarak yürüttükleri yumuşak güç devşirmeye yönelik politikaları ve bu amaçla kullandıkları araçlara değinilecektir.

Almanya diğer başka uluslar gibi güçlü ekonomik ve sosyo-kültürel yapısını ve Alman çıkarlarını uluslararası düzeyde akademik, kültürel ve araştırma anlamında geliştirmek, tanıtmak ve temsil etmek için başlıca misyonları Alman dili, kültürü ve eğitim sistemini yaygınlaştırmak olan Alman Akademik Değişim Servisi (German Academic Exchange Service/Deutscher Akademischer Austauschdienst, DAAD), Goethe Enstitüleri (Goethe-Institut), Alexander von-Humboldt Vakfı (Alexander von-Humboldt Foundation/ Stiftung) ve Yabancı/Dış Kültürel İlişkiler Enstitüsü (Institute for Foreign Cultural Relations/Institut für Auslandsbeziehungen [IFA]) gibi kuruluşlar aracılığıyla bilim insanları, sanatçılar ve öğrencilere Alman araştırma ve akademik kurumlarında çalışma, araştırma yapma ve lisansüstü eğitim alma fırsatı sağlayan burs ve hareketlilik programları üzerinden eğitim ve kültürel diplomasi faaliyetlerini yaygınlaştırma ve yumuşak güç biriktirme çabası göstermektedir (Maksim, Ilya & Polina, 2016; Ozan, 2017).

Birlik içinde yer alan diğer başka ülkeler arasında önemli bir yeri olan Fransa da eski büyüklüğünü yeniden canlandırmak için genel olarak “yumuşak güç” özelde ise “kültür diplomasisinin” tezahürleri olarak yorumlanabilecek olan kurumlarının faaliyetlerini son dönemde oldukça hızlandırmıştır. Avrupa, Amerika, Afrika ve Orta Doğu gibi dünyanın çeşitli bölgelerinde Fransız dili, kültürü ve tarihinin tanıtılması ve statüsünün güçlendirilmesi adına son on yılda Fransa dünya çapındaki ortaklık ilişkilerini hızlandırıp yenilemekle kalmayıp aynı zamanda işbirliğinin yayılması için yeni fırsatlar yaratması ve bunu dış politikasının öncelikli görevi haline getiriyor olması Fransa’nın kültür ve eğitim diplomasisi faaliyetlerini son yıllarda önemli ölçüde yoğunlaştırdığının kanıtı sayılabilir (Adleiba & Sakaev, 2019). Bu bakımdan Fransa da özellikle başka ülkelerin kuruluşlarına benzer şekilde dünya çapında Fransız dili ve kültürünü tanıtmayı amaçlayan Alliance Française (AF), Fransız Enstitüsü (The Institut Français) ve Campus France gibi uluslararası kurumları ve programları üzerinden uluslararası arenada yumuşak gücüne katkı sunacak kültür ve eğitim diplomasisi etkinlikleri yürütmektedir (Gomelaury, 2021).

Özetle, gün geçtikçe daha fazla ülke, uluslararası arenadaki varlıklarını genişletmek ve güçlendirmek için, değerlerinin ve kültürlerinin dünyaya yayılması da dahil olmak üzere yumuşak güce yönelik politikalar üzerinden etki araçlarını çeşitlendirip kullanmaktadır. Bu açıdan Avrupa Birliği diğer birçok diplomasi aracının yanı sıra kendi siyasi ajandasına uygun biçimde yumuşak güç elde etmeye yönelik kültür ve eğitim diplomasisini etkin şekilde kullanmaya ve bu alanda etki çapını genişletmeye devam etmektedir. Öte yandan Birlik içinde yer alan Almanya ve Fransa gibi büyük ülkeler için kendi ulusal çıkarlarını gözetmek kaydıyla müstakil olarak eğitim diplomasisi odaklı yumuşak güç biriktirmeye yönelik faaliyetlerini yoğunlaştırma çabası içinde oldukları söylenebilir.

Türk Yükseköğretimi Açısından Eğitim Diplomasisi ve Yumuşak Güç

Hemen her alanda çağdaş gelişmeleri yakalama ülküsü taşıyan Türk yükseköğretimi kadim bir geleneğin üzerine inşa edilmiş modern yükseköğretim kurumları ile ülke adına yumuşak güç

biriktiren önemli bir araç olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan Türk yükseköğretiminde özellikle son dönemde yükseköğretimde uluslararasılaşma eğilimleri üzerinden gerçekleştirilen dönüşümlerle birlikte uluslararası arenada nüfuz alanını çarpan etkisiyle genişletmeye gayreti içine girildiği gözlenmektedir (Arslan & Sezgin, 2023). Nitekim Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma çabalarının sistemli şekilde bir yumuşak güç aracı olarak kullanımına ilişkin öncül girişimler 1990'lı yıllarda Büyük Öğrenci Projesiyle başlamış (YÖK, 2021) ve bu konuda atılan adımlar Türk yükseköğretiminde 2000'li yıllardan başlayarak gerek nicelik gerekse nitelik olarak pozitif dönüşümlerin önünü açarak ülke yükseköğretim sistemi bu yönüyle eğitim diplomasisi açısından oldukça önemli bir araç haline gelmiştir. Bu alanda Türkiye'yi diğer rakiplerinden ayıran belirgin birkaç özelliğin yanı sıra yükseköğretimde uluslararasılaşmanın politika önceliği haline getirilmesi ve üniversitelerin bu konuda bizzat devlet eliyle teşvik edilmesi yaşanan bu büyük çaplı değişimlere zemin hazırlamıştır.

Türk yükseköğretim kurumları küreselleşen dünya düzeniyle birlikte özellikle dünya çapında artan karşılıklı bağımlılığın sonucu olarak sert güç unsurların diplomatik açıdan yerini yumuşak güç unsurlarına bıraktığı çağdaş konjonktüre uygun bir şekilde kamu diplomasisinin yürütülmesinde hükümetin tamamlayıcısı olarak ülkenin yumuşak gücüne benzersiz bir katkı sunma potansiyeli taşımaktadır. Bu açıdan ilk olarak 90'lı yıllarda Türkiye ile dil ve kültür yakınlığı bulunan Türk kökenli yada akraba toplumlar (Türk dünyası) ve Kafkasya'da komşu olan ülkeler ile eğitim ve dostluk işbirliğinin geliştirilmesine yönelik olarak Büyük Öğrenci Projesi daha sonra 2000'li yıllarda Türkiye Avrupa Birliği (AB) ilişkilerinin gelişmesiyle birlikte Türkiye'nin AB yükseköğretim alanına dahil olmak adına Bologna Sürecine katılması ardından bugünkü adıyla Erasmus+ öğrenci değişim programının bir parçası haline dönüşmesi Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma daha doğrusu yumuşak güç biriktirme çabalarını hızlandırmıştır (YÖK, 2017, 2021).

Türk yükseköğretim sisteminde yaşanan uluslararasılaşma eğilimlerinin sonucu olarak ortaya çıkan olumlu değişimle birlikte Türkiye'nin eğitim diplomasisi araçlarını çeşitlendirdiği yalnızca Erasmus+ gibi değişim programlarıyla sınırlı kalmayıp kendi alternatif araçlarını

geliştirdiği ve bu alandaki etkinliklerini birden çok kurum ve kuruluş üzerinden yürütmeye çalıştığı görülmektedir. Bu yönüyle YÖK (2021, s.25) raporunda Bologna Süreci, Erasmus+, Türkiye Bursları, Mevlana Değişim Programı, Ortak Diploma programları, Proje Tabanlı Uluslararası Değişim Programı, “Study in Turkey” projesi, TURQUAS Projesi, Okul Tanıma ve Denklik Yönetmeliği, doktora öğrencilerinin mezuniyetleri sonrası Türkiye’de kalış sürelerinin uzatılması, YÖK’ün uluslararası öğrencilere yönelik burs vermeye başlaması gibi birçok farklı uygulamanın Türk yükseköğretim sisteminin uluslararası bir cazibe merkezi dönüşmesi, daha çok ülkeden çok sayıda uluslararası öğrenci ve akademisyen kazanabilmesi için hayata geçirildiği belirtilmektedir. Dolayısıyla eğitim diplomasisi açısından yükseköğretimde küresel rakiplerinin uyguladığı strateji ve politikalara benzer bir yol izleyen Türkiye’nin elde etmeyi arzuladığı yumuşak güç için yoğun bir çaba harcadığı çıkarımında bulunmak doğru bir okuma olacaktır.

Türkiye’nin eğitim diplomasisi etkinlikleri açısından bir diğer önemli faaliyeti olarak Yunus Emre Vakfı bünyesinde kurulan Yunus Emre Enstitüleri gösterilebilir. Tıpkı uluslararası muadilleri gibi (British Council, Konfüçyüs Enstitüsü, Alliance Française, vs.) bu kurum da yumuşak güç devşirme potansiyeli olan Türk dili ve kültürü üzerinden faaliyetlerini sürdüren önemli bir diplomasi aracı olarak değerlendirilebilir. Kurumun resmî web sitesinde yer alan bilgilere göre 2007 yılında 5653 sayılı kanunla kurulan Yunus Emre Vakfı altında 2009 yılında faaliyetlerine başlayan bu enstitüler sayıları 63’ü bulan kültür merkezleriyle dünyanın farklı coğrafyalarında Türkiye’yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye’nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmeyi amaç edinmektedir (Yunus Emre Enstitüsü, 2022). Bu bağlamda Türkiye’nin uluslararası imajına ve tanınırlığa doğrudan katkı sağlamayı hedefleyen bu kurum eğitim diplomasisi faaliyetlerinin başat aktörlerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar (YTB) Başkanlığı bir yönüyle Türkiye'nin eğitim diplomasisi üzerinden etki alanını genişletip güçlendirmeye çalıştığı önemli araçlardan biri olarak kabul edilebilir. Özellikle kurumun 2012 yılından beri sürdürdüğü Türkiye Bursları (*Türkiye Scholarships*) programı kapsamında dünyanın 178 farklı ülkesinden 165 bin 511 başvuru ile 2021 yılı itibariyle rekor başvuruya imza atılmıştır. Bu burs programının dünyadaki benzerlerinden önemli bir farkı ise uluslararası öğrencilere finansal desteğin yanı sıra üniversite programlarına yerleştirmesidir. Ayrıca aylık burs ücretinin yanı sıra uçak bileti, üniversite katkı payı, genel sağlık sigortası, yurt ve Türkçe eğitimi de burs kapsamında temin edilirken burslu öğrencilerin sosyo-kültürel ve akademik etkinliklerden de faydalanmaları sağlanmaktadır (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar [YTB], 2022). Bu kapsamda uluslararası öğrencilerin Türkiye'de eğitim süreleri boyunca çok yönlü desteklenmesinin yanı sıra bu öğrencilerin kalplerini ve zihinlerini kazanmak kaydıyla gelecekte Türkiye Bursları öğrencisi olma bilinciyle Türkiye ile ilişkilerini ve bağlarını güçlü tutması beklenmektedir. Birçok dünya ülkesinin izlediği benzer bir yolla Türkiye'nin de yükseköğretim düzeyinde sağladığı bu burs programı sayesinde yumuşak güç birikimini artırmayı ve kurulan iyi ilişkiler üzerinden gelecekte ülkelerinde söz sahibi konuma gelecek potansiyele sahip kişilerle etki alanını genişletmeyi hedeflemekte olduğu söylenebilir.

YTB çatısı altında faaliyetlerini yürüten bir başka eğitim diplomasisi aracı olarak Uluslararası Öğrenci Akademisi gösterilebilir. Uluslararası öğrencilerin akademik ve sosyo-kültürel açıdan gelişimlerinin desteklenip güçlendirilmesi, kabiliyetleri, ilgileri ve çalışma alanlarına yönelik olarak yeni fırsatların sunulması, kendi hocaları başta olmak üzere ülkenin önde gelen yazar ve sanatçıları ile yakın ilişkiler geliştirmelerine imkân hazırlanması, öğrenciler arasındaki iletişimin güçlendirilmesi ve öğrencilerin birikimlerinden diğer öğrencilerin faydalanabilmesi amaçlanmaktadır (YTB, 2022). Bu proje kapsamında düzenlenecek olan eğitim ve Türkiye söyleşileri gibi sosyo-kültürel etkinlikler sayesinde Türk yükseköğretim sistemi içerisinde öğrenimlerini sürdüren uluslararası öğrencilerin Türkiye ile kuracakları bağların güçlendirilip çeşitlendirilmesini sağlayarak ülkenin yumuşak güç sermayesine katkı sunmanın hedeflendiği

yorumunda bulunulabilir. Zira uluslararası öğrencilerin gönüllerine girmek onların ulusal değerleri benimseyip özümsemelerini sağlamak Türkiye'nin eğitim diplomasisi üzerinden yumuşak güç devşirmesini kolaylaştıracaktır önemli bir adım olacaktır.

Eğitim diplomasisi açısından bir diğer önemli kurum olarak Türkiye Maarif Vakfı (TMV) gösterilebilir. 2016 yılında 6721 sayılı kanun ile kurulan vakıf yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına Millî Eğitim Bakanlığı haricinde eğitim kurumu açma ve bu alanda faaliyet yürütme yetkisi olan tek kurumdur. Kamu yararı gözetme adına herhangi bir kâr amacı gütmeyen Türkiye Maarif Vakfı, faaliyet yürüttüğü ülkelerde tüm eğitim kademelerinde (okul öncesinden yükseköğretime) etkin hizmet sunmaktadır. Vakıf Türkiye'nin eğitim alanındaki yeni kültürel diploması aracı olarak insanlığın ortak vicdanına hitap eden faaliyeteler yürütme gayesi taşımaktadır. Dünya çapında 44 farklı ülkede 377 eğitim kurumu ile faaliyetlerini sürdüren TMV etki alanı genişletmek amacıyla yeni protokollere imza atarak eğitim diplomasisi etkinlikleri üzerinden Türkiye'nin yumuşak gücüne önemli katkılar sunma potansiyeli taşımaktadır. Bu yönüyle kurumun değer odaklı eğitim diplomasisi Türkiye'nin uluslararası alanda pozitif bir imajla temsili noktasında oldukça önemli bir misyon taşımaktadır.

Uluslararası benzerlerine kıyasla birtakım farklılıkları bulunan Mevlâna Değişim Programı ise Türkiye'nin yükseköğretim alanında YÖK tarafından yürüttüğü milli hareketlilik programıdır. 2011 yılında 28034 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan yönetmelik üzerine kurulan program Avrupa bölgesindeki Erasmus+ programına benzerlik göstermekle birlikte Türkiye'nin dünyaya açılan yükseköğretim penceresi olarak değerlendirilebilir. Program kapsamında yurtiçi yükseköğretim kurumları ile yurtdışı yükseköğretim kurumları arasında karşılıklı öğrenci ve öğretim elemanı değişimini teşvik eden ve olanak tanıyan uluslararası bir hareketlilik programıdır. Program kapsamı gereği hiçbir coğrafi bölge ayrımı olmaksızın dünyadaki tüm yükseköğretim kurumlarına yönelik hareketlilik olanağı sunması açısından diğer değişim programlarından önemli oranda farklılaşmaktadır. Bu bakımdan program özellikle son dönemde Türkiye'nin eğitim diplomasisi üzerinden elde etmeyi arzuladığı yumuşak güce

erişimine yönelik oldukça önemli bir milli atılım projesi ve aynı zamanda Türk yükseköğretimi adına etkili bir yumuşak güç aracı olarak değerlendirilebilir.

Yukarıda sunulan bilgiler ışığında genel bir değerlendirme yapmak gerekirse özellikle son dönemde dünya politikasında ve uluslararası ilişkilerde yaşanan çağdaş konjonktürel gelişmelerle birlikte gün geçtikçe önem kazanan yumuşak güç ve eğitim diplomasisi ilişkisi temelinde gelişen yükseköğretimde uluslararasılaşma eğilimleriyle birlikte şekillenen Türk yükseköğretim politikasına eşlik eden birçok diğer farklı eğitim diplomasisi faaliyeti üzerinden Türkiye'nin yumuşak gücüne güç kattığı ve bu alanda etki çapını genişletmeyi politik öncelik haline getirme çabası içinde olduğu söylenebilir.

Yükseköğretimde Yumuşak Güç Üzerine Araştırmalar

Dünya ölçeğinde etki alanı oluşturmak için egemen sert güç unsurların hüküm sürdüğü ve ülkeler arasında aşılabilir iletişim engellerinin olduğu soğuk savaş benzeri dönemlerin; bilim, teknoloji, iletişim, ekonomi, sanat ve siyaset gibi toplumsal yapıyı doğrudan etkileyen alanlarda yaşanan paradigma değişimiyle birlikte geçmişteki önemini yitirdiği ya da tamamen ortadan kalktığı ve yeni bir dünya düzeninin kapısının aralandığı günümüzde zihinlerdeki güç kavramının da zaman içinde geçirdiği evrimle birlikte değiştiği yadsınamaz bir gerçektir. Nitekim uluslararası sistemlerin çağın ruhuna uygun olarak dönüşmesi, güç kavramına yeni bir bakış açısı getirmeyi gerektirmektedir. Bu açıdan yumuşak güç sahibi olmak, etki gücünün oldukça önemli olduğu uluslararası arenada merkezi bir aktör olarak kalabilmenin temel belirleyicisi haline gelmiştir (Arslan & Sezgin, 2023). Bu bakımdan birçok ülke sahip olduğu yumuşak gücü artırmak ve uluslararası siyaseti diplomasi yoluyla şekillendirme kapasitelerini güçlendirmek için kurumlar geliştirmekte ve politikalar üretmektedir. Bu kurumlar arasında birçok farklı işlevinin yanı sıra önemli bir yumuşak güç kaynağı olarak öne çıkan yükseköğretim kurumları süreçte kritik varlıklar haline gelerek politika yapıcılar tarafından yumuşak güç geliştirme ve bu amaca yönelik fayda sağlama aracı olarak görülmektedir (Arslan

& Sezgin, 2023). Bu doğrultuda birçok egemen gücün yükseköğretim kurumları üzerinden yumuşak güç devşirmeye ve etkin eğitim diplomasisi faaliyetlerini dünya çapında yayınlıştırmaya dönük politikalar izlediğı bilinmektedir. Söz konusu bağlamdan hareketle oldukça önemli bir yumuşak güç unsuru olarak yükseköğretim üzerine yapılan araştırmaların incelenmesi mevcut çalışmasının kapsamı açısından önemli olacaktır.

İlgili literatür incelendiğinde ilk olarak alana özgü çalışmaların uluslararası literatürde daha yoğun yer aldığı ancak ulusal literatürde yükseköğretim çalışmaları kapsamında yumuşak güce yönelik araştırmaların az sayıda olduğu ve çoğunluğunun lisansüstü tez çalışmalarından oluştuğı bilinmelidir. Bu açıdan bu kısımda yer verilen araştırmaların büyük çoğunluğu uluslararası literatürde yer alan çalışmalardan oluşmaktadır. Diğer taraftan bu bölümde başlıca araştırmalara yer yerilmiş ve bu araştırmalar bütüncül bir biçimde ve herhangi bir sınıflamaya tabi tutulmadan değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Yükseköğretimin yumuşak gücünün kavramsallaştırılmasına yönelik çalışmasında konunun birçok farklı boyutuna detaylı biçimde değinerek yükseköğretimin kritik bir yumuşak güç yarattığını savunan Li (2018) genel olarak yükseköğretimin küreselleşmesinin kaçınılmaz bir değişimi temsil eden çok önemli bir tarihsel değişim süreci olduğunu ve yükseköğretimde uluslararasılaşma eğilimlerini uluslararası siyaset bilimi perspektifinden; daha spesifik olarak Nye'ın yumuşak güç teorisi bağlamında değerlendirerek yükseköğretimin yumuşak güç dönüşüm modelini kavramsallaştırmaya ve yükseköğretimin küreselleşmesinin gelişimini karşılaştırmalı bir perspektiften analiz etmeye çalışmaktadır.

Bir başka açıdan Peterson (2014) çalışmasında değişen küresel düzen karşısında öğrenci değişim programlarının yaygınlaşmasıyla birlikte yükseköğretimin oldukça önemli bir diplomasi aracı olarak yumuşak güç devşirme açısından öne çıktığının altını çizmektedir. Konuya daha çok öğrenci değişim programları üzerinden ele aldığı araştırmasında Lima (2007) uluslararası öğrenci değişim programlarının karşılıklı anlayışı geliştirmek; ev sahibi ülkenin olumlu imajını oluşturmak ve ev sahibi ülkenin dış politikasına katkı sunmak gibi üç ana

amacından söz ederek eğitim diplomasisi ve yumuşak güç arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir.

Oldukça genel bir bakış açısıyla konuyu ele alan Amirbek ve Ydyrys (2014) çalışmalarında günümüzde ulusal çıkarlarını uluslararası ölçekte geliştirmenin en iyi yolunun eğitim olduğunu düşünen ülkelerin sayısının giderek artmakta olduğunu; özellikle gelişmiş ülkelerin, yumuşak gücün etkin bir aracı/kaynağı olarak eğitimin kullanılmasına özel ilgi ve önem göstermeye başladıklarını ve ayrıca başarılı bir ulusal eğitim sisteminin, uluslararası alanda daha olumlu ve kalıcı bir imaj yaratılmasına yardımcı olabileceğine ve böylece bir ülkenin yumuşak gücüne katkı sunabileceğine vurgu yapmaktadır. Bir başka açıdan Atkinson (2010) araştırmasında uluslararası yükseköğretim yoluyla yumuşak güç biriktirmenin mümkün olduğunu, ancak bunun büyük ölçüde (i) ev sahibi ülkedeki sosyal etkileşimlerin kalitesi (derinliği) ve kapsamı, (ii) ev sahipleriyle ortak bir kimlik duygusunun paylaşılması ve (iii) öğrencinin eve döndükten sonra siyasi olarak etkili bir konuma ulaşması gibi üç temel faktöre bağlı olduğuna vurgu yapmaktadır.

Konuya bir başka yönüyle ele alan Byrne ve Hall (2014) yükseköğretimde uluslararasılaşması eğilimlerinin yumuşak güç oluşturmaya teşvik edici bir etki yarattığına değinerek, bir ülkenin olumlu deneyimlerle gelişen öğrenci hareketliliği, kültürel, ekonomik ve sosyal bağlardan faydalanmak kaydıyla bölgesel ve küresel etki kapasitesini geliştirebileceği ve itibar kazanabileceği savını ortaya koymaktadır. Benzer bir görüşle Hill ve Beadle (2014) çalışmalarında İngiliz üniversitelerinde eğitim alan uluslararası öğrencilerin edindikleri fikir ve değerlerle evlerine döndüklerini ve böylece Birleşik Krallık özelinde yumuşak güce ve kültürlerarası iletişime katkı sunma potansiyeli taşıdıklarını belirtmektedir.

Daha spesifik olarak ülke bazında yumuşak güç ve yükseköğretim arasındaki ilişki açısından Makarevskaya (2020) araştırmasında Çin'in kültür ve eğitimi “yumuşak güç” araçları olarak kullanan ve bu amaç doğrultusunda çeşitli değişim programları yürüten gelişmiş ülkelere biri olduğunu dile getirmektedir. Günümüzün küreselleşen dünyasında yükseköğretimin Rusya ve Çin gibi küresel devler de dahil olmak üzere birçok devletin temel yumuşak güç araçlarından

biri olarak görüldüğünü dile getiren Ostashova (2019) araştırmasında kültürlerarası ve çokuluslu değişim programları ile yükseköğretimde uluslararasılaşma eğilimlerinin sınır ötesi diyalogun yoğunlaştırılmasına zemin hazırladığı, ülkeler arasında daha iyi bir anlayışa katkıda bulunduğu ve uluslararası işbirliğini geliştirdiği gerçeği bağlamında önemli bir yumuşak güç aracı olarak yükseköğretimin rolünü incelemektedir. Dahası, araştırmacı Rusya ve Çin tarafından kullanılan eğitsel yumuşak güç araçlarının karşılaştırmalı bir analizini sunmakta ve eğitsel yumuşak güçlerine dayalı olarak Rusya ve Çin arasındaki son dönemde gelişen iş birliğine vurgu yapmaktadır. Bir başka açıdan Makinen (2016) Rusya'nın eğitim diplomasisi söylemini incelediği araştırmasında Rusya'nın önemli bir dış politika önceliği olarak yükseköğretimde uluslararasılaşma politikalarını önemsediği ve sınır ötesi eğitimin Rusya'nın olumsuz dış imajının düzeltilmesine yardımcı olacağı ve mezunların eve döndükten sonra "Rus diplomatları" olarak işlev görecekları anlayışı etrafında şekillendiğinin altını çizmektedir.

Bir başka araştırmada Mulvey ve Lo (2021) Çin'in politika metinlerinde uluslararası öğrencilerin nasıl konumlandırıldığını anlamak için 19 politika metnini tematik olarak analiz etmiş ve bu metinlerinde birbiriyle çelişen farklı görüşlerin olduğunu ortaya koymuşlardır. Araştırmacılar yaptıkları analiz sonucunda ilk olarak politika metinlerinde uluslararası öğrencilerin Çin yükseköğretim sistemi için bir gelir kaynağı olarak görülmediği aksine para-diplomatlar ve geleceğin seçkinleri olarak küresel nüfuz biriktirmenin bir aracı gibi konumlandırıldıklarını ortaya koymuşlardır. Ancak araştırmacılar özellikle 2018'den itibaren bazı politika belgelerinde uluslararası öğrencilerin kalitesinin nüfuzlu pozisyonlara gelme olasılığı yüksek olan geleceğin seçkinlerini yansıtmadığını; ayrıca uluslararası öğrencilerin (özellikle yine 2018'den sonrası için olan belgelerde) bazı yasadışı faaliyetlerde bulunarak ulusal güvenliğe zarar verme gibi kaygılar açısından Çin yasalarını anlamak ve bunlara uymak için rehberliğe ihtiyaç duydukları yönünde bulgulara rastlandığının altını çizmektedir.

Yumuşak güç açısından uluslararası değişim programlarının kamu diplomasisindeki rolünü analiz etmeye çalışan Lima (2007) değişim programlarına genellikle (i) karşılıklı anlayış oluşturmak; (ii) ev sahibi ülke hakkında olumlu bir imaj yaratmak ve (iii) ev sahibi ülkenin dış

politikasına destek oluşturmak gibi üç ana işlevin atfedildiğini vurgularken yine aynı araştırmada Amerikan kamu diplomasisinde Fullbright Programının işlevine yönelik analizinde müttefikler, düşmanlar ve yeni devletler arasında Amerikan yumuşak gücünün geliştirilmesi ve genişletilmesinde uluslararası değişim programlarının oldukça önemli olması nedeniyle, programın 2. Dünya Savaşı sonrasında ABD'nin liderliğini meşrulaştırma ve sağlamlaştırmada çok önemli bir rolü olmasının yanı sıra Soğuk Savaş sırasında Sovyetler Birliği'nin etkisi altındaki ülkeler arasında komünizm ideolojisine karşı koymak ve Amerikan ideallerini yaymak için önemli bir araç olarak kullanıldığını belirtmektedir.

1999 ve 2013 yılları arasında Birleşik Krallık'ta uluslararası öğrencilere yönelik politika söylemleri üzerine metinsel analiz çalışması gerçekleştiren Lomer (2017) uluslararası öğrencilerin yumuşak gücü aracılığıyla Birleşik Krallık yönetiminin küresel siyasi etkisini artırdığına vurgu yaparken ayrıca uluslararası öğrencilerin olumlu deneyimlerin bir sonucu olarak siyasi tutumlarını değiştirmeleri ve kendilerini ev sahibi ülkeyle özdeşleştirerek daha sonra eve dönmeleri ve Birleşik Krallık lehine kararlar verebilecekleri nüfuz pozisyonlarına ulaşmalarının beklendiğini dile getirmektedir.

Mulvey (2020) Çin üniversitelerinde okuyan uluslararası öğrencilerin artan sayısı ve bu genişlemenin arkasındaki kamu diplomasisi gerekçesine ilişkin çalışmada Çin üniversitelerinden mezun olan Ugandalı öğrencilerin deneyimlerini, tutum değişikliklerini ve mezuniyet sonrası yörüngelerini bir durum çalışması üzerinden değerlendirmektedir. Araştırma bulguları uluslararası yükseköğretimin kamu diplomasisine nasıl katkıda bulunduğu dair varsayımlarla ilgili sorunlar olduğuna ve yumuşak güç birikimi sürecinde oldukça kritik öneme sahip olan uluslararası öğrencilerin temsili ve karar verme sürecinin daha önce ihmal edildiğine işaret etmektedir. Ayrıca araştırma katılımcı öğrencilerin Çin'de öğrenim görme deneyimlerinin doğasına ve Çin dış politikasına karşı kararsız olduklarını ifade etmelerine rağmen, yine de mezuniyet sonrası Çin ile ilişki kurmayı seçtiklerini çünkü bunu Uganda işgücü piyasasında Çin dili ve kültürü bilgilerini geliştirmek için bir fırsat olarak gördüklerini belgelemektedir. Ek olarak bir kısım bulgu da öğrencilerin nerede ve ne okuyacakları

konusunda yaptıkları seçimlerin küresel jeopolitik rekabet ve ev sahibi ve gönderen ülkeler arasındaki ikili ilişkilerin doğası gibi faktörlerden etkilenebileceğini göstermektedir.

Yine bir başka açıdan Bislev (2017) yumuşak güç ve uluslararası öğrenciler arasındaki bağlantıyı irdelediği ve Batılı ülkelerde eğitimlerini sürdüren Çinli uluslararası öğrenciler ve Çin’de eğitim gören Batılı uluslararası öğrencilerle odak grup görüşmesi üzerine temellendirdiği nitel çalışmasında uluslararası öğrencilerin özellikle Çinli uluslararası öğrencilerin hem gönderen hem de ev sahibi ülkeler tarafından potansiyel bir yumuşak güç kaynağı olarak görüldüğünü, ancak bu varsayım her zaman doğru olmadığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte araştırmacı uluslararası öğrencilerin yumuşak güç kaynağı olabileceğini ancak kültürel ve politik farklılıklar, önyargılı durumlar ve yapısal engeller gibi faktörlerin yumuşak güç kazanımlarını sınırlayabileceğini dile getirmektedir. Ayrıca araştırmacı uluslararası öğrencilerin bir ölçüde kültürlerarası anlayışı ve iyi niyeti geliştirebileceğine vurgu yaparken diğer taraftan bu öğrencilerin gönderen veya ev sahibi ülke için otomatik olarak artan yumuşak güç oluşturduğu varsayımını sorgulamamız gerektiğini öne sürmektedir.

İngiliz üniversitelerinde bulunan uluslararası öğrencilerin bu üniversitelere kabul edilmelerinin ve İngiltere’de eğitim almalarına olanak tanınmasının ardındaki gerekçeleri ve bakış açılarını dört farklı İngiliz yükseköğretim kurumunda bu konuda anahtar role sahip kişilerle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler üzerinden irdeleyen Bolsmann ve Miller (2008) araştırmalarında (i) uluslararası öğrencilerin alınmasının gelir elde etmenin ve üniversitenin uluslararası statüsünü iyileştirmenin bir yolu olarak görüldüğünü; (ii) araştırma ve öğretim hedeflerine, üst yönetim politikalarına ve belirli bölümlere veya fakültelere bağlı olarak, farklı üniversitelerin uluslararası öğrencileri alma konusunda farklı bakış açıları ve gerekçelerinin olduğunu; (iii) uluslararası öğrencilerin varlığının, akademik mükemmelliğe, çeşitliliğe ve tüm öğrencilerin eğitim deneyimine katkıda bulunuyor olarak görüldüğünü; (iv) uluslararası öğrencileri almanın arkasındaki ekonomik gerekçelerinin aynı zamanda bilgi ekonomisi ve ulusal politika hedefleri ile de ilişkili olduğunu; ve son olarak (v) ekonomik getirilerin,

rekabetin, metalaşmanın ve piyasa odaklı dil gibi küreselleşme söylemlerinden etkilenen üniversite yönetimi için uluslararası öğrencileri İngiliz üniversitelerine çekmenin temel gerekçesinin ekonomi odaklı olmaya devam ettiğini vurgulamaktadır.

Avustralya'nın uluslararası eğitim politikası üzerine bir başka araştırmada Byrne ve Hall (2013) uluslararası yükseköğretimin, bir ulusun dış politika önceliklerini ve ulusal çıkarlarını önemli oranda etkileyebilen ve ilerletebilen bir kamu diplomasisi biçimi olduğunu vurgularken, uluslararası öğrencilerin olumlu deneyimleri ve entelektüel, ticari ve sosyal ilişkilerin gelişimi gibi unsurların bir ulusun itibarını ve yumuşak gücünü artırabileceğinin altını çizmektedir. Ayrıca araştırmacılar Avustralya'nın uluslararası yükseköğretim sektörünün, özellikle Asya bölgesinde, yumuşak güç açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu, ancak ülkenin bu potansiyeli gerçekleştirmekte yetersiz kaldığını dile getirmektedir. Yine aynı araştırmada özellikle tutarlı bir kamu diplomasisi yönetimi, kurumlar arası koordinasyon, iyileştirilmiş değerlendirme ve sektör içinde ve dışında genişletilmiş diyalog gibi enstrümanların ülkelerin yumuşak güç özelemleri ile gerçeklik arasındaki uçurumu kapatmak için gerekli olduğuna değinilmektedir.

Yukarıda yer alan uluslararası araştırmaların yanı sıra ulusal alanyazın incelendiğinde, mevcut araştırmaların sayısal olarak kısıtlı olduğu söylenebilir. Güncelliği ve mevcut araştırma konusuna yakınlığı açısından ulusal literatür bağlamında uluslararası öğrencilerin algıları üzerinden yükseköğretimin potansiyel yumuşak gücüne yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek için gerçekleştirilen çalışma kapsamında Arslan ve Sezgin (2023) yükseköğretimde yumuşak güç olgusunu “cazibe/çekicilik, memnuniyet ve lehte karar beklentisi” olmak üzere üç temel boyutta kavramsallaştırmıştır. Ayrıca söz konusu araştırmada Türk yükseköğretiminde artan öğrenci sayıları göz önünde bulundurulduğuna yükseköğretimde uluslararasılaşma politikasının uluslararası öğrenciler üzerinden yumuşak güç devşirme eksenli iyileştirilmesine yönelik kanıta dayalı bir yol izlenmesinin altı çizilmektedir (Arslan & Sezgin, 2023).

Uluslararası eğitim ve yumuşak güç kavramlarını Türkiye’ bağlamında araştıran Gültekin (2019) çalışmasında uluslararası öğrencilerin Türkiye’nin yumuşak güç kaynaklarına ilişkin düşüncelerinin pozitif yönde değiştiğini, ancak uluslararası öğrencilerin dil bariyeri nedeniyle iletişim sorunlarından kaynaklı olarak karşılaştıkları ayrımcılık probleminin Türkiye’nin yumuşak gücünü negatif yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Türk yükseköğretimi özelinde gerçekleştirilen bir diğer lisansüstü tez çalışmasında Çalışkan (2019) yumuşak güç açısından Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma süreci üst düzey üniversite yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda incelenerek Türk yükseköğretimi açısından yumuşak güç odaklı uluslararasılaşma eğilimlerinin giderek arttığı ve üniversitelerin bu konuda orta ve uzun vade hedefleri olduğu rapor edilmiştir.

Kamu diplomasisi bakımından yumuşak güç unsuru olarak MEB yurt dışı Türk okulları üzerinden kapsamlı bir araştırma gerçekleştiren Doğan (2020) konuyu bir başka açıdan ele alarak yurt dışında Türk okullarında görevli öğretmen ve idarecilerle yaptığı görüşmeler sonucunda MEB odaklı yurtdışı yapılanmasının daha etkin şekilde yeniden kurgulanması, konsolosluklar gibi diğer başka misyon temsilcilikleriyle daha etkin bir koordinasyon kurularak yumuşak güce yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinin daha verimli yürütülmesinin önemini açığa çıkaran bulgular ortaya koymuştur.

Bir etki aracı olarak Türk yükseköğretim sistemin yumuşak güç eksenli değerlendirilmesine yönelik çalışmasında Büyükgöze (2016) yükseköğretimde uluslararasılaşmaya ilişkin atılan adımların yetersiz olduğunu bu konuda yumuşak güç odaklı yeni stratejiler belirlenmesi gerektiğini dile getirmektedir. Ayrıca aynı çalışmada yazar öğretim elemanları ve öğrencilerin uluslararası öğrenciler konusunda bir miktar farkındalığı olduğu ancak yerel seminerler ve bilgilendirme toplantıları yoluyla uluslararası öğrencilere ilişkin gerek üniversitedeki farklı birimlerin gerekse yerel halkın farkındalığın artırılması, uluslararası öğrencilerin olumu deneyimine katkı sağlayacağı vurgulamaktadır.

Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Önemi

Üniversitelerin toplumsal bir kurum olarak ortaya çıkışının oldukça eski dönemlere kadar uzanması (Doğramacı, 2007), ve bu kurumların geçmişten günümüze uluslararası öğrenci ve akademisyen için birer cazibe merkezi olması (Hudzik, 2015), ayrıca Orta Çağ ve Rönesans döneminde Avrupa yollarında seyahat eden üniversite öğrencilerinin ve profesörlerin alışılmış bir manzara olması (De Ridder-Symoens, 1992), gibi gerçekler göz önünde bulundurulduğunda günümüz yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma misyonunun yeni olmadığı anlaşılmaktadır. Zira, Knight ve de Wit (1995) üniversitelerin tarihin her evresinde evrensel bilginin üretildiği, bilimsel araştırmaların yürütüldüğü merkezler olarak uluslararası niteliği olan kurumlar oldukları gerçeğinin altını çizmektedir.

Ayrıca üniversitelerde filizlenen çağdaş fikirlerin sınır tanımayan hareketliliği ve kitleleri etkilemesi gibi faktörlerin bu kurumlara ulus-ötesi bir özellik getirdiği de söylenebilir (Hudzik, 2015). Dolayısıyla, geçmişten günümüze evrensel bilginin doğduğu, geliştiği ve yayıldığı kurumlar olarak üniversitelerin kadim bir özelliği olarak uluslararasılaşma olgusunun var olduğu her dönemin şartlarına göre evrilerek bugünlere ulaştığı yadsınamaz bir gerçektir. Zira üniversitelerin doğası gereği her zaman uluslararası bir öze sahip olduğu bilinmektedir (de Wit & Altbach, 2021). Bu açıdan günümüz yükseköğretiminde uluslararasılaşma süreci de kendi dinamikleri içinde var olan, kendine has özellikler barındıran bir olgu olarak ele alınmalıdır. Buna göre küreselleşme akımlarıyla birlikte bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan ilerlemelere paralel olarak sosyo-kültürel, politik, finansal ve bilimsel gelişmelerin uzun zamandır ülkeler arasındaki küresel karşılıklı bağımlılığın ortaya çıkması ve sınırların ortadan kalkması için zemin hazırladığı söylenebilir.

Ulusların bu karşılıklı bağımlılık ihtiyacı sadece ekonomik alanda değil aynı zamanda fikirlerin ve bireylerin hareketliliğini de beraberinde getirdiği için yükseköğretim kurumları da dahil olmak üzere birçok farklı toplumsal kurumu da etkileyen bir sürece dönüşmüştür (Whitaker, 2004). Ülkeler arasındaki bu organik bağ birçok toplumsal kurum tarafından kabul edildiğinden, yükseköğretim kurumlarının da bu akımdan kendilerini dışlamadığı, aksine süreci

hızlandırmak için önemli bir araç haline geldikleri ifade edilebilir. Bununla birlikte Scott (2006) yükseköğretimin temel işlevleri arasına uluslararasılaşma olgusunun küreselleşme sürecinin bir yansıması ve çağın gereksinimi olarak yer aldığını belirtmektedir. Nitekim, Altbach ve Knight (2007) finansal, politik ve kültürel güçlerin 21. yüzyıl yükseköğretimini daha uluslararası bir yöne doğru kanalize ettiğini iddia etmektedir. Ayrıca uluslararasılaşma, yalnızca gelişmiş toplumlarda değil, aynı zamanda gelişmekte olan toplumlarda da yükseköğretimde değişim için temel bir katalizör haline gelmiştir (de Wit, 2002). Dolayısıyla, süreçten daha fazla avantaj elde etmek için ülkeler, yükseköğretimde uluslararasılaşma adına yeni politikalar geliştirme başta olmak üzere mevcut politikalar üzerinde çeşitli iyileştirmeler yapmışlar ve birçok ülke için yükseköğretimde uluslararasılaşma kavramı bir politika önceliği haline gelmiştir (Ennew & Greenaway, 2012).

Buna göre yükseköğretimde uluslararasılaşma marjinal bir faaliyet olmaktan reform faaliyetlerinin önemli bir parçası olmuş (de Wit & Altbach, 2021), böylece artan önemi nedeniyle dünya genelinde birçok ülkenin politikalarını yükseköğretimde uluslararasılaşma lehine kanalize ettiği söylenebilir. Bu durum için de Wit ve Altbach (2021, s. 29) Avrupa’da, Avrupa Birliği (AB) ve Bologna Süreci programlarıyla birlikte Avrupa Komisyonu, OECD, UNESCO ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar, ulusal hükümetler ve Uluslararası Üniversiteler Birliği (UAI) ve Avrupa Üniversiteler Birliği (EUA) gibi kuruluşların, uluslararasılaşmayı kademeli olarak reform gündeminin ya da politik ajandalarının tepesine taşıdıklarını belirtirken, yükseköğretimde uluslararasılaşma faaliyetlerinin yalnızca yüksek gelirli ülkelerde değil orta ve düşük gelirli toplumlarda da yükseköğretim açısından önemli bir değişim aracı olarak görülmeye başlandığının altını çizmektedir.

Tüm dünyada yükseköğretim kurumları küreselleşmenin ortaya çıkardığı bu duruma çeşitli şekillerde yanıt vermektedir. Pek çok eğitim kurumu, dünya çapındaki bu eğilimden faydalanmak için bölgesel, uluslararası ve hatta kıtalararası üniversitelerle anlaşmalar ve ortaklıklar geliştirmek için çabalamaktadır (Egron-Polak, 2012). Bu çabanın arkasında yatan temel gerekçenin ise; bir ulusun eğitim sistemini yeniden yapılandırma ihtiyacının yalnızca

küreselleşmeden kaynaklanan rekabet ile başa çıkmak değil, aynı zamanda günceli yakalayabilecek bir toplum yaratma bilinci olduğu ve birçok ülkenin bunun ancak uluslararası eğitim standartlarına sahip gelişmiş ülkelerin seviyesine ulaşmakla mümkün olduğunu fark etmesi olarak açıklanabilir (Arslan, 2020). Böylece, bir ülkenin gelecekteki refahını ve sosyo-kültürel alanlardaki gelişimini doğrudan etkileme gücüne sahip olan yükseköğretimde uluslararasılaşma süreci tam da bu noktada oldukça mühim hale gelmektedir (Akbulut Yıldırımış & Seggie, 2018).

Artan önemi nedeniyle yükseköğretimde uluslararasılaşma akademik olarak da dikkat çekmiş ve birçok kişi tarafından tanımlanmıştır. Diğerlerinin yanı sıra, ilgili literatürde en çok alıntı yapılan tanım olarak Knight (2004) bu kavramı “uluslararası, kültürlerarası veya küresel bir boyutu yükseköğretimin amacı, işlevleri ve sunumuna entegre etme süreci” olarak tanımlar (s. 11). Kısmen benzer ancak daha kapsamlı bir tanımda ise yükseköğretimde uluslararasılaşma; uluslararası, kültürlerarası veya küresel bir unsuru orta öğretim sonrası eğitimin amacına, rollerine ve sunumuna kasıtlı olarak dahil etme, tüm öğrenci ve akademisyenler için pozitif sonuç elde etmek için eğitim-öğretim standardını iyileştirme ve böylece topluma katkı sunma süreci olarak ifade edilmektedir (de Wit vd., 2015). Birçoğu yükseköğretimde uluslararasılaşmayı küresel iş birliğini geliştirmek, ulusal güvenliği güçlendirmek ve ekonomik rekabet gücünü artırmak için müfredata uluslararası eğitimi dahil etme süreci olarak tanımlamaktadır (Harari, 1992).

Öte yandan Kehm ve Teichler’e (2007) göre, yükseköğretimde uluslararasılaşma farklı akademik bakış açılarından tanımlanan önemli bir araştırma konusu haline gelirken, terim henüz teorik sınırlarına ulaşmamış ve üzerinde uzlaşılan yaygın bir tanımı bulunmamaktadır. Bu nedenle, yükseköğretimde uluslararasılaşmanın; geleneksel kampüs temelli uluslararası etkinlikler, yurtdışı eğitim programları, bağımsız seyahat deneyimleri, öğrenci ve akademisyen değişimleri, ortak araştırma faaliyetleri, uluslararası veya kültürlerarası bir anlayışı öğretim, araştırma ve kurumsal hizmet işlevlerine entegre etme süreçlerine kadar farklı açılardan tanımlanabildiği görülmektedir (Altbach & Knight, 2007; akt. Khorsandi, 2014). Bu açıdan de

Wit (2011) bir yandan bu tanımları ve kavramsallaştırmaları eleştirirken, öte yandan terimin odak noktası, kapsamı ve içeriğinin büyük ölçüde geliştiğine dikkat çekmektedir. Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın genel olarak kabul edilmiş bir tanımı olmamasına ve bu alanındaki çeşitli bakış açılarından insanlar için farklı şeyleri temsil etmesine rağmen (Khorsandi, 2014), kavramın yıllar içinde her açıdan çok boyutlu ve dinamik bir terim olarak büyümüş ve gelişmiş olduğu söylenebilir.

İlgili literatüre göre yükseköğretimde uluslararasılaşma süreci; uluslararası öğrenci toplama (çekme); uluslararası öğrenci ve akademik personel hareketlilik programları; araştırma, bilgi ve teknik yardım alışverişi; üniversite kampüslerinin ve yurtdışındaki şubelerin genişletilmesi; kampüs müfredatının uluslararasılaştırılması ve sanal ulus-ötesi programlar gibi altı temel bileşenden oluşmakta ve bu süreç gerek ulusal gerekse uluslararası boyutları olan stratejik bir politika alanı olarak görülmektedir (Altbach & Knight, 2007; de Wit, 2011; Knight, 2008; Maringe vd., 2013). Bir başka açıdan Khorsandi (2014) literatürde yükseköğretimde uluslararasılaşma üzerine yapılan araştırmaların, uluslararasılaşmanın tanımı ve kavramı üzerine araştırmalar; uluslararasılaşma ile ilgili gerekçeler, girişimler ve stratejiler üzerine literatür; faydalar ve potansiyel zorluklar, değerlere odaklanan uluslararasılaşma üzerine politika araştırması gibi beş temel bileşenden oluşmakta olduğunu dile getirmektedir. Diğer taraftan Larsen (2013) ise mevcut literatürü üç ana çerçeveye ayırmaktadır: Stratejiler (strateji formları, uygulamalar ve girişimler); lokasyonlar (yurtiçi veya yurtdışında uluslararasılaşma); motivasyonlar (gerekçeler). Bununla birlikte bu alanda yapılan diğer bazı çalışmalarda, Larsen'in sınıflandırmasına dahil edilebilecek en az üç başka çerçeve önerilmekte olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi “ kavramsal “ çerçeve (küreselleşme, kültürlerarası, çok kültürlü eğitim vb. gibi üstün terimlerle ilgilenir), ikincisi ise “ eleştirel “ çerçeve (faydalar, fırsatlar, zorluklar vb. üzerine literatür), ve üçüncüsü “ öğrenciler “ çerçevesi (uluslararası ve yerel öğrencilerin deneyimleri ve algıları üzerine araştırma ve çalışmalar) olarak adlandırılmaktadır (Altbach & Knight, 2007; Kondakçı vd., 2008; Wu & Zha, 2018).

Akademik, Ekonomik, Politik ve Sosyo-Kültürel Gerekçeler

Üniversitelerin ortaya çıktıkları ilk çağlardan itibaren içinde bulundukları dönemin koşulları itibariyle akademisyen ve öğrenci hareketliliği ile şekillenen uluslararası kurum olma misyonu, küreselleşme eğilimlerinin hız kazanmasıyla birlikte dünyanın dört bir yanındaki yükseköğretim kurumlarının çeşitli nedenlerle uluslararasılaşma yarışına dönüşmüştür. Bu yarışın içinde bulunan ülkeler açısından uluslararasılaşmaya yönelik politikalar daha çok akademik, politik, sosyo-kültürel ve finansal gerekçeler temelinde geliştirilmektedir. Bu yönüyle de Wit ve Altbach (2021), bu küresel çabanın arkasında siyasi, ekonomik, sosyokültürel, akademik gerekçeler ve paydaşların bir kombinasyonunun olduğunu savunmaktadır. Bu bilgiler ışığında, günümüz yükseköğretim kurumlarının “neden” uluslararasılaşmaya ihtiyaç duyduğu gibi bir soruya verilecek cevaplar esasında sürecin hangi gerekçelere dayandırıldığını açıklamakla ilgilidir.

Bu amaçla ilgili alanyazın incelendiğinde sürece ilişkin birden çok gerekçenin olduğu anlaşılmaktadır. Bu gerekçeleri Scott (1992) küresel eğitim için gerekli yedi koşul başlığı altında toplamakta ve bunları; ekonomik rekabet gücü, çevresel karşılıklı bağımlılığı, yerel toplulukların artan etnik ve dini çeşitliliği, birçok vatandaşın yabancılara ait şirketlerde çalıştığı gerçeği, uluslararası ticaretin küçük işletmeler üzerindeki etkisi, üniversite mezunlarının farklı ırk ve etnik gruplardan insanları kendilerinin denetleyecekleri veya onlar tarafından denetlenecekleri gerçeği, ulusal güvenlik ve uluslararası barışçıl ilişkiler olarak sıralamaktadır. Bir başka açıdan Aigner ve diğerleri (1992), ise yükseköğretimin uluslararasılaşmasının; uluslararası güvenlik, ekonomik rekabet gücünün korunması ve uluslararası hoşgörünün teşvik edilmesi gibi üç ana nedeni olduğunu öne sürmektedir. Diğer taraftan Warner (1992) bu gerekçeleri; rekabetçi, liberal; sosyal dönüşüm modeli olarak adlandırdığı üç temel model üzerinden açıklamıştır.

Genel bir perspektiften bakıldığında ise yükseköğretimde uluslararasılaşma süreci akademik, ekonomik, politik ve sosyo-kültürel gerekçelere dayandırılmaktadır (de Wit, 1995; Knight, 1997; Knight & de Wit, 1999). Söz konusu bu gerekçelerin üniversitelerin yapı, işlev ve hizmet

sunma biçimlerini etkilemekle birlikte, ihtiyaca, zamana, ülke veya bölgelere göre değiştiği bilinmektedir (de Wit, 2002). Bu çerçevede bahsi geçen gerekçeler tek tek irdelendiğinde, üniversitelerin en genel misyonları olan bilimsel bilginin üretimi, paylaşımı ve topluma hizmet gibi değerleri temel alan akademik gerekçeler, uluslararası standartlarda aştırma-geliştirme faaliyetleri ve öğretim programları; üniversitelerde kurumsal bir yapı inşası; eğitim-öğretimin niteliğine uluslararası akademik standartların getirilmesi; uluslararası üniversite sıralamalarında yükselmek olarak sıralanabilir (de Wit; 2002; Knight, 2004).

Yükseköğretimde uluslararasılaşma sürecinin son derece önemli bir diğer dinamiği olan ekonomik gerekçeler incelendiğinde bu gerekçelerin, doğrudan ya da dolaylı olarak ekonomik kazanç elde etmek; küresel piyasalarda rekabet etmek için nitelikli insan gücü yetiştirmek; üniversiteleri uluslararası öğrenciler için cazibe merkezi haline getirip finansal kaynak sağlamak gibi faktörlerden oluştuğu anlaşılmaktadır (de Wit, 2002; Knight, 1997). Öte yandan yükseköğretimde uluslararasılaşmaya yönelik politik gerekçeler incelendiğinde ise bu gerekçelerin; ulusal güvenlik, bölgesel ve uluslararası barış ve istikrar, uluslararasılaşmanın dış politikada yumuşak güç olarak kullanımı ile ilgili konular etrafında toplandığı görülmektedir (de Wit, 2002; Knight, 1997). Son olarak, sosyo-kültürel gerekçeler ise bir yandan ülkenin kendi kültürü ve dili rolü üzerine odaklanırken diğer taraftan başka kültürleri ve dilleri anlamının önemi üzerine yoğunlaşmakta olduğu söylenebilir (Knight, 2004; de Wit, 2002).

Yukarıda bahsi geçen gerekçeler bütüncül bir perspektiften ele alındığında tüm bu gerekçelerin durumsallık yaklaşımı içerisinde ülkeden ülkeye değişiklik gösterebileceği (de Wit, 2002), bu gerekçelerin ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle doğrudan ilişkili olduğu; gelişmişlik düzeyi yüksek ülkeler açısından daha çok ekonomik gerekçeler ön plandayken, diğerleri için bu süreçte kültürel ve akademik gerekçelerin daha önemli olduğu görülmektedir (Maringe, Foskett & Woodfield, 2013). Özetle, ülkelerin durumsal koşulları bağlamında yükseköğretimde uluslararasılaşma stratejilerini ve politikalarını farklı gerekçelere göre şekillendirip bu doğrultuda atım attıkları yorumunda bulunulabilir.

Uluslararasılaşmaya Engel Durumlar Olarak Ticarileşme ve Yozlaşma

Yükseköğretimin uluslararasılaşmasına yönelik gerekçeler sıralandığında özellikle son dönemde ülkeler arasında yaşanan küresel finansal rekabet ve daha çok sermaye elde etmeye dönük adımların, ekonomik gerekçeleri diğerlerinden daha fazla öne çıkardığı söylenebilir. Bu doğrultuda de Wit (1999) öncelikle ABD'nin küresel emperyalizminin uluslararasılaşma üzerindeki etkisi olarak global bir (kendine en çok benzeyen) barış ve anlayış olgusunu geliştirmeye çalıştığını ancak bunu yaparken diğer ulusların bu kavramlardan ne anladığını ve ulusal kimliklerini görmezden geldiği eleştirisini yöneltirken aynı zamanda uluslararasılaşmaya ilişkin gerekçeler açısından akışın daha çok ekonomik yönde ilerlediğini ve yükseköğretimin gelir elde etmeye dönük uluslararası ihracat ürününe dönüştüğünü dile getirmektedir. Yine aynı çalışmasında yazar II. Dünya Savaşı'ndan bu yana, yükseköğretimi uluslararasılaştırma girişimlerinde siyasi gerekçelerin egemen olduğunu lakin Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, bu gerekçelerin daha çok politikadan ekonomiye doğru değiştiğinin altını çiziyor (de Wit, 1999).

Yükseköğretimde uluslararasılaşma süreci bu düzlemde değerlendirildiğinde sürecin günümüzde giderek ticarileştiğini, dolayısıyla piyasa odaklı birtakım yozlaşmaların yaşandığı kestiriminde bulunulabilir. Benzer şekilde, yükseköğretimde uluslararasılaşma politikalarının insanları küresel bir dünyada yaşamak ve çalışmak üzere eğitmek, donatmak ve onları duyarlı birer dünya vatandaşı olmaya teşvik etmek için tasarlanan uluslararası bir eğitim politikasından ziyade finansal gündemin ön sıralarında yer alan ve daha para odaklı olma eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır (Altbach, 2012; de Wit, 2011; Giroux, 2008). Arar ve diğerleri (2019) de son dönemde yükseköğretim kurumları için piyasa odaklı politikaların ve ticari faaliyetlerin giderek daha önemli hale geldiğinin altını çizmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında yükseköğretim kurumlarının ekonomik fayda, uluslararası prestij ve değerlendirme listelerinde en üst sıralarda yer almak adına daha çok uluslararası öğrenci ve akademisyeni almak için kıyasıya bir rekabet içinde oldukları bilinmektedir (Teichler, 2009; Yonezawa, 2011). Gelecekte yükseköğretimde

uluslararasılaşmanın yaratacağı yükseköğretimin ölçeğine ve hacmine değinen bazı bilim adamları, 2025 yılına kadar yaklaşık 8 milyon öğrencinin yurtdışında eğitim göreceğini iddia etmektedir (Altbach, 2013). Dolayısıyla, sosyal ve ekonomik kapasite oluşturmak için daha fazla uluslararası öğrenciyi çekmeye yönelik küresel rekabetin daha çok hareketlilik programları aracılığıyla yaşanacağı açıktır (Erdoğan, 2013). Bu ekseninde, sadece devlet üniversitelerinin değil aynı zamanda büyük oranda kâr amacı güden özel yükseköğretim kurumlarının da bu rekabetin içinde yer alıyor olması süreci küresel bir yolsuzlukla karşı karşıya bırakmıştır (Altbach, 2013). Bu süreçte yükseköğretimde uluslararasılaşmaya yönelik tek amacı para kazanmak olan yeni özel aktörlerin sahaya inmesi; özellikle bu süreci üniversitelerin karşılaştıkları finansal kesintiler karşısında bir katkı olarak görmesi gibi nedenler de yükseköğretimin uluslararasılaşmasıyla ilgili ulusal politikaları da gelir elde etme odaklı olmaya sürüklemektedir (Altbach, 2013).

Milyarlarca dolarlık bir ekonomi haline dönüşmüş uluslararası yükseköğretim uygulamalarından pay elde etmek adına son dönemde yükseköğretim sistemi, kurumları açısından gelişmemiş ve yurtdışına çok sayıda öğrenci gönderen ülkelerin yanı sıra dünya çapında akademik itibar sahibi birçok ülkenin de (ABD, Birleşik Krallık vs.) yükseköğretimde uluslararasılaşmaya engel teşkil eden, daha çok ticari odaklı küresel bir yolsuzlukla karşı karşıya olduğu bilinmektedir (Altbach, 2013). Küresel bir sorun olarak karşımıza çıkan yükseköğretimde uluslararası yolsuzluk birtakım nedenlere bağlanmaktadır. Bu nedenlere bakıldığında bu yolsuzlukların daha çok; gerekli donanımına sahip olmayan öğrencilerin prestij sahibi üniversitelere kayıt yaptırmalarını kolaylaştıran bir takım aracı kuruluşların hem bazı üniversitelerden komisyon almak kaydıyla yeterlik sahibi olmayan öğrencileri buralara kanallize etmesi hem de bu süreçlerde belgelerde, sınavlarda veya istenilen şartların sağlanması konusunda sahtecilik yaparak yolsuzluk yapması gösterilebilir (Altbach, 2013). Diğer taraftan ABD gibi gelişmiş bazı ülkelerde paravan olarak nitelendirilebilecek bazı üniversitelerin uluslararası öğrencileri derse devam zorunluğu olmaksızın sadece ücret karşılığında kayıt yapıyor olması ve bu kayıtlı öğrencilerin bu işi daha çok ABD'ye gidip çalışabilmek adına vize

almak amaçlı kullanması da bu yolsuzluğa örnek olarak gösterilebilir (Altbach, 2013). Tüm bunlara ek olarak bazı üniversitelerinde “franchise” kisvesi altında kaliteli öğretim göz ardı edilerek daha çok ülkede daha fazla uluslararası öğrenciyi para karşılığı kaydetmesi de bu alandan yapılan yolsuzlukların bir başka türüdür (Altbach, 2013).

Bu bakımdan küreselleşmenin etkisiyle ortaya çıkan uluslararası ekonomik rekabetten nasibini alan bazı yükseköğretim kurumlarının; uluslararasılaşma adı altında üniversitenin temel misyonlardan uzaklaşarak ve etik değerleri yok sayarak giriştikleri daha çok gelir elde etme yarışı ne yazık ki yükseköğretimde uluslararasılaşma ile hedeflenen; dünya vatandaşı yaratma, dünya da barışı ve anlayışı teşvik etmek adına uluslararası bir eğitim geliştirme amacından saparak çeşitli şekillerde yolsuzluğa bulaşmış oldukları anlaşılmaktadır. Altbach (2013) bir yandan böylesine büyük bir sorunu çözmenin ilk adımının sorunu tam olarak anlamak olduğunu savunurken diğer taraftan ticari kaygılar nedeniyle bazı insanların bu sorunu çözme konusunda isteksiz davrandıkları ve yolsuzlukları meşrulaştırmak için agresif bir şekilde lobi yaptıklarının altını çizmektedir. Kısaca, küresel yolsuzluk karşısında sadece ulusal değil aynı zamanda gerekli uluslararası adımların atılmaması durumunda durumdan en çok yükseköğretim kurumlarının etkileneceği ve bu durumun yükseköğretimde uluslararasılaşmanın varlığına doğrudan bir tehdit oluşturacağı düşünülebilir.

Türk Yükseköğretiminde Uluslararasılaşma Eğilimleri

Kadim bir tarihi bulunan Türk yükseköğretimi için 11. yüzyıl Nizamiye Medresesi ve 1463 İstanbul Medresesi milat sayılmaktadır (Vural Yılmaz, 2016). Aynı dönemde karanlık çağlarını yaşayan Avrupa’nın İslâm medeniyetlerince kurulan bu kurumlarda üretilen ve korunan bilimsel bilgi birikiminden sonraki dönemlerde faydalandığı bilinmektedir (Çetinsaya, 2014). Kenan (2013) İslam ülkelerinde kurulan eğitim kurumlarının özellikle 12. yüzyıldan başlayarak belli bir dönem Avrupa’daki kurumları etkisi aldığını vurgulamaktadır. Tarihi açıdan oldukça köklü bu eğitim kurumlarında farklı medreselerde eğitim alma geleneğinin ortaya çıkmasıyla birlikte öğrenci hareketliliğinin yaşandığı bilinmektedir (Küçükcan & Gür, 2009). Aynı

doğrultuda bahsi geçen dönemlerde öğrencilerin eğitim almak için büyük mesafeler kat ederek farklı hocalardan eğitim almaya çalıştıkları da görülmektedir (Kenan, 2013).

Bu çerçevede Türk yükseköğretiminin köklü bir tarihi geçmişe sahip olduğu gerçeğinden hareketle, ilk çağlardan itibaren uluslararası bir geleneğe sahip olduğu söylenebilir. Günümüz Türk yükseköğretim sistemi açısından yükseköğretimde uluslararasılaşma eğilimleri göz önünde bulundurulduğunda ise özellikle son dönemde küreselleşme ile ivme kazanan yeni dünya düzenine uygun insan yetiştirme, ülkeye finansal katkı sağlama, bölgesel cazibe merkezi oluşturma ve dünyada prestij kazanma gibi unsurların olduğu düşünülebilir. Bu bakımdan Türkiye gibi gelişmekte bir ülke için oldukça önemli olan yükseköğretimde uluslararasılaşma eğilimlerinin artmakta olduğu ve bu doğrultuda politikalar üretildiği görülmektedir (Çetinsaya, 2014). Özellikle son dönemlerde Türk yükseköğretiminin uluslararası bir aktör olma eğiliminde olduğu da söylenebilir (Vural Yılmaz, 2014).

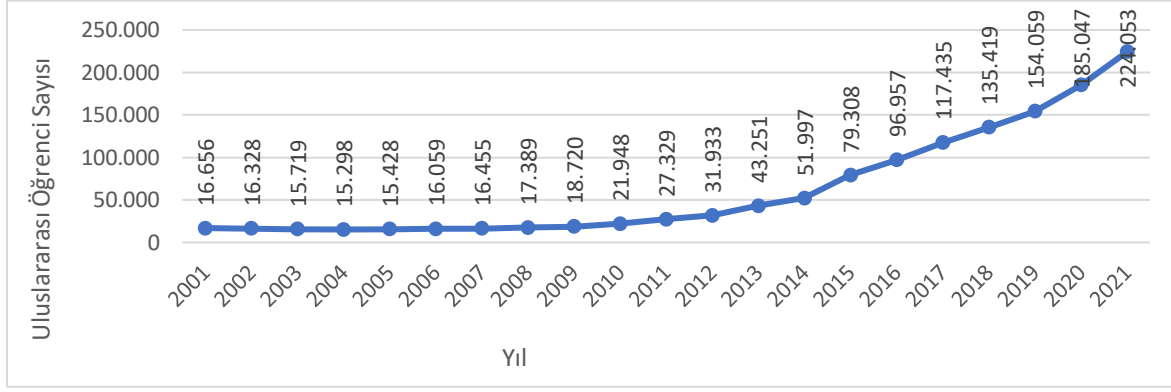
Türk yükseköğretimin uluslararasılaşma eğilimleri 2000’li yılların başında Bologna süreci ile başlayan Avrupa yükseköğretimine uyum çabaları ve bu kapsamda yürütülen Erasmus gibi hareketlilik programları ile hız kazanan daha sonra ise 2010 yılından itibaren hem devlet politikası düzeyinde kabul gören hem de yükseköğretim kurumlarının stratejik hedefleri arasında yer alan önemli bir sürece dönüşmüştür (Arslan, 2020). Benzer bir yaklaşımla Erdoğan (2013) Türk yükseköğretim sistemi açısından uluslararasılaşma eğilimlerinin özellikle son dönemde Bologna Süreci, Avrupa Yükseköğretim Alanına entegrasyon ve AB Eğitim ve Gençlik Programları gibi birçok uygulama ile hız kazandığını dile getirmektedir. Bu doğrultuda Türk yükseköğretimi açısından uluslararasılaşma eğilimlerinin daha çok uluslararası iş birliği anlaşmaları, öğrenci-akademisyen değişimi ve kültürlerarası aktiviteler gibi faaliyetlerle şekillendiği anlaşılmaktadır (Bulut Şahin, 2017).

Diğer taraftan bu süreçte özellikle öğrenci değişim programlarının öne çıktığı (Selvitopu, 2016) bu durumun yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma düzeyinin en belirgin ölçütü olarak kabul edildiği bilinmektedir. Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma eğilimlerini bir başka açıdan ele alan Kondakçı (2011) ise Türkiye’nin konum, ticari ve siyasi ilişkileri olarak

Avrupa'ya olan yakınlığı; yükseköğretim sisteminin Avrupa'ya olan benzerliği, diğer başka akraba Türk topluluklarına olan yakınlığı gibi faktörlerin de bu süreçte etkili olduğunun altını çizmektedir. Özetle, Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma eğilimleri bütüncül bir bakış açısıyla ele alındığında, süreçte birden çok değişkenin etkili olduğu, ulusal politika düzleminde değerlendirilen önemli bir durum olduğu ve son dönem Türk üniversitelerinin başlıca stratejik hedeflerinden biri olduğu değerlendirilmesinde bulunulabilir.

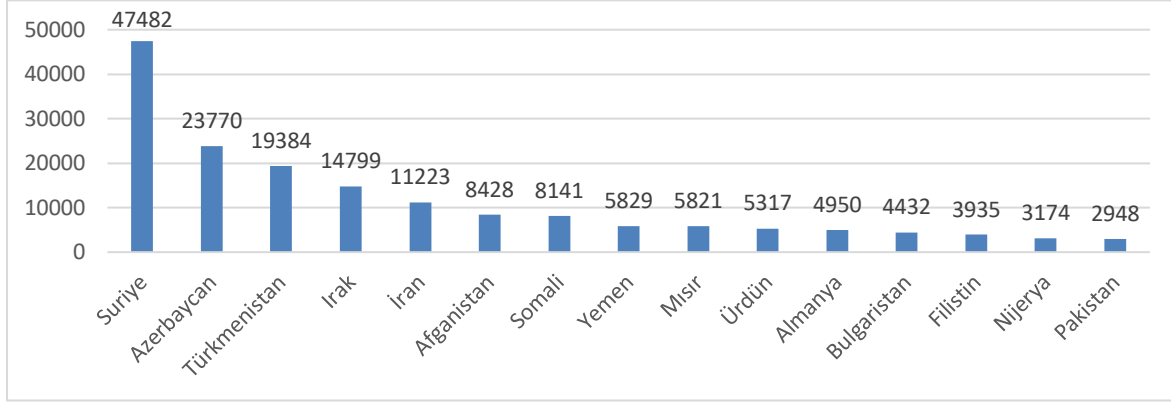
Uluslararası Öğrenciler Açısından Türk Üniversitelerinin Mevcut Durumu

Yükseköğretimde uluslararasılaşma Türk yükseköğretimi açısından oldukça önemli bir öncelik alanı haline gelmiştir. Bu bağlamda, Türkiye yükseköğretim politikalarını geliştirip güncelleyerek üniversitelerini uluslararası standartlara entegre etmek için büyük çaba sarf eden gelişmekte olan bir ülke olarak öne çıkmaktadır. Toplam nüfusu yedi milyondan fazla olan Türk yükseköğretim sistemi (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2022) açısından uluslararası eğitim normlarının yakalanması ve çağın rekabetçi doğasına uygun potansiyele ulaşılması sürecinde ülke üniversitelerinin uluslararasılaşmasının büyük önem taşıdığı açıktır. Bu nedenle, Türkiye'nin hem uluslararası öğrenciler hem de akademisyenler için tercih edilen bir destinasyon olmak üzere yükseköğretim politikalarının geliştirilmesi dahil olmak üzere, son dönemde üniversitelerinin uluslararası tanınırlığına önem vermekte olduğu söylenebilir. Uluslararası eğitim normlarına uymak ve böylesine büyük bir sistemi idare etmek için oluşturulan politikalar, sistemin artan sayıda uluslararası öğrenci ve akademisyene ev sahipliği yapmasıyla sonuçlanmıştır (Nevra-Seggie & Ergin, 2018). Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK, 2023) yayınladığı son yirmi yıla ait uluslararası öğrenci sayıları göz önüne alındığında, bu artışın sürekli olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 1. Türk Yükseköğretim Kurumlarında Bulunan Uluslararası Öğrenci Sayıları. YÖK (2023). Study in Turkey: Sayılarla Yükseköğretim. https://www.studyinturkey.gov.tr/StudyinTurkey/_PartStatistic.

Uluslararası öğrencilere ev sahipliği yapması açısından Türk yükseköğretim sisteminin hacminin son yıllarda artmış olduğu anlaşılmaktadır (bkz. Şekil 1). Nevra-Seggie ve Ergin (2018) rakamlardaki bu artışta Erasmus +, Mevlâna Değişim Programı, Proje Tabanlı Uluslararası Değişim Programı ve Uluslararası Öğrenciler için İş Garantili Burs Programlarının etkili olduğuna işaret etmektedir. Benzer şekilde, 2010 yılı itibarıyla, bu sayısal artışta sadece uluslararası anlaşmalar, ortaklıklar ve iş birlikleri değil, aynı zamanda yükseköğretimde uluslararasılaşma stratejileri, yasal düzenlemeler, bürokratik engellerin azaltılması ve her üniversitenin yabancı öğrenciler için giriş sınavını (YÖS) kendi yapmasına izin veren politikalar da önemli rol oynamıştır (Vural Yılmaz, 2016). YÖK (2023) tarafından yayımlanan ve üniversitelerdeki uluslararası öğrencilerin menşe ülkesiyle birlikte sunan istatistiki veriler aşağıdaki gibidir.

Şekil 2. Türk Yükseköğretim Kurumlarında Uyruklarına Göre Öğrenci Sayıları. YÖK (2023). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Uyruklarına Göre Sayıları. <https://istatistik.yok.gov.tr/>.

Şekil 2 incelendiğinde listenin başında 47482 ile Suriye, onu Azerbaycan, Türkmenistan, Irak, İran, Afganistan, Somali, Yemen, Mısır, Ürdün, Almanya, Bulgaristan, Filistin, Nijerya ve Pakistan gibi ülkelerin izlediği anlaşılmaktadır. Yukarıdaki sayılara bakıldığında dikkat çeken bir noktanın, komşu ülkelerden (özellikle coğrafi olarak yakın olanlardan) gelen öğrenci sayısı olduğudur. Çetinsaya (2014), Türkiye ile bu ülkelerin çoğu arasında kültürel, tarihi ve konuşulan dil ile ilgili homojen bağların olduğunun altını çizmektedir. Bu bağlamda, sistemdeki öğrenci sayısının artmasında temel etkenlerin başında bu bağların olduğu çıkarımında bulunulabilir ancak özellikle son on yılı aşkın süredir Suriye’de yaşanan iç savaşın da bu sayısal artışın temel nedenlerinden birisi olduğu da unutulmamalıdır.

Bir diğer dikkate değer durumun ise Afrika kıtasından gelen öğrenci sayılarında yaşandığı söylenebilir. Özellikle son dönemde Afrika üzerinde yürütülen diplomasi faaliyetlerinin bu konuda etkin bir rol oynadığı ve Türkiye’nin bölgede eğitsel yumuşak güç unsuru olarak yükseköğretimi etkin şekilde kullandığı anlaşılmaktadır. Bu konuda 1998 yılında başlatılan Afrika’ya Açılma Eylem Planı daha sonra 2005 yılının Afrika yılı ilan edilmesi, ardından ilki 2008 yılında, ikincisi 2015 yılında gerçekleştirilen Afrika-Türkiye iş birliği zirveleri ve birçok Afrika ülkesiyle sürdürülen etkin ziyaretler sonucu güçlendirilen ikili ilişkilerin Türk yükseköğretiminde bulunan Afrikalı öğrencilerin sayısal artışına katkı sunduğu söylenebilir (Kavala, 2016).

Yukarıdaki bilgiler ışığında, Türk yükseköğretimi açısından uluslararasılaşmanın politika önceliği haline geldiği ve son dönemde daha fazla sayıda uluslararası öğrenciyi sisteme çekmek için büyük çaba sarf edildiği, dolayısıyla uluslararasılaşma eğilimlerinin yükseköğretim uygulamalarındaki değişimin en temel unsuru olduğu yorumunda bulunulabilir. Bununla birlikte bu sayısal artış yükseköğretimde uluslararasılaşma adına bazı stratejik adımların atıldığı şeklinde de değerlendirilebilir. Kısaca, raporlanan verilere bakıldığında Türk üniversitelerinde bulunan uluslararası öğrenci sayılarının yükselişte olduğu, bu durumun Türk yükseköğretiminin gerek nicel gerekse nitel hacmine katkısının bulunduğu ve aynı zamanda Türk üniversitelerinin uluslararasılaşma eğilimlerinin artmakta olduğu çıkarımında bulunulabilir.

Özetle, yükseköğretimde uluslararasılaşma eğilimlerine ilişkin yukarıda bahsi geçen konular birlikte değerlendirildiğinde süreç açısından oldukça eski bir uluslararasılaşma geçmişi olan Türk yükseköğretim sisteminin özellikle son on yıllık zaman diliminde uluslararası öğrenci sayısı açısından büyüdüğü, bu yönde uluslararasılaşma eğilimlerinin artış gösterdiği, bu durumun politika önceliği haline dönüştüğü ve Türk üniversitelerinin stratejik hedeflerinin ilk sırasından yer aldığı söylenebilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, nicel araştırma için evren ve örneklem, nitel araştırma için katılımcılar/çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntem ve tekniklere ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Araştırma konusu birbiriyle yakından ilişkili ve eklektik iki önemli konu alanı olan uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücüne ilişkin algılarının ve sistem içinde elde ettikleri deneyimler temelinde Türk yükseköğretiminin yumuşak gücüne ilişkin bakış açılarının belirlenmesi üzerine temellendirilmiştir. Bu açıdan çalışmada,

1. Türk yükseköğretim kurumlarında eğitimlerini sürdüren uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma sürecinin yarattığı potansiyel yumuşak güce ilişkin algı düzeylerinin farklı değişkenler bağlamında belirlenmesi ve incelenmesi,
2. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretim sistemi içerisinde öğrenci olma deneyimleri ve üniversitelerin değişim programları ofisleri, uluslararası öğrenci işleri, dış ilişkiler ve TÖMER gibi birimlerinde görevli yönetici ve uzmanların ilk elden deneyimleri temelinde Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücüne ilişkin bakış açılarının ortaya konulması ve detaylı biçimde değerlendirilmesi amaç edinilmiştir.

Bu doğrultuda, araştırma konusuyla uyumlu olacak şekilde mevcut araştırma nicel ve nitel verilerin bir arada kullanıldığı karma yöntemler araştırması olarak açıklayıcı sıralı/ardışık desende kurgulanmıştır. Creswell'e (2019, s.2) göre karma yöntemler araştırması, araştırmacının araştırma problemini anlamak için hem nicel hem de nitel veriler topladığı ve iki veri setini birbiriyle bütünleştirdiği ve daha sonra bu birleştirmenin sunduğu avantajları kullanarak sonuçlar çıkardığı bir araştırma yaklaşımıdır. Bir başka anlatımla Leech ve Onwuegbuzie (2009), karma yöntemler araştırmasını tek bir araştırma çatısı altında nitel ve nicel verilerinin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması evrelerini içeren araştırma yöntemi olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte karma yöntemler araştırması nicel ya da nitel veri gibi tekil bir veri kaynağı kullanarak yapılacak analizlerin araştırma problem(ler)inin sonuçlarını tespit etmede yetersiz kaldığı koşullarda araştırmacıya incelediği durum, olay veya olgu ile ilgili veri kaynaklarını çeşitlendirme olanağı tanıyarak daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır (Creswell & Plano Clark, 2007).

Bu yönüyle karma yöntemler araştırması kullanmak araştırma sorularını anlamak için yalnızca nitel ya da nicel yöntemlerin tek başına yeterli olmadığı durumlarda güçlü bir tasarım seçeneği olarak görülmektedir (Creswell, 2019). Nitekim nicel araştırmanın bireylerin deneyimlerinden kaynaklanan kişisel hikayeleri veya bir duruma ilişkin bakış açılarını derinlemesine incelemek için uygun olmadığı; öte yandan nitel araştırmanın da küçük bir gruptan elde edilen bulguları büyük bir evrene genelleme imkanı sunmadığı gibi durumlar dikkate alındığında nicel ya da nitel yöntemlerin kendine has doğalarından kaynaklı zayıf yönleri giderebilmek için her iki yöntemin güçlü yanlarını bir araya getirerek kullanmak karma yöntemler araştırmasından faydalanmanın temel gerekçesi olarak kabul edilmektedir (Creswell, 2019).

Bu doğrultuda araştırma deseni olarak seçilen açıklayıcı sıralı/ardışık desende araştırma birbiriyle ilişkili ve etkileşimli iki farklı aşamada gerçekleştirilmektedir. Araştırma nicel verilerin toplanması ve analizi ile başlar. Bu ilk aşamayı, birinci aşamanın nicel sonuçlarını detaylandırarak açıklamak veya genişletmek için nitel verilerin toplanması ve analizi izlemektedir (Creswell & Plano Clark, 2017). Ayrıca araştırma tasarımı birbiriyle ilişkili olan

nicel ve nitel verilerden elde edilen sonuçlar araştırmanın genel olarak yorumlanmasında birlikte kullanılmaktadır (Creswell, 2009). Bu doğrultuda mevcut araştırmada nicel veriler daha çok bireylerin bir durumu düşünme ve anlama biçimini ifade eden algıları (*perception*) üzerine yoğunlaşırken, nitel veriler ise bireylerin tecrübelerine ve deneyimlerine dayandığı bakış açılarını (*perspective*) keşfetmek ve incelemek için işe koşulmaktadır. Dolayısıyla araştırmanın nicel boyutunda ilişkisel tarama, nitel kısmında ise fenomenolojik araştırma deseni tercih edilmiştir. İlişkisel tarama modelinde kurgulanan araştırmalarda farklı değişkenler arasındaki ilişkiler gösterilmektedir (Spaulding & Voegtler, 2006). Öte yandan nitel boyutta araştırma deseni olarak fenomenolojinin seçilmesinin temel gerekçesi bu araştırma deseninin bireylerin ortak deneyimlerinin altında yatan ve onların bakış açılarını şekillendiren olguların özüne ulaşmayı sağlamasının yanı sıra araştırma konusuna ilişkin derinlemesine ve detaylı bir betimleme sunuyor olmasıdır (Creswell, 2013).

Nicel Araştırma Boyutu için Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın ana evrenini Gazi Üniversitesi ve Karabük Üniversitesinin farklı fakültelerinde öğrenim gören uluslararası öğrenciler oluşturmaktadır. 2022-2023 öğretim yılı için YÖK (2023) tarafından yayınlanan istatistiki verilere göre araştırma evrenini oluşturan uluslararası öğrencilere ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Araştırma Evrenini Oluşturan Uluslararası Öğrenci Sayıları

Yükseköğretim Kurumları	Uluslararası Öğrenci Sayısı	
	<i>n</i>	%
Gazi Üniversitesi	1953	10
Karabük Üniversitesi	9972	90
Toplam	11925	100

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (2023). [https:// istatistik.yok.gov.tr/](https://istatistik.yok.gov.tr/).

Tablo 1 incelendiğinde 2022-2023 verilerine göre araştırma evreni olarak belirlenen üniversitelerde toplam 11925 uluslararası öğrenci bulunmaktadır. Bu kurumlar arasında en

fazla sayıda uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapan kurumun Karabük üniversitesi olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında nicel verilerin elde edilmesi aşamasında tek aşamalı örnekleme yöntemi temel alınarak seçkisiz örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme (*simple random sampling*) kullanılmıştır. Basit seçkisiz örnekleme araştırma için belirlenen evrenden örnekleme biriminin rastgele olarak çekilmesidir. Bu örnekleme yöntemi araştırmanın evrenini oluşturan tüm birimlerin örnekleme seçilmek için eşit ve bağımsız şansa sahip olması ve temsil gücü yüksek ve geçerli bir örneklem seçimi için uygun görülmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2022).

Araştırma kapsamında seçilecek örneklem büyüklüğünün ne kadar olması gerektiğine yönelik farklı kaynaklarda ana evrenin büyüklüğüne göre belirlenebilecek örneklem büyüklüklerine ilişkin bilgiler sunulmaktadır. Bu çalışmada Karasar (2022) tarafından verilen formül kullanılarak yapılan hesaplama göre %95 güven aralığında (%5 hata payı ile) 11925 uluslararası öğrenciden oluşan bir evreni yaklaşık 385 kişinin temsil edebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

$$n = \frac{Z^2 + p + (1 - p)}{E^2}$$

n = örneklem büyüklüğüdür

Z = istenen güven düzeyi için z puanıdır (%95 güven düzeyi için bu puan 1,96)

p = temsil tahmin oranı (0,5)

$q= 1 - p$ 'dir

E =hata payıdır (0,05)

$$n = \frac{(1.96^2) + 0.5 + (1 - 0.5)}{(0.05^2)}$$

$$n = \frac{3.8416 + 0.25}{0.0025}$$

$$n = \frac{0.9604}{0.0025}$$

$$n = 384.16$$

Örneklemin kesirli kısmı olamayacağı için en yakın tam sayıya yuvarlandığında 385 öğrenciden oluşan bir örneklem büyüklüğü, 11925 uluslararası öğrenciden oluşan bir popülasyonu %95 güven aralığında (%5 hata payı ile) temsil etmek için yeterli olacaktır.

Araştırma örneklemine ilişkin demografik bilgiler Tablo 2’de yer almaktadır. Araştırma verileri Gazi Üniversitesi ve Karabük Üniversitesi’nin farklı bölümlerinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerden oluşan bir örneklemde elde edilmiştir. Her iki üniversite toplamda 11925 uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapmaktadır. Mevcut araştırmaya tek aşamalı örnekleme yöntemi temel alınarak seçkisiz örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme (*simple random sampling*) yöntemiyle seçilen (bkz. Tablo 2.) 407 uluslararası öğrenci katılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler katılımcıların 51 farklı ülkeden olduğunu, bu ülkelerden ilk 20 si en az 5 katılımcıyla temsil edilmesi açısından aşağıdaki tabloda yer alırken geriye kalan 31 ülke toplamda 64 öğrenciyle temsil edilmektedir. Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırma için seçilen örnekleme ait cinsiyet, Türkiye’de bulunma süresi, burs/finansal destek durumu, Türk üniversitelerine gelme yöntemi ve öğrenim gördükleri bölüm/bilimsel değişkenlerine ait bilgiler yer almaktadır. Buna göre Tablo 2 incelendiğinde örneklemin çoğunluğunu erkeklerin (n=287, %70.5) oluşturduğu, Türkiye’de bulunması süresi açısından örneklem içerisinde 25 ay ve daha fazla süre kalan öğrencilerin sayısının (n=172, %42.3) diğerlerinden daha yüksek olduğu, örnekleme oluşturan uluslararası öğrencilerin büyük çoğunluğunun (n=312, %76.7) herhangi bir burs/finansal destek almadığı, Türk üniversitelerine gelme yöntemlerine göre uluslararası öğrencilerin en çok kişisel başvuru yöntemini (n=170) tercih ettikleri ve son olarak araştırma örneklemini oluşturan uluslararası öğrencilerin en fazla mühendislik gibi uygulamalı bilimler alanında (n=203, %49.9) öğrenim gördükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 2
Örneklemin Demografik Özellikleri

		<i>n</i>	%
Cinsiyet	Erkek	287	70.5
	Kadın	120	29.5
	<i>Toplam</i>	<i>407</i>	<i>100</i>
Ülke	Somali	48	11.8
	Kırgızistan	36	8.8
	Pakistan	32	7.9
	Yemen	26	6.4
	Özbekistan	20	4.9
	Kazakistan	19	4.7
	Sudan	18	4.4
	Afganistan	17	4.2
	Cibuti	17	4.2
	Gabon	17	4.2
	Çad	15	3.7
	Endonezya	15	3.7
	Kamerun	11	2.7
	Suriye	9	2.2
	Irak	8	2.0
	Iran	7	1.7
	Kongo	7	1.7
	Ürdün	6	1.5
	Fas	5	1.2
	Kenya	5	1.2
	Mısır	5	1.2
	Diğer Ülkeler (31)	64	15.7
	<i>Toplam (51 Ülke)</i>	<i>407</i>	<i>100</i>
Türkiye’de bulunma süresi	25+ay	172	42.3
	13-24 ay	101	24.8
	7-12 ay	33	8.1
	0-6 ay	101	24.8
	<i>Toplam</i>	<i>407</i>	<i>100</i>
Burs/finansal destek durumu	Evet	95	23.3
	Hayır	312	76.7
	<i>Toplam</i>	<i>407</i>	<i>100</i>
Gelme Yöntemi	Kişisel Başvuru	170	41,8
	Aracı Kurum	89	21,9
	Türkiye Bursları	82	20,1
	Diğer	66	16,2
	<i>Toplam</i>	<i>407</i>	<i>100</i>
Bölüm/Bilimdalı	Uygulamalı Bilimler	203	49.9
	Sosyal Bilimler	171	42.0
	Doğa Bilimleri	33	8.1
	<i>Toplam</i>	<i>407</i>	<i>100</i>

Nitel Araştırma Boyutu için Katılımcılar/Çalışma Grubu:

Araştırmanın modeline uygun biçimde ardışık karma desen araştırmalarının doğası gereği araştırmanın nicel bulgularını daha ayrıntılı ve derinlemesine incelenmesi ve açıklanması için kullanılan nitel araştırma kısmı için çalışma/katılımcı grubunu Karabük Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinin farklı fakültelerinde öğrenim gören 11 uluslararası öğrenci ve aynı üniversitelerin değişim programları ofisleri, uluslararası öğrenci ve dış ilişkiler birimleri ile TÖMER’de görevli 8 uzman ve yönetici oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel boyutu için katılımcıların öznel deneyimlerini ve bakış açılarını keşfetmeye olanak tanıyan ve mevcut durumu, onu deneyimlemiş kişilerin bakış açısından anlamaya yardımcı olan fenomenolojik desen seçilmiştir (Christensen vd., 2010; Creswell, 2013). Dolayısıyla bu yaklaşım, uluslararası öğrencilerin bakış açılarını ve Türk yükseköğretim sistemi içerisindeki ilk elden deneyimlerini anlamak için etkili bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte araştırma için belirlenen kişi sayısı fenomenolojik araştırmalarda çalışma grubunun 5-25 kişi aralığında olmasının yeterli görülmesi ölçütünü karşılamaktadır (Creswell, 2013).

Araştırma katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt ve maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, sınırlı kaynakların en etkili şekilde kullanılması için bilgi açısından zengin kişilerin/durumların belirlenmesi ve seçilmesi amacıyla nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir (Patton, 2002). Buna göre amaçlı örnekleme yöntemi araştırılmak istenilen bir olgu hakkında özellikle bilgi sahibi olan veya bu konuda deneyim sahibi olan bireyleri veya birey gruplarını belirlemeyi ve seçmeyi içerir (Cresswell & Plano Clark, 2017). Ölçüt olarak uluslararası öğrencilerin Türkiye’de en az bir akademik dönem süresince öğrenim görmüş veya görüyor olması kabul edilmiştir. Zira, araştırmada uluslararası öğrencilerin sistem içerisinde deneyim elde etmeleri ve bu deneyimleri üzerinden Türk yükseköğretim sisteminin oluşturduğu potansiyel yumuşak güce ilişkin değerlendirmede bulunmaları istenmektedir. Bununla birlikte katılımcıların farklı ülke, bölüm ve sınıftan seçilerek maksimum çeşitliliğin sağlanmasına özen gösterilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne yönelik farklı bir perspektiften

ve derinlemesine bir anlayış elde etmek adına uluslararası öğrencilerle ikili ilişkileri kurma, geliştirme ve sürdürme gibi kritik bir misyonu olan üniversitelerin değişim programları ofisleri, uluslararası öğrenci ve dış ilişkiler birimleri ile TÖMER’de görevli uzman ve yöneticilerin seçim kriterlerinde ilk olarak bu kişilerin farklı birimlerden seçilerek maksimum çeşitlilik gözetilmiş ikinci olarak ise kişilerin yalnızca uluslararası öğrenciler konusunda uzmanlaşmış olmaları ise bir ölçüt olarak kabul edilmiştir.

Tablo 3

Katılımcı Profili (Uluslararası Öğrenciler)

Cinsiyet	Ülke	Bölüm	Eğitim/İkamet Süresi	Eğitim Kademesi	Katılımcı Kodu
Erkek	Malavi	Bilgisayar Müh.	4 yıl	Lisans	K1
Erkek	Fas	Uluslararası İlişkiler	3 yıl	Lisans	K2
Kadın	Nijerya	Hemşirelik	3 yıl	Lisans	K3
Erkek	Pakistan	Raylı Sis. Müh.	7 yıl	Yüksek Lisans	K4
Kadın	Azerbaycan	Eğitim Yönetimi	4 yıl	Doktora	K5
Erkek	Sudi Arabistan	Makine Müh.	5 yıl	Lisans	K6
Erkek	Afganistan	Uluslararası İlişkiler	3 yıl	Lisans	K7
Erkek	Sudan	Bilgisayar Müh.	2 yıl	Lisans	K8
Erkek	Yemen	Mekatronik Müh.	1.5 yıl	Lisans	K9
Erkek	Endonezya	Bilgisayar Müh.	2 yıl	Lisans	K10
Kadın	Polonya	Eğitim Yönetimi	1 yıl	Yüksek Lisans	K11

*Müh. (Mühendislik) / *Sis. (Sistemleri)

Tablo 4

Katılımcı Profili (Yönetici ve Uzmanlar)

Cinsiyet	Çalıştığı Birim	Pozisyon	Tecrübe (Yıl)	Katılımcı Kodu
Erkek	Değişim Programları Ofisi	Uzman	11 yıl	K12
Kadın	Değişim Programları Ofisi	Uzman	7 yıl	K13
Erkek	Uluslararası Öğrenci Birimi	Yönetici	4.5 yıl	K14
Kadın	Dış İlişkiler Birimi	Uzman	2 yıl	K15
Erkek	Değişim Programları Ofisi	Uzman	5.5 yıl	K16
Kadın	Uluslararası Öğrenci Birimi	Yönetici	13 yıl	K17
Erkek	TÖMER	Yönetici	5 yıl	K18
Erkek	TÖMER	Uzman	6 yıl	K19

*TÖMER (Türkçe Öğretim Merkezi)

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri araştırmanın modeline uygun biçimde her bir boyut için farklı ölçme araçları kullanılarak elde edilmiştir. Buna göre aşağıda sırasıyla araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin detaylı bilgiler sunulmuştur.

Uluslararası Öğrenciler İçin Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği

Çalışma kapsamında araştırmanın modeline uygun şekilde veri toplamak amacıyla nicel verilerin elde edilmesine yönelik olarak Arslan ve Sezgin (2023) tarafından geliştirilen “Uluslararası Öğrenciler İçin Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği [*Perceived Soft Power Scale for International Students*]” kullanılmıştır. Bu kapsamda nicel veriler araştırmanın teorik temelini oluşturan yumuşak güç ve uluslararası öğrenciler bağlamında yükseköğretimin potansiyel yumuşak gücüne ilişkin uluslararası ve ulusal araştırma sonuçları incelenerek kapsamlı bir literatür taramasının ardından bir dizi geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda elde edilen söz konusu ölçme aracı yardımıyla elde edilmiştir

Uluslararası öğrencilerin ev sahibi ülke yükseköğretim sisteminin (üniversitelerinin) potansiyel yumuşak gücüne yönelik algı düzeylerini belirlemek amacıyla tasarlanan ölçme aracı cazibe/çekicilik (CA), memnuniyet (ME) ve lehte karar beklentisi (LKB) olmak üzere üç faktörden oluşturmaktadır. Literatürde açıkça belirtilen bir dizi parametreye dayanarak, araştırmacılar kapsamlı bir alanyazın taraması sonucunda ölçme aracını geliştirmek için detaylı ve kapsamlı bir yol izlemişlerdir. Ölçme aracının geçerlik ve güvenirliği iki ayrı aşamada incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Uluslararası Öğrenciler İçin Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği 3 altboyut altında gruplandırılmış 26 maddeden oluşmaktadır. Arslan ve Sezgin’in (2023) ölçme aracının geçerlik ve güvenirlik analizlerine ilişkin bilgiler aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 5

Uluslararası Öğrenciler İçin Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği Ölçüm Değerleri

Altboyutlar	Madde Sayısı	KMO	Bartlett's χ^2	Açıklanan Varyans (%)	Faktör Yükleri		Madde Toplam r		Cronbach's Alpha
					Enyüksek	Endüşük	Enyüksek	Endüşük	
LKB	11	.93	2959.69 $p < .01$	38.64	.82	.60	.74	.54	.92
ME	8			9.26	.83	.57	.72	.63	.89
CA	7			6.31	.71	.45	.59	.45	.78
Toplam	26			54.24			.72	.34	.93

Tablo 5 incelendiğinde Uluslararası Öğrenciler İçin Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği [*Perceived Soft Power Scale for International Students*] geçerli ve güvenilir olarak kabul edilebilir ölçüm değerlerine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte ölçme aracının geçerliğini ve güvenilirliğini gösteren bir diğer bulgu ise ölçme aracına ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen model uyum indeks değerleridir. Buna göre veriler RMSEA (.06) ve SRMR (.06) değerlerine göre iyi uyum, χ^2/sd (1.73) açısından mükemmel uyum, GFI (.85) ve AGFI (.82) değerlerine göre ise kabul edilebilir uyum düzeyinde, CFI (.98), NFI (.95), NNFI (.97) ve IFI (.98) değerlerine göre ise mükemmel uyumu göstermektedir (Arslan & Sezgin, 2023). Bu bağlamda söz konusu psikometrik değerler dikkate alındığında Uluslararası Öğrenciler Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formları

Araştırmanın nitel verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla elde edilmiştir. Uluslararası öğrenciler ve üniversitelerin uluslararası öğrencilerden sorumlu birimlerinde görev yapan yönetici ve uzmanlara sunulan yarı yapılandırılmış görüşme formunda katılımcılardan ilk elden deneyimleri temelinde Türk yükseköğretiminin yumuşak güç potansiyeline ilişkin derinlemesine bilgi edinilebilecek sorulara yer verilmiştir. Bu aşamada yarı yapılandırılmış görüşme formları işe koşularak veri toplama amacıyla görüşme tekniğine başvurulmuştur. Görüşme tekniğinin tercih edilmesindeki amaç, bu tekniğin kişilerin bilgi ve deneyimlerine yönelik zengin ve derinlemesine veri sunuyor olmasının yanı sıra onların bakış açıları, inançları,

hisleri ve demografik verilerini de ortaya çıkarma da etkili olmasıdır (Best & Kahn, 2017). Bu kapsamda öncelikle araştırmanın kavramsal çerçevesine uygun olarak geniş kapsamlı bir alanyazın taraması yapılmak kaydıyla Türkçe ve İngilizce olarak taslak bir yarı yapılandırılmış görüşme formları oluşturulmuş daha sonra kapsam ve görünüş geçerliği gibi önemli kriterlere uygunluğunu kontrol etmek adına dil ve alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuş ve gelen dönütler doğrultusunda formlara son şekli verilerek kullanılmıştır. Ayrıca söz konusu formların hazırlanması sürecinde Yıldırım ve Şimşek'in (2013) işaret ettiği, kolay anlaşılır ve açık uçlu sorular yöneltilme, katılımcıları yönlendirmekten kaçınma, alternatif sorular ve veri derinliğini sağlamak için sondalar hazırlama gibi ilkeler göz önünde bulundurulmuştur. Bu konuda Patton (2014) iyi hazırlanmış sorularla görüşmelerden daha etkili sonuçlar elde edileceğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda görüşme formu geliştirildikten sonra pilot bir uygulama yapılmış, formda yer alan sorunların etkili biçimde çalışıp çalışmadığı kontrol edilerek istenilen düzeyde yanıt alınamayan sorular sonda sorularla desteklenmiştir.

Verilerin toplanması sürecinde ise üniversite etik kurullarına araştırmanın kapsamı ve amacını belirten başvuru dilekçesine ek olarak araştırmada kullanılacak ölçek formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarının birer örneği de eklenerek etik kurul izni talep edilmiş ve araştırma için gerekli olan izin alınmıştır. Bir sonraki aşamada, alınan izinlerden sonra veri toplama esnasında araştırmacının uyması gereken tüm etik kurallara riayete özen gösterilmiştir. Araştırma verileri toplandıktan sonra ilk olarak ilişkisel analizler tamamlanmış ve nicel bulgular kısmında raporlanmış daha sonra, araştırmanın ikinci safhası olan nitel boyutta her biri yaklaşık 1 saat süren yüz yüze görüşmelerden elde edilen veriler katılımcı teyidinde başvurularak veri toplama süreci sonlandırılmış ve bu kısımda elde edilen veriler nitel bulgular başlığı altında açıklanmıştır.

Verilerin Analizi

Veri analizi öncesi yapılacak olan bir dizi hazırlık işlemi analizlerden elde edilecek sonuçların kalitesine doğrudan etki etmekte ve verilerin hatalardan arındırılmış olması, analizlerin geçerlik

ve güvenilirliğine katkı sunmaktadır (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2018). Bu süreçte toplanan verilerin kontrol edilmesi; katılımcıların yanıtlamadığı, eksik bıraktığı veya hatalı (1 ile 5 arasında girilmesi gereken değerler “11-55-44” gibi girilmesi gibi) ve çelişkili kodlaması gibi istenmeyen durumların tespiti için önemlidir. Dolayısıyla bu sorunlu verileri ayıklama süreci tamamlanmadan hatalı verilerle yapılacak analizlerden elde edilecek sonuçlara ilişkin yapılacak çıkarımların veya oluşturulacak yargıların güvenilirlik ve geçerliği olmayacaktır (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2018). Bu doğrultuda öncelikle hatalı, veya çelişkili olan bu verilerin ayıklanması (*verilerin hatasızlığının incelenmesi*), ters maddeler varsa bunların kodlanması, kayıp değerlerin tespiti ve bu değerlerin tesadüfi şekilde dağılıp dağılmadığının kontrolü, kayıp verilerin toplam verinin %5’inin altında kalıyor olması durumunda silinecek olması (Schafer, 1997), veya bu değerlere yaklaşık değer atama (*imputation*) ya da EM algoritması yoluyla değer atayarak tamamlanması gibi yöntemlerin işe koşulması, veri analizi sonuçlarının güvenilirliği ve genellenebilirliği açısından önemlidir (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2018).

Ayrıca bu aşamada uç değerlerin tespiti (*dağılım uç noktalarında yer alan değerler*) ve veri setinden çıkarılması gerekmektedir. Zira uç değerler analiz sonuçlarının anlamlı veya anlamsız çıkmasına sebep olacağı için tespiti durumunda analizlerden çıkarılması analizlerin geçerlik ve güvenilirliğini artıracaktır. Kısaca verilerin analizi öncesi gerek görsel gerekse SPSS programı yardımıyla kontrol edilip, hatalı, eksik, çelişkili ve uç değerlere yönelik yapılacak işlemler verileri bu tip hatalardan arındıracağı için analizlerin güvenilirlik ve geçerliği açısından önemlidir (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2018).

Bu doğrultuda araştırmanın ilk aşamasında elde edilen nicel verilerin çözümlenmesine yönelik SPSS 25 (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılmıştır. Verilerin analizi öncesinde ilk olarak veri seti hatalı ve aykırı değerler açısından görsel ve betimsel olarak incelenerek, hatalı olarak girilen veriler ölçekte katılımcıların cevaplarına uygun olarak düzeltme yoluna gidilmiştir. Z puanları ve Mahalonobis uzaklıkları gibi ölçütler açısından aykırılık gösteren 8 madde veri setinden çıkarılarak araştırmanın analizleri 407 kişilik veri seti

üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte kayıp veriler %5'in üstünde olmadığından ise EM algoritması yöntemiyle atama yapılmamıştır. Böylece veri ayıklama (*data clean-up*) ve düzenleme süreci sonucunda elde edilen veri seti üzerinde normallik sayıltıları gerek basit grafiksel yöntemler (*Histogram, Q-Q Plot*) gerekse istatistiki yöntemler yoluyla kontrol edilmiştir. Normallik varsayımlarına yönelik araştırma verileri üzerinde gerçekleştirilen analizler sonucunda veri setinin ortalama (*mean*) değeri (3.89); ortanca/medyan (*median*) değeri (3.88); mod (*mode*) değeri (4.00); standart sapma değeri (*Std. deviation*) (.518); çarpıklık (*skewness*) ve çarpıklığın standart hatası (*Std. error of skewness*) değeri (-.282/.121) ve basıklık (*kurtosis*) ve basıklığın standart hatası (*Std. error of kurtosis*) değeri (.061/.241) açısından normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır. Ortalama ve medyanın yaklaşık olarak eşit olması dağılımın çarpık olmadığını, aynı zamanda çarpıklık ve basıklık değerlerinin sıfıra yakın olması da dağılımın yaklaşık olarak normal olduğunu göstermektedir (Field, 2013; Hair, Black, Babin & Anderson, 2010; Tabachnick & Fidell, 2013). Buna göre ilgili değerler ve basit grafiksel göstergeler açısından normallik sayıltılarının karşılanması neticesinde araştırmada parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Bir sonraki aşamada ise araştırma sorularında yer alan değişkenler açısından cinsiyet ve burs alma durumlarına yönelik olarak bağımsız örneklem t-testi (*independent sample t-test*); Türkiye'de bulunma süresi, öğrenim görülen bölüm/bilimdalı ve Türk üniversitelerine gelme yöntemlerine göre tek-yönlü varyans analizi (*one-way ANOVA*) gibi parametrik testler kullanılarak ilgili değişkenler açısından anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında elde edilen olan nitel verilerinin analizi aşamasında öncelikle eldeki veri seti katılımcı teyidinden geçirildikten sonra veriye son şekli verilmiştir. Araştırma verileri nitel araştırma desenlerinde sıklıkla tercih edilen, eldeki verilerin, araştırmacı tarafından kod ve temalara göre sınıflandırılarak okuyucunun anlayabileceği şekilde yorumlanmasına olanak tanıyan (Saban & Ersoy, 2017), ayrıca veriler arasındaki tutarlılıkları ve anlamları açığa çıkarma amaçlı indirgeme ve anlamlandırma çabası olan içerik analizi (Patton, 2014) tekniğiyle analiz edilmiştir. Creswell (2013) içerik analizi için takip edilmesi

gereken adımları ilk olarak verilerin kodlanması, temaların sınıflandırılması, ikinci aşama olarak kodların ve temaların düzenlenmesi ve son olarak ise bulguların tanımlanması ve yorumlanması olarak belirtmiştir. Diğer taraftan Yin (2017), bu yöntem doğrultusunda verilerin analizi aşamasında her bir katılımcıdan elde edilen verilerden önce kodların oluşturulduğunu daha sonra ise elde edilen kodların sınıflandırılarak alt temaların oluşturulduğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda araştırma verileri yukarıdaki içerik analizi yaklaşımlarına oldukça benzer bir çerçeve sunan Yıldırım ve Şimşek'in (2013) içerik analizi için önerdiği adımlara göre, ilk olarak tümevarımcı bir yaklaşımla (Strauss & Corbin, 1990) veriler hakkında genel bir kanı oluşturabilmek için veri seti birkaç kez okunmuş, sonrasında ise veriler önce belirli kodlara daha sonra temalara ayrılarak, bir sonraki aşamada ise veriler önceden belirlenen kodlara ve temalara göre düzenlenmiş ve tanımlanmış son aşama olarak ise elde edilen nihai temalar açıklanarak bulgular raporlanmış ve yorumlanmıştır.

İnandırıcılık

Araştırmanın inandırıcılığını artırmak adına uzun süreli irtibat kurma ve katılımcı teyidi gibi tekniklerine başvurulmuştur (Lincoln & Guba, 1985). Bu teknikler katılımcıların deneyimlerinin yorumlanması sürecinde yanlış anlamaları önlemek amacıyla görüşme yapılan katılımcılardan biri ya da birkaçına ulaşılarak ilk analiz bulguları hakkında geribildirim istenmesi yoluyla elde edilen araştırma bulgularının teyit etmeyi gerektirmektedir. Böylece araştırmanın inandırıcılığa katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Aktarılabilirlik

Aktarılabilirlik daha önce yapılmış bir araştırmanın belirli bulgularının anlam ve çıkarımlarını korumak koşuluyla benzerlik gösteren durumlar ve bağlamlara ne derece uyarlanabildiğiyle ilgili bir kavramdır (Lincoln & Guba, 1985). Leininger (1994) araştırma bulgularının aktarılabilir nitelikte olup olmadığının belirlenmesi için araştırmayı etkileyen bağlamsal

koşulların belirlenmesi ve örneklem seçiminde izlenen yöntemlerin eksiksiz bir şekilde uygulanması gerektiğini dile getirmektedir. Shenton (2004) ise aktarım sürecinden önce araştırmaya katılan kişi sayısı, kullanılan veri toplama yöntemleri ve veri toplama amacıyla yapılan seansların sayısı ve süresi gibi faktörlerin göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, araştırma sahasında geçirilen sürenin ayrıntılı biçimde anlatılması, araştırmanın gerçekleştirildiği koşulların, sosyal ilişkilerin ve kültürel özellikler gibi bağlamsal koşulların anlaşılması bakımından araştırma için aktarılabilirlik oldukça önemlidir (Merriam, 2013). Kısaca mevcut araştırmada araştırmanın aktarılabilirliğini sağlamak adına araştırmanın ayrıntılı bir tasviri ve bağlamsal koşullara ait bilgiler ayrıntılarıyla anlatılmaya çalışılmıştır.

Tutarlılık

Tutarlılık konusunda Lincoln ve Guba (1985) ise nitel olarak tasarlanan araştırmalarda tutarlılığın ancak araştırma deseninin dikkatlice izlenmesi ve denetim izi (audit trail) tekniğinin kullanımıyla mümkün olduğunu söylemektedir. Morrow (2005) denetim izi kavramını, araştırmaya ilişkin tüm uygulamaların ve süreçlerin, veri analizi ve veri toplama çalışmalarına yönelik etkilerin; ortaya çıkan temaların, kategorileri veya modellerin ve analiz ve yorumlama sürecinin seyrinin ayrıntılı bir kronolojik kaydının tutulması olarak ifade etmektedir. Bu kapsamda, denetim izi stratejisine başvurularak ve araştırma tasarımı, katılımcı sayısı, katılımcıların belirlenmesinde kullanılan örneklem yöntemi, araştırmada kullanılan veri toplama yöntem ve araçları, veri toplama oturumlarının sayısı ve süresi gibi bilgiler ayrıntılarıyla sunulmuştur.

Teyit edilebilirlik

Miles ve Huberman (1994) ise teyit edilebilirliğin sağlanabilmesi için dış denetim tekniğinin kullanılabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda, mevcut araştırmada ilk olarak araştırma

konusunun belirlenmesi aşamasında daha sonra yarı yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulma sürecinde, veri analizi aşamasında ortaya çıkan temalar ve kodların belirlenmesi ve son olarak verilerin çözümlenmesi sürecinde uzman görüşlerine başvurulmuş ve araştırma kapsamında yürütülen çalışmalar bu doğrultuda gözden geçirilip devam ettirilmiştir. Böylece araştırmanın teyit edilebilirliğine katkı sunulmuştur.

Araştırmacının Rolü

Araştırmacının araştırma konusuna ilişkin önceki öğrenme ve tecrübelerinden getirdiği ön kabulleri araştırmada yanlılık ve yönlendirme gibi bazı olumsuz durumlara mahal vermemesi için araştırmacı tarafsızlığını korumak ve kendi kişisel algılarının araştırmaya yön vermemesi gerektiği bilincinde olması gerekmektedir. Bu araştırmada araştırmacı bu değişkenleri kontrol altında tutarak herhangi bir yanlılık ve yönlendirme olmaması için hassasiyet göstermiştir. Bununla birlikte Creswell (2013), yarı yapılandırılmış görüşme formu üzerine temellendirilen görüşmeler sürecinde yapılması gerekenlere değinerek öncelikle araştırmacının bu süreçte çekingen veya pasif davranmaması gerektiğine, aynı zamanda nazik ve iyi bir dinleyici olmasının önemine vurgu yapmıştır. Bu doğrultuda mevcut araştırmada sürecin en başından itibaren katılımcılara karşı içten ve samimi bir yaklaşım sergilenerek, ifadeleri çok dikkatli bir biçimde dinlenmiş süreçte yaşanması olası aksaklıklara karşı gerekli önlemlerin alınmasına özen gösterilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde sırasıyla ilk olarak araştırma kapsamında elde edilen nicel bulgulara daha sonra ise nitel bulgulara yer verilmiştir.

Nicel Bulgular

Çalışma kapsamında elde edilen nicel bulgular bu bölümde ayrıntılı biçimde sunulmuştur.

Araştırmada yer alan birinci araştırma sorusuna ilişkin olarak, uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin yumuşak gücüne yönelik algı düzeyleri öncelikle ölçek toplamında daha sonra cazibe/çekicilik, memnuniyet ve lehte karar beklentisi olarak adlandırılan üç alt faktör kapsamında analiz edilmiştir. Tüm betimsel istatistikleri detaylı olarak içeren bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Uluslararası Öğrencilerin Türk Üniversitelerinin Potansiyel Yumuşak Gücüne İlişkin Algı Düzeylerine Yönelik Betimsel İstatistikler.

		Toplam	Cazibe/Çekicilik	Memnuniyet	Lehte Karar Beklentisi
N	Geçerli Veri	407	407	407	407
	Kayıp Veri	0	0	0	0
Ortalama		3.89	3.88	3.69	4.06
Medyan/Ortanca		3.88	3.86	3.75	4.00
Mod		4.00	4.00	4.00	4.00
Standard Sapma		.518	.528	.712	.592
Çarpıklık		-.282	-.209	-.548	-.417
Çarpıklık Std. Hatası		.121	.121	.121	.121
Basıklık		.061	.466	.194	-.114
Basıklık Std. Hatası		.241	.241	.241	.241

Bulgular, uluslararası öğrencilerin toplam ölçekteki ortalama puanlarının 3.89 olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde faktörlerin ortalama puanları arasında farklılıklar olsa da gözlemlenen değerlerin tümü uluslararası öğrencilerin alt faktörlere ilişkin algı düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığına işaret etmektedir. En yüksek düzey lehte karar beklentisi boyutunda (4.06) elde edilirken en düşük düzey memnuniyet boyutunda (3,69) gözlemlenmektedir.

Uluslararası Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Algı Düzeyleri

Uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne ilişkin algı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Analiz sonucunda öncelikle varyans homojenliğine ilişkin Levene testi sonucu (.199) incelenmiş ve bu değer .05'ten (.199>.05) büyük olduğu için tablonun üst satırındaki Sig. değeri (.656) dikkate alınmıştır. Buna göre grupların Türk üniversitelerinin yumuşak gücüne ilişkin algı düzeylerinin toplam ölçek ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olmadığı [$t(405) = .346, p > 0.05$] söylenebilir. Öte yandan bağımsız örneklem t-testi ölçek alt boyutlarında da tekrarlanmış ancak her bir boyut için gruplar arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Ancak tablo 7 incelendiğinde toplam ölçek ortalamaları açısından kadınların algı düzeyleri ortalamasının ($\bar{x} = 3.91$) erkelere oranla ($\bar{x} = 3.89$) nispeten yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buna benzer bir durum cazibe ve memnuniyet alt boyutlarında

gözlemlenirken lehte karar beklentisi boyutunda erkeklerin ortalama puanlarının ($\bar{x} = 4.07$) oldukça az bir farkla da olsa kadınlarınkinden ($\bar{x} = 4.01$) yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7

Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

		Toplam		Cazibe/Çekicilik		Memnuniyet		Lehte Karar Beklentisi	
	n	$\bar{x}$ S	t (p) sd	$\bar{x}$ S.	t (p) sd	$\bar{x}$ S.	t (p) sd	$\bar{x}$ S.	t (p) sd
Cinsiyet									
Kadın	120	3.91 .53	.346 (.730) 405	3.91 .52	.864 (.389) 228	3.76 0.69	1.376 (.170) 231	4.01 .60	-.952 (.341) 405
Erkek	287	3.89 .51		3.86 .53		3.66 .72		4.07 .59	

*p < .05

Uluslararası Öğrencilerin Burs Durumlarına Göre Algı Düzeyleri

Uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne ilişkin algı düzeylerinin burs alıp almama durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Analiz sonucunda öncelikle varyans homojenliğine ilişkin Levene testi sonucu (.325) incelenmiş ve bu değer .05'ten (.325 > .05) büyük olduğu için tablonun üst satırındaki Sig. değeri (.569) dikkate alınmıştır. Buna göre grupların Türk üniversitelerinin yumuşak gücüne ilişkin algı düzeylerinin toplam ölçek ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olmadığı [$t(405) = 1.407, p > 0.05$] söylenebilir. Öte yandan bağımsız örneklem t-testi ölçek alt boyutlarında da tekrarlanmış ancak her bir boyut için gruplar arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Ancak tablo 8 incelendiğinde toplam ölçek ortalamaları açısından burs alan öğrencilerin algı düzeyleri ortalamasının ($\bar{x} = 3.96$) almayanlara oranla ($\bar{x} = 3.89$) nispeten yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buna benzer durum bir memnuniyet ve lehte karar beklentisi alt boyutlarında gözlemlenirken cazibe/çekicilik boyutunda herhangi bir burs almayan öğrencilerin ortalama puanlarının ($\bar{x} = 3.88$) oldukça az bir farkla da olsa burs alanlardan ($\bar{x} = 3.85$) yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 8

Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği Puanlarının Burs Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

		Toplam		Cazibe/Çekicilik		Memnuniyet		Lehte Karar Beklentisi	
	n	$\bar{x}$ S	t (p) sd	$\bar{x}$ S.	t (p) sd	$\bar{x}$ S.	t (p) sd	$\bar{x}$ S.	t (p) sd
Burs									
Evet	95	3.96 .48	1.407 (.160) 405	3.85 .54	-.558 (.577) 405	3.80 .65	1.740 (0.83) 405	4.15 .56	1.709 (0.79) 165
Hayır	312	3.89 .53		3.88 .52		3.65 .73		4.03 .60	

* $p < .05$

Uluslararası Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölüm/Bilimdalı Değişkenine Göre Algı Düzeyleri

Bu aşamada uluslararası öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm/bilimdalı değişkenine göre algı düzeylerindeki farkın test edilmesi amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) tercih edilmiştir. Bölüm değişkeninin doğa bilimleri, sosyal bilimler ve uygulamalı bilimler olarak üç farklı kategoriden oluşması mevcut testin seçilmesinin gerekçesidir. Tablo 9’da yansıtıldığı üzere yapılan analiz neticesinde uluslararası öğrencilerin öğrenimlerini sürdürdükleri bölüm/bilimdalı değişkenine göre gerek ölçek toplamında gerekse ölçeğin her bir alt boyutunda herhangi bir anlamlı fark gözlenmemiştir. Ancak betimsel istatistiki veriler açısından ölçek toplam puanları dikkate alındığında doğa bilimleri ($n = 33$, $\bar{x} = 3.90$, $S = .53$) ve uygulamalı bilimlerdeki ($n = 203$, $\bar{x} = 3.88$, $S = .52$) öğrencilerin sosyal bilimlerde ($n = 171$, $\bar{x} = 3.92$, $S = .52$) öğrenimlerini sürdüren öğrencilere göre grup ortalamalarının nispeten daha düşük düzeyde olduğu ifade edilebilir.

Tablo 9

Uluslararası Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölüm Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ölçek Toplamı	Gruplararası	.148	3	.074	.274	.760
	Grupiçi	108.781	404	.269		
	Toplam	108.929	406			
Cazibe/Çekicilik	Gruplararası	.148	2	.074	.266	.767
	Grupiçi	112.848	404	.279		
	Toplam	112.997	406			
Memnuniyet	Gruplararası	2.293	2	1.146	2.274	.104
	Grupiçi	203.672	404	.504		
	Toplam	205.965	406			
Lehte Karar Beklentisi	Gruplararası	.211	2	.106	.300	.741
	Grupiçi	142.107	404	.352		
	Toplam	142.318	406			

* $p < .05$

Uluslararası Öğrencilerin Türk Üniversitelerinde Bulunma Sürelerine Göre Algı Düzeyleri

Uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretim sistemi içerisinde geçirdikleri süre değişkenine göre Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne yönelik algı düzeylerindeki farka ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada uluslararası öğrenciler Türkiye’de kalış sürelerine göre 0-6 ay; 7-12 ay; 13-24 ay ve 25 aydan fazla olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Sonuçlar, toplam ölçekte gruplar arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F(3, 403) = 4.135, p = .007$]. Bununla birlikte ölçek alt faktörlerinde tekrarlanan analiz memnuniyet boyutunda [$F(3, 403) = 7.912, p = .000$] anlamlı bir farka işaret ederken, cazibe/çekicilik ve lehte karar beklentisi boyutlarında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Yapılan analiz sonucuna göre (Tablo 10) Levene testi .05’ten büyük ve Sig. değerlerinin .007 ve .000 (*varyanslar eşit*) olduğu anlaşılmış ve Post Hoc kısmında grup örneklem sayıları arasındaki fark nedeniyle Hochberg’s GT2 testi seçilmiş ve analiz yapılmıştır. Post-Hoc tablosu (Tablo 11) incelendiğinde, uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinde bulunma sürelerine göre 0-6 ay ve 25 aydan fazla süredir Türkiye’de bulunan öğrencilerin toplam ölçek puanları ($p = .003$) arasında istatistiki olarak önemli bir fark olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca tablo 12 incelendiğinde memnuniyet alt boyutunda Türk

üniversitelerinde bulunma sürelerine göre 0-6 ay ve 13-24 aydır Türkiye’de bulunan öğrenciler ($p = .007$) ve yine 0-6 ay ve 25 aydan fazla süredir üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler arasında ($p = .000$) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bununla birlikte ölçek toplamı için hesaplanan Eta-Kare ($\eta^2 = .030$) ile ölçülen etki büyüklüğü, ölçek ortalama puanlarındaki varyansın yaklaşık %3 gibi mütevazı bir kısmının kalış süresi ile açıklanabileceğini göstermektedir. Bu da istatistiksel olarak anlamlı bir fark olsa da bu farkın pratikteki öneminin nispeten küçük olabileceği anlamına gelmektedir.

Tablo 10

Uluslararası Öğrencilerin Türk Üniversitelerinde Bulunma Sürelerine Göre Algı Düzeyleri

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ölçek Toplamı	Gruplararası	3.253	3	1.084	4.135	.007*
	Grupiçi	105.676	403	.262		
	Toplam	108.929	406			
Cazibe/Çekicilik	Gruplararası	1.116	3	.372	1.34	.261
	Grupiçi	111.881	403	.278		
	Toplam	112.997	406			
Memnuniyet	Gruplararası	11.457	3	3.819	7.912	.000*
	Grupiçi	194.508	403	.483		
	Toplam	205.965	406			
Lehte Karar Beklentisi	Gruplararası	2.245	3	.748	2.153	.093
	Grupiçi	140.072	403	.348		
	Toplam	142.318	406			

* $p < .05$

Tablo 11

Hochberg’s GT2 Kullanılarak Yapılan Post-Hoc Analizinin Temel Bulguları

Bulunma Süresi	Anlamlı Fark Olan Gruplar	Ortlamalar Farkı	p	%95 Güven Aralığı	
				Alt Sınır	Üst Sınır
Ölçek Toplamı	0-6 ay > 25 aydan fazla	.22531	.003*	.0556	.3950
Memnuniyet	0-6 ay > 13-24 ay	.31807	.007*	.0596	.5765
	0-6 ay > 25 aydan fazla	.41927	.000*	.1890	.6495

* $p < .05$

Uluslararası Öğrencilerin Türk Üniversitelerine Gelme Yöntemlerine Göre Algı Düzeyleri

Uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne yönelik algı düzeylerinin Türk üniversitelerinde öğrenim görmek için kullandıkları yönteme göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini test etmek için ANOVA kullanılmıştır. Uluslararası öğrenciler Türk üniversitelerine gelme yöntemlerine göre kişisel başvuru, aracı kurum, Türkiye Bursları ve diğer olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Analiz sonuçları uluslararası öğrencilerin yumuşak güç algı düzeyleri arasında kullandıkları yöntem bakımından (toplam ölçekte) gruplar arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F(3, 403) = 5.562, p = .001$] (bkz. Tablo 12). Bununla birlikte ölçek alt faktörlerinde tekrarlanan analiz memnuniyet [$F(3, 403) = 6.890, p = .000$] ve lehte karar beklentisi [$F(3, 403) = 5.783, p = .001$] boyutlarında anlamlı bir farka işaret ederken, cazibe/çekicilik boyutunda anlamlı bir fark bulunamamıştır. Gerek ölçek toplamında gerekse alt boyutlarda gözlenen farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla grup varyansları eşit olduğu durumlarda kullanılan çoklu karşılaştırma testleri olan Post Hoc kısmında grup örneklem sayıları arasındaki fark nedeniyle Hochberg's GT2 testi seçilmiş ve analiz yapılmıştır. Post-Hoc tablosu (Tablo 13) incelendiğinde, uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinde gelme yöntemlerine göre Türkiye Bursları olarak gelen öğrencilerin ($\bar{x} = 4.08$), kişisel başvuru yaparak gelen öğrencilerden ($\bar{x} = 3.88$) daha olumlu algılara sahip olduğu belirlenmiştir. Yine benzer şekilde Türkiye Bursları olarak gelen öğrencilerin ($\bar{x} = 4.08$), aracı kurum (*öğrenci ajansları*) aracılığıyla gelen öğrencilerden ($\bar{x} = 3.77$) Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne ilişkin daha olumlu algıya sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ölçek alt boyutları açısından bakıldığında ise memnuniyet boyutunda öğrencilerin gelme yöntemlerine göre Türkiye bursları ile gelen öğrencilerin ($\bar{x} = 3.98$) gerek kişisel başvuru ($\bar{x} = 3.64$) ve aracı kurum aracılığıyla gelen öğrencilere ($\bar{x} = 3.51$); gerekse bu söz konusu üç yöntemin dışında kalan diğer yöntemlerle gelen öğrencilere ($\bar{x} = 3.67$) göre daha olumlu bir düzeyde algıya sahip olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte lehte karar beklentisi alt boyutu açısından Tablo 13 değerlendirildiğinde Türkiye bursları ile gelen öğrencilerin ($\bar{x} = 4.28$) gerek kişisel başvuru ($\bar{x} = 4.04$) ve aracı kurum aracılığıyla gelen öğrencilere ($\bar{x} = 3.93$); gerekse bu

söz konusu üç yöntemin dışında kalan diğer yöntemlerle gelen öğrencilere ($\bar{x} = 3.99$) göre lehte karar beklentisi açısından daha olumlu bir bakış açısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Tüm bunların dışında ölçek toplamı için hesaplanan Eta-Kare ($\eta^2=.040$) puanı uluslararası öğrencilerin kullandıkları başvuru yönteminin Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne yönelik algı düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu puan öğrencilerin algı düzeylerindeki varyansın yaklaşık %4'ünün başvuru yöntemine göre açıklanabildiğine vurgu yapmaktadır. Bu durumda hesaplanan puan, başvuru yönteminin, uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne yönelik algı düzeylerindeki değişkenliğin küçük ama istatistiksel olarak anlamlı bir kısmını açıkladığı şeklinde yorumlanabilir. Bir başka açıdan bu, uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerine başvurmak için kullandıkları yöntemin (*kişisel başvuru, acente, Türkiye bursları veya diğer yöntemler*) algı düzeyleri üzerinde mütevazı bir etkiye sahip olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca, başvuru yöntemi grupları arasında gözlemlenen anlamlı farklılık, uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücünü nasıl algıladıkları konusunda, seçtikleri yöntemle bağlı olarak farklılıklar olduğunu göstermektedir.

Tablo 12

Uluslararası Öğrencilerin Türk Üniversitelerine Gelme Yöntemlerine Göre Algı Düzeyleri

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ölçek Toplamı	Gruplararası	4.331	3	1.444	5.562	.001*
	Grupiçi	104.598	403	.260		
	Toplam	108.929	406			
Cazibe/Çekicilik	Gruplararası	.444	3	.146	.534	.659
	Grupiçi	112.549	403	.279		
	Toplam	112.997	406			
Memnuniyet	Gruplararası	10.048	3	3.349	6.890	.000*
	Grupiçi	195.917	403	.486		
	Toplam	205.965	406			
Lehte Karar Beklentisi	Gruplararası	5.874	3	1.958	5.783	.001*
	Grupiçi	136.444	403	.339		
	Toplam	142.318	406			

*p <.05

Tablo 13

Hochberg's GT2 Kullanılarak Yapılan Post-Hoc Analizinin Temel Bulguları

Yöntem	Anlamlı Fark Olan Gruplar	Ortalamalar Farkı	<i>p</i>	%95 Güven Aralığı Alt Sınır Üst Sınır	
Ölçek Toplamı	Kişisel Başvuru < Türkiye Bursları	-.20180	.020*	-.3829	-.0207
	Aracı Kurum < Türkiye Bursları	-.30990	.001*	-.5160	-.1038
Memnuniyet	Kişisel Başvuru < Türkiye Bursları	-.33680	.002*	-.5846	-.0890
	Aracı Kurum < Türkiye Bursları	-.46614	.000*	-.7483	-.1840
	Türkiye Bursları > Diğer	.30783	.046*	.0030	.6126
Lehte Karar Beklentisi	Kişisel Başvuru < Türkiye Bursları	-.24260	.012*	-.4494	-.0358
	Aracı Kurum < Türkiye Bursları	-.34910	.001*	-.5845	-.1137
	Türkiye Bursları > Diğer	.29235	.015*	.0380	.5467

**p* < .05

Nitel Bulgular

Çalışmaya katılan uluslararası öğrencilere Türk yükseköğretim sisteminde uluslararası öğrenci olmayı nasıl anlamlandırıdıkları, bir uluslararası öğrenci olarak sistemde birçok açıdan neler deneyimledikleri, Türk üniversitelerinin uluslararası imajı ve itibarı hakkında ne düşündükleri, yumuşak güç kavramının onlara neler çağrıştırdığı, Türk yükseköğretim sistemine yönelik gönüllü elçilik faaliyetlerine katılma, üniversiteleriyle ikili ilişkilerini sürdürme, gerektiğinde Türkiye ve üniversiteleri için lehte karar verme istekleri, Türk yükseköğretim sisteminin uluslararası tanıtımının yapılması, adının daha fazla ülkede daha çok öğrenciye duyurulması ve Türk üniversitelerine artan sayıda uluslararası öğrenci çekebilmek ve Türkiye'yi bu açıdan bir cazibe merkezi haline getirmek için neler yapılabileceğine yönelik sorular yöneltilmiştir. Bulgular, her biri çeşitli kategoriler içeren 6 ana tema ortaya çıkarmıştır.

Ayrıca çalışma kapsamında Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne yönelik farklı bir perspektiften ve derinlemesine bilgi/içgörü/anlayış elde etmek adına uluslararası öğrencilerle ikili ilişkileri kurma, geliştirme ve sürdürme gibi kritik bir misyonu olan üniversitelerin değişim programları ofisleri, uluslararası öğrenci ve dış ilişkiler birimleri ile TÖMER'de görevli uzman ve yöneticilere de uluslararası öğrencilerin onlar için ne ifade ettiği, çalıştıkları kurumun uluslararası öğrencilere sunduğu olanaklar, uluslararası öğrencilerin idari ve resmi işlerinden sorumlu kişiler olarak karşılaştıkları zorluklar, Türk üniversitelerinin uluslararası itibarı ve tanıtımı, yumuşak güç kavramını nasıl anlamlandırıdıkları ve Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşması açısından uluslararası itibarının nasıl güçlendirilebileceği, yurt dışında daha güçlü ve etkili şekilde tanım faaliyetlerinin yapılması ve daha çok uluslararası öğrencinin Türk üniversitelerinde eğitim görmesi açısından nelerin yapılması gerektiğine yönelik sorular sorulmuştur. Söz konusu sorulara verilen yanıtlarda her biri çeşitli kategoriler içeren 6 ana temaya ulaşılmıştır. Buna göre mevcut bölümde öncelikle uluslararası öğrencilere yönelik bulgulara daha sonra ise üniversitelerin değişim programları ofisi, uluslararası öğrenci birimi, dış ilişkiler ofisi ve TÖMER'de görevli uzman ve yöneticilerinin görüşlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Uluslararası Öğrenci Görüşlerine İlişkin Nitel Bulgular

Uluslararası Öğrenci Olmanın Dinamik Doğası

Uluslararası öğrencilere Türk yükseköğretim sisteminde öğrenci olmayı nasıl anlamlandırdıkları ve bir uluslararası öğrenci olarak birçok açıdan Türk üniversitelerinde neler deneyimledikleri sorulmuştur. Bu doğrultuda ilk ana tema, katılımcıların uluslararası öğrenci olmanın doğasına ilişkin dile getirdikleri söylemlerin bileşkesinden ortaya çıkmıştır. Bu tema altında katılımcılar, bir Türk üniversitesinde uluslararası öğrenci olmanın ülkenin kültürünü, eğitim sistemini ve çevresini tanımayı içerdiğini belirtmektedir. Bu deneyimin kişisel ve mesleki gelişimleri için önemli olduğunu çünkü yeni bir kültürü, değerleri ve eğitim sistemini öğrenmelerini ve bunlara uyum sağlamalarını gerektirdiğini ifade etmektedir. Bir katılımcı bu konuda görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir.

“...Bu gerçekten çok şey ifade ediyor çünkü uluslararası bir öğrenci olmak, tabii ki o ülkenin kültürünü, eğitim sistemini ve çevreye uyum sağlamaya çalışmak yoluyla çok şey öğrenmek ya da tanımak zorunda olduğunuz anlamına geliyor. Bir de benim için aslında kariyerime bir şeyler katmaya çalışmak anlamına geliyor.” (K1)

Ayrıca birçok katılımcı Türkiye’de uluslararası öğrenci olmanın kendilerine yeni yerler ve deneyimler keşfetme fırsatı sağladığı için olumlu bir deneyim olarak gördüğünü vurgulamaktadır. Birçok şeyin yabancı olduğu bir ülkede bulunmanın avantajına değinirken böyle bir deneyimin onları çevrelerini keşfetmeye ve öğrenmeye teşvik ettiğini dile getirmektedir. Bu açıdan katılımcılardan birisi görüşlerini aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

“...Uluslararası öğrenci olmak gerçekten çok iyi bir şey, çünkü pek çok yeni şeyi keşfedebiliriz. Yeni yerler keşfedebiliriz, çünkü burası bizim ülkemiz değil, bu yüzden birçok şeyi bilmiyoruz. Dolayısıyla birçok yeni şeyi keşfetme ve yeni bir kültürü öğrenme fırsatımız var.” (K2)

Bir başka açıdan katılımcıların bir kısmı, kültürler arasında bir köprü olarak uluslararası öğrenci olmaya değinmiştir. Buna göre bazıları Türk yükseköğretim sisteminde uluslararası bir öğrenci olmayı eğitimlerini tamamlamak ve nihayetinde ülkelerine dönmek için bir fırsat olarak tanımlamaktadır. Kültürlerini, geleneklerini ve bakış açılarını üniversiteye, hocalarına ve

Türkiye’de geçirdikleri süre boyunca karşılaştıkları insanlara sergileme arzusunu ifade etmektedir. Kendilerini kültürler arasında bir köprü olarak gören katılımcılar, bir yandan kendi kültürlerini paylaşıırken bir yandan da Türk kültürü ve eğitim sisteminden bir şeyler öğrenmeyi amaçlamaktadır. Bu bakış açısını yansıtan şekilde bir katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“...Bence uluslararası öğrenci olmak, eğitimimizi tamamlayıp ülkemize geri dönmek ve ülkemizi okula, üniversiteye, öğretmenlere ve çevremizdeki insanlara göstermek ve kültürlerimizi paylaşmak için geldiğimiz anlamına geliyor.” (K6)

Katılımcılardan bazıları, Türkiye’de uluslararası bir öğrenci olmayı birkaç temel yönü olan bir fırsat olarak tanımlamaktadır. Birincisi çoğu yeni bir dil olarak Türkçe öğrenme şansı yakaladığını vurgulamaktadır. İkinci olarak dünya çapında tanınan bir yükseköğretim sisteminin parçası olmaktan bahsederek eğitimlerini Türkiye’de almanın değerini belirtmektedir. Son olarak katılımcılar, çokkültürlü bir ortamda bulunma ve Türk kültürü hakkında bilgi edinme fırsatını vurgulayarak kültürel değişim ve kişisel gelişime olan ilgilerini ortaya koymaktadır. Katılımcılardan birisi bu durumu aşağıdaki ifadelerle betimliyor:

“...Ben bunu bir fırsat olarak tanımlardım. Her şeyden önce Türkçe ve Türk kültürünü öğrenmek için bir fırsat olarak görüyorum. Ayrıca dünya çapında tanınan bir yükseköğretim sisteminin parçası olmak ve buradaki çokkültürlü bir ortamı deneyimlemek için bir fırsat olduğunu düşünüyorum.” (K8)

İlk ana tema ve bu temaya ilişkin kategorileri genel olarak değerlendirildiğinde bunların, uluslararası öğrencilerin karşılaştığı çeşitli ve zenginleştirici deneyimleri vurgulamakta olduğunu ve Türk yükseköğretim sisteminde uluslararası öğrenci olmanın çok yönlü doğasını ortaya koyduğu söylenebilir.

Akademik ve Sosyal Açıdan Deneyimler

Türk yükseköğretim sistemi içerisinde bulundukları süre boyunca edindikleri deneyimlere ilişkin sorular yöneltilen katılımcıların ortak söylemlerinden ortaya çıkan ikinci ana tema, katılımcıların Türk yükseköğretim kurumlarındaki deneyimlerinin bir özetini ve sistemi kendi bakış açılarından yorumlayarak edindikleri izlenimlerin bir analizini yansıtmaktadır. Bu

bakımdan mevcut tema katılımcıların Türk yükseköğretim sistemi hakkındaki genel görüşlerini ortaya koymanın yanı sıra bu izlenimi oluşturan birkaç önemli kategoriye de açığa çıkartmaktadır. Bunlar ders içerikleri, hocalarının tutumu, eğitimin kalitesi, üniversiteler tarafından sağlanan tesisler/altyapı, sosyal çevrelerini oluşturan arkadaşlık ilişkileri, üniversite kampüsünün genel yapısı ve uluslararası öğrencilere sunulan fırsatlar olarak sıralanabilir.

Bu tema altında yoğun olarak dile getirilen deneyimler daha çok uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretim sistemi içerisindeki deneyimlerinin akademik yönlerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda öncelikli olarak katılımcılar kendi hocalarının gerek akademik profesyonellik açısından gerekse sosyal ve insani tutumlarından duydukları memnuniyeti çok defa dile getirmektedir. Hocaların kendilerine karşı herhangi bir ayrımcılık yapmadığı ve yardıma açık olduklarını dile getiren bir katılımcı bu durumundan memnuniyetini şu sözlerle ifade ediyor:

“...Derslerimiz de olsun ya da dersten sonra olsun hocalarımız bize Türk öğrencilerle aynı davranıyor, sınıfta herkes eşit. Onlara kızılıyorsa bize de kızılıyor, bizim hepimizi eşit görüyor. Ben bazen derslerimi anlamakta güçlük çekiyorum. Dersten sonra hocama soru sorduğumda bana gerekirse konuyu tekrar anlatıyor.” (K9)

Hocalarının yalnızca tutum ve davranışlarından değil aynı zamanda öğretme çabalarına ve özellikle uluslararası öğrencilerin öğrenmesine dönük özverili davranışlarına da değinen bir diğer katılımcı bu durumu şu sözlerle anlatıyor:

“...Profesörlerimin yaptıkları işte gerçekten iyi olduklarını hissediyorum. Evet, bölümümde hocalar çok iyi ve bize çok iyi uyum sağlıyorlar. O hocalar, derslerinizle ilgili gidip görüşseniz, ya da benim bir sorunun var gibi şeyler söylerseniz, sizi dinlemeye ve size yardım etmeye hazırlar. Size yardım edebilmek ve sorunuz ne olursa olsun yapabilecekleri şeyi yapmak ve sorunu çözmek için ellerinden geleni yapıyorlar, gerekirse ders bittikten sonra ekstra zaman ayırıyorlar.” (K3)

Ancak özellikle mühendislik gibi uygulamalı bilimler alanında eğitimini sürdüren katılımcıların bazıları kendi alanlarıyla ilgisi olmayan çok fazla genel ders olduğundan şikâyet etmektedir. Bir başka ifadeyle bazı uluslararası öğrenciler, kendi çalışma alanlarıyla ilgisi olmayan çok fazla genel ders olduğunu düşünmekte ve seçtikleri meslekle doğrudan ilgili derslere daha fazla

odaklanılmasını tercih ettiklerini belirtmektedir. Bununla birlikte çoğu özellikle bölüm derslerinin gerçek dünya uygulamalarından yoksun olduğunu düşündüklerini söylerken gerek ders içeriklerinin teori odaklı olması gerekse hocalarının dersleri bu şekilde yürütmesine yönelik birtakım eleştiriler sıralamaktadır. Bu konuda bir katılımcı görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir:

“...Tek bir şey söyleyeceğim, ders içeriklerini sevmiyorum çünkü odaklandığımız ana şey yalnızca teori. Bu konuda hocaları da eleştirmek istiyorum çünkü onlar daha çok teoriye odaklanıyorlar. Pratik kısma odaklanmıyor. Ben bir mühendisi olacağım ama pratik yönüm çok eksik kalacak.” (K4)

Bir başka katılımcı bu konuda hocalarının ders içeriklerini ve kendilerini yenilemedikleri ve güncellemediklerini, dolayısıyla içeriklerin eski ve güncel teknolojiyle uyumlu olmadığına yönelik olarak eleştirilerini ifade ediyor.

“...Eğer önceki dönemlerden arkadaşlarınız varsa bazı dersleri geçmek çok kolay oluyor. Bölümde birçok hoca sürekli aynı ders notlarını kullanıyor ve aynı soruları soruyor. Bir de mesela ben bilgisayar mühendisliği okuyorum birçok güncel program dili var ama biz hala sürekli olarak cc+ gibi çok eski olanları öğreniyoruz.” (K1)

Diğer taraftan söz konusu eleştirilerin odağı olan çoğu profesörün konularının temellerini öğretmede iyi olduğu düşünülse de mevcut teknoloji ve endüstri trendleriyle uyumlu daha güncel içerik ve öğretim materyallerine yönelik gelişim sağlayamadıkları ve bunları derslerine entegre etmekte güçlük çektikleri gibi bir takım olumsuz durumların varlığını kabul eden katılımcıların büyük bir bölümü Türk üniversitelerindeki genel eğitim kalitesinden memnun kaldıklarını ifade etmektedir. Uluslararası ilişkiler bölümünde eğitimini sürdüren bir katılımcı aldığı eğitimden duyduğu memnuniyeti şu sözlerle dile getirmektedir:

“...Aldığım eğitimin kalitesinden oldukça memnunum çünkü burada müthiş hocalarımız var dersleri oldukça ilgi çekici oluyor. Ben bu üniversitede öğrendiklerimin ilerde beni değiştirdiğine inanıyorum.” (K7)

Katılımcıların Türk üniversitelerindeki eğitimin kalitesine yönelik deneyimleri temelinde dile getirdikleri görüşler değerlendirildiğinde bu konuda bazılarının özellikle Türk yükseköğretim

kurumlarının kendilerine sağlamış olduğu diploma ekinin önemine yönelik görüş belirttiği görülmektedir. Bir katılımcı bu açıdan düşündüklerini aşağıdaki gibi dile getirmektedir:

“...Benim gibi ilerde Avrupa’da çalışmak isteyen birisi için mavi diploma olması çok önemliydi. Zaten Türkiye’de her üniversite bu diplomayı vermiyor. Ben mezun olduktan sonra mavi diplomayla Avrupa’da şansımı deneyeceğim, çünkü bu diplomanın orada da geçerliliği var.” (K8)

Diğer taraftan katılımcı görüşleri incelendiğinde üniversite tesislerinin ve kaynaklarının kullanılabilirliği ve işlevselliği konusunda farklı görüşlere sahip oldukları anlaşılmaktadır. Kendilerine sunulan fırsat ve olanakları değerlendiren bazı katılımcılar üniversiteleri bu açıdan eksik bulmakta ve sistemsel iyileştirme gerekliliğine değinerek altyapı ve tesislerin modernleşme ihtiyacının olduğu ve daha erişilebilir olmaları gerektiğine yönelik isteklerini ifade etmektedir. Bu yönüyle bir katılımcı özellikle sınav dönemlerinde öğrencilerin online sınavlar sırasında sorunlar yaşadığına, kütüphanelerde yer bulamadığına ve kendi öğrenim gördüğü bölümde dersliklerin yetersiz olduğuna yönelik birtakım eleştirilerini sıralamaktadır.

“...Bence bizim bölüm, binasını diğer bölümlerle paylaşmak yerine kendi binasına sahip olmalı ve yeterince dersliği olmalı. Ayrıca bilgisayar laboratuvarı küçük ve bilgisayarlar çok eski, çevrimiçi/online sınavlar aşırı kalabalık olduğu için büyük sorun oluyor. Kütüphaneye gelince de sınav dönemlerinde tüm öğrencileri barındıramayacak kadar küçük bir yer.” (K3)

Katılımcıların bazıları üniversitelerin öğrencilerine sunduğu sosyal faaliyetlerin eksikliğine değinirken bu yönde üniversite olanaklarının iyileştirilmesi gerektiğini düşündüğünü ve özellikle sosyal kulüp faaliyetleri için aşılması gereken bazı idari prosedürlerin zorluğuna dikkat çekmektedir. Bu açıdan eleştirilerini dile getiren bir katılımcı ise bu durumu şu sözlerle ifade ediyor:

“...Ayrıca bahsetmek istediğim bir şey daha var. Kulübümüz yok, yok. Genel olarak, satranç kulübü gibi kulüpler var ancak çok aktif değiller. Siz bir tane kulüp açmak isterseniz en az 14 kişi bulmanız gerekiyor ve üniversiteden izin alması çok zor oluyor.” (K4)

Üniversitedeki sosyal faaliyetlerin özellikle pandemi döneminde sekteye uğradığından şikâyet eden ve hala öğrencilere kendi yeteneklerini göstermeleri için yeterli düzeyde destek sunulmadığına değinen bir diğer katılımcı ise şunları söylüyor:

“...Eskiden daha güzel aktiviteler vardı özellikle spor açısından ama pandemide bunlar da yasaklandı. Sadece bu sene yeniden dünya kupası adı altında farklı ülke takımlarının olduğu bir turnuva oldu. Ayrıca ben uzun maraton koşucusuyum, üniversiteden destek istedim bu konuda, bana sponsor olunması için dilekçe yazdım ama kimse yardım etmedi.” (K6)

Yukarıda ifade edilen eksikliklerin dışında birçok katılımcı öğrenim süreçlerini kolaylaştıran unsurların varlığından da bahsetmektedir. Bu yönüyle bazı katılımcılar için üniversitelerin iyi bir öğrenme ortamı ve güvenli bir alan sunması, güvenilir elektrik/su ve yiyeceğe kolay erişim sağlamanın yanı sıra bilgisayar laboratuvarlarının mevcudiyetinden, ücretsiz Wi-Fi’den ve akademik takvimde aksama olmamasından dolayı memnum olduklarını belirtmektedir.

“...Okul oldukça güvenli bir yer, kapıdan itibaren her yerde güvenlik görevlileri var. Ayrıca her yerde Wi-Fi bağlantısı olması da güzel, istediğiniz yerden ders çalışma imkânınız var.” (K1)

Üniversitenin sunduğu olanakların yeterliği konusunda konuşan bir diğer katılımcı ise yemekhane hizmetlerinden ve kampüste sürekli olarak elektrik ve temiz suya erişim olmasından duyduğu memnuniyeti ifade diyor.

“...Benim ülkemde her zaman elektriğe erişim biraz sıkıntı oluyor ama burada sürekli olarak elektrik var, hatta okul kendi elektriğini üretiyor. Bunun dışında yemekhane de oldukça güzel, temiz ve ucuz yemekler var. Bir de burada hiç grev ya da gösteri olmuyor okul ve dersler hiç aksamadan devam ediyor.” (K3).

Memnuniyet yaratan unsurlar arasında genel olarak kendi öğrenim gördükleri kurumları kampüs yaşamı bakımından değerlendiren katılımcıların çoğu kendi üniversitelerinde özellikle kampüs ortamının görsel olarak tatminkâr olduğunu dile getirmektedir. Bu konuda bir katılımcı hissiyatını şu şekilde dile getirmektedir:

“...Kampüste yürüyüş yapıyorum ve bu benim zihnimi tazelememe yardımcı oluyor. Ayrıca kampüsümüz çok yeşil her yerde ağaçlar, çiçekler ve oturup güzel zaman geçirecek yerler var.” (K5)

Bir diğeri ise kampüsün peyzaj hizmetlerinden dolayı bakımlı ve temiz olmasından duyduğu memnuniyeti şu sözlerle ifade ediyor.

“...Okul içindeki çimlerin biçilmesi, çiçeklerin ve ağaçların güzelliği ve temizlikçilerin her gün kampüsü temizlemesi muhteşem bir şey, yerlerde çöp görmüyorsunuz.” (K11)

İkinci ana tema ve bu temaya ilişkin kategoriler bütüncül biçimde değerlendirildiğine, bunların katılımcıların Türkiye’de uluslararası bir öğrenci olarak akademik yolculuklarının çeşitli yönlerini vurgulayarak, deneyimlerine ve bakış açılarına genel bir perspektif sunduğu söylenebilir.

Karşılaşılan Güçlükler/Engeller/Zorluklar

Yukarıda uluslararası öğrencilerin yaşadıkları akademik ve sosyal deneyimlerden bağımsız olarak katılımcıların söylemlerinden ortaya çıkan bir diğer ana tema ise uluslararası öğrencilerin gerek Türk yükseköğretim sistem içerisinde gerekse sosyal hayatta karşılaştıkları güçlükler/engeller/zorluklar etrafında şekillenmektedir.

Araştırma katılımcılarının sıklıkla dile getirdiği zorlukların başında öğrencilerin özellikle bazı bölüm hocalarının İngilizce yeterliliği sınırlı olduğunda karşılaştıkları dil engelleri gelmektedir. Bu zorluk, ders içeriğini etkili bir şekilde anlama, ders içi etkileşim ve hocalarıyla iletişim kurma becerilerini olumsuz şekilde etkiler niteliktedir. Bu konuda bir öğrenci yaşadığı güçlüğü şu ifadelerle aktarıyor:

“...Hocaların bazıları İngilizce ders anlatırken çok zorlanıyor. Bazıları ise yalnızca hazırladıkları sunumları açıp oradan anlaşılmaz cümleleri okuyor, sonra da anladınız mı diye soruyor. Böyle olan hocalar zaten dersleri Türkçe olarak geçiriyor. Türkçe’niz iyi değilse anlayamıyorsunuz dersleri ya da anlayan arkadaşlarımıza sormak zorunda kalıyoruz.” (K8)

Hocalarının öğretme gayretini takdir eden ancak dil yeterliği konusunda eksik olan hocalarla iletişim kurmada zorluk yaşadığını dile getiren bir başka katılımcı ise bu durumu aşağıdaki gibi özetliyor.

“...Ben hocalarımı gerçekten seviyorum, onlara saygı duyuyorum ancak iletişim kurma konusunda ilk zamanlarda çok sıkıntı yaşadım Türkçe bilen arkadaşlarımı yanımda götürdüm çünkü hocanın İngilizcesi çok iyi olmadığı için sorumu anlamayacağını düşündüm.” (K10)

Uluslararası öğrencilerin söylemlerinden ortaya çıkan bir başka zorluk ise sosyal çevrelerini oluşturan arkadaşlık dinamikleri ve sosyal bütünleşme engelleri etrafında şekillenmektedir. Uluslararası öğrenciler, üniversitedeki arkadaşlıkların genellikle dil gruplarına dayalı olarak kurulduğunu ve bunun da farklı gruplar arasında sınırlı entegrasyona yol açtığını belirtmektedir. Farklı öğrenci grupları arasında etkileşimi ve anlayışı teşvik eden daha kapsayıcı sosyal ortamlar olması gerektiğini belirtmektedirler. Bu konuda birçoğu özellikle Türk öğrencilerle diyalog kurmakta güçlük çekmediğini ancak arkadaşlık kurmakta zorlandığını dile getirirken daha çok uluslararası öğrencilerin yoğunlukta olduğu gruplarla veya aynı ülkeden öğrencilerle ya da aynı dili konuştukları diğer uluslararası öğrencilerle bir arada olduklarını ve zamanlarının büyük bir kısmını yalnızca bu kısıtlı sosyal çevrede geçirdiklerini ifade etmektedir. Söz konusu durumla ilgili tecrübelerini aktaran bir katılımcı şunları söylüyor:

“...Şöyle bir şey de var, samimi konuşursak, Türk öğrenciler, doktora arkadaşlarımızın bu özellikle bana karşı değil genel olarak gözlemlediğim bir durum, yabancı öğrencilere karşı biraz şeyler, yani çok uzak duruyorlar. Çok sıcak değiller. Baktığım zaman böyle gruplar halinde herkes, Türkler kendi aralarında grup kuruyorlar. Yabancı öğrenciler de artık mecbur kendi aralarında iletişim kuruyorlar, birbirlerine yardımcı olmaya çalışıyorlar. Bu hoş değil açıkçası.” (K5)

Bu konuda bir başka katılımcı ise iletişim kurabilmesine rağmen Türk öğrencilerle samimi bir arkadaşlık bağı kuramadığını ancak diğer uluslararası öğrencilerle daha iyi bir diyaloga sahip olduğunu aktarıyor.

“...İlk günlerde herkese selam veriyordum, onlarda bana kafa sallıyordu. O zamanlar Türkçem kötü olduğu için bazı Türk öğrencilerle konuşamıyordum şimdi biraz daha iyi ama onlarla da çok samimi arkadaş değilim. Okuldaki en iyi arkadaşlarım diğer ülkelerden gelen kişiler.” (K10)

Öğrencilerin karşılaştığı bir diğer önemli güçlük ise destek hizmetleri ve personel verimliliği ile ilgili durumlara işaret etmektedir. Katılımcıların bir kısmı özellikle uluslararası öğrenci işleri

ofisinde daha fazla personelin olması ve bu personellerin İngilizce bilen kişilerden oluşması gerektiğine değinmektedir.

“...Uluslararası öğrenci ofisindeki kişiler çok yardımcı olmaya çalışıyorlar ancak yalnızca iki kişi oldukları için yeterli olmuyor. Bir öğrenci evrakı almak bile zaman alıyor. Yeni gelen öğrencilerle çok sıkıntı yaşıyorlar İngilizce bilmedikleri için, Türkçe bilenler her iki tarafa da yardımcı oluyor.” (K2)

Bir başka açıdan üniversitelerin sunduğu destek hizmetlerinin kapsamı ile ilgili büyük beklenti sahibi olan birçok katılımcı bu ofislerin uluslararası öğrencilere sunduğu desteğin daha fazla olmasını istediklerini hatta üniversitelerin yetki alanları dışında kalan yasal durumlarıyla da ilgili olarak özellikle oturma izni sorunlarının çözümü ve ilgili süreçlerin kolaylaştırılması noktasında yardım sunulması gerektiğini dile getirmektedir. Ayrıca öğrencilerin neredeyse tamamı yasal uygulamalardan kaynaklı bürokratik işlemlerin oldukça büyük zorluklar yaşattığını dile getirmektedir. Bu bakımdan görüşlerini aktaran bir katılımcı durumu aşağıdaki gibi aktarıyor.

“...Dürüst olmak gerekirse en çok şikâyet ettiğim şey, uluslararası öğrenci ofisinde bize verilmesi gereken destek, örneğin göçmenlik bürolarından başlayarak okuldaki diğer işlere kadar bir talepte bulunmamız gerektiğinde işlerimiz çok zorlaşıyor. Örneğin uluslararası öğrenci ofisine yardım için gidiyoruz, derdimizi anlatıyoruz ve oradaki personelin çoğu sorunu kısa kesmeye çalışıyor. Bu gerçekten üzücü çünkü uluslararası bir öğrenci olarak bazen ne yapacağımızı bilmiyoruz ve çok fazla desteğe ihtiyacımız oluyor.” (K1).

Yine aynı konuyla ilgili güçlük yaşadığını ifade eden bir başka katılımcı ise düşünceleri şu şekilde anlatıyor.

“...Ayrıca eksik olan bir şey var. Demek istediğim, bu resmî belgelerle ilgili. Okulda uluslararası öğrencilere göçmenlik ile ilgili resmî belgelerde yardımcı olan bir kişi yok maalesef.” (K3).

Öte yandan katılımcılardan bazıları ise karşılaştıkları en büyük güçlüğü Türkiye’de bulunmak, yaşamak ve öğrencilik yapabilmek için gerekli olan yasal işlemlerin uzun sürmesi, zor ve stresli (yıpratıcı) olması ile ilgili olduğunu dile getirmektedir. Özellikle Göç İdaresi Başkanlığı personelinin dil yeterliği başta olmak üzere katı ve sert tutumlarından kaynaklı güçlükler

yaşadıklarını belirten katılımcılar, yasal prosedürlerin eksiksiz yerine getirilmesi için gerekli olan belge ve bilgilerin temini noktasında bilhassa pandemi döneminde zorlandıklarını, eksik belge ibraz etmeleri halinde sınır dışı edilmekle tehdit edildiklerini ve Göç İdaresi'nin işleri kolaylaştırıcı değil aksine zorlaştırıcı bir tavır sergilediğine değinmektedir. Bu görüşe sahip bir katılımcı yaşadıklarını aşağıdaki sözlerle ifade etmektedir.

“...Geçen yıl bir zorlukla karşılaştım, bu yüzden neredeyse sınır dışı edilecektim. Göçmenlik bürosu oturma iznin başvurumu sebepsiz yere reddetti. Ben bir üniversitede aktif bir öğrenciyim dedim ve tüm belgeleri tamamladım ama dinlemediler ve iznimi neden reddettiklerini bana söylemediler. Bu sadece benim başıma gelmedi, ben başka arkadaşlardan da aynı şeyleri duydum. Belki de en büyük problem bu.” (K7).

Uluslararası öğrencilerin bir kısmı üniversitelerin kendilerine sunduğu imkanlar ve kaynaklara erişim açısından zorluklarla karşılaştıklarını belirtmektedir. Öğrencilerin karşılaştığı güçlükler, bilgisayar laboratuvarları ve elektronik kaynaklar gibi üniversite tesislerinin varlığıyla ilgili olmasa da bu kaynakların işlevselliği konusunda değerlendirilebilir. Özellikle mühendislik alanında öğrenimlerini sürdüren öğrenciler yazılım geliştirme, devre tasarımı ya da öğrendiğini uygulama ve test etme gibi özel akademik ihtiyaçlarını karşılayan, daha iyi ekipman ve kaynaklara erişim konusunda engellerle karşılaştıklarına vurgu yapmaktadır.

“...Okulun laboratuvarlardaki bilgisayarların çoğu düzgün çalışmıyor. Sadece bilgisayarlar değil, elektronik devreler gibi şeyler için kullanmamız gereken imkanlar da yetersiz kalıyor.” (K1)

Üniversitelerin sağladığı olanaklar açısından bir dizi geliştirilmesi gereken alana işaret eden bazı katılımcılar üniversitelerin öğrencilere hobi ve proje desteği sunması, farklı şirketlerde staj bulma konusunda yardım ve Türkçe dil yeterliliği sınırlı olan uluslararası öğrenciler için daha güçlü destek vermesi gerektiği gibi birtakım eksiklikleri ve bunlardan kaynaklı zorlukları dile getirmektedir. Bu konuda bir katılımcı ise görüşlerini şu şekilde ifade ediyor:

“...Okulun bizlere daha fazla olanak sunması lazım. Müfredat dışı etkinliklerden sorumlu bir departman olmalı, SKS gibi bir şey var ama daha iyi olabilir. Mesela ben bir proje yaptım bunun için destek istedim ama üniversite ilgi duymadı ve destek vermedi.” (K4).

Karşılaşılan engeller açısından hoşnutsuzluğunu ifade eden birkaç öğrenci istedikleri sporu yapamamak, kampüs ortamının sosyallik ve olanaklar açısından beklentileri karşılamaması ve sınırlı aktivite ve tesisler gibi bir dizi engelin olduğuna değinmektedir.

“...Ben uzun maraton koşucusuyum. Okuldan bununla ilgili destek bekledim, onlara profesyonel olduğumu söyledim ancak bana gereken desteği vermediler ve ben hayal kırıklığı yaşadım. Kampüste koşuyorum ama kampüsün yapısı da buna uygun değil.” (K6)

Uluslararası öğrenciler açısından bir başka zorluk ise bu öğrencilere sunulan burs, istihdam ve barınma desteği konuları etrafında toplanmaktadır. Söz konusu alanlarda zorluklarla karşılaştıklarını ve bunların çözümüne dönük olarak üniversitelere büyük görev düştüğüne değiniyorlar. Bu konuda uluslararası öğrencilerin bir kısmı, yarı zamanlı çalışma fırsatlarına ihtiyaç duyduklarını ve kendilerini finansal olarak desteklemek için çalışmak durumunda olduklarını dile getirmektedir. Ayrıca özellikle yurtlarda kalamayanlar için devlet yurtlarının ötesinde uygun fiyatlı barınma seçeneklerinin güvence altına alınması ve üniversitenin uluslararası öğrencilere bu konuda destek olması gerektiğine vurgu yapıyorlar. Bu bağlamda bir katılımcı üniversitelerin uluslararası öğrencilere daha fazla destek sunmasıyla ilgili görüşlerini aşağıdaki sözlerle dile getirmektedir.

“...Üniversiteler uluslararası öğrencilerden her konuda yararlanmalı. Mesela ben rektör olsam uluslararası öğrencilere kampüs içinde özellikle iş verirdim ve böylece onların hem kendi paralarını kazanmaları sağlardım hem de üniversiteye bağlılıklarını artırırdım.” (K5)

Özellikle barınma konusunda zorluk yaşadığını dile getiren bir başka katılımcı ise benzer bir isteğini şu sözlerle ifade ediyor.

“...Ev bulmak çok zor ve yurtlarda da her zaman yer olmuyor. Ev bulduğunuz da kirası baya yüksek, bence üniversite kampüs içinde uluslararası öğrencilere özel bir yurt yapılabilir.” (K8)

Bunların dışında bazı katılımcılar tarafından dile getirilen bir başka güçlük ya da eksiklik ise üniversitelerin kariyer danışmanlığı konusunda öğrencilerine yeterince destek sunmadığı bu konuda öğrencilerin gidip danışabilecekleri ya da mezuniyet sonrası süreçte geleceklerini

şekillendirme konusunda fikir alabilecekleri bir birimin eksikliği konusunda yaşadıkları güçlükten bahsetmektedir.

“...Geleceksiz mezun oluyoruz, geleceksiz değil ama plansız mezun oluyoruz. Bu üniversitelerin işi aslında, mesela yurt dışına bakarsak size bir plan yaparlar; ABC gibi, yüksek lisansta devam edebilirsiniz, bu firma ile çalışabilirsiniz veya bölümünüzde bir konuda uzmanlaşabilirsiniz gibi. Burada mesela ben makine mühendisi olarak yeni mezun oldum, ne yapacağım konusunda hiçbir fikrim yok çünkü üniversite bana sıfır danışmanlık verdi.” (K6)

Yukarıdan bahsedilen tüm güçlüklerin yanı sıra katılımcıların bazıları özellikle Covid-19 pandemisi süreci ve akabinde yaşananlara ilişkin deneyimleri üzerinden çevrimiçi- uzaktan eğitim uygulamalarında yaşanan aksaklıklar, üniversitelerin bu gibi kriz durumları için proaktif davranış sergilemekte eksik kalması dolayısıyla hazırlıksız yakalanmaları ve süreç içerisinde sunulan eğitimin niteliği ve uygulanan online sınavlar konusunda birtakım sorunlara değinmişlerdir. Bu sorunlara ilişkin katılımcılardan birisi düşüncelerini aşağıdaki gibi ifade etmektedir.

“...Online eğitim sırasında sürekli sorun oluyor. İnternet erişimi için evden çıkıp okula gitmem gerekiyor çünkü okuldaki internet güçlü. Hocanın sesinde problem oluyor. Online sınavlar sırasında sistem çöküyor. Birçok problem var online eğitimde.” (K2)

Değinilen güçlüklerden bağımsız olarak büyük çoğunluğu olmasa da katılımcıların bir kısmı ırksal ayrımcılık ve kötü muamele gibi bir takım olumsuz deneyimler yaşadıklarına değinerek bu konuda oldukça zorlandıklarının altını çizmektedir. Bu yönüyle bir katılımcı okulda yaşadığı olumsuz bir deneyimi aşağıdaki ifadelerle paylaşıyor.

“...Ne yazık ki ırkçı olan bazı hocalar var. Irkçı olduklarında yüksek sesle konuşup isim takıyorlar ve insanları utandırıyorlar. Mesela bir Türk öğrenciye bizim yanımızda Araplar sizden daha iyi diyor ve Türk öğrencilerle aramızı bozuyor. Her iki tarafta için de kötü bir söz. Bunu yapmamalı, demek istediğim bu.” (K6)

Sosyal hayatta karşılaştığı olumsuz bir durumu ayrımcılık olarak niteleyen bir başka katılımcı ise düşüncelerini ve eleştirilerini şu ifadelerle sıralıyor.

“...Ben kan vermeyi çok seviyorum ancak Kızılay’a kan vermek istediğimde beni reddettiler çünkü benim geldiğim ülkenin insanları burada kan bağışında bulunamıyormuş. Bunu duyduğuma çok şaşırmış ve üzölmüşüm.” (K2)

Ayrımcılık konusuna değinen bir diğerkatılımcı ise Türkiye’de özellikle son dönemde sosyal medya ve basın yoluyla yayılan yanlış haberler nedeniyle Türk halkında yabancılara karşı bir ön yargı oluştuğunu ve halkın uluslararası öğrencileri de diğersığınmacılarla karıştırdığını ve bu gibi durumların ayrımcılık ve ırkçılık gibi oldukça tehlikeli bir duruma neden olduğunu kendi yaşadığı bir deneyim üzerinden örneklendiriyor.

“...Son Kurban Bayramı’nda Pakistanlı diğerkatılımcılarla namaz için bir araya geldik ve geleneksel kıyafetlerimizle bir fotoğraf paylaşmıştık. Bu fotoğrafı daha sonra kötü amaçlı kişiler sosyal medya da paylaştı “burası Afganistan veya Pakistan değil, burası Türkiye’nin küçük bir şehri” dediler daha sonra bu durum olay oldu ve Twitter’da trendlere girdi ve biz linç edildik. Bu ırkçı tavır beni ve arkadaşlarımı çok kötü hissettirdi.” (K4)

Bir başka açıdan karşılaştığı ayrımcı bir tavra ve kötü muameleye değinen başka bir katılımcı ise durumu şu sözlerle ifade ediyor.

“...Göç bürosuna gittiğiniz de oradaki sert ve kötü muameleyi görünce size karşı bir ırkçılık yapıldığını hissediyorsunuz.” (K7)

Karşılaşılan güçlükler açısından katılımcıların bir kısmı ise sosyo-psikolojik güçlükler çektiğine değiniyor. Bu kapsamda katılımcılardan biri ülkesinden uzakta olma durumunun yarattığı kültür şoku ve duygusal stres yoğunluğundan kaynaklı sorun sosyo-psikolojik olarak sorun yaşadığını dile getiriyor.

“...Sorun olarak özellikle ilk dönemde yaşadığınız o duygusal stres onu stresin yoğunluğu, alışma süreci, yaşadığınız o kültür şoku iletişiminde bazı aksaklıklara yanlış anlaşılmalara neden oluyor.” (K5)

Mevcut tema çerçevesinde uluslararası öğrencilerin karşılaştığı güçlükler bütüncül olarak değerlendirildiğinde, uluslararası öğrenciler Türkiye’deki eğitimleri sırasında hem akademik hem de sosyal alanlarda çok çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. En öne çıkan sorunlar; öğretim üyeleriyle iletişim kurmakta ve ders içeriğini tam olarak anlamakta zorluklara yol açan dil engeli, kapsayıcı bir ortamın olmaması nedeniyle uluslararası ve yerli öğrenciler arasında sınırlı

sosyal entegrasyon, ikamet izni alma ve göçmenlik bürolarıyla ilgili bürokratik sorunlar, özellikle kariyer planlama ve uygun fiyatlı barınma konularında üniversitenin yetersiz destek hizmetleri ve rehberliği, üniversitelerin kriz durumlarına hazırlıksız olması nedeniyle Covid-19 pandemisi sırasında çevrimiçi eğitime geçişte yaşanan zorluklar ve bunların dışında uluslararası öğrencilerin karşılaştığı ırk ayrımcılığı ve olumsuz tutum ve davranışlara ilişkin deneyimleri ve medyada çıkan haberler nedeniyle Türk toplumunda yabancılara (*uluslararası öğrencilere*) karşı oluşan önyargı ve son olarak da sosyo-psikolojik güçlükler gibi görünmektedir.

Türk Üniversitelerinin Uluslararası İmajı ve Tercih Edilme Nedenleri

Katılımcı görüşlerinden ortaya çıkan bir diğer ana tema ve bu temayı oluşturan alt kategoriler katılımcıların Türk üniversitelerinin uluslararası imajına yönelik düşüncelerinin yanı sıra Türk üniversitelerinin sunduğu eğitimin uluslararası standartlara uygunluğuna ilişkin görüşleri ve Türk üniversitelerini tercih etme nedenlerine odaklanmaktadır. Bu yönüyle bulgular genel olarak katılımcıların Türk üniversitelerinin uluslararası imajının İngiltere, Almanya gibi güçlü Avrupa devletleri, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya ya da Güney Kore ve Japonya üniversiteleri kadar güçlü olmadığını ancak kendilerinin Türk üniversitelerinin uluslararası imajının pozitif olduğunu düşündüklerini ve ülkelerinde Türkiye ve Türk üniversitelerinin adının her geçen gün daha çok duyulduğunu ve her yıl artan sayıda uluslararası öğrencinin üniversite eğitimi için Türk üniversitelerini tercih ettiğini dile getirmektedir.

Bu konuda birçok katılımcı öncelikle kendi ülkelerinde Türkiye ve Türk üniversitelerinin isimlerinin daha çok duymaya başladıklarını; Türk üniversitelerinin kendi ülkesinden birçok kişi tarafından tercih edildiğini ve her geçen gün bu kurumların popülaritesinin arttığını dile getirmektedir. Bu konuda araştırma katılımcılarından birisi görüşlerini şu şekilde ifade ediyor.

“...Türkiye’deki üniversiteler ABD üniversiteleri gibi çok güçlü değiller ama bazı devlet üniversiteleri uluslararası olarak iyi tanınıyor, çünkü çoğu Avrupa sertifikaları sunuyor. Benim okuduğum okul mesela, her şeyden önce okuldaki uluslararası öğrenci sayılarına baktığımda birçok uluslararası öğrenci

tarafından tercih ediliyor. Ben kendi ülkemde bu üniversitenin adını çok sık duyuyorum artık ve kendim de insanlara tavsiye ediyorum.” (K3)

Bir diğer katılımcı ise kendisine teklif edilen birkaç farklı ülke arasından Türkiye’de eğitim almaya karar verdiğini ve Türk üniversitelerinin adının kendi ülkesinde daha sık duyduğunu ifade ederken, Türk üniversitelerine özellikle son dönemde gelen öğrencilerin kendi ülkesinden diğer başkalarını da getirdiğini ve öğrenci ajansları ya da aracı kurumlar tarafından daha fazla reklamının yapıldığına dikkat çekmektedir.

“...Bana iki tane daha ülke önerildi ama ben Türkiye’yi tercih ettim. Buraya gelmeden önce internetten araştırma yaptım. Youtube videoları izledim, okuyacağım üniversitenin tanıtımlarına baktım. Bir de şunu söylemek isterim, gördüğünüz gibi burada birçok Faslı öğrenci var bunların birçoğu bir başka arkadaşını buraya getiriyor, bir de Fas’ta Türk üniversitelerinin adını aracı kurumlar iyi reklam yapıyor, bu da çok etkili bence.” (K2)

Türk üniversitelerinin sunduğu eğitimin uluslararası standartlara uygunluğa ve geçerliğine ilişkin görüşlerini dile getiren birkaç katılımcı, bu konuda Türk üniversitelerinde aldıkları eğitimden memnun, alacakları diplomadan mutlu olduklarına değinmektedir. Özellikle Türk üniversitelerinin Avrupa’da geçerli olan diploma eki sunduğunu bunun oldukça önemli olduğunu, bunun yanı sıra Türkiye’nin Avrupa ülkeleri ile rekabet edecek güçte olduğuna vurgu yapmaktadır. Türkiye’de aldığı eğitimden memnun kalan bir katılımcı burada aldığı eğitimin kendi ülkesinden daha iyi olduğunu düşündüğünü aşağıdaki sözlerle ifade ediyor.

“...Şöyle söyleyeyim, farklı ülkelerin farklı eğitim sistemleri ve öğretme biçimleri var. Bana göre Türkiye’nin eğitim kalitesi tatmin edici. Hatta ortalama değil, ortalamanın üstü. Benim ülkemde verilen eğitimden daha kaliteli olduğunu düşünüyorum en azından.” (K3)

Türk diplomalarının uluslararası alanda tanınmasına olan güvenini ve Türk üniversitelerinden alacağı diplomanın saygın, geçerli ve kendi ülkesinde iş bulmak için kullanılabileceğine inanan bir başka katılımcı ise görüşlerini şu şekilde dile getiriyor.

“...Yani tabi ki aldığın diploma üniversiteye bağlı ama iyi bir yerden alıyorsan bu çok geçerli ve saygın oluyor. Özellikle sen bir devlet bursu alarak Türkiye’ye geliyorsan ve çok güzel bir devlet üniversitesinden çok önemli bir bölümde

doktora eğitimi alıp ülkeneye dönüyorsan bu çok önemli bir prestij kaynağı oluyor ve çok harika işler bulabiliyorsun.” (K5)

Diğer taraftan bu tema altında katılımcıların büyük bir çoğunluğu Türkiye ve Türk üniversitelerini tercih etme nedenlerine de değinmektedir. Söz konusu bu nedenler arasında ekonomik nedenler başı çekerken sosyokültürel nedenler ve bunların dışında kalan başka nedenlerden ötürü Türk üniversitelerinin uluslararası öğrenciler tarafından tercih sebebi olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda birçoğu Türk üniversitelerini tercih etme nedenlerinin başında ekonomik nedenlerin olduğunu dile getirmektedir. Bu açıdan bir katılımcı kendi ülkesine ve diğer başka dünya ülkelerine göre Türk üniversitelerine ödedikleri eğitim ücretlerinin makul ve karşılanabilir olduğunu ve bu durumdan duyduğu memnuniyeti şu sözlerle ifade etmektedir.

“...Burası gerçekten para açısından çok uygun, üniversite için Nijerya’da daha çok para harcamak zorundasınız. Benim ülkemde özellikle Oxford üniversitesi gibi İngiliz üniversiteleri çok popüler ancak aşırı pahalılar. Türkiye’de hem yaşamak ucuz hem de kaliteli eğitim alıp çok daha az para ödüyorsunuz.” (K3)

Bir başka yönüyle katılımcıların bir kısmı sosyokültürel açıdan kendi toplumuyla benzer olduğu için Türkiye’yi tercih ettiğini, ülkeler arasındaki geçmişten gelen iyi ikili ilişkilerin ve akrabalık bağlarının bu kararı vermesinde etkili olduğunu ve Türkiye’yi ikinci vatani olarak gördüğünü dile getirmektedir.

“...Her şeyden önce biz iki devlet tek milletiz. Türkiye benim ikinci memleketim, insanı, kültürü, kokusu, dokusu bana hiç yabancı değil. Buraya gelmem de en çok etkili olan belki de bu ülkeyi kendi ülkem gibi görmem.” (K5)

Araştırmaya katılan uluslararası öğrencilerin bir kısmı ise başka dünya ülkelerini tercih etme şansları olmasına rağmen Türkiye ve Türk üniversitelerini tercih etmelerindeki baskın unsurlardan bir diğerinin Türkiye’nin Müslüman bir devlet olması, dolayısıyla yeme, içme ya da diğer sosyal ve dini ritüeller açısından toplumsal hayata uyum konusunda zorlanmayacakları yönünde bir kanıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Katılımcılardan birisi bu konudaki düşüncelerini aşağıdaki gibi aktarmaktadır:

“...Bana Çin’i ve Türkiye’yi önerdiler. Ben de Türkiye’yi kabul ettim ancak bunu hiçbir şekilde maliyeti yüzünden yapmadım. Müslüman bir ülke olduğu için

yaptım ve bir Müslüman olarak buraya daha kolay alışacağımı da biliyordum.”
(K2)

Son olarak araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu Türk üniversitelerini tercih etme nedenleri arasında oldukça önemli bir yer tutan Türkiye’de eğitim alan arkadaş ve akranlarından aldıkları tavsiye ve duyumlar üzerine tercihlerini Türk üniversitelerinden yana kullandıklarını belirtmektedir. Bu açıdan bir katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir.

“...Liseden mezun olduktan sonra Türkiye’de okuyan bir arkadaşım ile iletişime geçtim ve Türkiye’de X üniversiteye geldim. Geçen yıl da kendi kardeşimi buraya getirdim.” (K8)

Türk üniversitelerini tercih etmelerindeki temel nedenlerden birinin Türkiye’nin kendi ülkelerindeki savaş ve iç karışıklıklar nedeniyle mağdur olmalarını engellemek için üniversitelerinin kapısını açtığını dile getiren bir başka katılımcı Türkiye’nin kendi ülkesindeki gençlere kucak açmasından duyduğu memnuniyeti şu sözlere ifade ediyor.

“...Türkiye’de devlet üniversiteleri bize kabul ediyor. Her şehirde Yemenli bir öğrenci var. Sağ olsun bize tüm kolaylıkları sağlıyor ve binlerce öğrenci kabul ediyor ve bize eğitim şansı veriyor, o da bizim için çok önemli. Yani benim geleceğim için. Ben gerçekten çok memnunum ve çok takdir ediyorum.” (K9)

Özetle, bu tema altındaki bulgular öncelikle Türk üniversitelerinin uluslararası öğrenciler nezdinde artan bir ilgiyle karşılaştığına işaret etmektedir. Katılımcıların çoğu, Türk üniversitelerinin uluslararası imajının güçlü Batı ülkelerine kıyasla daha zayıf olduğunu, ancak son yıllarda bu imajın giderek güçlendiğini belirtmektedir. Özellikle ülkelerindeki siyasi istikrarsızlık ve iç savaştan kaçan öğrenciler için Türkiye’nin bir sığınak olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Ekonomik nedenler, sosyokültürel yakınlık, dini benzerlikler ve mevcut öğrencilerin tavsiyeleri Türk üniversitelerini tercih etmede etkili olan diğer faktörlerdir.

Türk Üniversitelerinin Yumuşak Gücü ve Mezunların Gelecekteki Katkıları

Araştırma kapsamında ortaya çıkan bir diğer ana tema ise katılımcıların Türk üniversitelerinin yumuşak gücüne ilişkin görüşleri ve gelecekte Türkiye ve Türk yükseköğretim sistemi lehine

faaliyette bulunmaya ilişkin düşünce ve niyetleri etrafında şekillenmektedir. Ayrıca bu tema altında katılımcılar yumuşak güç teriminin çağrıştırdıklarının yanı sıra üniversiteleri ve Türkiye ile olan ikili ilişkilerini sürdürme konusunda düşüncelerine yer vermektedir.

Araştırma kapsamında yumuşak güç kavrama yönelik konuşan katılımcılardan bazıları kavramı oldukça basit terimlerle, “*insanları zorlamadan gönüllü olarak sizin için çalıştırma*” (K4) veya “*insanlara kendinizi sevdirmeye*” (K8) gibi olarak tanımlamaya çalışmaktadır.

Bazıları ise kavramı uluslararası öğrenci olma durumuyla sınırlayarak “*olumlu duygulara sahip mezunların ülkelerine döndükten sonra bile, ev sahibi ülkeye karşı olumlu duygular beslemesi*” (K1) gibi tanımlamışlardır.

Öte yandan bazı katılımcılar ise yumuşak güç kavramının kendilerinde oluşturduğu çağrışımlara değinerek kavramı makro düzeyde Türkiye’nin uluslararası gücü ve Türk üniversitelerinin tanınırlığı üzerinden kavramsallaştırmışlardır. Bu konuda bir katılımcı spesifik bir örnek üzerinden yurtdışında okumuş ve okuduğu ülke hakkında olumlu görüşlere sahip olan üst düzey bir siyasetçiyi örnek göstererek gelecekte olası bir fırsatta kendisinin de Türkiye ile olan ilişkilerinin diğer ülkelerden daha iyi olacağı yönünde ön görüde bulunmaktadır.

“...Örneğin eski Pakistan başbakanlarından bir tanesi Birleşik Krallık’ta Oxford’da eğitim almış birisiydi. Bu kişinin Birleşik Krallık’la olan ilişkileri hep iyiydi. Bence yumuşak güç bu. Bende Türkiye’den mezun olarak kendi ülkemde başbakan olsam benim de Türkiye ile olan ilişkilerim diğerlerinden oldukça farklı olur.” (K4)

Bir başka açıdan diğer bir katılımcı uluslararası öğrencilerin bir ülkeye geldiğinde o ülke insanların davranış ve tutumlarının yanı sıra eğitim sisteminden etkileneceğini ve yumuşak gücün etkisinin olumlu veya olumsuz olabileceği gibi bu deneyimin kişiden kişiye değişebileceğine dair görüş bildirmektedir.

“...Uluslararası bir öğrenci bir ülkeye geldiğinde içinde bulunduğu toplumdaki, eğitim sisteminden, kültürel birikiminin etkilenir. Dolayısıyla kişisel olarak benim için yumuşak güç kavramı, bazı deneyimlerin kültürel arka planıdır, yani olumlu ya da olumsuz olabilir.” (K7)

Yumuşak güç kavramının doğasına ilişkin görüşlerinin ardından birçok katılımcı makro düzeyde Türkiye daha alt boyutta ise eğitim aldıkları üniversiteleri ile olan ikili ilişkilerini sürdürme niyetinde olduklarını, gelecekte yalnızca gönül bağı ile değil uygun şartların oluşması koşuluyla Türkiye ile ticaret, teknoloji ve eğitim gibi sektörlerde iş birliği kurma isteklerini dile getirmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri iş yapma niyetinin yanı sıra Türk vatandaşı olma arzusunu dile getirmektedir.

“...Ben fırsatım olsa Türkiye ile ticaret kesinlikle yapardım. Sanırım burada okumama fırsat verildiği için teşekkür etmenin bir yolu olurdu. Başka sebepler de var tabi ki. Örneğin, Türkiye’deki hayat gayet güzel, burada yaşamak çok güzel ve çok büyük bir iş yapıyorsanız Türk vatandaşlığını bile düşünebilirsiniz, neden olmasın.” (K8)

Üniversitelerine olan sevgilerini sıklıkla dile getiren bir dizi katılımcı ise lisans eğitimlerinin ilk yıllarından itibaren kendi ülkelerinden Türkiye’de eğitim almak isteyen kişilere rehberlik ettiklerini, onları Türkiye’de eğitim almaya teşvik etmek adına faaliyette bulunarak bir açıdan öğrenci temsilciliği yaptıklarına değinmektedir.

“...Ülkemden Türkiye’ye gelen öğrenciler için haberleşme gruplarımız var. Ben kendi arkadaşlarım, akrabalarım ve kim ne sorarsa sorsun hepsine zaten yardımcı oluyorum. Hatta Türkiye burslarına onlar adına başvuru yapıyorum, üniversiteler sınav açınca haber veriyorum.” (K9)

Öte yandan gerek sosyal medya olsun gerekse ikili ilişkileri, akraba ve arkadaş çevreleri yoluyla Türk üniversitelerinin gönüllü temsilciliğini yaptıklarına, adını kendi ülkesinde duyurduğuna, her fırsatta eşe dosta tavsiye ettiklerine vurgu yapan çok sayıda katılımcı bulunmaktadır. Bu konuda kişisel deneyimini aktaran bir katılımcı düşüncelerini aşağıdaki sözlerle ifade etmektedir.

“...Ben birçok arkadaşımı zaten Türkiye’ye X üniversitesine getirdim. Ara sıra kampüsten video çekip sosyal medyaya koyuyorum. Buradaki yaşamı anlatıyorum, kampüsteki güzel yeşil yerleri gösteriyorum. Yorumlarda soru soranlara da yanıt veriyorum.” (K3)

Mevcut tema genel olarak değerlendirildiğinde katılımcıların çoğunun Türk üniversitelerinin ve Türkiye’nin yumuşak gücü konusunda olumlu görüşlere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Yumuşak güç kavramı, katılımcılar tarafından genellikle olumlu duygu ve düşünceler yaratma, gönüllü destek sağlama şeklinde algılanmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, gelecekte Türkiye ile ticari, teknolojik ve eğitim alanlarında iş birliği yapma niyetinde olduklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda üniversitelerine duydukları sevgi ve minnettarlık nedeniyle ülkelerindeki öğrencilere Türk üniversitelerini tavsiye etmekte ve tanıtmaktadırlar. Sosyal medya paylaşımları ve yakın çevrelerine yaptıkları kişisel tavsiyeler yoluyla Türk üniversitelerinin gönüllü birer temsilcisi olarak hareket ettiklerini dile getiren katılımcılar da bulunmaktadır.

Sistemsel İyileştirme Öneri ve İstekleri

Araştırmaya katılan uluslararası öğrencilerin ortak söylemlerinden ortaya çıkan bir diğer ana tema ise Türk üniversitelerinin uluslararası imajının güçlendirilmesine yönelik bir dizi öneri ve istek üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda araştırma katılımcıları iyileştirme için yer olduğunu ima etmektedir. Bu tema, katılımcıların Türk üniversitelerinin uluslararası itibarını ve yumuşak güç potansiyelini daha da artırmak için bazı değişikliklerin veya reformların gerekli olduğuna inandığını göstermektedir. Bir başka deyişle bu tema katılımcıların Türk üniversitelerinin yumuşak güç potansiyeli ve sistem içindeki potansiyel iyileştirme alanlarına ilişkin bakış açılarına genel bir açıklama sunmaktadır.

Bu bakımdan katılımcılardan biri ülkenin yumuşak gücünü üniversitelerin itibarını artırmak için kullanmayı tavsiye ederken, sistemsel olarak üniversite tanıtımlarının farklı dillerde başka milletlerden kişilere yaptırarak Türk üniversitelerinin bazı bölümler için şart koştuğu zorunlu Türkçe dil gereksinimlerini yeniden düzenleyerek ve İngilizceyi birincil eğitim dili haline getirerek uluslararası öğrenciler için daha fazla esneklik, zorunlu Türkçe öğrenimi açısından daha anlayışlı bir yaklaşım ve uluslararası öğrencilerin eğitimindeki diğer idari engellerin kaldırılması yoluyla çekiciliklerini geliştirebileceğini vurgulamaktadır.

“...Bunu uygulamak hiç de zor değil ama lütfen yumuşak gücünüzü daha fazla kazanmak için kullanmayın yumuşak gücünüzü üniversitelerinizin tanıtımı için

kullanın çünkü Türkiye'deki eğitimden memnun olan sadece ben değilim. Türkiye'yi seven çok insan var. Dolayısıyla, üniversitenizi tanıtmak için bir Türk erkeği veya bir Türk kıızı yerine üniversitenizi tanıtmak için bir Arap erkeği veya her neyse, hatta bir Faslı erkeği koymak gibi birçok milletten, dil kullanımından veya en azından sadece İngilizce 'den yararlanın.” (K2)

Türk üniversitelerinin tanıtımı için görüşlerini sıralayan bir başka katılımcı, Türk üniversitelerinin diğer okullarla iyi ilişkiler kurmasını, kendilerini gerek sosyal medya da gerekse diğer başka yollarla etkin bir şekilde tanıtmasını güçlü bir uluslararası varlık oluşturmalarının ön koşulu olarak görmektedir. Başarılı örnekler olarak Harvard ve Oxford gibi ünlü üniversitelerden bahseden katılımcı ek olarak daha fazla uluslararası öğrenci çekmek için daha fazla İngilizce program sunulması gerektiğine değinirken ayrıca uluslararası öğrenciler için yarı zamanlı çalışma fırsatlarının yaratılmasının ülke üniversitelerinin imajına katkıda bulunacağını ve böylece daha fazla uluslararası öğrenciye hitap edebileceğini söylüyor.

“...Birincisi, iyi bir ilişki kurmalılar. Saygın okullarla çok iyi ilişki kurmalılar. İkincisi, kendilerinin reklamını yapmalılar. Türk üniversitelerinin sosyal medya sayfaları aracılığıyla tanıtım çabalarını artırmaları gerekiyor. Üçüncüsü ise daha fazla İngilizce programı daha fazla uluslararası öğrenci çekecektir Son olarak, yarı zamanlı iş imkanları Türk üniversitelerini daha cazip hale getirecektir.” (K3)

Uluslararası öğrenciler için burs imkanlarının çoğaltılmasına ve yarı zamanlı iş fırsatlarının sunulmasına yönelik bir istekte bulunan bir başka araştırma katılımcısı ise bunların yapılması halinde Türk üniversitelerine daha çok uluslararası öğrencinin geleceğine inandığını ifade ediyor.

“...İnaniyorum ki daha fazla burs verilse ve part time iş olanakları olsa ve üniversiteler bunları duyurabilse Türk üniversitelerine daha çok uluslararası öğrenci gelecektir.” (K10)

Uluslararası öğrencilere kendilerini maddi olarak desteklemek için çalışma izni ve tatillerde işe yerleştirme gibi daha fazla istihdam fırsatı olması gerektiğini ifade eden bir başka katılımcı ise diğer birçoğu gibi uluslararası öğrenciler için burs ve barınma olanaklarının mevcudiyetinin Türk üniversitelerinin uluslararası itibarlarına katkıda bulunan ve yurt dışından öğrenci çeken önemli bir faktör olduğuna değinmektedir.

“...Bazen çalışmak zorunda olduğumuz belli bir noktaya geliyoruz. En azından belirli bir iş türüne çalışma izni verilirse, bu gerçekten çok iyi olur, en azından yaz aylarında iş ya da bunun gibi şeyler yaparak eğitim ücretleri karşılanabilir. Bunun dışında, barınma gibi konularda da yardımcı olabilirlerse, örneğin devlete ait yurtlar olduğunu biliyorum ama o yurtlarda kalacak yeri olmayanlar için, kira yardımı gibi bazı burslar verebilirlerse bence öğrenciler için de çok iyi olur ve daha çok öğrenci Türk üniversitelerini tercih eder.” (K1)

Uluslararası öğrencilerin ülke üniversitelerinin adının duyurulmasında ve tanıtım faaliyetlerinin yaygınlaştırılmasındaki rolüne değinen bir katılımcı özellikle kendi ülkelerinde başarılı uluslararası öğrencilere ayrıcalıklı burs imkanların sunulmasının önemine değinerek bu kişilerin geleceğin etkili kişileri olma potansiyeli taşıdığını ve yumuşak güç açısından önem arz ettiğine vurgu yapıyor.

“...Burs mekanizmasının mutlaka geliştirilmesi lazım. YTB bunu çok iyi başarıyor ancak üniversitelerde eksiklik var. YTB’li olmak için çok başarılı olmak gerekiyor. Burs vermek için en başarılı öğrencileri seçiyorlar çünkü ilerde bu kişilerin faydasının dokunacağını farkındalar.” (K5)

Yine bir başka açıdan yumuşak güç ve uluslararası öğrenci arasındaki güçlü ilişkiye dikkat çeken aynı katılımcı Türk üniversitelerindeki uluslararası öğrencilerin birer yumuşak güç kaynağı olduğunun bilincinde olunarak hareket edilmesi gerektiğine, bu konuda üniversite yönetici ve hocalarına görev düştüğüne ve uluslararası öğrencilere birer kültür ve gönül elçisi olarak bakılması gerektiğine değiniyor.

“...Üniversite tepe yönetiminin uluslararasılaşmayı önceleyen kişilerden seçilmesi lazım. Uluslararası öğrencilerin birer kültür elçisi ve dolayısıyla yumuşak güç olduğunun hocalara ve diğer kişilere de benimsetilmesi gerekiyor.” (K5)

Katılımcılardan biri ise başka bir açıdan mevcut konuya değinerek müfredat reformu yoluyla eğitim kalitesini artırmaya odaklanarak öğrenci geri bildirimlerini dinleyerek ve araştırma ve projeler için daha fazla fırsat sağlayarak Türk üniversitelerinin uluslararası itibarlarını artırdığını ve daha fazla uluslararası öğrenci çekebileceğini savunuyor.

“...Öğrencilerin isteklerini üniversite daha çok dinlerse ve öğrencilerin projelerine destek sağlanırsa, başarılı olanlara kendilerini göstermek için imkân

verilirse böyle şeyler uluslararası öğrenciler tarafından hoş karşılanabilir.”
(K6)

Diğer taraftan Türk üniversitelerinin kurumsal olarak tanıtımlarına odaklanmadıklarına değinen bir başka katılımcı bu konudaki eleştirilerini sıralarken bu eksiliğin giderilmesiyle Türk üniversitelerinin uluslararası imajının geliştirilebileceğini ima ediyor.

“...Uluslararası üniversitelerde hem çevrimiçi hem de çevrimdışı tanıtım günleri olması gerekir ancak Türk üniversitelerinin web sayfalarında ve tanıtım videolarında İngilizcenin zayıf olması başlı başına bir sorun ve daha büyük sorun ise yabancı öğrenciler için böyle bir tanıtım programı yok. Yurt dışındaki üniversiteler de sanal kampüsler var ve üniversiteyi tanımak için internetten randevu alabiliyorsunuz ama Türkiye’de böyle bir şey maalesef yok.” (K11)

Türk üniversitelerinin uluslararası tanınırlığına ve popülaritesine katkı da bulunmak için Türk konsolosluklarının tanıtım yapmasının faydalı olacağını düşünen bir katılımcı görüşlerini aşağıdaki sözlerle ifade ediyor.

“...Konsolosluklar tanıtım yapmalı. Mesela Türk üniversiteleri için sınav açılırsa konsolosluk o ülkedeki okullarda bu sınavı duyurmalı. Böylece daha fazla kişi Türk üniversitelerinin adını duyar ve buraya gelir.” (K9)

Bir başka açıdan konuya değinen başka bir katılımcı ise Türkiye’deki üniversitelerin kendi ülkelerinde tanıtımlarının yeterli olmadığına inanmaktadır. Sadece Türk üniversitelerinin tanıtımını yapan kurumların farkında olduğuna ve genel nüfusun yeterince bilgilendirilmediğine değinmektedir.

“...Bence yeterli değil. Sadece Türk üniversiteleri için çalışan ajanslar onları tavsiye ediyor, ancak genel olarak Türk üniversitelerinin ülkemde reklamı yapılmıyor.” (K3)

Benzer şekilde yetersiz reklam ve tanıtım faaliyetlerine değinen bir diğer katılımcı ise kendi ülkesinde Türk üniversitelerinin adını Maarif okulları aracılığıyla duyduğunu söylemektedir.

“...Birgün bizim okulumuza Maarif okullarından kişiler geldi ve bizi otobüsle aldılar kendi okullarına götürdüler ve Türk üniversiteleri ve giriş sınavı hakkında bilgi verdiler ben o zaman öğrendim. Başka hiçbir yerde Türk üniversitelerinin adını duymadım maalesef.” (K10)

Bir başka açıdan katılımcılardan biri kendi üniversitesinin adının dünya çapında yeterince tanınmasa da bazı üniversitelerin adının daha çok bilindiğini dile getiriyor. Bu katılımcı Türk üniversitelerinin uluslararası imajının ve tanınırlığının yükseltilmesi, iyi bilinir ve saygı görür bir konuma gelmesi için üniversitelerin uluslararası işbirliği fırsatlarını kullanması, İngilizce programlarının sayılarını artırması ve çeşitlendirmesi ve başarılarını sosyal medya aracılığıyla tanıtmaya odaklanması gerektiğine değinmektedir.

“...Benim okuduğum X üniversitesi Boğaziçi, İstanbul, Koç, İstanbul Teknik, Ortadoğu Teknik gibi çok popüler bir üniversite değil ve bence onlar kadar başarılı da değil. Ama İngilizce programları çoğaltırsa, Youtube, Twitter gibi sitelerde reklam yaparsa ve uluslararası tanınan başka üniversitelerle ortaklık anlaşması yaparsa bence adını daha çok duyurabilir.” (K6)

Araştırma kapsamında ortaya çıkan son tema bütüncül bir şekilde değerlendirildiğinde katılımcıların Türk üniversitelerinin uluslararası itibarını ve yumuşak güç potansiyelini daha da artırmak için bazı reformların yapılması gerektiğine inandıkları ancak yeterince reklam faaliyetinin yapılmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır. Bazı katılımcılar, diğer saygın okullarla iyi ilişkiler kurmanın, üniversiteleri sosyal medya aracılığıyla aktif bir şekilde tanıtmının ve daha fazla uluslararası öğrenci çekmek için daha fazla İngilizce programı sunmanın önemini vurgulamaktadır. Bazıları ise uluslararası öğrencilerin kendilerini finansal olarak desteklemeleri için burslar ve yarı zamanlı iş olanakları sağlamak, yurtdışındaki Türk konsoloslukları aracılığıyla daha iyi bir tanıtım sistemi geliştirmek, öğrenci geri bildirimlerini dinlerken müfredatta reform yaparak eğitim kalitesine daha fazla odaklanmak ve araştırma ve proje için daha fazla fırsat sağlamak gibi koşulların Türk üniversitelerinin uluslararası imajını daha da güçlendirmek ve daha fazla sayıda uluslararası öğrenciyi çekmek için gerekli unsurlar olarak görmektedir.

Yönetici ve Uzman Görüşlerine İlişkin Nitel Bulgular

Nitel bulgular kısmının ilk bölümünde araştırma kapsamında görüşlerine başvuru alan uluslararası öğrencilerin söylemlerinden ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Bu bölümde ise

araştırmanın bir diğer katılımcı grubunu oluşturan üniversitelerin uluslararası öğrenci birimleri, değişim programları ofisleri, dış ilişkiler birimleri ve TÖMER gibi doğrudan uluslararası öğrencilerin idari ve resmi işlerinden sorumlu yönetici ve uzmanların görüşlerinden ortaya çıkan bulgular bulunmaktadır. Yönetici ve uzmanların söylemlerinden toplamda 7 ana tema ortaya çıkmış ve bu temalar aşağıda detaylarıyla açıklanmıştır.

Uluslararası Öğrencilere Yönelik Bakış Açısı

Araştırma kapsamında görüşülen yönetici ve uzmanların söylemlerinden ortaya çıkan ilk tema katılımcıların uluslararası öğrencilere ilişkin bakış açıları ve onları nasıl algıladıklarına yönelik görüşlerden oluşmaktadır. Bu bağlamda katılımcılar uluslararası öğrencileri öncelikle birer kültür elçisi, misafir, kültürel ve akademik açıdan birer zenginlik kaynağı ve farklı perspektif fırsatı sunan bireyler olarak tanımlamaktadır.

“...Uluslararası öğrenci dediğimizde biz bu çocuklara bir kültür elçisi olarak bakıyoruz. Yani yarın öbür gün hiç olmazsa bu çocuklar kendi ülkelerinde görev aldıklarında ülkemize karşı art niyetli önyargılı olmayacaklar diye düşünüyoruz çünkü burada verdiğimiz eğitim ve sağladığımız eğitim ortamı bunu bize fazlasıyla gösteriyor.” (K18)

Uluslararası öğrencileri tanımlarken benzer ifadeler kullanan bir başka katılımcı ise bu öğrencilerin Türk üniversiteleri ve akademisyenleri için birer fırsat olduğunu aşağıdaki sözlerle aktarıyor.

“...Uluslararası öğrenciler bence eğitime farklı bir bakış açısı getirilmesi için ve akademisyenlerin de farklı bakış açısına sahip öğrencileri görebilmesi için büyük bir fırsat.” (K16)

Bu konuda bir başka katılımcı ise özellikle kısa süreli değişim programları vasıtasıyla ülkeye gelen öğrencileri birer misafir olarak görüldüğünü vurguluyor.

“...Birimim itibariyle benim sorumlu olduğum değişim programları kısa süreli gelen öğrenciler. Kendilerini bir misafir olarak görüyorlar. Biz de onlar bir misafir olarak görüyoruz. Bizim onlara misafir olarak görmemiz onlara daha fazla özen göstermemize vesile oluyor.” (K12)

Farklı bir açıdan uluslararası öğrencileri tanımlayan bir diğer katılımcı ise onlar hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade ediyor.

“...Uluslararası öğrenci ülkemize geldiğinde eğitim almanın yanı sıra sosyal ve kültürel bağlamda ülkemizi tanımaya da yönelik beklentileri olan bireyler olarak tanımlayabilirim. Çünkü tabii ki eğitim çok önemli bir kıstas ancak bunun yanında hareketlilik demek daha çok ev sahibi ülkenin gelenekleri, görenekleri ve yaşam tarzı hakkında bilgi sahibi olmaya gelmek demek aslında.” (K13)

Uluslararası öğrencilere yönelik algı ve bakış açılarında zaman içinde oluşan bir değişime de değinen katılımcılar bu doğrultuda görüşlerini ve deneyimlerini aşağıdaki ifadelerle dile getiriyorlar.

“...Diyorum ya biz bu öğrencilerle tanıştıkça, kültürlerini tanıdıkça bu insanlara karşı algılarımız çok değişiyor. Başlangıçta, Afrikalı öğrencilerin her zaman giysi veya yiyecek gibi başlı ürünlerine ihtiyaç duyacakları veya isteyecekleri algısına sahiptik ancak etkileşimler, öğrencilerin kendi ihtiyaçlarını karşılamak istediklerini ve sürekli yardıma ihtiyaç duymadıklarını veya istemediklerini gösterdi bizlere.” (K18)

Başlangıçta uluslararası öğrencilere yönelik olumsuz görüşlere sahip olan bir başka katılımcı ise bu görüşlerinin iş deneyimiyle birlikte olumlu şekilde değiştiğini ifade ediyor.

“...Geçmişte, bu bölümde çalışmadan önce uluslararası öğrencilere olumsuz bir tavırla bakar, "bu insanların burada ne işi var?" ve onlarla uğraşmak zorunda kalan personel için üzülürdüm. Daha sonra bu ofiste çalışmaya başlayınca, uluslararası öğrencilerin dertlerine derman olmaya başlayınca onlara karşı görüşlerim oldukça değişti.” (K14)

Benzer bir açıdan görüş bildiren bir diğer katılımcı ise zaman içinde kendi görüşlerinin yanı sıra değişim programları biriminde çalışan diğer başka kişilerde de yaşanan değişime tanıklığını anlatıyor.

“...Benimle birlikte ofis personeli de gelen ve giden değişim öğrencileriyle deneyim kazandıkça, bakış açıları çeşitliliğe daha fazla değer verecek şekilde değişti.” (K16)

Genel olarak bakıldığında bu tema altında yönetici ve uzmanların uluslararası öğrencilere yönelik bakış açılarında zaman içinde olumlu yönde bir değişim yaşandığı anlaşılmaktadır. Başlangıçta uluslararası öğrencilere mesafeli ve olumsuz bakan katılımcılar, zaman içinde ve iş

deneyimi ile bu öğrencilerle etkileşime girdikçe onları daha olumlu algılamaya başlamışlardır. Ayrıca katılımcılar uluslararası öğrencileri birer kültür elçisi, misafir, zenginlik kaynağı olarak görürken üniversitelere farklı bir bakış açısı getirdikleri, kültürel etkileşime katkı sağladıklarını vurgulamaktadır.

Uluslararası Öğrencilerin Önemi

Araştırmaya katılan yönetici ve uzmanların ortak şekilde dile getirdikleri bir diğer tema ise uluslararası öğrencilerin varlığının Türkiye ve Türk yükseköğretim sistemi açısından değerine ve stratejik önemine odaklanmaktadır. Bu konuda katılımcıların birçoğu neden ve hangi açıdan uluslararası öğrencilerin Türk üniversiteleri için değerli ve önemli olduğuna yönelik görüş bildirmektedir. Dolayısıyla bir katılımcı Türk yükseköğretim sisteminin her geçen gün artan sayıda uluslararası öğrenci tarafından tercih edilmesinin Türkiye'nin ve Türk üniversitelerinin uluslararası pozisyonu açısından önemine şu sözlerle değiniyor.

“...Şöyle düşünüyorum, bu sanki büyük ülke göstergesi. Çünkü benim tarafımdan bakıldığında Amerika'da, İngiltere'de, Fransa'da akademik eğitim, üniversite eğitimi sanki yalnızca bu ülkelerde alınmış havası var. Şimdi ise biz aynı pozisyondayız. Güzel üniversitemizde yaklaşık 12.000 uluslararası öğrencinin olması, 100'e yakın farklı ülkeden öğrencinin geliyor olması ve her yıl bu ülke çeşitliliğinin artıyor olması biz de gerçekten müthiş bir gurur kaynağı.” (K18)

Araştırmaya katılan yönetici ve uzmanların birçoğu uluslararası öğrencilerin kaldıkları süre boyunca elde ettikleri deneyimlerin kültürel alışverişi teşvik edeceğine ve bu öğrencilerin birer kültür elçisi görevi üstleneceklerine dair görüş bildirmektedir. Bu konuda bir katılımcı düşüncülerini şu sözlerle aktarıyor.

“...Öğrenciler daha çok ülkeyi tanıma, kültürü tanıma, yani daha çok kültürel bir hareketlilik gibi düşünüyorlar. Gelen öğrencilerin çoğu Türkiye'ye ilk defa gelmiş oluyor. Bunlar daha çok kültürel kazanımları ön plana çıkarıyor. Çünkü bunlar tamamen kültür elçileri gibi hem kendi kültürlerini tanıtıp hem de bizim kültürümüzü tanıyıp gidiyorlar.” (K12)

Uluslararası öğrencilerin varlığının Türk üniversitelerinin uluslararasılaşması sürecine oldukça önemli oranda katkıda bulunduğuna ilişkin olarak görüş bildiren birçok katılımcı bulunmaktadır. Bu katılımcılardan birisi durumu uluslararası öğrencileri tasvir ettiği bir metaforla açıklıyor.

“...Ülkemiz için, üniversitelerin uluslararasılaşması için her renkten bir çiçeğe sahip olabilmesi oldukça önemli bence.” (K13)

Diğer bir açıdan uluslararası öğrencilerin bazı Türk üniversitelerinde azalan kayıt sorununu çözmeye yardımcı olduğunu, ayrıca varlıklarının bazı programların ve fakültelerin öğrencisizlikten dolayı kapanma riskinin önüne geçtiğini aktaran bir katılımcı bu durumu verdiği istatistiki rakamlar üzerinden özetliyor.

“...Bu üniversitenin 50.000 öğrencisi vardı 2014- 2015’te. Şimdi 45.000 öğrencisi var, 50.000 öğrenci varken, yabancı öğrenci sayısı 1000 ya da 2000’di, şimdi 45.000 kayıtlı öğrenciden 12.000 yabancı öğrenci var. Demek ki geçmişte sahip olduğumuz 50.000 öğrenci sayısında önemli bir gerileme yaşanmış ve yalnızca 33.000 öğrenci kalmış. Son yıllarda kayıtlı öğrenci sayısı özellikle Türk öğrenciler açısından oldukça düştü. Peki bizim bu sayıyı nereden telafi ettiğimize bakarsak burada en önemli unsur olan uluslararasılaşma oldu ve biz bu aradaki farkı öyle kapattık.” (K14)

Uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinde Türk dili ve kültürü öğreniminin teşvik edilmesinin Türk dil ve kültürünün tanıtımı açısından önemli olduğunu vurgulayan bir başka katılımcı ise bu konudaki görüşlerini aşağıdaki gibi ifade ediyor.

“...En başta yaptığımız bu işten gurur duyuyoruz ülke olarak, yani üniversite olarak çünkü dilimizi öğretiyoruz. Yani eğitim dili üniversitemizde büyük oranda %100 Türkçe. Tabi İngilizce olan bölümlerde var ama bu bölümlere gelen öğrencilerin bile B2 düzeyinde Türkçe bilmeleri eğitim sistemimizin bir koşulu olarak belirledik. Yani dünyanın çeşitli yerlerinden öğrencilerin ülkemize gelmesi, Türk dilini öğrenmesi, burada akademik eğitimlerinin alması çok gurur verici bir şey.” (K18)

İlgili konuya yönelik olarak farklı bir bakış açısı sunan başka bir katılımcı ise uluslararası öğrencilerin kendi ülkelerin kalkınmasına katkıda bulunacağına dair görüşlerini dile getirirken Türk üniversitelerindeki birçok uluslararası öğrencinin Afrika, Asya (Orta Doğu) vb. gibi

gelişmekte olan bölgelerden gelmekte olduğunu ve gelecekte Türkiye ile olan ticaret vb. fırsatlar için oldukça önemli olduklarına değinmektedir.

“...Bizim uluslararası öğrenci profilimiz genellikle Orta Doğu ülkeleri ve Afrika. Bize gelen öğrenciler bunlar. Ancak Batıya giden öğrenciler genellikle Batıda kalmak istiyor ama bize gelen öğrencilerin büyük bir kısmı burada aldığı eğitimle kendi ülkesine dönüp tamamen ülkesine fayda sağlanmayı hedefliyor. Bu anlamda burada yapılan faaliyetler sadece eğitim değil bir yandan da gelişmişlik düzeyi düşük ülkelere yardımcı da olunuyor ve onların kalkınması, kültürel anlamda iş birliği daha sonra o insanların buradan bizlerle ticaret açısından iş birliği yapacak olması gibi durumları düşündüğümüzde biz uluslararası öğrencileri seviyoruz ve onları birer dost olarak görüyoruz.” (K19)

Katılımcılardan bazıları ise uluslararası öğrencilerin ülke ekonomisine olan makro düzeyde katkısının yanı sıra mikro düzeyde ise şehirlere olan katkılarından bahsederek bu kişilerin finansal bir kaynak yarattığının altını çiziyor. Bu açıdan katılımcılardan biri görüşlerini aşağıdaki gibi dile getiriyor.

“...Uluslararası öğrenciler dünyada yükseköğretimde ekonomik sektör. Yükseköğretimde uluslararasılaşmayı kullanan üniversitelerin ekonomilerinin nasıl büyük bir getirisi oluyorsa bu bizim Türkiye ekonomisi içinde çok büyük bir girdi, beğenin beğenmeyin. Ayrıca bu iş xxx gibi ufacık bir yerde üniversite milletin geçim kaynağı oldu. Yani hele ki pandemi de yabancı uyruklu öğrenciler buradaki birkaç tane açık dükkânın açık kalmasının sebebi oldu.” (K1)

Bir kısım katılımcı ise uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinde bulunmalarının üniversite kültürü ve çokkültürlü bir kampüs ortamının gelişimi açısından önemine değinmektedir. Bu konuda bir katılımcı düşüncelerini aşağıdaki sözlerle ifade ediyor

“...Uluslararası öğrenci bence buraya bir kültür getiriyor. Tamam, yani sayı veremesem de tahmini olarak bizde 100 ülkeden 12.000 civarında öğrenci var. Baktığınızda bu büyük bir rakam ve büyük farklılıklar var bu insanlar arasında. Yani diyorsunuz ya Afrikalı gelmiş ama Afrika'nın Sudanlısıyla, Faslı arasında Faslı ile Çadlı arasında dağlar kadar fark var. O yüzden bu kültür çeşitliliği açısından bence kuruma faydalı. Sonuçta biz bir üniversiteyiz, bir eğitim kurumuyuz. O yüzden bence kültür çok önemli. Bu kültür farklarının burada uyumlu bir şekilde yaşaması çok önemli.” (K14)

Genel olarak özetlendiğinde söz konusu bu tema altında katılımcıların çoğu, uluslararası öğrencilerin varlığının Türkiye'yi küresel çapta yükseköğrenim için uygun bir yer olarak

göstererek ülkenin uluslararası konumunu ve prestijini nasıl artırdığına ilişkin görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar uluslararası öğrencilerin karşılıklı anlayışın geliştirilmesine yardımcı olan kültür elçileri, küçük şehirlere finansal fayda sağladığı, bazı kapanan bölümler gibi sorunların ele alınmasına yardımcı olduğu ve üniversite kültürünü zenginleştirdiği gibi birçok açıdan önemine değinmiştir.

Olanaklar Açısından Üniversiteler, Memnuniyet Düzeyleri ve Cazibe/Çekme Faktörleri

Söz konusu bu tema araştırmaya katılan yönetici ve uzmanların görev yaptıkları kurumları uluslararası öğrencilere sundukları olanaklar açısından değerlendirmelerine, uluslararası öğrencilerin memnuniyetleri ilgili faktörlere ve bu öğrencileri Türk yükseköğretimine çeken ve onları tercih sebebi yapan unsurlara odaklanmaktadır. Bu kapsamda katılımcı görüşleri sunulan olanaklar açısından temel olarak “yeterli” ve “yetersiz” olmak üzere iki kategoride toplanmaktadır. Katılımcıların bir kısmı uluslararası öğrencilere sunulan bazı olanakları oldukça yeterli bulurken bazıları ise sunulan olanakların bazı açılardan yetersizliğine vurgu yapmaktadır. Öte yandan katılımcılar uluslararası öğrencilerin memnuniyet düzeyleri ile ilgili “olumlu” ve “olumsuz” faktörlere değinirken aynı zamanda uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerini tercih etme sebepleri olan “çekme/cazibe” unsurlarına ilişkin düşüncelerine de yer vermektedir.

Sunulan olanakların yeterliliği açısından olumlu görüşe sahip bir katılımcı görev yaptığı üniversitenin uluslararası öğrencileri akademik olarak desteklemek adına kaynak ve destek sağladığını, taleplerinin mümkün olduğunca yerine getirildiğini, sorumlu birimlerin öğrenci memnuniyetini artırmak için tam diyalog ve işbirliği içinde çalıştığını ve üniversitenin gerekenden daha fazlasını sağlamak adına sürekli bir çaba sarf ettiğini ve uluslararası öğrencilerin genel olarak işleyişten memnun olduklarını dile getiriyor.

“...Biz öğrencilerimizin bir sorunla karşılaştığında derdine derman olmak adına elimizden gelen her şeyi yapıyoruz. Üniversite de bu olanakların, kaynakların

sınırsız şekilde kullanılmasına, yani sınırsız derken olabildiğince (mümkün olabildiğince) işleri kolaylaştırmak adına tüm kaynaklara erişimi kolaylaştırıyor. Ayrıca bu konuda iş yapan birimler arasında koordinasyon üst düzeyde, iletişim üst düzeyde ve bu da uluslararası öğrencilerin memnuniyet düzeylerini artırıyor.” (K14)

Benzer bir yaklaşımla meseleyi değerlendiren bir diğer katılımcı ise görev yaptığı kurumun uluslararası öğrencileri oldukça önemseydiğini, uluslararası öğrenciler için kampüs içinde barınma desteği sunulduğunu, gerektiğinde yerli öğrencilerden daha fazla destek ve kaynak sağlandığını ve bu öğrencilerin sosyal entegrasyona yardımcı olacak şekilde pozitif ayrımcılık yapıldığını söylerken üniversitenin konumu, ulaşım erişimi ve barınma desteği gibi konular açısından oldukça memnuniyet yarattığının ve bu unsurların uluslararası öğrenciler için önemli çekme faktörleri olduğunun altını çizmektedir.

“...Genel konaklama vesaire anlamında ben açıkçası kendi kurumumu tek geçerim. Belki yirmiden fazla üniversite belki daha da fazla üniversite de bulundum ancak çalıştığım kurum için 10 üzerinden 10 verebilirim çünkü tüm imkanlar uluslararası öğrenciler için sunuluyor, hatta kendi öğrencilerimizden fazlası bile sunulabiliyor. Özel konaklama imkanları, internet erişimi, sportif anlamda imkanlar ve daha fazlası sunulmaya çalışıyor.” (K16)

Sunulan olanakları uluslararası öğrencilerin öğrenme ortamları açısından değerlendiren birkaç katılımcı ise özellikle dil etigimi konusunda en yeni akıllı tahtalar ve teknoloji ile donatılmış sınıflar, gerektiğinde öğretim materyalleri için finansman sağlanması, sürekli iyileşen ve gelişen öğrenme ortamı, geniş sınıflar, kampüsün fiziki şartlarının uluslararası öğrencileri oldukça memnun ve mutlu etmesi, emniyet ve güvenlik açısından kampüs alanının kameralarla kapsamlı bir şekilde izlenmesi daha da önemlisi gelişime ve iyileştirmelere yüksek düzeyde destek veren üniversite kültürünün olduğunu söylerken tüm bunların uluslararası öğrenciler açısından memnuniyet yarattığını dile getiriyor. Bu konuda bir katılımcı özet şekilde şunları söylüyor

“...Üniversitenin desteği ve bize sunduğu olanaklar eğitim açısından, eğitim teknolojisi açısından oldukça yeterli. Bunların yanı sıra üniversitenin kampüsü, kampüs açısından söylüyorum, bizim uluslararası öğrencilerimiz mesela

kampüsü çok seviyor. Yani kampüsün o yönden güzel olması öğrenciler için bir cazibe.” (K19)

Diğer taraftan uluslararası öğrenciler açısından memnuniyet yaratan unsurlara değinen bir başka katılımcı ise bunları maddeler halinde sıralıyor.

“...Sanırım şehir açısından güven ve huzur. Aidiyet hissi, buradaki kendi insanların çoğunluk olması duygusu da onları buraya çekiyor. Yani cazibe. Bununla ilgili genç ve dinamik bir öğretim kadrosuna sahip olmamız, aynı zamanda bu kadronun öğrencileri sahiplenip samimiyetle yaklaşması onların memnuniyet düzeylerini artırıyor gibi.” (K18)

Bu konuda oldukça geniş kapsamlı ve detaylı olarak görüş bildiren bir başka katılımcı ise memnuniyet ve cazibe yaratan unsurlar hakkında düşündüklerini aşağıdaki sözlerle ifade ediyor.

“...Öğrenci burada iyi bir eğitim aldığını düşünüyor. Hem de şu var Türkiye’de bizim öğrenci çoğunluğumuz Müslüman. Müslüman bir ülkeye geliyorlar. Hem Türkiye bir Batı ülkesi, yani Avrupa standartlarına yakın bir ülke. Buraya gelip bundan fayda sağlıyorlar. Ayrıca özgür bir ülke, yönetimi, devleti, hükümeti güçlü. Vatandaşların bir hakkı var, demokratik bir ülke olması bunları etkiliyor ve belki de en önemlisi ekonomik bir ülke olması yani ucuz bir ülke. Aynı öğrenci Fransa’ya gitse belki yıllık 20.000 € para harcayacak ama burada bunun yarısını bile zor harcar.” (K14)

Öğrencileri memnun eden ve onları Türk üniversitelerine çeken faktörlere değinen bir diğer katılımcı ise kendi şahit olduğu durumlar üzerinden konuyu değerlendiriyor.

“...Genelde de hocaların öğrencilere karşı tutumu gayet beklentilerinin üstünde olduğunu söylüyorlar. Onlar daha çok formal, resmi bir ilişki beklerken hocaların daha böyle samimi misafirperver davrandıklarını çoğu kez dile getiriyorlar. Bir dönem değişim öğrencilerine biz ücretsiz konaklama sunmuştuk. Bu onların çok hoşuna gitmişti. Yani bu uygulama sanıyorum Avrupa’da ilkti. Daha sonra çeşitli sebeplerden dolayı, kurumsal sebeplerden dolayı iptal oldu ama 4-5 yıl biz bu imkânı sunduk. Bu çok hoşlarına gitmişti. Bu konuda memnuniyetlerini dile getirmişlerdi.” (K12)

Memnuniyet ile ilgili bir başka ilk elden deneyim sahibi katılımcı ise uluslararası öğrencileri memnun eden faktörleri sıralarken başından geçen bir anekdotu da paylaşıyor.

“...Bir öğrenci çok güzel dostluklar kurduğunu, hocalarıyla çok iyi ilişkileri olduğunu, üniversitenin konaklama imkanının, kampüse ulaşımın o ilde çok

kolay olduğunu belirterek eğitimden çok memnun olduğunu söylemişti. Hatta bir tane öğrencimizin ailesinden -bu çok nadir olur Avrupa'dan bir aile- hepimiz teşekkür maili almıştık, içeriğinde ise çok iyi ev sahipliği yaptığımızı, birebir ilgilendiğimizi, üniversite hocalarının çok özenli davrandığını, birçok arkadaşının olduğundan bahsediyorlardı.” (K16)

Uluslararası öğrencilerle ilgili ilk elden deneyime sahip olan birçok yönetici ve uzman genel olarak uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinden memnun kaldıklarının en güçlü göstergelerinden biri olarak gönüllü reklam ve tanıtım faaliyetleri yapmalarını ve eş, dost ve akrabalarını eğitim gördükleri Türk üniversitelerine getirdiklerine değiniyorlar. Bu konuda gönüllü tanıtım ve reklam faaliyetleriyle ilgili bir katılımcı şunları ifade ediyor.

“...Aslında bizim herhangi bir tanıtım ve reklam yapmamıza gerek kalmadan öğrenciler kendi sosyal medya profillerinde bizim üniversitenin fotoğraflarını çekiyorlar. Kendi ülkelerinde tanıtıyorlar ve kendi akrabaları ya da ülkesindeki arkadaşların da onlara fotoğraf çekimlerin çok güzel, neresi? sen nerede okuyorsun? ben de gelebilir miyim acaba gibi düşünceler oluşuyor. Yani kendi reklamımızı ücretsiz yaptırıyoruz gibi bir durum oluşuyor.” (K19)

Bir diğer önemli memnuniyet göstergesi ve cazibe faktörü olarak ise Türk üniversitelerinin karşılanabilirliği ve Türkiye’de birçok uluslararası öğrencinin geçim sıkıntısı çekmeden eğitim faaliyetlerine katılabilmesi olarak değerlendiren katılımcılardan birisi bu konudaki görüşlerini verdiği bir örnek üzerinden paylaşıyor.

“...Mesela Ürdün’e gitmiştik. Ürdün’de oradaki üniversitelerde okumak için birkaç bin dolar, yani 10.000 dolar falan diyelim ama o çocuk burada 1.000 dolarla çok rahat şekilde öğrenim harcını ve ev kirasını ödeyebiliyor. Hatta araba alanlar var. Ben orada harcayacak paraya burada arabada aldım diyor öğrenci.” (K19)

Ülkenin gelişmişlik düzeyiyle doğrudan ilintili olarak şehirlerin de gelişmişlik düzeylerinin bir başka memnuniyet ve cazibe unsuru yarattığına dikkat çeken başka bir katılımcı ise duygularını aşağıdaki sözlerle dile getiriyor.

“...Bir öğrenci diyor ki, bu şehir benim ülkemin başkentinden çok daha düzenli bir şehir. Dolayısıyla bu öğrenci buraya geldiğinde burayı çok düzenli, tertipli, bakımlı temiz, ferah ve yaşanabilir bir ülke görüyor bu küçük şehri başkentiyle kıyaslıyor. Burası küçücük bir şehir gerçekten ama öğrencinin dünyasında buranın kıymetini bu cümleden görmemiz mümkündür.” (K18)

Uluslararası öğrencilerin ülke (Türkiye) açısından beğenilerini ifade ettiğine çok defa şahitlik ettiğini belirten bir başka katılımcı ise şunları ifade ediyor.

“...Türkiye’yi beğeniyorlar, yani o kesin. Öğrenciler için bazen bir program oluyor, bir yere gönderiyoruz işte birileri davet ediyor buradan bir öğrenciyi başlarına birini koyup İstanbul’a falan gönderiyoruz. Çok memnun geliyorlar. Mesela diyorlar ki çok güzelmiş, işte boğazı gördük, vesaire. Daha sonra kendi aralarında gezi programı düzenleyip veya TÖMER hocalarıyla beraber gezi programı düzenleyip yapıyorlar bunları.” (K14)

Tüm ifade edilenlere ek olarak ise katılımcılardan birisi uluslararası öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin geldikleri ülkeye göre değişkenlik gösterebileceğini şu sözlerle ifade ediyor.

“...Dürüst olmak gerekirse, bunun da ülkeden ülkeye değiştiğini söyleyebilirim. Eğer Avrupa ülkelerinden gelen bir öğrenci ise tabii ki memnuniyet düzeyi daha düşük olabiliyor. Ancak Afrika ya da Asya ülkelerinden gelen öğrenciler genellikle bizim ülkemizi medeni, güzel ve daha uygun buluyorlar. Ayrıca Afrika ülkelerine kıyasla bizim eğitimiz onlardan çok daha kaliteli ama Avrupa’daki üniversitelerin eğitimi kadar da başarılı olduğumu söyleyemem. Yani bu ülke bazında değişebilir ama genel olarak bir memnuniyet var.” (K13)

Mevcut temayı oluşturan söylemler genel olarak değerlendirildiğine, yönetici ve uzmanların bakış açıları, uluslararası öğrencilere yönelik tesislerin yeterliliği, memnuniyetlerini etkileyen faktörler ve onları Türk üniversitelerine çeken unsurlar konusunda çeşitli görüşleri ortaya koymaktadır. Bazıları sağlanan akademik, teknolojik ve kampüs kaynaklarının oldukça yeterli olduğunu düşünürken, diğerleri barınma gibi alanlardaki eksikliklere dikkat çekmektedir. Memnuniyetin ortak etkenleri arasında kampüs güvenliği, olumlu öğrenci-öğretim üyesi etkileşimleri, burs yardımı ve ders dışı programlar yer almaktadır. Kendi ülkelerine kıyasla uygun fiyat, kültürel aşinalık ve eğitim kalitesi, Türkiye’yi, özellikle gelişmekte olan bölgelerden gelen birçok uluslararası öğrenci için cazip bir eğitim üssü haline getirmektedir. Ancak memnuniyet düzeyleri öğrencilerin geldikleri ülkeye ve geçmiş beklentilerine göre değişiklik gösterebileceğinin de altı çizilmektedir.

Karşılaşılan Sorunlar ve Memnuniyetsizlik Yaratan Durumlar

Araştırma kapsamında görüşlerine başvurulmuş uzman ve yöneticiler açısından uluslararası öğrencilerin eğitimi süreçlerinde karşılaşılan sorunlar ve memnuniyetsizlik yaratan durumlar olduğuna dair katılımcı görüşleri ise mevcut temayı oluşturmaktadır. Söz konusu bu görüşler genel olarak üniversitelerin sunmakta güçlük çektiği olanaklara, sistemsel ve yapısal eksikliklere ve bütçe sıkıntısı gibi durumların varlığına işaret etmektedir.

Bu açıdan katılımcıların büyük çoğunluğu özellikle üniversitelerin barınma ile ilgili olanak kısıtından ötürü uluslararası öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin düştüğüne değinmektedir. Özellikle şehir üniversitelerinde kısa süreli değişim programları ya da uzun süreli olarak eğitim almaya gelen öğrencilerin büyük şehirlerde barınma taleplerinin üniversite tarafından karşılanamaması uluslararası öğrenciler arasında memnuniyetsizlik yaratan etkenlerin başında gelmektedir. Bu konuda söz konusu durumu özetleyen bir katılımcı şunları söylüyor.

“...Barınma çok büyük bir problem olarak karşımıza çıkıyor. Birçok uluslararası öğrenci bu konuda yardım talebinde bulunarak barınma probleminden şikâyet ediyor.” (K15)

Benzer şekilde barınma problemine değinen ancak bunun yanı sıra birçok farklı memnuniyetsizlik yaratan durumu da ifade eden bir başka katılımcı ise düşüncelerini aşağıdaki gibi aktarıyor.

“...Bazen ülkedeki yaşam tarzını beğenmiyorlar ya da yani çok fazla hayal kurup buraya gelip hayal kırıklığına uğrayabiliyor. Ama bunlarla en büyüğü olarak gene barınma diyebiliriz. Onun dışında başka bir şey de kültürel ve sosyal faaliyetlerin azlığından şikâyet ediyorlar.” (K13)

Diğer taraftan yaşanan sorunlara farklı bir bakış açısı sunan başka bir katılımcı ise uluslararası öğrencilerin kendi uyruklarından diğer öğrencilerle çok fazla bir arada olması ya da çok kalabalık gruplar halinde burada olmasının dil edimini sekteye uğratmasını yaşanan bir sorun olarak dile getiriyor.

“...Daha iyi düzeyde Türkçe konuşabilirler. Esas kastettiğim şey bir yerde çok sayıda aynı ülkeden kişi olduğunda orası artık gurbet olmaktan çıkıyor ve öğrenciler genellikle kendi ana dillerinde iletişim kurmayı seçiyor ve dil edinme ihtiyacı hissetmiyorlar.” (K18)

Bir başka şikâyet konusu ya da sorun olarak dillendiren durum ise hocalar ve uluslararası öğrenciler arasında ortak dil eksikliğinden kaynaklı bazı iletişim problemleri ve bazı uluslararası öğrencilerin Türkçe öğrenmeye isteksiz davranmalarındır. Bu konuda katılımcılardan birisi şunları ifade ediyor.

“...Genellikle işte hocalarıyla iletişimde sıkıntı yaşıyabiliyorlar. Bazı hocalar İngilizce dersi vermelerine rağmen ders Türkçe kullanıyor. Öte yandan da uluslararası öğrencilerin bazıları ise Türkçe öğrenme konusuyla çok fazla ilgilenmeye biliyor ya da bu öğrencilerin bizim hocalarımızdan beklentileri çok farklı olabiliyor.” (K13)

Sosyal hayat içerisinde dil ve iletişim ile ilgili engel teşkil eden durumlara değinen bir başka katılımcı ise uluslararası öğrencilerin üniversite kampüsü dışında karşılaştığı ve hoşnut kalmadıkları bazı durumlara işaret ediyor.

“...Özellikle üniversitenin içinde değil ama üniversitenin dışında sosyal hayata entegre olurken, Türk insanının biraz İngilizce veya diğer yabancı diller açısından eksik olmasından kaynaklı sebeplerden dolayı zorlanan öğrencilerimiz oldu. Sosyal olanaklardan biraz sıkıntı yaşayanlar oldu. Ama üniversitenin içindeki sosyal olanaklardan değil de bulunduğu ilin sosyal imkanlarından şikayetçi olanlar oldu ancak genel anlamda memnuniyet düzeyinin yüksek olduğunu biliyorum.” (K16)

Uluslararası öğrencilerin sosyal hayatta karşılaştığı problemlerin genel şikâyet konularının başında geldiğini dile getiren bir diğer katılımcı ise bu durumu şu sözlerle ifade ediyor.

“...Öğrencilerin şikayetlerinin eğitim öğretim kapsamında olmadığına şahit oluyoruz. Yani mesela çocuk diyor ki ben işte ev kiralarken şöyle bir sorun yaşadım vesaire yani bunlar ne bizimle ne de buradaki eğitimle ilgili bir durum aslında. Şikayetler genelde akademik odaklı değil de daha çok kampüs dışındaki yaşamlarıyla ilgili. Mesela diyor ki, ya dolmuşlar çok yoğun ağzına kadar insan alıyorlar. Niye bu kadar çok kişi alıyorlar, diyor mesela bundan rahatsız. Hatta diyor ki ev sahibi evimi bastı laptopuma el koydu gibi aslında emniyete intikal etmesi gereken bir sorunu dile getiriyor.” (K18)

Çoklukla dile getirilen sorunlardan birisi olarak gerek uluslararası öğrenciler gerekse onlardan sorumlu birimlerdeki uzman ve yöneticiler için bürokratik engellerin olması ve bazı işlemlerin gerektiğinden fazla sürmesi. Bu konuda görüş belirten katılımcılardan birisi yasal prosedürlerle ilgili yaşadığı zorluğu ve karşılaşılan güçlükleri kendi deneyimi üzerinden örneklendiriyor.

“...Yani bizim burada işlerimizi zorlaştıran ya da canımızı sıkan şeyin aslında birazcık da göç idaresindeki keyfi tutumlar ya da diğer kurumlardaki yasal prosedürleri yerine getirmesi gereken kişilerin keyfi tutumları ve üniversite ve bu kurumlar arasındaki o koordinasyonsuzluk ya da iletişimsizlik problemi diyebiliriz.” (K14)

Bir başka açıdan uzman ve yöneticilerin uluslararası öğrencilerin işlerini yapmalarını zorlaştıran faktörlere ve bu durumun uluslararası öğrencilerde ortaya çıkardığı memnuniyetsizliğe değinen bir diğer katılımcı ise şunları söylüyor.

“...Öğrenciler oturma izniyle alakalı bir sıkıntı ya da kaldığı yerdeki bir sıkıntıda da muhatap sizi düşündüğü için bazen sıkıntı oluyor. Örneğin göç idaresinden öğrencinin oturma izni çıkmamış, gecikmiş öğrenci memleketime gitmek istiyor ama gidemiyor, burada muhatap sizi görebiliyor. Siz bir şey yapmıyorsunuz, yapmadınız diye şikâyet ediyor halbuki bizim herhangi bir müdahale şansımız yok. O ilgili kurumların uzun ve yavaş süreçleri var ancak öğrenci bizden o süreçleri hızlandırmamızı bekliyor ama böyle bir şey söz konusu olmadığından bir memnuniyetsizlik ortaya çıkıyor.” (K12)

Pandemi sürecinde online eğitime hazırlıksız geçilmesi ve sürecin ardından oluşan küresel ekonomik krizle birlikte kendini gösteren hayat pahalılığının bir başka şikâyet konusu ve memnuniyetsizlik yaratan bir durum olduğunu söyleyen bir başka katılımcı ise şunları dile getiriyor.

“...Bu pandemi döneminde online eğitime aniden geçilmesi ya da tam olarak hazırlıksız yakalanılması gibi bazı memnuniyetsizlik yaratan durumlarda var ama onlar geçici süreçler, onları aştık diye düşünüyorum. Ancak şu son süreçte, pandemi den sonraki hayat pahalılığından şikayetçiler. Bu durum onları da etkiliyor. Yani ne kadar deseniz bu öğrenci yurt dışından gelmiş, dövizle gelmiş ama öyle değil işte adam yurt dışında da olsa anası babası bu adamın yerel para biriminde çalışıyor. Döviz kuru orada da yüksek, burada da artmış. Burada yani bundan şikayetçi öğrenci. Yani tamam, belki yurt dışından geliyor diye bir zengin algısı var öyle bir ama yine de böyle bir mağduriyet var bunu duyuyoruz.” (K14)

Kısa süreli değişim programları öğrencilerinin eğitim gördükleri programlarda zorunlu olarak ev sahibi ülke dilini kullanma ve öğrenme ile ilgili olarak birtakım şikayetlerini dile getirdiklerini belirten bir başka katılımcı ise düşüncelerini aşağıdaki sözlerle ifade ediyor.

“...Daha çok değişim programlarına gelen uluslararası öğrencilerde sıkıntı yaşıyor. Az önce bahsettiğim gibi eğitim dilimiz Türkçe ama öğrenci 4 aylığına 5 aylığına yani bir dönem yine geliyor. Bu kişiden Türkçe öğrenmesi bekleniliyor. Bazen dersler Türkçe olduğu için Türkçe öğrenmesi gerekiyor. Oysaki bu öğrenci zaten bir dönem kalıp gidecek. En büyük sıkıntı bu dil problemi olabiliyor.”
(K12)

Karşılaşılan problemler ve memnuniyetsizlik yaratan durumları kendi perspektiflerinden değerlendiren uzman ve yöneticilerin bu konudaki görüşleri bu sorunların çeşitli ana kaynakları olduğunu ortaya koymaktadır. Vurgulanan en önemli sorun, özellikle büyük şehir üniversitelerinde barınma olanaklarının yetersiz olmasıdır. Diğer yaygın şikayetler arasında kültürel uyum zorlukları, sosyal aktivite eksikliği, profesörler ve yerel halkla yaşanan dil engelleri, bürokratik engeller, pandemi sırasında çevrimiçi öğrenmeye geçişteki hazırlıksızlık ve son zamanlarda yaşam maliyetindeki artışlar yer almaktadır. Ayrıca kısa dönemli değişim öğrencileri için derslerde Türkçenin zorunlu kullanımıyla ilgili zorluklar da dile getirilmektedir.

Türk Üniversitelerinin Yurtdışındaki İmajı ve Yumuşak Güç Kavramı

Mevcut araştırma kapsamında görüşlerine başvurulmuş uzman ve yöneticilerin Türk yükseköğretim sisteminin yurtdışındaki imajına ve yumuşak gücü kavramına dair görüşleri bu tema altında toplanmaktadır. Bu konuda katılımcıların birçoğu olumlu görüşlere sahipken bazı katılımcılar ise Türk üniversitelerinin yeterince tanınmadığını belirtmektedir. Özellikle belli başlı Türk üniversitelerinin yurtdışındaki itibarı ve tanınırlığı noktasında görüş bildiren katılımcılardan bir tanesi bu durumu aşağıdaki gibi özetliyor.

“...Türkiye’deki belli başlı üniversitelerin yurt dışında evet imajları var. İstanbul üniversitesinin olsun, ne bileyim işte ODTÜ’nün olsun. Bu kesin, ancak birçok orta ve küçük çaplı üniversitenin ise bu imajının olmadığını düşünüyorum.” (K14)

Benzer görüşlere sahip bir diğer katılımcı ise şunları söylüyor.

“...Açıkçası bazı büyük üniversiteler isminden mesela Boğaziçi, Koç, ODTÜ ve bulunduğu lokasyondan dolayı ön plana çıkabiliyor. Ayrıca bu üniversitelerin akademik başarılarının yüksek olması, işte ranking skorların ya da uluslararası değerinin yüksek olması bunları ön plana çıkartıyor. Ancak hepsi için aynı şeyi söylemem.” (K16)

Diğer taraftan bazı katılımcılar ise müstakil olarak kendi üniversitelerinde bulunan uluslararası öğrenci sayısı ve çeşitliliğinin bunun bir göstergesi olduğunu belirterek kendi kurumlarının uluslararası imajının git gide daha iyi olduğuna vurgu yapıyor.

“...X Üniversitesinin uluslararası tanınırlığı/imajı Türkiye dışında Türkiye içine göre daha yüksek bence. Türkiye’de nispeten bilinmiyor ancak diğer birçok ülkede, özellikle Afrika’nın bazı kısımlarında tanınıyor. X Üniversitesi’nin uluslararası tanınırlığına katkıda bulunan faktörler arasında 100’den fazla ülkeden gelen uluslararası öğrenci çeşitliliği, üniversitede okuyan veya üniversiteden olumlu şekilde bahseden öğrenciler ve yüksek profilli Malezya Kralı’nın eşi gibi kişilerin olması bence.” (K18)

Daha bütüncül bir yaklaşımla aynı meseleye değinen bir diğer katılımcı ise Türk üniversitelerinin imajının Türkiye’nin son dönemdeki uluslararası yükselişiyle birlikte özellikle birkaç bölgede arttığına işaret ediyor.

“...Kesinlikle ülkenin prestiji arttı. Ekonomik olarak gücünün arttığının insanlar farkında. Türkiye’yi artık ekonomik bir güç görüyorlar. Siyasi bir güç görüyorlar. Sizin güçlendiğini gördükçe insanlar size yanaşmaya başlıyor. Özellikle Afrika, Ön Asya ve Ortadoğu ülkelerinden birçoğu için artık Türk üniversitelerinin yeri çok başka ve bu ülkelere binlerce öğrenci geliyor her yıl.” (K17)

Diğer söylemlerin aksine Türk üniversitelerinin uluslararası tanınırlığının yeterince olmadığını düşünen katılımcılardan birisi ise şunları söylüyor.

“...Valla dürüst olmak gerekirse çok parlak olduğunu düşünmüyorum. Maalesef keşke daha iyi olsaydı. Bunun da en büyük sebeplerinden bir tanesi bizim akademik çalışmalardan daha çok ders verme saatimizin fazla olması, akademik çalışmalara yeteri kadar vakit ayırmamız. Araştırmalara yeteri kadar teşvik edilmemesinden kaynaklanıyor bence. Bu da Türkiye’deki üniversiteleri hem yayın konusunda hem araştırma konusunda biraz geri planda bırakıyor. Özellikle Amerika’daki üniversitelerle ya da Avrupa’daki üniversitelerle kıyaslandığında ne yazık ki çok geride olduğumuzu düşünüyorum.” (K13)

Paralel görüşlere sahip bir başka katılımcı ise Türk üniversitelerinin yeterince reklamının yapılamamasına yönelik eleştirilerini sıralarken kurumların yeterince tanınmadığına aşağıdaki ifadelerle değiniyor.

“...Yani şöyle değerlendireyim. Ben ülkemizde birazcık reklam eksiği olduğunu düşünüyorum. Reklama olan yatırım az, evet, biz çok gelişmek istiyoruz, çok iyi

okullara sahip olmak istiyoruz, tanınır olmak istiyoruz ve uluslararası alanda çok iyi yerlere gelmek istiyoruz ama bununla ilgili yaptığımız çalışmalar çok az. Bu yüzden de çok tanınır olduğumuzu düşünmüyorum.” (K15)

Mevcut tema altında yer alan bir diğer önemli kategori olan yumuşak güç kavramına yönelik araştırma katılımcılarından elde edilen görüşler daha çok ülke üniversitelerinde öğrenim gören uluslararası öğrenciler üzerinden yapılan değerlendirmelere odaklanmaktadır. Katılımcıların birçoğu yumuşak güce dair görüşlerini belirtirken bu gücün makro düzeyde ülke için mikro düzeyde ise üniversiteler için önemine vurgu yapmaktadır. Yumuşak güç kavramını ve oluşma koşullarını kendi perspektifinden açıklayan bir katılımcı şunları ifade ediyor.

“...Öncelikle öğrencilerimizin kalbine dokunabiliyor muyuz? Onlarda bir etki bırakabiliyor muyuz? Sorusunun cevabı evet ise bir yumuşak gücün varlığından söz edebiliriz. Yani öğrenci ile sizin aranızda herhangi bir bağ yoksa nötr düzeyde ise ilişki bilakis olumsuzluk artıyorsa o zaman orada yumuşak gücün varlığından söz etmek mümkün olmayacaktır. Karşılıklı etkileşim varsa bir aidiyet varsa bir muhabbet varsa ve bu zorlamayla, kanunla veya başka caydırıcı bir unsurla yapılmaksızın sağlanıyorsa o zaman yumuşak güç gerçekleşiyor demektir diye düşünüyorum.” (K18)

Bir başka katılımcı ise yumuşak güç ve önemi konusundaki görüşlerini tanıklık ettiği bir olay üzerinden aşağıdaki gibi aktarıyor.

“...Düşünün öğrenci lisans mezuniyet törenine 4 yıl önce dersini aldığı hocasını davet edip benim diplomamı siz takdim edin diyorsa bu zorla olacak bir şey değildir. Yani öğrencide büyük bir etki bırakmışsınız. O yumuşak gücü gerçekleştirmişsiniz ki vefa duygusu içerisinde bu öğrenci lisansa gitse, yüksek lisansa gitse, doktora programına gitse bile hocasıyla bağını, arkadaşlarıyla bağını sürdürmeye devam ediyor. Ben bizim kurum olarak en büyük (yumuşak) gücümüzün bu olduğunu düşünüyorum.” (K19)

Yumuşak güç kavramına dair daha bütüncül bir yaklaşımla görüşlerini dile getiren ve meseleyi makro ve mikro düzeyde değerlendiren bir başka katılımcı ise şunları dile getiriyor.

“...Uluslararası öğrenci ülkesine döndüğünde özelde Karabük’ü genelde de Türkiye’yi ön plana atacak ve pozitif ayrımcılık yapacağına inanıyorum. Çünkü buranın 4, 5 sene boyunca öğrencisi olmuş olacak, suyunu içmiş olacak, yemeğini yemiş olacak, sokaklarında gezmiş olacak. Bu yaşanmışlığı da sürekli olarak hayatının bir noktasında kullanacak. Buraya Türkiye’ye, özelde Karabük’e bir sevgiyle bakacak. Bu da bizim açımızdan ülke politikası olarak pozitif olacak çünkü bir zorlanma olmadan, ekstra bir gayret olmadan ya da

bizim açımızdan herhangi bir maliyet olmadan yurt dışında diğer ülkelerde bizim birer temsilcimiz olacak. Bu öğrenciler bizim için çalışacaklar Türkiye'yi anlatacaklar, eğitimi anlatacaklar, her şeyi anlatacaklar güzel anlamda. Bu da bizim için ülkemiz için güzel olacak. Bizim mantığımız, üniversite olarak bizim algımız bu yönde. Yani her bir uluslararası öğrenci bizim aynı zamanda bir yumuşak güç kaynağımız olacak, bizim gönüllü elçimiz olacak diye bakıyoruz biz meseleye. Tüm Türkiye için, sadece Karabük için değil tüm Türkiye için böyle olacak.” (K14)

Kavrama ilişkin değerlendirmelerini Türk üniversitelerinde öğrenimlerini sürdüren uluslararası öğrenciler üzerinden dile getiren bir başka katılımcı ise şunları ifade ediyor.

“...Bizim burada yaptığımız biz öğrencilere güven veriyoruz. Bu güven sayesinde bu öğrencilere buradan gitseler bile yeri geldiğinde istediğimizi yaptırabilir ya da kabul ettirebiliriz. Bu ileri safhalara siyasi de olabilir, ekonomik de olabilir ya da farklı boyutlarda da olabilir. Bizim verdiğimiz güven sayesinde veya o güven ortamından dolayı ve bir de sevgi de olunca bize farklı bir bağla da bağlanıyor.” (K19)

Ülke açısından Türk yükseköğretimi aracılığıyla uluslararası öğrenciler üzerinden devşirilen yumuşak gücün önemine değinen başka bir katılımcı ise kendi deneyimlediği bir durum üzerinden yumuşak gücün hangi koşullarda oluşabileceğini de açıklıyor.

“...Buraya gelmiş bir öğrencinin ülkesine döndükten sonra bize hâlâ katkı sunması çok önemli. Bunu biz deneyimledik. Daha önce yeni bir üniversiteyle anlaşma yapmaya kalktığımızda bizden eğitim almış bir öğrencinin o ülkede eğitim Bakanlığında bir görevde olduğunu öğrendik ve bunun bize aracılık yaptığını gördük. Bizden giden ekiplerin, yöneticilerin ve çalışanların bizim mezunlarımız tarafından karşılayıp orada ülkelerinde ağırladığını biliyorum. Daha fazla iş birliği olması tabi ki beklenen istenilen bir şey. Yani zaten amaç bu olması lazım. Dediğim gibi mezunların Türkiye ve Türk üniversiteleri lehine yaptığı her şey bir yumuşak güç olarak düşünülmesi lazım. Bu yönden de çalışmalar olması yani bu yönde mezun takiplerinin yapılması, bu öğrencilerin burada memnuniyetlerinin arttırılması çok önem arz ediyor bence.” (K12)

Mevcut tema bütüncül bir açıdan değerlendirildiğine katılımcıların Türk üniversitelerinin uluslararası imajı ve yumuşak gücüne ilişkin görüşlerinin farklılaştığını ortaya koymaktadır. Bazı katılımcılar İstanbul Üniversitesi ve ODTÜ gibi önde gelen Türk üniversitelerinin yurtdışında güçlü bir itibara sahip olduğuna inanırken, diğerleri birçok küçük üniversitenin uluslararası alanda nispeten tanınmadığını savunmaktadır. Katılımcılar, uluslararası

sıralamalar, araştırma ve yayın sayıları ve reklam-tanıtım gibi faktörlerin Türk yükseköğretiminin dünya çapındaki görünürlüğü ve çekiciliğini etkilediğini belirtmektedir. Yumuşak güce yönelik ise birçok katılımcı, uluslararası öğrencilerin Türkiye ile gelecekteki bağlantılarını şekillendirmedeki olumlu deneyimlerinin değerini vurgularken Türkiye'nin artan ekonomik ve siyasi öneminin, Afrika, Orta Doğu ve Orta Asya gibi belirli bölgelerdeki öğrencileri Türk yükseköğretim sistemine çektiğini ve her geçen gün üniversite profilini güçlendirdiğine değinmektedir. Ancak katılımcıların bazıları ise Türk yükseköğretiminin araştırma kapasitesinin ve uluslararası tanıtımının daha geniş çapta geliştirilmesine yönelik çalışmaların devam etmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

Sistemsel ve Yapısal Eksiklikler ve Çözüm Önerileri

Araştırma kapsamında ortaya çıkan son tema Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşması sürecinde özellikle uluslararası öğrenciler açısından sistem içerisinde bazı aksayan ve düzeltilmesi gereken uygulamaların olduğuna işaret eden katılımcı görüşlerine ve sistemsel ve yapısal açıdan iyileştirmeye ve daha fazla uluslararası öğrenci çekmeye yönelik atılması gereken adımlara ilişkin önerilere odaklanmaktadır.

Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşması sürecinde bir takım aksayan yönlerin olduğuna dair yönetici ve uzman görüşleri incelendiğine birçok katılımcı uluslararası öğrencilerin ülke üniversitelerine gelmelerine aracılık eden aracı kurum ya da öğrenci acentelerinin faaliyetlerine yönelik etkin kontrol mekanizmalarının işletilmesi, sıkı ve caydırıcı tedbirlerin alınarak bu kurumların belli başlı şartları karşılamaları açısından akredite edilmeleri gerektiğine işaret etmektedir. Bu konuda bir katılımcı düşüncelerini şu sözlerle aktarmaktadır.

“...Bizde ne yazık ki düzensizlik var. Biz de bu işlerde herkes neyi nereden alayım, nasıl nemalanırım derdinde. Bu işi yapanların resmiyet çatısı altında yapmaları lazım. Mesela sağlık turizmi yapıyor. Bu memlekette yurt dışından sağlık için insanlar getiriyorlar. Bunu yapan şirketler var. Bunlara devlet bir resmiyet kazandırmış. demiş ki akredite olacaksınız. Akredite olmak için şu şartlar lazım. Aynı şeyi bu eğitim işi içinde yapmak gerekiyor. Yani ne bileyim bir dağınıklık var ve bu bir sıkıntı, yani üst çatı olarak YÖK'ün buraya bir şey

koyması lazım. Demesi lazım ki bu işi yapacak, resmiyette yapacak şirketlerin yapacaksa, yapmak istiyorsa akredite olması lazım, şunu yapması lazım.” (K14)

Araştırma katılımcılarının görüşleri incelendiğinde bazı katılımcıların sistemsal ve yapısal olarak geliştirilmeye ve iyileştirilmeye muhtaç bir başka durum olarak uluslararası öğrencilerin ülke üniversitelerine kabul koşullarının yeniden gözden geçirilerek bu öğrencilerin kabul süreçlerinde tıpkı Türk öğrencilerde olduğu gibi merkezi bir yerleştirme sınavı yapılması (*geçmişte tek merkezden yürütülen YÖS sınavında olduğu gibi*) ve tüm uluslararası öğrencilerin başarı sıralamalarına göre ülke üniversitelerine yerleştirilmesi yönünde bir uygulamanın tekrar hayata geçirilmesi günümüzde her üniversitenin kendi müstakil sınavını yapma ve uluslararası öğrenci kabul etme durumunu ortadan kaldırılması ve alım süreçlerinin belli başlı kriterlere bağlanması gerektiğine değindiği anlaşılmaktadır. Bu açıdan görüş bildiren bir katılımcı düşüncelerini aşağıdaki sözlerle açıklamaktadır.

“...Mesela bugün bile uluslararasılaşma konusunda aradaki araçlar bu öğrencileri suistimal ettikleri için işte şu iş için şu kadar para bunun için bu kadar para dedikleri için bu devletin kulağına gidiyor tabii ki, YÖK’ün kulağına gidiyor. YÖK şu an bir çalışmanın içerisinde. Tıpkı ÖSYM’nin Türk öğrencileri yaptığı bir merkezi sınav gibi yani Merkezi Yabancı Öğrenci Sınavı (MYÖS) yapmayı planlıyor ve buradan hatta aldıkları puanı belki ileriye doğru tek geçerli puan sayacak. Çünkü ben gidiyorum, dürüst bir şekilde sınav yapıyorum ama bir başka üniversite, bir başka özel üniversite yani gittiğinde bu sınavı parayla bile verebilir. Bu konuda bazı endişelerim var açıkçası.” (K19)

Mevcut konuya bir başka açıdan yaklaşan bir diğer katılımcı ise merkezi yerleştirme sisteminin olmayışından kaynaklı olarak sınav “satın alma” ya da sınav güvenliğinin sağlanamaması gibi olumsuz durumların varlığından bahsederek kendilerinin sınav güvenliğini sağlamak durumunda kaldıklarının altını çiziyor.

“...Bir de tabii ki sınav güvenliği de önemli. Biz sınavımızı bizzat kendimiz yapıyoruz. Yani öğrencinin işte ailesine, mezun olduğu okuluna, kimin çocuğu olduğuna bakılmaksızın sınav güvenliğiniz çok önemli. Yerde biz gidiyoruz, sınavımızı yapıyoruz. Biz getiriyoruz, buraya taşımamızı da biz yapıyoruz. Sonra biz okuyoruz. Arkasından diyoruz ki arkadaş sizin şu kadar öğrenciniz bizden şu bölümleri girmeye hak kazandık, onlara üçer tercih imkânı sunuyoruz. Tercih ederseniz tamam, etmezseniz daha farklı bir açılım yapamayız size diyoruz.” (K18)

Türk üniversitelerinin uluslararasılaşması sürecinde eksiklik olarak birçok katılımcı tarafından dile getirilen bir diğer konu ise özellikle devlet üniversitelerine uluslararası yükseköğretim fuarlarına katılmaları yönünde yeterince maddi desteğin sağlanmaması ve bu konuda kolektif bir bilincin oluşturulamamasıdır. Katılımcılardan birisi bu konuyu şu sözlerle açıklıyor.

“...Türk üniversiteleri maddi imkansızlıklardan dolayı çok fazla tanıtılamıyor bence. Çünkü o fuarlar falan özellikle döviz kuru bazında değerlendirildiğinde ne yazık ki çok çok pahalıya geliyor ve çok çok kaliteli üniversitelerimizin bile oralarda kendilerine yeteri kadar tanıtma fırsatı olamıyor. Kaliteli devlet üniversitelerinin maddi sebeplerden dolayı kendilerini yeteri kadar tabiri caizse pazarlayamadığını düşünüyorum açıkçası.” (K13)

Oldukça önemli bir diğer sistemsal ve yapısal eksiklik olarak özellikle uluslararası öğrencileri hedef alan gelişmiş bir mezun takip sistemi ve mezunlar ağı gibi faaliyetlerin ve birimlerin olmadığını söyleyen birçok katılımcı bunun büyük bir eksiklik olduğunu dile getiriyor. Bu konuda katılımcılardan bazıları şunları aktarıyor.

“...Böyle bir sistemin olduğundan emin değilim, açıkçası var mı bilmiyorum.” (K17)

Bir diğer katılımcı ise mezun takip sisteminin makro düzeyde bir eksiklik olduğunu şu sözlerle vurguluyor.

“...Çalıştığım üniversitede ya da Türkiye’de bulunduğum diğer üniversitelerde, gözlemlediğim kadarıyla baktığım kadarıyla herhangi bir uluslararası öğrenci mezun takip sistemi yok maalesef.” (K16)

Türk üniversitelerinin cazibesini artırmak adına uluslararası öğrenciler için özel olarak finansal teşvik ya da burs mekanizmalarının eksik olduğunu iddia eden bazı katılımcılar bunun sistem açısından bir eksiklik olduğuna değinmektedir. Bu konuda bir katılımcı şunları ifade ediyor.

“...Nitelikli uluslararası öğrenci çekmek için yalnızca Türkiye bursları yeterli olmuyor. Bunun yanında birçok daha finansal destek sunulması lazım, bu kişileri Türk üniversitelerine getirmek için bence bu olmazsa olmaz ve bir eksiklik ayrıca.” (K12)

Uluslararası öğrencilerin temel sorun alanlarından birisi olan barınma ile ilgili olarak yapısal bir engelin bulunduğunu ve bu durumun sistemin aksayan yönlerinden birisi olduğunu söyleyen bir diğer katılımcı ise şunları söylüyor.

“...Uluslararası öğrencilere ayrılan devlet yurdu ilgili kontenjan yanılmıyorsa %5. Yani %95'i Türk öğrencileri tahsis edilirken %5'i yabancı öğrencilere veriliyor. Bu konuda uluslararası öğrenci sıkıntı çekiyor, YÖK'ün bu kontenjan sınırını biraz yükseltmesi gerekiyor.” (K18)

Türk yükseköğretim sistemini yapısal olarak iyileştirmek kaydıyla uluslararası öğrenciler için daha cazip hale getirmek ve en önemlisi Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücünü artırmak adına yapılması gerekenlere dair önerilerini sıralayan katılımcılar bu önerileri şu sözlerle ifade etmektedir.

Öncelikle birçok katılımcı gerek sınav güvenliği gerekse sistemin dağınıklığının önüne geçilmesi ve tek merkezden uluslararası öğrenci alım süreçlerinin sağlıklı şekilde işletilebilmesi için merkezi bir sınav sisteminin yeniden hayata geçirilmesi gerektiğine dair görüş bildirmektedir. Böyle düşünen bir katılımcı şu öneride bulunmaktadır.

“...Sınavların “satın alınma” riskini azaltmak için, ÖSYM/YÖK tarafından önemli ülkelerde/bölgelerde gerçekleştirilen, puanların tek kabul kriteri olduğu merkezi uluslararası öğrenci giriş sınavlarının (MYÖS) geliştirilmesi sınav güvenliği ve sistemin karmaşıklığı probleminin önüne geçecektir.” (K18)

Bu konuda bir başka katılımcı ise önerisini şu sözlerle ifade ediyor.

“...Öğrenci alımlarını ve kabul koşullarını standartlaştırmak ve sınavların yanlışlık riskini azaltmak için YÖK tarafından yürütülen merkezi bir uluslararası öğrenci giriş sınav sistemi geliştirilmelidir.” (K14)

Türk yükseköğretimi açısından sisteme giren uluslararası öğrenci kalitesinin artırılmasının ve bu öğrencilere sunulan olanakların üniversitelerin bu öğrenciler üzerinden yumuşak güç devşirme potansiyeline de katkı sunacağını dile getiren bir başka katılımcı ise bu konudaki önerisini aşağıdaki gibi açıklamaktadır.

“...Çok daha seçici olmamız lazım. Yani niceliğe değil, niteliğe önem vermemiz gerekir. Gerçekten kaliteli öğrencileri tercih etmeliyiz ve ilk kıstas bu olmalı. İkinci olarak da onlara gerçekten kaliteli bir eğitim ve aynı zamanda gerçekten kaliteli, sosyal ve kültürel yaşantı sunmak. Hem Türk kültürünü güzel tanıtmak hem de onlarda olumlu anlamda bir intiba oluşturmak gerekli, yani kendimize münhasır güzel bir kültürümüz olduğunu hissettirmek bizim yumuşak gücümüze katkı sunacaktır diye düşünüyorum.” (K13)

Artan sayıda uluslararası öğrenciyi Türk yükseköğretim sistemine çekmek ve sistemde var olan eksiklikleri ve aksayan yönleri iyileştirmek adına birden çok öneride bulunan bir başka katılımcı ise görüşlerini şu sözlerle dile getiriyor.

“...Bana göre yapılması gerekenlerden birincisi yabancı dil (ortak dil) ile eğitim veren programların sayısını ve kalitesini artırmak, ikincisi gelişmiş ülkelerdeki daha başarılı öğrencileri getirebilmek, üçüncüsü bu öğrencilere sunulan imkânların iyileştirilmesi, barınma imkânı gibi, dördüncüsü bu öğrencileri mezun ettikten sonra başarılı olanlarını ülkemizde tutabilmek ve beşinci olarak da bu mezunların istihdamının kolaylaştırılması gerekiyor. Böylelikle bunlar yükseköğretimin dünyada tanınırlığını doğal olarak artıracaktır diye düşünüyorum.” (K12)

Tanıtım, uluslararası görünürlük ve ağ-bağlar oluşturmak adına uluslararası yükseköğretim fuarlarına katılımın önemli olduğunu ve Türk üniversitelerinin reklam ve tanıtım faaliyetlerinin yurt dışındaki resmi vakıf ve kurumlar aracılığıyla daha etkin şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğine değinen bir başka katılımcı ise şunları söylüyor.

“...Fuarlar network için önemli, bu tür faaliyetler Türk üniversitelerinin tanınırlığını artırır. Ayrıca Yunus Emre Enstitüleri ve Maarif Vakfı gibi yapıların gerçekten aktif olarak orada çalışıp bizim üniversitelere arkadaşlar, biz buraları ayarladık, yani bu vakıflar biz sizi öğrencilerle yüz yüze getirelim demeliler. Türk günlerinin içerisine üniversite günlerini dahil etmeliler. Bunu bizim yurt dışındaki eğitim kurumları yapmaya yapıyorlar ama yeterince değil. İyi duymuyorlar, bunu orada çalışanlar birebir gidip bir yerlere bildirecek ve çocuklarınızı alın gelin diyecekler.” (K17)

Bu konuda görüş bildiren bir başka katılımcı ise Türk üniversitelerinin tanıtım faaliyetlerinin doğrudan doğruya büyük elçilikler vasıtasıyla daha etkin yapılmasının daha çok uluslararası öğrenci çekmek için doğru bir strateji olacağını şu sözlerle açıklıyor.

“...Açıkçası ben dışişleri bakanlığımızın yurt dışında bulunan temsilciliklerimizin zaman zaman üniversitelerimizi bulundukları yerlere davet ederek üniversitenin orada sunumlar yapması, sunumlar yaptırmasını, işte oradaki halkla ve öğrencilere hedef kitleyle bir araya getirilmesinin ve bu işlerin devlet eliyle yapılmasının doğru olacağını düşünüyorum.” (K16)

Yapısal eksiklerin giderilmesi adına uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar arasında önemli bir yeri olan barınma sorununa dair çözüm önerisini ve bu çözümün başta uluslararası

öğrenciler daha sonra sistem için yaratacağı potansiyel faydasını dile getiren bir başka katılımcı ise görüşlerini somut örnekler üzerinden açıklıyor.

“...Bu benim idareci olarak 5. yılım öncelikle biz öğrencilerin kampüsten dışarıya çıktığında neler yaptığını kontrol edemiyoruz, bilemiyoruz. Karşılaştıkları güçlükler var mıdır yok mudur ki illaki oluyor buna müdahale şansımız kalmıyor. Öğrenci orda kendisi de bir yanlışla bulaşabilir ya da biri de onu yanlışla da sevk edebilir. Tamamen kontrolümüz dışında. Eğer üniversitede şöyle bir imkân olsaydı, ya da devletimizin şöyle bir imkânı olsaydı mesela bütün uluslararası öğrenciler yurtlarda kalmalı gibi bir kural olsa bence bu çok daha kontrol edilebilir, çok daha öğrenciyi yanlıştan uzaklaştırabilir hatta vermek istediğimiz birçok eğitimi yani destekleyici eğitimi de buradaki yurttaki imkanlar ölçüsünde sağlayabiliriz. Uluslararası öğrencileri düşündüğümüzde bu düşüncenin çok gerisinde olmamıza rağmen hani bunun sağlanması halinde birçok olumlu getirisi olacağını düşünüyorum.” (K18)

Sistemin aksayan yönlerinden bir diğeri olan aracı kurum, öğrenci acenteleri ve komisyoncuların faaliyetlerinin uluslararası öğrencilerin maddi-manevi mağduriyetlerinin önüne geçilmesi adına sıkı denetime tabi olması gerektiğini dile getiren birçok katılımcıdan birisi durumu dair önerisi aşağıdaki gibi açıklıyor.

“...Uluslararası öğrenci ajanslarının/komisyoncularının faaliyetlerini düzenlemek ve etik uygulamaları sağlamak için akreditasyon kuralları ve gözetimi oluşturulması sistem için yapılacak en güzel işlerden biri olacaktır. Biz duyuyoruz ya da birkaçına kendimiz şahit olduk bu şirketlerin bazıları üniversitelerle akçeli işlere giriyor, vergilerini doğru düzgün ödemiyorlar zaten akredite değiller ve zorunlu da değiller ve en önemlisi öğrencilerden fazla para alıp onları mağdur ediyorlar.” (K14)

Sistemin iyileştirilmesi ve Türk yükseköğretimde uluslararasılaşma süreçlerinin daha sağlıklı yürütülebilmesi adına pilot üniversite uygulamasına geçilmesini öneren bir başka katılımcı ise düşünceleri aşağıdaki gibi aktarıyor.

“...Uluslararasılaşma anlamında bazı üniversitelerin pilot olarak seçilmesini isterdim. Her üniversitenin bu tip işleri yürütmesi çok doğal hakkıdır ama bazı üniversitelerin bu alanda daha fazla uzmanlaşmasını hem akademik hem sosyal alanda imkanlarının daha fazla olması gerekir. Bu nedenden dolayı ben pilot üniversiteler seçilmesi gerektiğini, bu anlamda iş yapmak isteyen üniversitelerin belli kriterleri geçmesi gerektiği, yani geçmesinin doğru olacağını düşünüyorum. Dolayısıyla belli bir etiketın sunulması, bu etikete sahip olan

üniversitelerin bu programlarda uzmanlaşmasını bu öğrencilere daha fazla ev sahipliği yapmasını ben açıkçası isterdim.” (K16)

Sistemin bütüncül olarak iyileştirilmesi ve uluslararası öğrenci politikasının daha etkin yürütülebilmesi için üniversiteler arasında eş güdüm sisteminin kurulmasının oldukça değerli olduğunu iddia eden bir diğer katılımcı konuya ilişkin şunları söylüyor.

“...Uluslararası öğrenci alımı ve yönetimi gibi uluslararasılaşmadaki en iyi uygulamalar konusunda üniversiteler arasında deneyim alışverişinin sağlanması ve teşvik edilmesi bence oldukça fayda sağlar, çünkü bu işin nasıl yapılacağını bilmeden sahaya çıkan bir sürü yeni üniversite görüyoruz.” (K19)

Ülke üniversitelerine daha çok uluslararası öğrenci çekmek ve üniversitelerin etki alanını genişletmek açısından sistemin güçlü programlarının daha fazla tanıtılmasının faydalı olacağı gibi oldukça farklı bir bakış açısıyla önerisini dile getiren bir diğer katılımcı ise düşüncelerini aşağıdaki gibi açıklıyor.

“...Türk üniversitelerinin güçlü uluslararası itibara sahip olduğu ve mezun istihdam olanaklarının iyi olduğu tıp gibi akademik alanları yurt dışında daha çok teşvik edilmesi ve tanıtılması bu bölümlere gelen öğrenci sayılarını artıracak ve bu gibi değerli alanlardan mezun olan öğrencilerin etki alanları da kuvvetli olacaktır.” (K18)

Bu konuda benzer görüşlere sahip olan bir başka katılımcı ise spesifik bir ülke örneği üzerinden tıp gibi ülke üniversitelerinin güçlü olduğu alanların ön plana çıkarılması gerektiğine ilişkin düşüncelerini dile getiriyor.

“...Türk üniversitelerinin Tıp alanında gerçekten çok önemli bir itibarının olduğunu düşünüyorum. İran’dan özellikle mesela buraya sadece tıp fakültesi veya diş hekimliği gibi bölümlerde okumak isteyen öğrenciler geliyor. Tıp alanında Türkiye bir öncü olabilir. Yani bu öğrencilerin yetiştirilmeleri ve yurt dışına gönderme konusunda yönetici bir ülke olabilir. Çünkü tıp bizim bayağı iyi olduğumuz bir alan ve bu alandaki hocalarımız uluslararası tanınırlığa sahip kişiler. Bu potansiyel ileriye dönük kullanılabilir.” (K19)

Uluslararası öğrencilerin ilgisini çekecek uzmanlık programları ya da diplomaları sunmak için diğer ülkelerdeki üniversiteler/şirketlerle iş birliği programlarının genişletilmesinin Türk yükseköğretim sistemine önemli katkıları olacağını söyleyen bir başka katılımcı ise düşüncelerini şu sözlerle aktarıyor.

“...Bazı bölümler var ki şu an çok revaçta, mesela bunlardan bir tanesi bilişim güvenliği, robotik, otonom sistemler gibi alanlar, eğer bu alanlarda biz uluslararası öğrencilere seçenek sunabilirsek ve Avrupa’dan mesela iyi bir üniversite ile eş diploma gibi bir anlaşma sağlayabilirsek bu alanlarda hem kendi ihtiyacımız olan kaliteli elemanı yetiştirir hem de başka ülkelere gelecekte iş yapabileceğimiz birer mezun öğrenci göndermiş oluruz.” (K16)

Uluslararası öğrenci politikasının sağlıklı biçimde yönetilmesi açısından süreçte aktif rol alan tüm tarafların kaygılarını ele alan standartlaştırılmış, düzenlenmiş bir sistem geliştirmek için tüm paydaşları YÖK koordinasyonunda bir araya getirilmesinin birçok aksayan yönü düzelteceği ve sisteme çeki düzen getireceği yönünde düşüncelerini dile getiren birçok katılımcıdan birisi şunları söylemektedir.

“...Hocam ben bu politikanın başında olsaydım veya devlette bu işi yönlendirecek bir ekibin içinde olsaydım bir defa bu işe bir düzen getirirdim. Bizde ne yazık ki düzensizlik var. Paydaşların toplanması lazım ve ortak akılla bir düzenin oturtulması lazım. İşte Ticaret Bakanlığı olsun, özel üniversitelerden belli başlı, kamudan belli başlı rektörler vesaire. Bu işte söz sahibi olanların toplanması lazım ve buna bir düzen gelmesi lazım. Düzen gelse, her şey çok daha iyi olacaktır.” (K14)

Bu tema altında yer alan bulgular özetlendiğinde öncelikle Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşma sürecinde, özellikle uluslararası öğrenciler açısından bazı sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır. Öne çıkan sorunlar arasında, merkezi bir öğrenci seçme sınavı ve yerleştirme sisteminin olmaması, üniversite tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği, barınma sorunu, uluslararası öğrenciler için etkin bir mezun takip sisteminin olmaması, aracı kurumların denetimsizliği ve uluslararası öğrenci politikasının sistematik biçimde yönetilememesi sayılabilir. Bu sorunları çözmek için önerilen bazı çözümler ise merkezi uluslararası öğrenci sınavı ve yerleştirme sisteminin getirilmesi, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü gibi kurumların tanıtım faaliyetlerinde etkin rol alması, uluslararası öğrencilere tahsis edilen yurt kontenjanının artırılması, aracı kurumların denetim ve akreditasyonunun sağlanması ve uluslararası öğrenci politikasının sürecin paydaşlarının da yer alacağı bir ortak akılla yönetilmesi olarak sıralanabilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu kısımda öncelikle açıklayıcı ardışık karma desen araştırmaların doğasına uygun olarak çalışma kapsamında elde edilen nicel bulguların tartışmasına daha sonra nitel bulguların tartışmasına yer verilerek iki farklı bulgu setinde kesişen noktalara dikkat çekilmiş ve araştırma bulguları mevcut literatür ışığında tartışılmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında elde edilen sonuç ve önerilere bu kısımda yer verilmiştir.

Tartışma

Nicel Bulguların Tartışması

Uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin yumuşak güç potansiyeline ilişkin algılarını farklı değişkenler bağlamında inceleyen mevcut çalışma bu öğrencilerin Türk yükseköğretim sisteminin çekiciliğine, uluslararası prestijine ve yumuşak güç açısından gelecekteki etkisine nasıl baktıklarını anlamamıza yardımcı olacak ve uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin yumuşak gücüne yönelik algısını etkileyen faktörlere ilişkin dikkate değer bulgular ortaya koymaktadır. Bu bağlamda araştırmada elde edilen nicel bulgulara genel olarak bakıldığında ilk olarak 3.89'luk toplam ölçekten elde edilen ortalama puanın da gösterdiği gibi, uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin yumuşak güç potansiyeline ilişkin orta derecede olumlu algılara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu Türk üniversitelerinin oldukça olumlu algılandığını ancak uluslararası öğrencileri hedef alan yükseköğretim politikaları veya

girişimleri yoluyla ülkenin yumuşak gücünün artırılması açısından hala geliştirilebilecek alanlar bulunduğu işaret etmektedir. Bu açıdan mevcut bulgu Türk yükseköğretim sistemiyle sınırlı olmamak kaydıyla dünya genelinde birçok ülkenin kendi yükseköğretim sistemini ülkenin yumuşak gücünün artırılmasına yönelik olarak revize ettiğine ve bu doğrultuda politikalar geliştirdiğine ilişkin söylemlerle paralellik göstermektedir (Arslan & Sezgin, 2023). Diğer taraftan Türk üniversitelerini özellikle son birkaç dekatlık dönemde yükseköğretimde uluslararasılaşmanın öncelendiği yükseköğretim politikaları aracılığıyla her geçen yıl artan sayıda uluslararası öğrencinin tercih etmesi (Arslan & Polat, 2023) ülke üniversitelerine yönelik algının uluslararası öğrenciler nezdinde olumlu olduğu yönündeki araştırma bulgusuyla doğrudan örtüşmekte olduğu söylenebilir.

Ayrıca araştırmada elde edilen ilk bulgu uluslararası öğrencilerin toplam ölçekteki ortalama puanları açısından ölçek alt faktörleri (cazibe/çekicilik, memnuniyet ve lehte karar beklentisi) içinde farklılıklar gözlemlenmiştir. Özellikle, “lehte karar beklentisi” boyutu, en yüksek puanı ($\bar{x} = 4.06$) alırken, “memnuniyet” boyutu en düşük puanı ($\bar{x} = 3.69$) almıştır. Bu bulgu uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinden genel bir memnuniyet duyduğu, ancak gelecekte Türk üniversiteleri lehine karar verme eğilimlerinin daha yüksek olduğu yönünde yorumlanabilir. İlgili literatürde Cull (2008) bir zamanlar düşmanlık derecesinde rakip iki ülke olan Fransa ve Almanya örneği üzerinden uluslararası öğrencilerin ikili ilişkiler ve eğitim aldıkları ülke lehine çalışmaları açısından önemine değinerek bu iki ülke arasındaki mutabakatın Fransa’da eğitim almış Alman öğrencilerin faaliyetleri sayesinde mümkün olduğunun altını çiziyor. Bu yönüyle mevcut bulgunun gelecekte Türkiye ve Türk üniversiteleri lehine karar verme niyetleri açısından uluslararası öğrencilerden faydalanma kapasitesinin varlığına işaret ettiği söylenebilir. Bir başka açıdan ise alt faktör puanları arasındaki değişkenlik, uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerine büyük umutlarla girebileceğine, ancak üniversitelerin bu beklentileri tam anlamıyla karşılamakta yetersiz kaldığına işaret ederken bu bulgu aynı zamanda Türk üniversitelerinin cazibesinin doğrudan öğrenci memnuniyetine dönüşmeyebileceğini, tesislerde veya hizmet kalitesinde incelenmeyi hak eden

olası eksiklikler olduğu biçiminde de yorumlanabilir. Zira uluslararası öğrencilerin memnuniyetinin yükseköğretim kurumları açısından önemi oldukça fazla sayıda araştırmanın odak noktasını oluşturmaktadır (Amaro, Maquez & Alves, 2019).

Cinsiyete göre yapılan analizler, genel olarak, kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Ancak kadın öğrencilerin algı düzeylerinin ortalama puanı ($\bar{x}$ =3.91) erkeklere göre ($\bar{x}$ =3.89) nispeten daha yüksektir. Bu fark küçük olsa da cinsiyetin öğrencilerin algıları üzerinde minimal bir etkisi olduğunu göstermektedir. Örneğin, kadın öğrencilerin daha yüksek puan almasının sebepleri, kültürel faktörler, cinsiyet eşitliği politikaları veya üniversite yaşamına dair farklı beklentiler olabilir. Ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmaması, bu yorumların kesin olarak kabul edilemeyeceğini göstermektedir.

Yapılan analizler neticesinde elde edilen bir diğer dikkat çekici sonuç ise genel anlamda uluslararası öğrencilerin burs alma durumlarına göre algı düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığına yönelik bulgudur. Ancak toplam ölçek ortalamaları açısından burs alan öğrencilerin algı düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}$ = 3.96) almayanlara oranla ($\bar{x}$ = 3.89) nispeten yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında ise mevcut bu bulgunun araştırmada yer alan bir başka bulgu ile paralellik gösterdiği, özellikle Türkiye Bursları kapsamında devlet bursu alarak Türk üniversitelerine gelen öğrencilerin Türk üniversitelerinin yumuşak güç potansiyeline ilişkin yüksek düzeyde olumlu görüşe sahip olduğu yönündeki bulguyu desteklediği görülmektedir. Bu durum burs programlarının uluslararası öğrencilerin algılarının şekillenmesinde etkili rolünün altını çizmektedir. Zira uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerine geliş ya da başvuru yöntemine göre analizler, Türkiye Bursları ile gelen öğrencilerin algı düzeylerinin, diğer başvuru yöntemlerini kullanan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Özellikle, “memnuniyet” ve “lehte karar beklentisi” boyutlarında bu fark daha belirgindir. Söz konusu bu bulgu, Türkiye bursları ile gelen öğrencilerin, üniversitelerin cazibesine ve memnuniyet seviyelerine daha olumlu bir bakış açısıyla yaklaştıkları biçiminde yorumlanabilir. Bununla birlikte ölçek toplamı için hesaplanan Eta-Kare (η^2 =.040) puanı, başvuru yönteminin, öğrencilerin algı düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca

bu bulgu finansal destek fırsatlarına sahip öğrencilerin ev sahibi ülkenin yükseköğretim sistemi için daha güçlü bir bağ ve takdir duygusu geliştirdikleri şeklinde de yorumlanabilir. Bu bakımdan uluslararası öğrencilere sunulan finansal destek ve burs durumu öğrencilerin algıların şekillenmesinde önemli bir etken olarak değerlendirilebilir. Zira uluslararası eğitimin mali boyutu öncül araştırmalarda öğrencilerin eğitim deneyimlerini şekillendirmede önemli bir faktör olarak bulgulanmıştır (Choudaha, Orosz & Chang, 2012). Ayrıca bu bulgu finansal faktörlerin öğrenci algıları üzerinde küçük ama önemli etkileri olabileceğini öne süren literatürle de uyumludur (Marginson, 2014). Diğer bir başka açıdan devlet bursu alan öğrencilerin yüksek düzeyde olumlu algılara sahip olduğu bulgusuna dayanarak finansal destek mekanizmalarının uluslararası öğrencilerin ev sahibi ülke hakkındaki görüşleri şekillendirmedeki kritik bir role sahip olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu bulgu, finansmanın yumuşak güç için güçlü bir araç olabileceği yönündeki literatürü desteklemektedir (Hartig, 2016). Bir başka açıdan ise mevcut bulgu Caruso ve de Wit'in (2015) Avrupa bölgesi içerisinde öğrenci hareketliliği üzerine yaptıkları çalışmada ortaya koydukları öğrenci hareketliliği için en belirleyici etkenin finansal teşvik ve burs fırsatlarının sunulması olduğu yönündeki bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Dikkate değer bir diğer bulgu ise uluslararası öğrencilerin Türkiye'de (*Türk üniversitelerinde*) kalış süresinin bu öğrencilerin Türk yükseköğretim sisteminin yumuşak gücüne yönelik algılarını etkileme açısından önemli bir faktör olmasıdır. Bu bakımdan Türkiye'de en kısa süre (*0-6 ay*) bulunan öğrenciler, Türk üniversitelerinin yumuşak güç potansiyelini daha uzun süre kalanlara göre daha olumlu algılarken bu algı düzeyinin kalış süresi uzadıkça nispeten azaldığı yorumunda bulunulabilir. Bu bulgu, uluslararası öğrencilerin ilk izlenimlerinin daha olumlu olduğu ancak öğrencilerin bulundukları ortama alıştıkça algılarının zamanla değiştiği ve olumlu algı düzeyinin azaldığı şeklinde yorumlanabilir. İlk izlenimin uluslararası öğrenciler açısından önemine değinen Lawson (2012) uluslararası öğrencilerin algılarının şekillenmesinde ve öğrenme deneyimlerinin güçlenmesinde ilk temasın ve ilk izlenimin paha biçilemez olduğunun altını çizmektedir. Dolayısıyla bu bulgu olumlu algıları artırmak için özellikle ilk yıldan itibaren

süreç boyunca öğrenci deneyimlerini zenginleştirmek ve kalitesini artırmak adına faaliyetlerin gerçekleştirilmesi gerekliliğine de işaret etmektedir. Zira öğrenci memnuniyeti ve akranlar arasındaki olumlu ağızdan ağıza iletişim, uluslararası öğrencilerin ev sahibi ülkede bulundukları süre uzadıkça artabilir. Mevcut bulgu bir başka açıdan daha basit şekilde değerlendirildiğinde ise Türk üniversitelerine yönelik en olumlu algıya ve ölçek alt boyutları açısından ise en yüksek memnuniyet düzeyine, 0-6 ay süreyle Türkiye’de kalan öğrencilerin sahip olduğu görülmektedir. Ancak, özellikle 25 aydan daha uzun süre kalanlarda bu olumlu algı ve memnuniyet düzeylerinin azaldığı gözlemlenmektedir. Kalış süresi öğrencilerin algılarını etkilese de hesaplanan etki büyüklüğü, [Eta-Kare ($\eta^2 = .030$)], bunun öğrencilerin görüşlerini etkileyen çeşitli faktörlerden biri olduğunu ancak pratik etkisinin sınırlı olabileceğini göstermektedir. İlgili literatür tarandığında bu bulgunun bir eğitim ortamında kalma süresinin öğrencilerin tutum ve algılarını etkileyebileceğini gösteren araştırma bulgularıyla benzeştiği anlaşılmaktadır (Ward, Bochner & Furnham, 2001). Bu bulgu uluslararası öğrencilerin deneyimlerinin çok boyutlu doğasını savunan akademisyenlerin önerdiği gibi ölçülmeyen diğer değişkenlerin de işin içinde olabileceğini düşündürmektedir (Deardorff, de Wit & Heyl, 2012; Kılınç, Arslan & Polat, 2020).

Araştırma kapsamında yapılan bir başka analiz sonucunda ise bölüm veya bilimsel değişkeninin uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin yumuşak gücüne ilişkin algılarını önemli ölçüde etkilemediği tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde araştırmanın bağlamıyla örtüşen herhangi bir bulguya rastlanmamış ancak, genel olarak yükseköğretim düzeyindeki öğrencilerin kişilik özelliklerine göre seçmiş oldukları akademik disiplinlerin eğitim deneyimlerini ve algılarını etkileyebileceğini öne süren bazı araştırmalarla çeliştiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Smart, Feldman & Ethington, 2008). Ancak bu çalışmada söz konusu değişken (*bölüm veya bilimsel*) açısından istatistiksel anlamlılığın bulunmaması gerçeğine dayanarak konunun Türk yükseköğretimi bağlamında uluslararası öğrencilerin yumuşak güce ilişkin algılarını etkilemede önemli bir faktör olmadığı çıkarımında bulunmak doğru bir yaklaşım olacaktır.

Özetle mevcut bulgular uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin yumuşak gücüne ilişkin algıları üzerindeki etkinin çok yönlü farklı bileşenin ürünü olduğunun altını çizmektedir. Genel olarak araştırma bulguları devlet burslarının (*Türkiye Bursları*) ve kalış süresinin uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne yönelik algılarının şekillenmesinde oldukça önemli değişkenler olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte, mütevazı etki büyüklükleri, bu bulguların ihtiyatlı bir şekilde yorumlanması ihtiyacını da ortaya çıkarmaktadır. Öte yandan cinsiyet, bölüm/bilimsel ve diğer demografik faktörlerin yumuşak güç algıları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgu farklı öğrenci gruplarının Türk yükseköğretimini nasıl deneyimledikleri konusunda büyük farklılıklar olmadığını da göstermektedir.

Nitel Bulguların Tartışması

Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşma sürecinde uluslararası öğrencilerin bakış açıları ve deneyimleri ile bu sürecin en yakın tanıkları olan üniversitelerin uluslararası öğrenci birimleri ve değişim programları gibi ofislerde görev yapan yönetici ve uzmanların görüşlerinin derinlemesine analizine dayalı bu çalışma, Türk yükseköğretiminin uluslararasılaşma dinamiklerine ve Türk üniversitelerinin potansiyel yumuşak gücüne ışık tutması bakımından önemli bulgular ortaya koymaktadır.

Araştırma kapsamında ortaya çıkan ilk tema uluslararası öğrencilerin kendilerini başka bir ülkede ve farklı bir sosyo-kültürel bağlamda eğitim alma deneyimleri temelinde nasıl tanımladıklarına yönelik görüşlerin bir bileşkesidir. Bu bakımdan uluslararası öğrenci olmanın doğası için yalnızca akademik performansa indirgenemeyecek kadar karmaşık kültürel, sosyal, psikolojik ve duygusal boyutları olan bir süreç olduğu söylenebilir. Uluslararası öğrenci olmanın karmaşık doğasını irdelemeye çalışan uluslararası ve ulusal literatür uluslararası öğrencilerin deneyimlerine yönelik olarak bu öğrencilerin sosyo-psikolojik ve sosyo-kültürel boyutları olan uyum süreçleri, karşılaştıkları güçlükler, ülkeler için sosyo-ekonomik, eğitim diplomasisi ve yumuşak güç açısından önemleri gibi birçok farklı konuya temas etmektedir.

(Arslan & Polat, 2023; Arslan & Sezgin, 2023; Castiello-Gutiérrez, 2022; Hegarty, 2014; Kondakçı, 2011; Kılınç, Arslan & Polat, 2020).

Mevcut araştırmada ilk bulgunun Türk üniversitelerindeki uluslararası öğrenci deneyiminin önemli bir unsuru olarak kültürel uyum ve kişisel gelişim ile ilişkili faktörlerin etrafında şekillendiği söylenebilir. Zira bu bulgu uluslararası öğrenciler için Türk yükseköğretiminde öğrenim görmenin, yeni bir dil ve kültür keşfi, kariyerlerine katkı ve küresel bakış açısı kazanma fırsatı sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda literatür uluslararası öğrencilerin deneyimlerini şekillendiren en önemli faktörlerden biri olarak kültürel uyum ihtiyacı olduğunu ve bunun yalnızca ev sahibi ülkenin gelenek ve göreneklerine aşina olmayı değil, aynı zamanda hem akademik performansı hem de ruh sağlığını etkilediği gösterilen kültürleşme stresine de atıfta bulunmaktadır (Khawaja & Stallman, 2011; Li vd., 2014; Nasirudeen vd., 2014). Yeni bir kültüre uyum sağlamak, yalnızca eğitim yolculuğunun çevresel bir parçası değil, aynı zamanda hem akademik deneyimleri hem de kişisel gelişimi şekillendiren merkezi bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu yönüyle araştırma bulgusu için Berry'nin (1997) yeni bir kültürel çevreye başarılı bir şekilde uyum sağlamanın daha iyi sosyal işlevselliğe ve psikolojik iyi oluşa önemli ölçüde katkıda bulunduğunu öne süren kültürleşme modeliyle uyumlu olduğu yorumunda bulunulabilir. Bu doğrultuda uluslararası öğrenci olmanın doğasına uygun olarak sosyo-kültürel, sosyo-psikolojik ve akademik uyum süreçlerini kolaylaştıran ve kültürleşme stresini en aza indirecek adımların atılması ev sahibi ülkeler açısından uluslararası öğrencilerin konfor alanını genişletmek kaydıyla memnuniyet düzeylerini yükseltmek ve bu sayede onlardan birer yumuşak güç unsuru olarak faydalanma verimliliğini artırmaya yönelik oldukça önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Bir başka anlatımla uluslararası öğrencilerin uyum süreçlerini kolaylaştırmaya yönelik atılacak her stratejik adım ışığında geliştirilecek yükseköğretim politikalarının onların olumlu deneyimler geliştirmesi ve bu deneyimlerini ev sahibi ülke lehine şekillendirmesi açısından stratejik olduğu söylenebilir.

İlk tema açısından dikkate değer bir başka nokta ise bazı uluslararası öğrencilerin kendilerini birer “kültürel köprü/elçi” olarak görmeleridir. Bu bulgu geniş bir perspektiften değerlendirildiğinde Kim’in (2001) “kültürlerarası kişilik” kavramıyla uyum gösterdiği söylenebilir. Kim (2001) çalışmasında kişilerin günümüzün küreselleşen dünyasında başarı için kültürlerarası kişiliğin şart olduğunu, güçlü kültürlerarası kişilik becerisine sahip olanların farklı kültürel bağlamlarda daha iyi gezinebileceğini, farklı kültürlerden insanlarla ilişkiler kurabileceğini ve kültürlerarası anlayışa katkıda bulunabileceğini öne sürmektedir. Bu açıdan uluslararası öğrencilerin kendilerine biçtiği bu rol onların Türk toplumuna daha etkili bir şekilde entegre olmalarına olanak tanırken aynı zamanda başkalarına kendi kültürlerini tanıtmak için uygun bir platform sağlamaya yardımcı olabilir. Ayrıca bu tür bir rolü üstlenme isteği kişisel olarak bu öğrencilerin kültürlerarası kişilik geliştirmelerini kolaylaştırabilir. Başka bir açıdan ise bu iki yönlü kültür alışverişi, uluslararası öğrencilerin kampüse küresel bir boyut getirip ve böylece yerli öğrencilerin eğitim deneyimlerini zenginleştirebileceği gibi ev sahibi ülke üniversitelerinin kampüslerine hem kültürel zenginlik hem de akademik başarı açısından fayda sunabilir. Örneğin Vural Yılmaz’ın (2018) vurguladığı gibi çokkültürlü bir kampüs ortamının yaratılması yalnızca uluslararası öğrencilerin entegrasyonuna yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda yerli öğrencilerin genel eğitim deneyimini de zenginleştirir. Bu konuda alanyazın da benzer bir yaklaşımla uluslararası öğrenciler ve ev sahibi ülke öğrencilerin arasında gelişecek kültürlerarası diyalogun hem kişisel hem de kurumsal anlamda üniversiteler için birçok faydasının olduğunu altını çizmektedir (Rose-Redwood & Rose-Redwood, 2018).

Araştırmada ortaya konan ikinci tema uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretim sistemindeki deneyimleri açısından çok yönlü bir tablo sunmaktadır. Öncelikle uluslararası öğrenciler için akademik yolculuklarının temelinde profesörlerin profesyonelliği ve insancıl tutumları önemli bir olumlu nokta olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgu Türk hocaların kapsayıcı olmak ve uluslararası öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını desteklemek için aktif çaba harcadıklarının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Uluslararası öğrencilere göre bu eğitimciler yalnızca bilgi vermekle kalmıyor, aynı zamanda öğrencilerin milliyetlerine bakmaksızın

kendilerini değerli hissettikleri ve eşit muamele gördükleri kapsayıcı bir eğitim ortamını da teşvik ediyorlar. Böyle bir kapsayıcı tavır ve adalet duygusunun varlığı, uluslararası öğrencilerin genel akademik deneyimini olumlu biçimde şekillendirme açısından kritik bir rol üstlenebilir. Zira Marginson (2014) kapsayıcı bir eğitim ortamının sadece akademik değil aynı zamanda kişisel ve sosyal gelişimi de teşvik ederek tüm öğrencilere adil ve saygılı davranmanın önemini vurgulamaktadır. Türk yükseköğretim sisteminin bu alandaki başarısı eğitimde kapsayıcılığa verilen değer açısından bir kanıt sayılabilir.

Öte yandan öğretim programlarının özellikle uygulamalı bilimlerde güncelliğini yitirmiş teorik içeriğe odaklanması, sistemin küresel iş piyasasının gelişen talepleriyle uyumluluğu konusunda uluslararası öğrenciler arasında birtakım endişelere yol açmaktadır. Temel bilgi gerekli olsa da pratik gerçek dünya uygulamaları yerine güncelliğini yitirmiş kuramsal içeriğe yönelik yapılan öğretim faaliyetleri, öğrencilerin modern mesleki zorluklara hazırlıklı olmalarını engelleyebilir. Becker'in (1964) insan sermayesi teorisi kapsamında eğitimin işgücü piyasasının taleplerini karşılamak için bireyin bilgi ve becerilerini geliştirme fonksiyonunun olduğu yönündeki önermesinden yola çıkıldığında öğrencilerden, özellikle de bilgisayar mühendisliği gibi alanlardan gelen geri bildirimler, müfredat açısından yapısal bir soruna ve dolayısıyla teori ve uygulama arasındaki boşluğun varlığına işaret etmektedir. Örneğin, hızla gelişen teknoloji dünyasının aksine bilgisayar mühendisliği gibi uygulamalı bilimlerde eski programlama dillerine odaklanması, akademi ve endüstri talepleri arasında potansiyel bir boşluğun varlığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu ayrıca öğretim programlarının mevcut teknolojiler ve sektör trendleriyle uyumlu hale getirilmesi için modernizasyon ve güncellemeye yönelik potansiyel bir ihtiyacı da göstermektedir. Bu bakımdan müfredatın mevcut endüstri eğilimlerini ve hızla gelişen teknolojileri kapsayacak şekilde modernleştirilmesi bu boşluğu doldurabilir ve öğrencilerin günümüz iş piyasasında karşılaşılabilecekleri zorluklara daha iyi hazırlanmalarını sağlayabilir.

Sosyal ve akademik deneyimlerine ilişkin uluslararası öğrencilerin ortaya koyduğu bir diğer konu olarak altyapı ve kaynaklar bazı alanlarda övgüye değer olsa da birtakım eleştirilerin

hedefi olmuşlardır. Bu eleştirilerin daha çok modern kaynaklara erişimde karşılaşılan güçlükler ve sosyal etkileşimlerin eksikliği gibi alanlarda yoğunlaştığı söylenebilir. Öğrenciler küçük ve eski bilgisayar laboratuvarları, yetersiz kütüphane alanı ve aşırı kalabalık nedeniyle çevrimiçi sınavlarda yaşanan sorunlar gibi deneyimlerini öne sürerek altyapının eksik olduğunu dile getirmişlerdir. Bununla birlikte öğrenciler bütünsel gelişim için hayati önem taşıyan kampüs yaşamının sosyal yönünün de geliştirilmeye muhtaç olduğunu ve yeni öğrenci kulüpleri kurmanın zorlukları ve aktif sosyal yaşama katılımının eksikliği gibi öğrencilerin genel refahını ve topluluk duygusunun gelişimini yakından ilgilendiren konulara değinmektedir. Bu bulgunun öğrencilerin üniversite kampüslerindeki sosyal ve akademik deneyimleri açısından geliştirilmesi gereken ve acil müdahale gerektiren alanların olduğuna işaret ettiği söylenebilir. Zira Altbach ve Knight'ın (2007) çalışmasında iddia ettiği üzere bir kurumun fiziksel ve sosyal altyapısının öğrenci deneyimini şekillendirmede çok önemli bir rol oynadığı açıktır. Dolayısıyla söz konusu bu boşlukların doldurulması ve eksikliklerin giderilmesi Türk üniversitelerinin uluslararası öğrenciler açısından çekiciliğini daha da artırabilir.

Tesis, kaynak ve altyapı açısından var olan eleştirilerin aksine uluslararası öğrenciler kampüslerin güvenliği, kampüslerin yeşilliklerle ve özenli bakımla öne çıkan estetik çekiciliği, öğrenime ve dinlenmeye olanak tanıyan canlandırıcı bir ortamın olması, sürekliliği kesilmeyen temel enerji kaynaklarının (elektrik, su vs.) tutarlılığı ve kablosuz internet erişimi gibi unsurları oldukça yeterli bulduklarını belirtmektedir. Bu bakımdan uluslararası öğrenciler arasında sosyal ve akademik deneyimleri açısından memnuniyet yaratan unsurların öğrencilerin kampüs içi deneyimlerinin geliştirilmesine önemli ölçüde katkı sundukları söylenebilir. Strange ve Banning'in (2001) belirttiği gibi, bir kurumun fiziksel ortamı öğrencinin öğrenmesini, memnuniyetini ve genel gelişimini önemli ölçüde etkileyebilir. Uluslararası öğrencilerin bu yöndeki olumlu geri bildirimleri, Türk üniversitelerinin bu konunun önemini anladıklarının ve önceliklendirdiklerinin bir göstergesi sayılabilir.

Bir başka yönüyle genel eğitim kalitesi açısından Türk yükseköğretim sisteminin uluslararası öğrenciler tarafından takdir toplaması, hatta bazı öğrencilerin diplomalarının özellikle

Avrupa’da ve dünya çapında tanındığını belirtmesi, uygulamalı bilimler gibi bazı alanlarda var olan yapısal eksikliklere rağmen Türk yükseköğretim sisteminin uluslararası düzeyde bir itibarının olduğu yönünde yorumlanabilir. Ayrıca, Türk yükseköğretim kurumlarından alınan diplomaların başta Avrupa olmak üzere dünya çapında tanınması sistemin uluslararasılaşması bakımından önemli bir avantaj sayılabilir. Knight’ın (2015) öne sürdüğü gibi, yükseköğretimin uluslararasılaşması öğrencilerin, programların ve kurumların hareketliliğine verilen önemin artmasına yol açmıştır. Bu açıdan Avrupa’da Türk diplomalarına verilen değer, sistemin uluslararası standartlarla uyumluluğunun ve uluslararası öğrenci hareketliliğini kolaylaştırma potansiyeline sahip olduğunun bir kanıtı sayılabilir. İkinci temaya yönelik bulguların genel olarak Türk yükseköğretim sisteminin uluslararası öğrenciler için övgüye değer bir deneyim sunduğunu, müfredat modernizasyonu, altyapı iyileştirmeleri ve daha aktif bir sosyal ortamın teşvik edilmesi gibi alanların geliştirilmesiyle öğrenci deneyimlerinin pozitif yönde daha da artırılabilceği sonucunu ortaya koyduğu söylenebilir.

Öte yandan araştırma bulguları aynı zamanda uluslararası öğrencilerin akademik ve sosyal yaşamda bazı engellerle karşılaşmakta, özellikle dil sorunu, sınırlı sosyal entegrasyon, bürokratik işlemlerde zorluk, barınma ve daha fazla finansal destek açısından öğrenim bursu vb. gibi maddi imkânlarla erişimde güçlük çektiklerini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle uluslararası öğrencilerin gerek sosyal yaşantıları gerekse Türk yükseköğretim sistemi içerisinde karşılaştıkları güçlüklerin oldukça geniş bir spektruma yayılan faktörlerden oluştuğu söylenebilir. Benzer bir yaklaşımla uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları güçlükleri genel başlıklar altında toplayan Kılınç, Arslan ve Polat (2020), uluslararası öğrencilerin sıklıkla karşılaştığı ortak zorlukların çok çeşitli sosyo-kültürel, psikolojik, finansal ve akademik faktörlerden oluştuğuna değinmektedir.

Bu güçlüklerin en başında öğrencilerin özellikle akademik deneyimlerini yakından ilgilendiren dil engelleri gelmektedir. Bu bakımdan pek çok katılımcı sınırlı İngilizce yeterliğine sahip profesörler nedeniyle ders içeriğini ve sınıf içi etkileşimi anlamalarını etkileyen zorluklarla karşılaştığını belirtmektedir. Böylesi bir durumun varlığı etkili iletişimi engellemekle kalmayıp,

aynı zamanda öğrencilerin ders içeriğini anlamalarını da güçleştirerek akademik performanslarını tehlikeye atma potansiyeline sahiptir. Bu bakımdan Zhou ve diğerlerinin (2008) akademik ortamlarda etkili iletişimin öneminin göz ardı edilmemesi gerektiği çünkü bu iletişimin öğrencilerin ders içeriğini kavrama, sınıf tartışmalarına katılma ve akranları ve öğretim üyeleriyle anlamlı ilişkiler kurma becerilerini doğrudan etkilemesine yönelik bulgusu araştırma kapsamında ortaya konan dil engellerinin minimuma indirgenmesinin önemi açısından benzeşmektedir. Ayrıca uluslararası öğrencilere odaklanan literatür incelendiğinde dünya çapında birçok uluslararası öğrencinin, akademik performanslarını ve genel refahlarını önemli ölçüde etkileyebilecek dilsel zorluklarla boğuştukları raporlanmıştır (Andrade, 2006).

Uluslararası öğrenciler açısından dil engelleri yalnızca onların akademik performansları etkileyen bir faktör değil aynı zamanda bu öğrencilerin sosyal bütünleşme ve bulundukları ortama uyum sağlamalarını da engelleyen önemli bir etken olarak da değerlendirilebilir. Yine mevcut araştırma kapsamında ortaya konan en önemli güçlüklerden biri olarak dil engellerinin sınıfın ötesine uzandığı ve kampüsteki sosyal dinamikleri etkilediği anlaşılmaktadır. Sosyal bütünleşme güçlüğü ile ilgili olarak temel düzeyde ev sahibi ülke öğrencileriyle iletişim kurabilen ancak bunun ötesine geçemeyen uluslararası öğrencilerin dilsel benzerliklere dayanarak klikler oluşturma eğilimi, daha geniş bir sınırlı sosyal entegrasyon sorununun altını çizdiği söylenebilir. Bu durum Türk akranlarından uzaklık veya mesafeli olma algılarıyla daha da pekiştirilirken birtakım sosyal izolasyon duygularına yol açabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ilgili literatür uluslararası öğrencilerin yeni eğitim ortamları ve sosyo-kültürel ortamlarında çeşitli uyum problemleri yaşadıkları yönünde paralel bulgular ortaya koymaktadır (Li & Gasser, 2005; Zhou vd., 2008). Dolayısıyla gerek öğrencilerin akademik ve sosyal açıdan memnuniyeti gerekse çokkültürlü bir kampüs ortamının desteklenmesine yönelik farklı öğrenci grupları arasında etkileşimi ve anlayışı teşvik eden daha kapsayıcı sosyal ortamlar olması gerektiği ve bu konuda üniversitelere birtakım görevler düştüğü açıktır. Öğretim elemanlarının dil yeterlikleri etrafında şekillenen ve daha başka sosyo-psikolojik alana da uzanan dil engelleri ile ilgili durum ve öğrencilerin sosyal bütünleşmesi ile ilgili konuların Türk yükseköğretim

sistemi açısından acil müdahale gerektiren konular olduğu yorumunda bulunmak yanlış olmayacaktır.

Bir yönü ile dil ile ilgili sorunlar açısından ne çıkan bir diğer önemli güçlük ise destek hizmetleri ve personel verimliliği ile ilgili durumlardır. Uluslararası ğrenciler özellikle uluslararası ğrenci ofisinde daha fazla personelin olması ve bu personellerin özellikle İngilizce bilen kişilerden oluşması gerektiğine değinmektedir. Bu bulgu uluslararası öğrencilerin resmi iş ve işlemleri açısından oldukça kritik bir misyonu olan uluslararası ğrenci ofisleri gibi birimlerin dil bilen nitelikli personel sayısı bakımından yetersiz oldukları biçiminde değerlendirilebilir. Bu gibi birimlerin üniversitelerin uluslararası bir kimlik inşası ile ilgili özel bir konumu olması gerekmekte ve bu birimlerde görevlendirilecek personelin birtakım özellikleri taşması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevcut bulgu Arslan ve Kılınç'ın (2022) Türk yükseköğretim sistemi içerisinde görev yapan ve anadil olarak başka bir dil konuşan ge zorlanmış akademisyen grubunun karşılaştığı bir dil engeli olarak benzer bir bulguyla örtüşmektedir.

Uluslararası ğrencilerin karşılaştıkları önemli güçlüklerden birisinin bürokratik işlemlerle ilgili olan yasal süreçlerin uzun sürmesi, zor ve yıpratıcı olması ile ilgili olduğu söylenebilir. Özellikle Göç İdaresi Başkanlığı personelinin dil yeterliği başta olmak üzere katı ve sert tutumlarından kaynaklı güçlükler yaşadıklarını belirten uluslararası öğrenciler, yasal prosedürlerin eksiksiz yerine getirilmesi için gerekli olan belge ve bilgilerin temini noktasında bilhassa pandemi döneminde zorlandıklarını, eksik belge ibraz etmeleri halinde sınır dışı edilmekle tehdit edildiklerini ve Göç İdaresi'nin işleri kolaylaştırıcı değil aksine zorlaştırıcı bir tavır sergilediğine değinmektedir. Bu bakımdan uluslararası öğrencilerin rapor ettiği bürokratik zorluklar Türk yükseköğretim sistemi açısından iyileştirilmesi gereken bir diğer önemli noktaya işaret etmektedir. Öğrencilerin söylemlerinden özellikle oturma izinleri ve göçmenlik bürolarıyla ilgili prosedürlerinin karmaşıklığı göz korkutucu düzeyde olduğu söylenebilir. Bu durum niversite destek yapılarında algılanan yetersizliklerle daha da artmakta ve uluslararası öğrenciler açısından potansiyel hukuki sonuçları göz önüne alındığında özellikle stresli bir

süreç olabilmektedir. Mbous, Mohamed ve Rudisill (2022) yaptıkları çalışmada paralel bir bakış açısıyla uluslararası öğrencilerin yüzleşmek durumunda kaldığı güçlükler arasında bürokratik engeller, vize problemleri, yasal otoritelerin tutarsız ve sert tutumları gibi bu öğrencileri sosyopsikolojik açıdan yıpratıcı bir dizi sorun alanını rapor etmektedir. Dolayısıyla Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşması sürecinde yalnızca yükseköğretim kurulu ve üniversitelere değil dış ilişkiler, iç güvenlik ve göç ve entegrasyondan sorumlu olan devlet organlarına da iş düşmektedir. Bu kurumların yükseköğretimde uluslararasılaşma politikası bağlamında uluslararası öğrencileri ayrı bir kategori olarak değerlendirip bu kişilerin iş ve işlemlerini kolaylaştırma yönünde yapıcı adımlar atması ülke üniversitelerinin uluslararası öğrenci potansiyellerini artırmakla kalmayıp mevcut öğrencilerin de bu konudaki memnuniyetlerini artırabilir.

Dikkate değer bir başka bulgu ise uluslararası öğrencilerin her ne kadar kampüslerini seviyor ve Türk üniversitelerinde aldıkları eğitimin genel kalitesinden memnun olsalar da üniversitelerde güncel akademik ve sosyal gereksinimlerini karşılayacak kaynaklara erişim noktasında yaşadıkları birtakım sorunlar olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda uluslararası öğrenci söylemlerinden üniversitelerde istenilen ya da arzu edilen düzeydeki kaynaklara erişim konusunda birtakım güçlüklerin olduğu anlaşılmaktadır. Bu güçlüklerin bilgisayar laboratuvarları ve elektronik kaynaklar gibi üniversite tesislerinin varlığıyla ilgili olmasa da bu kaynakların işlevsel kullanımları ile ilgili olduğu söylenebilir. Bir başka anlatımla kaynaklar mevcut olsa da bunların öğrenci ihtiyaçlarına hitap edecek düzeyde olmaması özellikle mühendislik gibi ağırlıklı olarak pratik uygulamalara dayanan disiplinler için oldukça önemli bir sorundur. Böylesi bir durum üniversitelerin tesislerinin sadece kullanılabilir olmasını değil aynı zamanda güncel akademik ve sosyal gereksinimlere yönelik amaçlara uygun olmasını da sağlamaları yönündeki bir gerekliliğe işaret etmektedir. Özellikle uygulamalı bilimler açısından öğrencilere sunulacak daha iyi ekipman ve güncel kaynaklara erişim kolaylığı öğrenci çıktılarını önemli ölçüde artırma potansiyeli taşımaktadır. Öğrenci performansı ve onlara sunulan fiziki olanakların kapsamı, modernizmi ve benzeri değişkenler arasındaki ilişki

açısından ilgili literatür incelendiğinde birçok çalışmanın sunulan ortamların ve güncel, gereksinime dönük olanakların öğrenme çıktıları ile güçlü ve pozitif bir korelasyona sahip olduğunu göstermektedir (Brooks, 2011; Grunspan, Wiggins & Goodreau, 2014; Uline & Tschannen-Moran, 2008). Bu açıdan mevcut durumda yalnızca uluslararası öğrencilerin değil aynı zamanda ev sahibi ülke öğrencilerinin de güncel kaynaklara erişimlerini kolaylaştırmak bir yandan tüm öğrencilerin akademik başarıları ve tatminine olumlu düzeyde katkı sunarken diğer taraftan ise Türk üniversitelerinde modern tesis ve olanakların varlığı ülke üniversitelerinin uluslararası itibarını güçlendirebilir.

Araştırma bulguları üniversitelerin öğrencilere hobi ve proje desteği sunması, farklı şirketlerde staj bulma konusunda yardım ve Türkçe dil yeterliği sınırlı olan uluslararası öğrenciler için daha güçlü destek vermesi gerektiği gibi birtakım alanlarda var olan sorunlara ve bunlardan kaynaklı zorluklara işaret etmektedir. Bununla birlikte kampüs içerisinde sosyo-sportif faaliyetlerin yeterince destek görmemesi de ayrıca bir başka sorun alanı olarak sayılabilir. Uluslararası literatür özellikle uluslararası bir iş deneyimi sunması açısından staj programlarının öğrencilere kültürlerarası bağlamda deneyimsel öğrenme fırsatları sunması, uygulamalı deneyim kazanmanın yanı sıra, öğrencilerin yeni kültürler ve uygulamalarla da tanışması; sadece ev sahibi ülkenin kültürünü öğrenmekle kalmadan çokkültürlü bir ortamda etkili bir şekilde çalışma yeteneklerinin artırılması ve öğrencilerin kendilerine güvenme ve bağımsız olma olasılıklarının daha yüksek olmasına yardımcı olması açısından güçlü bulgular ortaya koymaktadır (Di Pietro, 2022; Jones, 2013; Zhang, 2012). Öte yandan mevcut araştırma bulgusu Vural Yılmaz'ın (2018) çalışmasında ortaya koyduğu Türk üniversitelerindeki uluslararası öğrencilerin Türkçe dil yeterliği konusunda yaşadıkları güçlük nedeniyle akademik hayata yeterince katılamadıkları yönündeki bulguyla da örtüşmektedir. Mevcut bulgu Türk üniversitelerinin uluslararası öğrencilere sosyo-sportif faaliyetleri ve dil yeterliklerini geliştirmek açısından daha fazla destek sunulması gerektiği biçiminde yorumlanabilirken, böylesi bir destek mekanizmasının bu öğrencilerin gerek sosyal entegrasyonuna gerekse

akademik başarısı ve memnuniyet düzeylerinin artmasına oldukça önemli katkılar sunabileceği çıkarımında bulunulabilir.

Uluslararası öğrencilerin sıklıkla vurguladığı önemli güçlükler arasında burs, istihdam ve barınma ile ilgili olanlar oldukça dikkat çekicidir. Uluslararası öğrenciler yarı zamanlı istihdam fırsatlarına ve uygun fiyatlı konaklama seçeneklerine ihtiyaçları olduğunu ve bu konuda üniversitelerinden destek beklediklerini dile getirmektedir. Bu konuda uluslararası öğrenciler kendilerini finansal olarak desteklemek için çalışmak durumunda olduklarını, özellikle yurtlarda kalamayanlar için devlet yurtlarının ötesinde uygun fiyatlı barınma seçeneklerinin güvence altına alınması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Nitekim ilgili alanyazın üniversite tarafından sağlanan yurt ve benzeri konaklama yerlerinde yaşamının uluslararası öğrencilere daha iyi bir üniversite deneyimi sağlamanın bir yolu olabileceğini, güçlü sosyal ağların oluşturulmasını kolaylaştırabileceğini (Sawir vd., 2007) ve uluslararası öğrencilerde daha büyük bir aidiyet duygusunu destekleyebileceğini öne sürmektedir (Johnson vd., 2007).

Öte yandan yükseköğretimde uluslararasılaşma açısından önde gelen ülkelerin farklı kurum, kuruluş ya da doğrudan devlet eliyle sunduğu burs ya da finansal destek fırsatlarının başarılı uluslararası öğrencileri ülke üniversitelerine çekmenin başat faktörlerinden biri olduğu bilinmektedir (Arslan ve Sezgin, 2023). Özellikle bu tür maddi fırsatların sunulmasının eğitim diploması üzerinden yumuşak güç hedefi olan ülkeler için vazgeçilmez bir yere sahip olduğu gerçeğinden hareketle mevcut araştırma bulgusunda ortaya konan burs ve finansal destek mekanizmalarının eksikliği veya yetersizliği Türk yükseköğretimi açısından önemli bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk yükseköğretimi açısından benzer bir bulgu ortaya koyan Vural Yılmaz (2018) araştırmasında uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinde yeterli düzeyde burs desteği görmediklerini ortaya koymaktadır. Ancak ilgili literatür finansal destek ve burslar açısından, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu çeşitli ülkelerin, yetenekli ve gelecek vaat eden genç uluslararası öğrencileri çekmek için yükseköğretim programları uyguladığını ortaya koyarken, araştırmalar uluslararası öğrencileri çeken faktörlerin başında bu öğrencilere sunulan burs olanaklarının geldiğini belgelemektedir (Arslan & Sezgin, 2023; Jamil

& Jaffar, 2023; Larbi & Fu, 2017). Nitekim uluslararası öğrencileri memnun etme ve onlar için cazip fırsatlar sunmanın ön koşulu olarak finansal desteğin varlığı oldukça önemlidir. Bu konuda, Türk yükseköğretimi açısından Türkiye’de Eğitim (Study in Turkey) programı ve uluslararası öğrencilere ve araştırmacılara Türkiye’nin tanınmış üniversitelerinde lisans, yüksek lisans, araştırma ve dil eğitimi almaları için çeşitli eğitim fırsatları sunan Türkiye Bursları gibi devlet tarafından finanse edilen girişimlerin hayata geçirilmiş olması önem arz etmektedir (Arslan & Sezgin). Ancak bu tür girişimlerin daha görünür ve kapsamının daha geniş olması Türk üniversitelerindeki uluslararası öğrencilerin kalitesine ve memnuniyetlerine doğrudan etki ederek Türk üniversitelerinin uluslararasılaşma çabalarına büyük oranda katkıda bulunabilir.

Barınma konusuyla ilgili olarak birtakım güçlüklerin olduğunu vurgulayan uluslararası öğrenciler bunun büyük bir sorun olduğunun altını çizmektedir. Uluslararası öğrenciler için oldukça önemli olan karşılanabilir ve güvenli konaklama fırsatlarının sunulması onların farklı sosyal deneyimler kazanmasına olanak tanır ve teşvik ederken bu tür etkileşimlerin bir yandan bu öğrencilerin topluluk duygularının gelişimine diğer yandan da kurumlarından duydukları memnuniyete katkı sunduğu bilinmektedir (Joseph, 2021; Singh vd., 2022). Öte yandan barınma ile ilgili olarak öncül araştırma sonuçları da Türkiye’de uluslararası öğrencilerin en fazla şikâyet ettikleri faktörlerden biri olduğunu ortaya koymaktadır (Vural Yılmaz, 2018). Bu bakımdan üniversitelere özellikle kampüs içi barınma olanaklarını zenginleştirme açısından büyük görevler düştüğü çıkarımında bulunmak yanlış olmayacaktır. Önemi göz önünde bulundurulduğunda barınma ile ilgili güçlüklerin aşılması Türk üniversitelerinin uluslararası öğrenciler açısından tercih edilmesine olanak tanıyabilir.

Tüm bunların yanı sıra üniversitelerin kariyer planlama konusunda yeterli desteği sağlamadığını ve mezuniyet sonrası gelecekleri konusunda kendilerini belirsiz bıraktığını belirten uluslararası öğrenciler kariyer danışmanlığı konusunda yaşanan bir eksiklik ve soruna değinmektedir. İlgili literatür Türkiye’de pek çok üniversitede kariyer danışmanlığı ve planlaması merkezi bulunmadığını, bulunan merkezlerin de öğrencilere henüz arzu edilen nitelik ve düzeyde destek hizmeti sunamadığını belgelemektedir (Deniz, 2022; Gülmez ve

Okur, 2021). Dolayısıyla kariyer danışmanlığı bakımından yalnızca uluslararası öğrencilere değil aynı zamanda Türk öğrencilere de istenilen düzeyde destek sunulamadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca kariyer danışmanlığının eksikliği, öğrencilerin genellikle gelecek için net bir yol haritası olmadan mezun olduklarını göstermektedir. Bu durum mezuniyet sonrası beklentilere ilişkin belirsizlik ve endişeye yol açabilir. Bu konuda atılacak adımlar öğrencilere rehberlik sağlayarak bilinçli kariyer kararları vermelerine ve ilgi alanlarını, bilgi ve becerilerini keşfetmelerine ve bunları uygun kariyer seçenekleriyle uyumlu biçimde kullanmalarına yardımcı olabilir.

Bir diğer sorun alanı olarak üniversitelerin kriz durumlarına hazırlıksız olması nedeniyle Covid-19 pandemisi sırasında çevrimiçi eğitime geçişte yaşanan zorluklara odaklanmaktadır. Pandeminin ortaya çıkışı, çevrimiçi eğitimle ilgili bir dizi yeni zorluğu da beraberinde getirirken internet bağlantısı ve çevrimiçi ders ve sınav sistemi için yetersiz altyapı gibi sistemik sorunlar, zaten çalkantılı bir dönemde olan öğrencilerin öğrenme deneyimlerini daha da zorladığını ortaya koymaktadır. Zira yalnızca Türkiye özelinde değil dünya çapında birçok ülkenin de eğitim kurumlarında proaktif tedbirlerin eksikliği nedeniyle benzer sorunlar yaşadığı bilinmektedir (Abu Talib, Bettayeb & Omer, 2021; Osabwa, 2022). Bu bakımdan üniversitelerin olağanüstü olaylar karşısında eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksamaması adına önlemler alma konusunda proaktif davranmadıkları ortaya çıkmıştır. Ancak Covid-19 veya benzeri küresel olaylar karşısında yaşanan olumsuz deneyimlerden ders çıkarılarak üniversitelerin gerekli tedbirleri alması ve çevrimiçi sistemlerini yenilemesi ya da güncellemesi olası birçok problemin önüne geçebilir.

Bunların dışında uluslararası öğrencilerin karşılaştığı ırk ayrımcılığı ve olumsuz tutum ve davranışlara ilişkin deneyimleri ve medyada çıkan haberler nedeniyle Türk toplumunda yabancılara (*uluslararası öğrencilere*) karşı oluşan önyargılardan etkilenmeleri bir başka sorun alanına işaret etmektedir. Nitekim benzer bir bulguyu ortaya koyan Küçükşen (2020) araştırmasında uluslararası öğrencilerin kendilerine karşı ön yargılı biçimde davranıldığını düşündüklerini belirtmektedir. Bununla birlikte olumsuz deneyimleri rapor eden uluslararası öğrencilerin bu konuda duyduğu rahatsızlık mevcut araştırmanın odağını oluşturan gönüllü

elçiler olarak uluslararası öğrenciler üzerinden yumuşak güç devşirmeye yönelik bir yükseköğretim politikasına zarar verebilir. Nitekim yaşanan olumsuz deneyimlerin öğrencilerin akademik başarılarına ve memnuniyetlerine doğrudan etkisi olacağı açıktır. Hanassab (2006) ırk ayrımcılığı ve kötü muamele gibi zedeleyici deneyimlerin uluslararası öğrencilerin ruh sağlığı ve akademik performansı üzerindeki olumsuz etkisini doğrulamaktadır. Bu bağlamda ister akademik ortamlarda ister daha geniş sosyal bağlamlarda olsun, ırksal önyargı ve kötü muamele deneyimleri, yabancılaşma ve ötekilik duygularını şiddetlendirerek derin psikolojik etkilere neden olabilir. Dolayısıyla toplumsal düzeyde uluslararası öğrencileri diğer başka göçmen gruplardan ayrı tutmak ve bu konuda gereken hassasiyetin gösterilmesine özen göstermek daha bütüncül bir yükseköğretim politikası gerektirmektedir.

Başlıca sorunlardan bir diğeri ise bazı öğrencilerin kendi ülkelerinden uzakta olmalarından dolayı duygusal stres ve kültür şoku gibi uyum sorunları yaşamaları gösterilebilir. Uluslararası öğrenciler üzerine yapılan birçok araştırma da uluslararası öğrencilerin ev hasreti, kalacak yer arama, dil engeli ve yeni eğitim ortamlarıyla mücadele etme gibi stresli deneyimlerden de muzdarip olduklarını (Sigalas, 2010), ayrıca bu öğrencilerin karşılaştıkları güçlüklerden dolayı depresyon semptomlarına sahip olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu (Spencer-Oatey & Xiong, 2006) ve uluslararası öğrencilerin sıklıkla çeşitli sosyo-kültürel uyum sorunlarıyla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır (Li & Gasser, 2005). Öte yandan Türk yükseköğretimi bakımından meseleyi araştıran Arslan ve Polat (2023) uluslararası öğrencilerin karşılaştığı uyum zorluklarının çok yönlü olup sosyal, psikolojik, akademik ve çevresel faktörleri kapsadığını rapor etmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi Türk üniversitelerindeki uluslararası öğrenciler için de benzer bulguların var olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu öğrencilerin uyum süreçlerinin kolaylaştırılması bakımından atılacak adımların uluslararası öğrencilerin uyum süreçlerini kolaylaştırmakla kalmayıp onların genel iyi oluşlarına ve memnuniyetlerine önemli ölçüde katkı sunacaktır.

Uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları güçlükler bütüncül bir biçimde ele alındığında, Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin, dil engelinden sosyal entegrasyona, bürokratik

sorunlardan destek hizmetlerinin eksikliğine, çevrimiçi eğitimdeki zorluklardan, ayrımcılık deneyimlerine ve sosyo-psikolojik zorluklara kadar hem akademik hem de sosyal alanlarda güçlüklerle karşılaşmakta oldukları söylenebilir. Bu bakımdan Türk yükseköğretim sistemi uluslararası öğrencilere çok sayıda fırsat sunarken, ele alınması gereken sistemik zorlukların da olduğu açıktır. Bu güçlüklerin üstesinden gelmek için sadece akademik değil aynı zamanda sosyal, bürokratik ve psikolojik boyutları da dikkate alan bütünsel bir yükseköğretimde uluslararasılaşma politikası yaklaşımının benimsenmesi gerektiği açıktır. Türk yükseköğretiminin uluslararasılaşmasında yaşanan bu tür sorunların çözümü hem öğrenci memnuniyetini hem de üniversitelerin uluslararası çekim gücünü artırmada kilit rol oynamaktadır.

Araştırma bulguları uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin uluslararası imajı ve aldıkları eğitim hakkındaki düşüncelerinin yanı sıra Türk üniversitelerini tercih etme nedenlerini de ortaya koymaktadır. Bu bağlamda dikkat çeken en önemli bulgu Türk yükseköğretimi açısından uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin uluslararası imajına yönelik olumlu bir algıya sahip olduğu gerçeğidir. Mevcut araştırma da yer alan uluslararası öğrencilerin çoğu, Türk üniversitelerinin uluslararası imajının güçlü Batı ülkeleri ve bazı gelişmiş Asya ülkelerine kıyasla daha zayıf olduğunu, ancak son yıllarda bu imajın giderek güçlendiğini belirtmektedir. Bu bağlamda son dönemde Türk yükseköğretiminin uluslararasılaşmasına yönelik atılan adımlar ve benimsenin yükseköğretim politikası gibi faktörlerin Türk üniversitelerinin uluslararası imajının güçlenmesinde önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir (Arslan & Sezgin, 2023). Özellikle son dönemde Türk üniversitelerinde artan uluslararası öğrencileri sayıları ve öğrenci hareketlilik programları, Türkiye’de Eğitim (Study in Turkey) ve Türkiye Bursları gibi birçok farklı program üzerinden yürütülen faaliyetlerin yükseköğretimde uluslararasılaşma politikasının önemli göstergeleri olarak düşünülebilir. Zira Türk üniversitelerinin uluslararası imajının güçlendirilmesine yönelik çalışmalara bakıldığında özellikle son yıllarda süper güçler de dahil olmak üzere birçok ülkenin de eğitim diplomasisi yoluyla uluslararası çıkarlarını güçlendirmeye çalıştığı (Aras &

Mohammed, 2019; Arslan & Sezgin, 2023; Byrne & Hall, 2014), fikirlerin gücüne ve kültürel diplomasiye dayalı uluslararası ilişkiler kurmak koşuluyla, diğer uluslar üzerinde etki yaratmak için yükseköğretimden ve fikir alışverişinden yararlandığı bilinmektedir (Khan, Ahmad & Fernald, 2020). Bu bakımdan Türk yükseköğretimi açısından uluslararasılaşmayı önceleyen bir yükseköğretim politikasının hayata geçirildiği ve bu politikanın gereği olarak çeşitli atılımların yapıldığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda bu politika ekseninin doğru adımlarla Türk yükseköğretimine orta ve uzun vadede daha çok prestij kazandırabileceği yorumunda bulunulabilir.

Bir başka önemli nokta olarak uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerini tercih etme nedenleri araştırma bulguları arasında öne çıkmaktadır. Bu yönüyle söz konusu bu nedenler başta finansal nedenler olmak üzere sosyo-kültürel yakınlık, dini benzerlikler, mevcut uluslararası öğrencilerin tavsiyeleri ve bazı ülkelerden gelen öğrenciler için Türkiye'nin güvenli bir sığınak olarak görülmesi olarak sıralanabilirken bu nedenlerin uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerini tercih etmesinde etkili olan önemli faktörler olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda araştırma bulguları özellikle Türk yükseköğretiminde eğitim maliyetinin karşılanabilir olmasının uluslararası öğrenciler için bir tercih nedeni olduğunu ve ayrıca büyük bir memnuniyet yarattığını ortaya koymaktadır. İlgili literatür incelendiğinde uluslararası öğrencilerin öğrenim görecekleleri ülkeyi seçerken uygun fiyatlı olmasının önemini araştıran çalışmalar, karar verme süreçlerinde maliyetin oynadığı önemli rolü vurgulamaktadır (Ahmad & Buchanan, 2016; Bound, Braga, Khanna & Turner, 2021). Bu bakımdan ulusal düzeyde yapılan öncül bir araştırma mevcut araştırma bulgusuyla örtüşen bir bulgu olarak Türk üniversitelerinde bulunan uluslararası öğrencilerin Türkiye'de eğitim ve yaşam maliyetinin karşılanabilir olduğunu düşündüklerini ortaya koymaktadır (Özoğlu, Gür & Coşkun, 2015). Bu yönüyle Türk yükseköğretiminin fiyat-performans açısından ya da maliyet fayda bakımından Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencileri memnun ettiği söylenebilir.

Bununla birlikte mevcut araştırma uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin sunduğu eğitimin kalitesinden memnun olmasının yanı sıra Türk üniversitelerinden alacakları

diplomaların saygın, geçerli, kendi ülkelerinde iş bulmak için kullanılabileceğine ve uluslararası alanda tanınmasına olan güveni de ortaya koymaktadır. Nitekim Türk yükseköğretiminde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin daha çok çevre ülkelerden, akraba topluluklardan ve özellikle son dönemde Afrika kıtasından gelen öğrencilerden oluşması ve bu öğrencilerin geldikleri ülkelerin görece Türkiye’den gerek ekonomik gerekse gelişmişlik bakımından daha geride olmaları bu öğrencilerin Türk yükseköğretiminden aldıkları eğitimin kalitesine, alacakları diplomaların saygınlığına ilişkin algıları üzerinde etkili olabilir. Zira bu öğrencilerden bazılarının özellikle ülkelerindeki siyasi istikrarsızlık ve iç savaştan kaçan öğrencilerden oluşması ve bu öğrenciler için Türkiye’nin güvenli bir sığınak olarak algılanması da (Arslan & Kılınç, 2022) kalite ve memnuniyete yönelik algılarına etki edebilecek önemli faktörler arasında sayılabilir. Ancak Türk üniversitelerinde öğrenimlerini sürdüren uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretiminin genel kalitesine yönelik memnuniyetleri ulusal düzeyde yapılan birden çok araştırmada belgelenmektedir (Özoğlu, Gür & Coşkun, 2015; Vural Yılmaz, 2018). Bu bulgu mevcut durumda Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma politikasının uluslararası öğrenci memnuniyeti ve uluslararası eğitim standartlarının karşılanması açısından birtakım sistemik eksikliklerin var olmasına rağmen doğru bir çizgi de ilerlendiğinin göstergesi biçiminde yorumlanabilir.

Finansal nedenlerin dışında Türk üniversitelerinin tercih edilme nedenleriyle ilgili olarak öne çıkan bir diğer bulgu ise sosyo-kültürel yakınlık, dini benzerlikler ve mevcut uluslararası öğrencilerin tavsiyelerinin de bu süreçte oldukça önemli olduğudur. Nitekim araştırmaya katılan uluslararası öğrenciler Türkiye’yi tercih etme nedenleri olarak ülkenin sosyo-kültürel ve etnik bakımdan çok yakın akraba olması, bir diğer yönüyle Müslüman bir toplum olması ve son olarak ise ülke üniversitelerinde okuyan mevcut aile üyeleri ya da arkadaşlarının ülke üniversitelerini şiddetle tavsiye etmeleri olduğunu dile getirmektedir. Türk üniversitelerinin tercih edilme nedenlerine ilişkin olarak birçok araştırma bulgusu mevcut araştırma bulgusunu teyit eder nitelikte uluslararası öğrencilerin Türkiye’yi tercih etmelerinde kültürel, tarihi, dini

ve etnik yakınlıklar gibi çekici faktörlerin oldukça etkili olduğu rapor etmektedir (Arslan & Polat, 2023; Kondakçı, 2011; Özoğlu, Gür & Coşkun, 2015).

Öte yandan araştırma sonuçlarından ortaya çıkan bir başka önemli bulgu ise Türk üniversitelerindeki uluslararası öğrencilerin bu üniversiteleri tercih etme nedenleri arasında Türkiye’de öğrenim gören kendi akraba ya da arkadaşlarının tavsiyelerinin etkili olduğu yönündedir. Benzer biçimde uluslararası öğrencilerin eğitim alacakları üniversiteleri seçerken ağızdan ağıza iletişimin önemine değinen araştırmalar başka bir ülkede eğitim alma niyetini oluştururken uluslararası öğrencilerin özellikle yurtdışında eğitim görmüş arkadaşları veya akrabalarının söylemlerinden etkilendiklerini ortaya koymaktadır (Maulana, 2022; Qadeer vd., 2021). Bu açıdan mevcut bulgu ağızdan ağıza (*Word-of mouth*) iletişim yoluyla iletilen pozitif deneyim ve tavsiyelerin Türk yükseköğretiminde özellikle son döneme artan öğrenci sayısına katkı sunan bir faktöre işaret ettiği biçiminde değerlendirilebilir. Dolayısıyla Türk yükseköğretiminde var olan uluslararası öğrenci deneyimlerinin zenginleştirilmesi ve bu öğrencilerin memnuniyetlerinin farklı değişkenler bağlamında artırılması aynı zamanda ülke üniversitelerini tavsiye edenlerin sayısını artırabilir ve böylece ülkeye gelen öğrenci sayılarını etkileyebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen dikkate değer bir başka önemli bulgu ise uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin yumuşak gücüne dair düşünceleri ve gelecekte Türkiye ve Türk üniversiteleri lehine karar verme niyetlerine yöneliktir. Bu doğrultuda bulgular uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin ve Türkiye’nin yumuşak gücü konusunda olumlu görüşlere sahip olduklarını göstermektedir. Yumuşak güç kavramı, katılımcılar tarafından genellikle olumlu duygu ve düşünceler yaratma, gönüllü destek sağlama şeklinde algılanmaktadır. Bu bulgu Nye’in (2004) yumuşak gücü “cazibe, ikna ve etkileme yoluyla istediğini yaptırabilme yeteneği” olarak kavramsallaştırmasıyla benzerlik göstermektedir. Nitekim herhangi bir zorlamaya ya da yaptırıma başvurmadan bireylere kendi istek ve iradeleriyle sizin lehinize karar verme ya da harekete geçmeye iten en büyük gücün bu bireylerin “kalplerini ve zihinlerini kazanmaktan” (Nye, 2004) geçtiği bilinmektedir. Bu

bağlamda bulgular uluslararası öğrencilerin gelecekte Türkiye ile ticari, teknolojik ve eğitim alanlarında iş birliği yapmaya sıcak baktıklarını ortaya koymaktadır. Yumuşak güç devşirmenin ve uluslararası alanda etki alanını genişletmenin oldukça önemli bir belirleyicisi olan dost ve müttefikler olarak uluslararası öğrencileri kazanmanın önemi de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte araştırma bulguları uluslararası öğrencilerin üniversitelerine duydukları sevgi ve minnettarlık nedeniyle, ülkelerindeki öğrencilere Türk üniversitelerini tavsiye ettiklerini ve tanıttıklarını ve sosyal medya paylaşımları ve yakın çevrelerine yaptıkları kişisel tavsiyeler yoluyla Türk üniversitelerinin gönüllü birer temsilcisi olarak hareket ettiklerini belgelemektedir. Bu konuda Nye (2005) Amerika'nın en önemli yumuşak güç unsurlarından/varlıklarından biri olarak Amerika'da eğitim almış/almakta olan ve Amerika'ya karşı dostane hisler taşıyan ya da sempati duyan uluslararası öğrenciler olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla uluslararası öğrencileri geleceğin para-diplomatları olarak gören ve onları bu doğrultuda önemseyen yükseköğretim politikalarının önemi günden güne arttığı söylenebilir. Bir başka anlatımla Türk yükseköğretimi açısından uluslararası öğrencilerin gönüllerine girmenin bir yolu olarak mevcut yükseköğretim politikasının eğitim diplomasisi üzerinden yumuşak güç devşirmeye yönelik bir eksen etrafında şekillendirilmesinin Türk yükseköğretiminin geleceği bakımından büyük önem arz ettiği söylenebilir.

Birtakım sistemsel sorunların varlığına işaret eden araştırma bulguları sosyal medya aracılığıyla aktif bir şekilde tanıtım ve reklam faaliyetleri, uluslararası saygın okullarla ikili ilişkiler, İngilizce program sayısı, burslar gibi finansal destek ve yarı zamanlı iş olanakları sağlama açısından eksiklik olduğunu ortaya koymaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesine yönelik olarak Türk üniversitelerinin uluslararası imajını ve yumuşak güç potansiyelini güçlendirmek ve daha fazla uluslararası öğrenci çekmek için sosyal medyayı daha etkin kullanmak ve yurtdışındaki resmi devlet kurumları (*konsolosluklar vs.*) aracılığıyla daha iyi bir tanıtım sistemi geliştirmek, öğrenci geri bildirimlerini daha çok dinleyerek finansal destek ve yarı-zamanlı istihdam olanaklarını genişletmek, İngilizce program sayısını artırmak kaydıyla müfredatta reform yaparak eğitim kalitesine daha fazla odaklanmak ve araştırma ve proje için daha fazla fırsat

sunmak gibi bazı sistemsel iyileştirmelerin yapılmasına yönelik çözüm önerileri araştırma da ortaya konan bir başka önemli bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Türk yükseköğretim sisteminin söz konusu bu eksiklikler açısından iyileştirilmesi sistem içinde yer alan uluslararası öğrencilerin memnuniyetlerine doğrudan yansıtacağı ve dolayısıyla ülke üniversitelerinin yumuşak gücüne güç katacağı çıkarımında bulunmak doğru bir yaklaşım olacaktır. Zira ilgili alanyazında uluslararası öğrenci memnuniyetinin yükseköğretimin önemli bir yumuşak güç aracı olarak kullanılmasında başat bir faktör olduğu yönünde güçlü kanıtlar sunulmaktadır (Arslan & Sezgin, 2023).

Yukarıda yer verilen bulguların yanı sıra araştırmanın bir diğer katılımcı grubunu oluşturan yönetici ve uzmanların uluslararası öğrencilere ilişkin bakış açıları, sistem içerisindeki deneyimleri ve görüşleri analiz edildiğinde bu görüşlerin birden çok tema altında toplandığı anlaşılmaktadır. Bu bakımdan ilk olarak bulgular, yöneticiler ve uzmanlar arasında uluslararası öğrencilere ilişkin çok yönlü bir bakış açısı olduğunun altını çizmektedir. Nitekim bu konuda yönetici ve uzmanların, uluslararası öğrencileri birer kültür elçisi olarak eğitim deneyimleri sayesinde, gelecekteki mesleki hayatlarında ev sahibi ülke hakkında olumlu görüşler taşıması muhtemel gönüllü temsilciler olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bulgular bu öğrencilerin misafir olarak görülüp o şekilde muamele gördüklerine işaret etmektedir. Zira bu bulgu uluslararası öğrencilerin ihtiyaçlarına ve refahına öncelik verildiğinin önemli bir göstergesi sayılabilir. Bir başka açıdan ise bu öğrenciler yalnızca kendileri için değil, aynı zamanda ev sahibi kurumlar ve yerel öğrenciler için de farklı bakış açıları sunmaları ve eğitim deneyimini zenginleştirmeleri açısından önemli görülmektedir. Ek olarak yönetici ve uzmanlar tarafından uluslararası öğrenciler sosyo-kültürel deneyimlerini zenginleştirmek isteyen ev sahibi ülkenin geleneklerini ve yaşam tarzını öğrenmeye istekli bireyler olarak değerlendirilmektedir. Tüm bunların yanı sıra genel bir bakış açısıyla yöneticiler ve uzmanlar arasında uluslararası öğrencilere yönelik başlangıçtaki stereotipik bakış açısında yaşanan olumlu değişimden, bu öğrencilerin çok yönlü katkılarının takdir edilmesine uzanan dinamik ve gelişen bir algı olduğu söylenebilir.

Dikkate değer bir başka nokta ise araştırma bulgularının yönetici ve uzmanların uluslararası öğrencilerin Türkiye ve Türk yükseköğretim sistemi açısından stratejik öneminin çok boyutlu değerlendirmesini ortaya koymasıdır. Bu bağlamda yönetici ve uzmanların perspektifinden son dönemde uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerine yönelik artan ilgisi ve sayısı, küresel ölçekte akademik ve kültürel çekiciliğin bir işareti olarak görülürken ve Türkiye’yi diğer tanınmış eğitim merkezleriyle/üsleriyle (*education hubs*) rekabet edebilir bir konuma yerleştirdiği çıkarımında bulunabilir. Nitekim yükseköğretimde uluslararasılaşma ve uluslararası itibar ve ülkedeki uluslararası öğrenci sayısı görünürlük açısından önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir (Nye, 2004).

Diğer bir başka yönüyle yönetici ve uzmanlar uluslararası öğrencilerin akademik ve kültürel ortama “her renkten bir çiçek” gibi zenginlik katarak üniversitelerdeki uluslararasılaşmayı desteklediğine vurgu yapmaktadır. Benzer şekilde uluslararası öğrencilerin farklı kültürel geçmişleriyle getirdiği çeşitlilik, kampüslerde çokkültürlü bir ortamı kolaylaştıran, aynı zamanda üniversite kültürüne katkı sunan değerli bir zenginlik olarak da görülmektedir. Ayrıca karşılıklı bir anlayış, saygı ve hoşgörü kültürünü teşvik etmeye yönelik akademik ve sosyal deneyimlerin zenginleştirilmesi bakımından uluslararası öğrencilerin kampüslerdeki varlığı önemslenmektedir. Nitekim ilgili literatür uluslararası öğrencilerin karşılıklı anlayışı zenginleştiren ve kolaylaştıran bir röle sahip olduğunu ve bu öğrencilerin birer kültür elçisi vazifesi gördüğüne dair oldukça güçlü kanıtlar sunmaktadır (Mokrane & Halac, 2022; Smith & Khawaja, 2011).

Öte yandan ev sahibi ülke öğrencilerinde yaşanan kayıtlardaki düşüşe rağmen, uluslararası öğrencilerin bazı programlar için tampon görevi görerek öğrenci sayısını koruduğunu ve dolayısıyla programların kapanmasını önlediğinin altı çizilerek ayrıca bu öğrencilerin özellikle pandemi gibi zorlu zamanlarda hem makro (*ulusal*) hem de mikro (*yerel*) düzeyde ekonomiye hayati katkı sağlayarak finansal etki ve sürdürülebilirlik açısından önemleri de dikkate değer bir başka bulgudur. Nitekim uluslararası öğrencilerin ev sahibi ülkelere yalnızca sosyo-kültürel değil aynı zamanda ekonomik faydalar sağladığı bir gerçektir (Terry, 2011). Bu nedenle

uluslararası öğrencileri öncelikle Türk yükseköğretim sistemine çekmenin ve onları memnun etmenin yollarını aramak kritik öneme sahiptir. Bununla birlikte ekonomik katkı bağlamında araştırma bulguları özellikle gelişmekte olan bölgelerden gelen uluslararası öğrencilerin kendi ülkelerine döndüklerinde, ticareti ve uluslararası iş birliğini teşvik edebilecek potansiyel ortaklar olarak algılandığını da ortaya koymaktadır. Uluslararası öğrencilerin ev sahibi ülkelere gerek sosyal gerekse finansal bakımdan destek sağladıkları öncül araştırmalarda sıklıkla vurgulanan önemli bir bulgudur (Bista, Sharma & Gaulee, 2018; Shafaei & Razak 2016).

Kültür ve dil tanıtımının önemi açısından uluslararası öğrencilerin Türkiye'nin kültürel etki alanını daha da güçlendireceği yönünde araştırma bulguları dikkate değer niteliktedir. Bu açıdan uluslararası öğrencilerin Türk dilini ve kültürünü ilk elden deneyimle öğrenmeleri ve kendi ülkelerine döndüklerinde doğal olarak bu öğrendiği yeni kültür ve dilin teşvikçisi haline gelecekleri varsayımında bulunmak yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda uluslararası öğrenciler üzerinden kültürel erişim yoluyla etki alanının genişletilebileceği temelinde uluslararası öğrencilerin birer yumuşak güç kaynağı olarak gören literatür irdelendiğine uluslararası öğrencilerin ev sahibi ülke toplumu ile ilgili deneyimlerinin onların algılarını şekillendirme açısından oldukça önemli olduğunun vurgulandığı görülmektedir (Arslan & Sezgin, 2023). Daha geniş bir perspektiften bakıldığında ise uluslararası öğrencilerin hem ev sahibi ülkelere hem de yükseköğretim kurumlarına büyük fayda sağladığı (Beine vd., 2014), dahası, bu öğrencilerin kendi ülkelerine döndüklerinde ev sahibi ülkelerin mükemmel birer elçileri haline geldikleri (Pandit, 2007) birçok araştırmada belgelenmektedir.

Temel olarak uluslararası öğrenciler yalnızca Türk eğitim sisteminin faydalanıcıları değil, aynı zamanda Türkiye ve Türk yükseköğretim sisteminin akademik, kültürel ve ekonomik boyutlarına önemli katkıda bulunan aktörler olarak algılanmaktadır. Varlıkları yalnızca Türk üniversitelerinin uluslararası çekiciliğini artırmakla kalmayıp aynı zamanda Türkiye'nin küresel ölçekte uluslararası eğitimde önemli bir oyuncu olarak konumlandırılmasında stratejik bir araç görevi görmektedir. Ayrıca bulgular bu öğrencilerin yarattığı karşılıklı kültürel ve sosyo-ekonomik etkilerin ve onların ülkeye ve yükseköğretim kurumlarına kattıkları çok yönlü

değer açısından önemlerini vurgulamaktadır. Dolayısıyla bu simbiyotik ilişki yalnızca uluslararası öğrencileri çekmekle kalmayıp aynı zamanda onların Türkiye’deki eğitim yolculukları sırasında başarılı bir şekilde uyum sağlamalarını kolaylaştıracak ve memnuniyetlerini artıracak politika ve uygulamaların gerekliliğine de işaret etmektedir.

Yönetici ve uzmanların söylemleri incelendiğinde Türk yükseköğretimi tarafından uluslararası öğrencilere sağlanan olanakların yeterliği konusunda farklı görüşlere sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu yönüyle katılımcıların düşünceleri genel olarak değerlendirildiğinde kendi perspektiflerinden uluslararası öğrencilerin memnuniyetine katkıda bulunan faktörler arasında öğretim ortamlarındaki teknolojik altyapı ve kapsamlı kampüs tesisleri aracılığıyla sunulan etkili akademik destek, iletişim ve kaynak sağlama konusunda gösterilen çaba, olumlu öğrenci-fakülte etkileşimi, erişilebilir kampüs konumu ve ulaşım olanakları, güvenli ve estetik kampüslerin yanı sıra sosyal entegrasyon konusunda pozitif ayrımcılık, burs yardımı ve gezi programları gibi müfredat dışı uygulamalar gösterilmektedir. Bu konuda literatür öğrencilere sunulan olanak ve fırsatların yanı sıra öğrenim görülen kurumun fiziksel ve sosyal altyapısının öğrenci deneyimini ve memnuniyetini şekillendirmede kilit bir role sahip olduğunu göstermektedir (Altbach & Knight, 2007; Grunspan, Wiggins & Goodreau, 2014; Strange & Banning, 2001). Bu yönüyle uluslararası öğrencilerle ilk elden deneyimlere sahip yönetici ve uzmanların görüşleri değerlendirildiğinde Türk üniversitelerinde uluslararası öğrenci memnuniyetinin önemsenen bir durum olduğu çıkarımında bulunmak yanlış olmayacaktır.

Kendi deneyimleri ve gözlemleri doğrultusunda bir başka boyutuyla memnuniyet yaratan unsurları değerlendiren yönetici ve uzmanlar sunulan olanaklar açısından uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinden memnun kaldıklarının en güçlü göstergelerinden biri olarak gönüllü reklam ve tanıtım faaliyetleri yapmalarını, eş, dost ve akrabalarını eğitim gördükleri Türk üniversitelerine getirmelerini göstermektedir. Bu bağlamda Türk üniversitelerinin uluslararası öğrenci sayılarının ve uluslararası cazibesin artmasında öğrenci memnuniyetinin başat faktör olduğu söylenebilir. Nitekim ilgili literatür mevcut araştırma bulgusunu destekler nitelikte yükseköğretimde uluslararası öğrenciler üzerinden yumuşak güç

oluşturmanın üç temel boyut olan cazibe, memnuniyet ve lehte karar beklentisi etrafında şekillendiğini öne sürmektedir (Arslan & Sezgin, 2023). Benzer bir yaklaşımla Byrne ve Hall (2014) olumlu deneyimler içeren öğrenci hareketliliğinin yükseköğretim üzerinden potansiyel bir yumuşak güç oluşturulmasına katkı sunduğunun altını çizmektedir. Bu yönüyle öğrencilerin gönüllü olarak kurumlarının tanıtımını yapması ve tanıdıklarını getirmesi, memnuniyet ve aidiyet düzeyinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Bununla birlikte yine yönetici ve uzmanların bakış açısında göre mevcut araştırmada eğitim maliyeti ve karşılanabilirlik (*ekonomiklik*) açısından Türk üniversitelerinin diğer ülkelerdeki kurumlarla karşılaştırıldığında uygun fiyatlı olması ve yaşam maliyetinin de başka gelişmiş ülkelere göre daha makul düzeyde olması bir başka memnuniyet ve çekicilik unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan mevcut bulgu ekonomik fizibilite boyutunun sadece öğrenim ücretiyle sınırlı olmayıp yaşam masraflarını ve ek mali yükleri de kapsıyor olması açısından, Türkiye’yi uluslararası eğitim için uygun bir hedef haline getirdiği biçiminde yorumlanabilir. Bir başka açıdan ise ülke üniversitelerinde sayıları her geçen gün artan uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretiminin maliyet-fayda açısından tercih edilebilir bir seçenek olduğunun önemli bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Eğitim maliyetinin önemine ilişkin benzer bir bulgu ortaya koyan Bound ve diğerleri (2021) uluslararası öğrencilerin yurt dışında öğrenim görme kararını doğrudan etkileyen önemli bir faktörün maliyet açısından karşılanabilirlik olduğunu dile getirmektedir.

Öte yandan araştırma bulguları sosyo-kültürel yakınlık bakımından Doğu ve Batıya özgü kültürel unsurların karışımı, hâkim İslami kültürel ortamla birleşerek, Türkiye’yi özellikle İslam ülkelerinden gelen öğrenciler için tercih edilen bir destinasyon haline getirdiğini de ortaya koymaktadır. Mevcut bu bulgu, Özoğlu, Gür ve Coşkun’un (2015) ve Kondakçı’nın (2011) araştırmalarında ortaya koydukları Türk yükseköğretimini tercih eden uluslararası öğrenciler için dil, din gibi sosyo-kültürel unsurlar ve coğrafi yakınlık gibi faktörlerin etkili olduğu yönündeki bulguyla büyük oranda eşleşmektedir. Dikkate değer bir ayrıntı olarak bulgular, öğrencilerin menşe ülkelerine bağlı olarak memnuniyet düzeylerindeki farklılıklara da işaret

ederken Afrika ve Asya'nın belirli bölgeleri gibi gelişmekte olan bölgelerden gelen öğrencilerin, genellikle Türkiye'deki eğitim ve altyapı alanındaki gelişmeleri takdir ederek daha yüksek memnuniyet düzeyleri sergilediklerini vurgulamaktadır. Dolayısıyla bu mevcut bulgu özellikle son dönemde gelişmekte olan Afrika ve Asya'nın belirli bölgelerden gelen birçok uluslararası öğrenci için Türk üniversitelerinin cazip birer eğitim üssü haline geldiği şeklinde yorumlanabilir.

Yönetici ve uzmanların görüşleri kapsamında ortaya çıkan bir diğer önemli bulgu ise uluslararası öğrencilerin karşılaştığı çok yönlü güçlükler ve bunun sonucunda ortaya çıkan memnuniyetsizlikle ilgili durumlardır. Bu güçlüklerin en başında barınma ile ilgili güçlüklerin geldiği anlaşılmaktadır. Uluslararası öğrenciler için özellikle büyük şehirlerde yeterli konut imkanlarının olmayışı hem kısa hem de uzun vadeli konaklamalara yönelik karşılanmayan talepler nedeniyle ciddi memnuniyetsizlik yaratmaktadır. Bu tür bir sorun Türk yükseköğretimi açısından öğrencilerin derslerine odaklanma becerilerini doğrudan sekteye uğratarak akademik performansa zarar vermesi ve memnuniyetsizliğin en temel nedenlerinden biri olması nedeniyle üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir eksikliğe işaret etmektedir. Barınma, özellikle öğrenim ücretlerinin ve özel kiralama sektörüne bağımlılığın yüksek olduğu ülkelerde, birçok uluslararası öğrenci için ciddi bir endişe kaynağı olmasının yanı sıra sübvansiyonlu konut sağlama zorunluluğunun bulunmaması, uygun fiyatlı ve yeterli konaklama bulmanın uluslararası öğrencilerin önemli bir kısmı için büyük bir zorluk olduğu anlamına gelmektedir (Morris vd., 2021). Ayrıca barınma sorunu dil yeterliği ve kültürel uyumdaki gecikmelerden kaynaklanan kümülatif dezavantajlarla birlikte ele alındığında, uluslararası öğrencilerin ev sahibi sömürsüne karşı yerli öğrencilere göre daha savunmasız olduğunu da ortaya çıkmaktadır (Marginson, Nyland, Sawir & Forbes-Mewett, 2010). Bir başka açıdan ise barınma ile ilgili güçlüklerin yaratacağı memnuniyetsizlik için uluslararası öğrencileri olası para-diplomatlar olarak gören yumuşak güç odaklı yükseköğretim politikalarını akamete uğratabilecek düzeyde ciddi bir problem olduğu söylenebilir. Nitekim amaca yönelik olarak inşa edilecek konutlar ya da yurtlar gibi konaklama arzını artırmaya yönelik önlemler alınması

Türk yükseköğretimi açısından üstesinden gelinmesi gereken bir başka önemli güçlüğü işaret etmektedir.

Başlıca sorunların dışında yönetici ve uzmanların perspektifinden uluslararası öğrencilerin dile getirdiği diğer yaygın şikayetlerin kültürel uyum zorlukları, sosyal aktivite eksikliği, profesörler ve yerel halkla yaşanan dil engelleri, bürokratik engeller, pandemi sırasında çevrimiçi öğrenmeye geçişteki yaşanan sorunlar ve son zamanlarda yaşam maliyetindeki artışlar yer almaktadır. Bu yönüyle mevcut araştırmada ortaya konan bulguların özellikle uyum zorlukları (Arslan & Polat, 2023), dil engelleri ve yaşam maliyeti (Vural Yılmaz, 2018), vize, oturma izni verilmesi gibi hukuki ve idari süreçlerde bürokratik işlemlerin uzun ve çetrefilli olması (Arslan & Kılınç, 2022) gibi birçok güçlüğün öncül araştırmalarda daha önce de ortaya konduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu bulgu süre gelen bazı sorun alanlarının uluslararası öğrenciler için birer güçlük ve memnuniyetsizlik yaratan durum olarak devam ettiği biçiminde yorumlanabilir. Genel olarak bu güçlüklerin kolektif etkisi, uluslararası öğrencilerin olumlu deneyim edinmelerini önemli ölçüde engelleyebilir; potansiyel olarak akademik performanslarını, beden ve ruh sağlıklarını ve yurt dışındaki eğitimlerinden genel memnuniyetlerini etkileyebilir. Bu zorlukların üstesinden gelmek, destekleyici bir barınma programı sağlamayı, idari süreçleri basitleştirmeyi, dil desteğini geliştirmeyi ve daha kapsayıcı ve uyumlu bir eğitim ve sosyal ortamı teşvik etmeyi kapsayan bütüncül bir yaklaşımı da gerektirmektedir.

Araştırma kapsamında görüşlerine başvurulmuş yönetici ve uzmanların ortak söylemlerinin Türk yükseköğretiminin uluslararası tanınırlığı ve itibarı açısından özellikle Türkiye'nin iki büyük şehrinde (*Ankara ve İstanbul*) konumlanan üst düzey Türk üniversitelerinin daha baskın ve görece daha büyük bir uluslararası imajı olduğu konusunda birleştiği görülmektedir. Zira bu üniversitelerin stratejik konumları, akademik başarıları ve küresel sıralamaları gibi önemli etkenlerin uluslararası değerlerini ve görünürlüklerini artırmakta olduğu yorumunda bulunulabilir. Ancak araştırma bulguları aynı zamanda uluslararası görünürlük bakımından orta ve küçük ölçekli üniversitelerin genellikle gölgede kaldığı ve güçlü bir uluslararası imaja sahip

olmadıklarını ortaya koymaktadır. Orta ve küçük ölçekli üniversitelerin uluslararası görünürlüğü konusunda yaşanan bu sıkıntılar sınırlı kaynaklar, uluslararası ortaklıkların eksikliği ve düşük akademik araştırma ve yayın sayıları da dahil olmak üzere çeşitli faktörlere bağlanabilir. De Wit'e (2011) göre küçük kurumlar, kaliteli eğitim sunsalar bile, genellikle küresel görünürlük açısından büyük kurumlarla rekabet etmekte zorlanmaktadırlar. Öte yandan bulgular uluslararası sıralamalar, araştırma ve yayın sayıları ve reklam-tanıtım gibi faktörlerin Türk yükseköğretiminin dünya çapındaki görünürlüğünü ve çekiciliğini etkilediğini göstermektedir. Bu konuda Choudaha (2017) üniversitelerin uluslararasılaşma yoluyla rekabet güçlerini ve küresel imajlarını geliştirmek için uluslararası ortaklıklarını genişletmesi, markalaşma ve pazarlama faaliyetlerine yatırım yapması gerektiğinin altını çizmektedir. Benzer bir yaklaşımla Kinght (2008) köklü bir geçmişe ve akademik başarıya sahip olan üniversitelerin sıklıkla uluslararası kurumlarla iş birliği yaptıklarını, uluslararası akademisyenleri kendilerine çektiklerini ve küresel araştırma projelerine katılarak itibarlarını artırdıklarını belirtmektedir. Bu bakımdan Türk yükseköğretiminin uluslararası görünürlüğünün artırılması açısından üniversitelere uluslararasılaşma yöntemlerini geliştirmek koşuluyla akademik iş birlikleri artırma, uluslararası öğrenciler ve akademisyenler için cazibe oluşturacak stratejiler geliştirme, etki faktörü yüksek ve kaliteli araştırma ve yayın sayısını çoğaltma ve marka pazarlama konusunda görünürlüğü artıracak yeni yöntemler üretme gibi oldukça kritik görevler düştüğü söylenebilir. Nitekim konuyla ilgili araştırmalar, yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşması açısından güçlü bir imaj ve itibarın önemli olduğunu göstermektedir (Lafuente Ruiz de Sabando, Forcada & Zorrilla, 2019; Irfan vd, 2020).

Dikkate değer bir başka bulgu ise Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücüne yönelik olarak yönetici ve uzmanların pozitif görüşlere sahip olmalarının yanı sıra uluslararası öğrenciler aracılığıyla geleceğe dönük yumuşak güç oluşturma açısından olumlu deneyimlerin kritik rolüne vurgu yapmaktadır. Bu doğrultuda birçok araştırma bulgusu da uluslararası öğrenci deneyimlerinin yumuşak güç oluşturma açısından önemini ortaya koymaktadır (Arambewela & Hall, 2009; Gültekin, 2019; Wiers-Jenssen, Stensaker & Groggaard, 2002). Bu konuda

oldukça önemli tespitlerde bulunan Arslan ve Sezgin (2023) yükseköğretimin yumuşak gücü ile ilgili olarak uluslararası öğrenciler açısından memnuniyet yaratan olumlu deneyimlerin ve faktörlerin yumuşak güç elde etmenin önemli bir belirleyicisi olduğunu, dolayısıyla bu öğrencilerin beklentilerinin karşılanmasının yükseköğretim kurumları için büyük önem taşıdığını belirtmektedir. Nitekim yumuşak güç kavramı bir yönüyle duygusal bağ kurmakla bağdaştırılırken öğrencilerin kuruma ve ülkeye gerçek bir bağ ve aidiyet duygusu geliştirmeleri halinde, bu güçlü bağın organik olarak yumuşak güce dönüşeceği çıkarımında bulunmak yanlış olmayacaktır. Zira kavramın fikir babası olarak kabul edilen Nye (2004) yumuşak gücü en basit tabirle “kalpleri ve zihinleri” kazanmak olarak tanımlamaktadır. İhtiyaç ve beklentilerinin karşılanmasını sağlayarak, kültürel ve bireysel kimliklerine saygı göstererek uluslararası öğrencilerin güvenini kazanmak çok önemlidir. Bu güven daha sonra öğrencilerin, mezuniyet sonrasında bile üniversite ve ev sahibi ülke hakkında olumlu bir imaj oluşturmaya ve bunu yaymaya devam ettiği, karşılıklı yarar sağlayan bir ilişkiye dönüşebilir. Bir başka açıdan ise uluslararası öğrencilerin oluşturacağı duygusal ve kültürel bağlar gerek ülke yükseköğretim kurumlarının uluslararası imajını güçlendirebilir gerekse dünya çapında gönüllü elçilerden oluşan bir ağ oluşturmaya katkı sunabilir.

Öte yandan araştırma bulguları Türkiye’nin artan ekonomik ve siyasi öneminin, Afrika, Orta Doğu ve Orta Asya gibi belirli bölgelerdeki öğrencileri Türk yükseköğretim sistemine çektiğini ve her geçen gün üniversite profilini güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda özellikle son dönemde Afrika-Türkiye iş birliği zirveleri ve birçok Afrika ülkesiyle sürdürülen etkin ziyaretler sonucu güçlendirilen ikili ilişkilerin Türk yükseköğretiminde bulunan Afrikalı öğrencilerin sayısal artışına katkı sunduğu söylenebilir (Kavala, 2016). Diğer taraftan ise bölgesel tanınma açısından bazı üniversitelerin, yurt içinde nispeten daha düşük bir görünürlüğe sahip olmalarına rağmen, çeşitli uluslararası öğrenci kitlesi ve önemli mezunları nedeniyle, özellikle Afrika gibi bölgelerde önemli bir itibar geliştirmiş olması bunun önemli bir göstergesi sayılabilir. Nitekim son yıllarda Türkiye’nin bölgesel olarak etkinliğinin, siyasi ve ekonomik varlığının önemli ölçüde arttığı gözlemlenirken gerek ikili ilişkiler gerekse uygulanan

yükseköğretim politikasının bir ürünü olarak daha fazla uluslararası öğrencinin Türk yükseköğretiminde eğitim alması teşvik edilmektedir (Arslan & Polat, 2023). Zira Türk üniversitelerinden mezun olan öğrencilerin özellikle de kendi ülkelerinde etkili konumlarda bulunanların, akademik ve finansal iş birliklerinden, kültürel alışverişe kadar uzanan yeni fırsatlara ve ortaklıklara olanak sağlayacağı ve bunun Türkiye'nin küresel erişimini ve yumuşak gücünü artırabileceğine yönelik bir etkisinin olacağı unutulmamalıdır.

Yönetici ve uzmanların Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücünün geliştirilmesine yönelik değerlendirmeleri birtakım sistemik ve yapısal sorunların varlığını ortaya koyarken bu alanların iyileştirilmesi noktasında çözüm önerileri de içermektedir. Bu tema altında yer alan bulgular incelendiğinde öncelikle Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşma sürecinde, özellikle uluslararası öğrenciler açısından bazı sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır. Öne çıkan sorunlar arasında, aracı kurum veya öğrenci acentelerine yönelik etkin kontrol mekanizmalarına ihtiyaç olduğu başı çekerken bu kurumların belirli koşulları karşılamasını sağlamak için akreditasyon ve sıkı düzenlemeler getirilmesi önerilmektedir. Uluslararası öğrenci alımlarında etkin rol oynayan aracı kurumlarla ilgili hesap verebilirlik, dürüstlük ve şeffaflık açısından birtakım temel endişelerin var olduğunu dile getiren De Wit (2016) Avustralya ve Birleşik Krallık'ta olduğu gibi ABD'de de uluslararası eğitimin giderek ticari operatörlere ya da aracı kurumlara yaptırıldığı ve bu durumun uluslararası bir sektör haline geldiği ve komisyona dayalı aracı kurumlarla çalışmanın olası dolandırıcılık ve yolsuzluk risklerini artırdığının altını çizmektedir. Bu bakımdan mevcut bulgunun Türk yükseköğretimi açısından denetimsiz aracı kurumların ticari çıkarlarının üniversitelerin etik standartları ve akademik dürüstlüğü ile çatışabileceği ve bir dizi dolandırıcılık ve yolsuzluk sorunlarına yol açabileceği gibi çok yönlü bir probleme de işaret ettiği çıkarımında bulunulabilir.

Bir başka sorun alanı olarak uluslararası öğrenci alımlarını düzenleyecek merkezi bir öğrenci seçme sınavı ve yerleştirme sisteminin olmamasıdır. Zira mevcut durumda üniversitelerin kendi sınavlarını yapma ve kendi ölçütlerine göre uluslararası öğrenci almalarına izin verilerek geçmişte var olan Yabancı Öğrenci Sınavını (YÖS) yürürlükten kaldırılmıştır. Yönetici ve

uzmanların söylemlerinden yeniden böyle bir merkezi sınav sisteminin gerekliliği ön plana çıkarken böyle bir sistemin getirilmesinin üniversitelerin farklı kabul standartlarına sahip olmasını engelleyebileceği ve aynı zamanda Türk yükseköğretim sisteminin uluslararası alanda algılanan meşruiyetini de artırılabilceği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte uluslararası öğrenci alımlarına belli standartlar getirmek ve sınav güvenliğini sağlamak açısından merkezi bir sınav sisteminin varlığı daha adil, şeffaf ve güvenli bir sürece izin vererek sistemin tek elden daha organize ve sağlıklı biçimde işlemesine olanak sağlayabilir.

Yönetici ve uzmanların görüşlerinden anlaşıldığı üzere uluslararası öğrenciler için etkin bir mezun takip sisteminin olmayışı Türk yükseköğretim sistemi açısından oldukça önemli bir eksikliktir. Nitekim uluslararası mezun izleme sistemleri ve stratejileri, eğitim kurumları ve ülkeler için yumuşak güçten yararlanmada önemli bir rol oynayabilir. Dolayısıyla yükseköğretim kurumları uluslararası mezunlarıyla bağlantılarını sürdürerek dünya çapındaki etki alanlarını genişletebilir, itibarlarını, nüfuzlarını ve çekiciliklerini artırabilirler. Mezunlar mezun oldukları okulların elçileridir. Onlarla güçlü bir bağlantı, olumlu ağızdan ağıza iletişimi artırabilir ve gelecekte potansiyel iş birliklerine yol açabilir. Bu bağlamda uluslararası öğrenciler için bir mezun izleme sisteminin kurulması, üniversitelere yalnızca uluslararası bir ağ oluşturma açısından değil aynı zamanda gelecekteki öğrencilerin eğitim deneyimini iyileştirmeye yönelik geri bildirim açısından da fayda sağlayacaktır. Bu konuda birçok araştırma verimli ve etkili bir mezun takip sisteminin faydalarını belgelemektedir (Metzgar, 2017; Snijders, Wijnia, Rikers & Loyens, 2019). Türk yükseköğretimi açısından böylesi bir eksikliğin varlığı uluslararası öğrenciler üzerinden yumuşak güç devşirme ve uluslararası etki alanını genişletme hedefi olan bir yükseköğretim politikası için taban tabana zıt bir görüntü sergilemektedir. Bu bakımdan mevcut eksikliğin giderilmesi Türk yükseköğretimine çok yönlü katkı sunması açısından önemlidir.

Bulguların işaret ettiği başka sorun alanları ise üniversite tanıtım faaliyetlerine ayrılan mali kaynak yetersizliği, uluslararası öğrenciler için devlet yurtlarında %5 kota sınırlamasına bağlı oluşan barınma sorunu ve Türk üniversitelerinin cazibesini artırmak adına uluslararası

öğrenciler için özel olarak tasarlanmış finansal teşvik ya da burs mekanizmalarının eksik olmasına yöneliktir. Bu bulgular mevcut araştırma kapsamında farklı şekillerde tartışılmış olması bakımından bu bölümde yalnızca Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücünü doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen sistemik ve yapısal sorunlar arasında değerlendirilmiştir. Bu bakımdan söz konusu bu sorun alanlarına yönelik iyileştirme faaliyetleri doğrudan öğrenci memnuniyetine ve katkı sunacağı için dolaylı olarak Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücüne de önemli ölçüde katkı yapacağı yorumunda bulunmak yanlış olmayacaktır.

Bulgular aynı zamanda söz konusu bu sorunları çözmek için önerilen bazı çözümlerini de içermektedir. Bu bağlamda uluslararası öğrencilerin iş ve işlemlerine yönelik olarak ilk elden deneyim sahibi olan yönetici ve uzmanlar, etik uygulamaları sağlamak ve öğrenci istismarını önlemek amacıyla aracı kurumlara yönelik bu kurumların belirli koşulları karşılamasını sağlamak için sıkı denetim ve akreditasyonun uygulanması; merkezi bir uluslararası öğrenci seçme ve yerleştirme sınav sisteminin yeniden getirilmesi, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü gibi devlet kurumların tanıtım faaliyetlerinde etkin rol alması; üniversitelerin mezunlarıyla bağlantılarını sürdürmesine ve potansiyel olarak daha fazla uluslararası öğrenci çekmesine olanak tanıyacak uluslararası öğrencileri hedefleyen gelişmiş bir mezun takip sistemi konusunda gerekli adımların atılması; özellikle kaliteli uluslararası öğrencileri çekmek için bu öğrencilere yönelik olarak geliştirilen cazip burs programlarının sayısının artırılması ve nicelikten çok niteliğe önem verilmesi; uluslararası öğrencilere tahsis edilen yalnızca %5 ile sınırlı yurt kontenjanının artırılması; daha stratejik bir uluslararasılaşma için pilot üniversitelerin seçilmesi ve teşvik edilmesi; uluslararası öğrenci alımı gibi konularda üniversiteler arası koordinasyon sağlanması; uluslararası öğrencileri çekmek için Türk üniversitelerinin tıp gibi üstün olduğu alanların teşvik edilmesine önem verilmesi; popüler alanlarda uzmanlık programları veya ortak diplomalar sunmak için yabancı üniversiteler/şirketlerle işbirliği yapılması; uluslararası öğrenci politikasına yönelik standart uygulamaların ve bu amaca yönelik düzenlenmiş bir sistemin geliştirilmesi için tüm paydaşların

YÖK koordinasyonunda bir araya getirilmesini önermektedir. Temel olarak bulgular, Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşmasına yönelik önemli bir potansiyel bulunduğunu ancak ele alınması gereken çeşitli sistemik ve yapısal sorunların olduğunu ve uluslararası öğrenci politikasının sürecin paydaşlarının da yer alacağı bir ortak akılla yönetilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç

Türk yükseköğretiminde uluslararası öğrenci olma deneyimi, her biri diğerini etkileyen birçok faktörün oluşturduğu çok yönlü ve dinamik bir yapı sergilemektedir. Nitekim uluslararası öğrencilerin deneyimleri, memnuniyet düzeyleri ve Türk üniversitelerine olan ilgileri akademik, kültürel, sosyal ve ekonomik faktörlerin toplamından etkilenmektedir. Bu yönüyle araştırma kapsamında elde edilen nicel ve nitel bulgular genel olarak uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin yumuşak gücüne ilişkin algılarını etkileyen ve şekillendiren faktörlere ilişkin kapsamlı bir anlayış ortaya koyarken aynı zamanda Türk yükseköğretim sistemi açısından gerek sistemin güçlü yönlerini gerekse ele alınması gereken birtakım eksiklikleri vurgulayan bütünsel bir bakış açısı sunmaktadır.

Araştırmanın nicel boyutuna ilişkin elde edilen sonuçlara göre uluslararası öğrenciler, Türk üniversitelerinin yumuşak güç potansiyeline ilişkin orta derecede olumlu bir algıya sahiptirler. Bu bulgu uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin yumuşak güç potansiyeline ilişkin algılarının olumlu yönde iyileştirilmesinde gelişmeye açık bir alan olduğuna işaret etmektedir. Öte yandan sonuçlar “lehte karar beklentisi” en yüksek puanı “memnuniyet” ise en düşük puanı aldığını ortaya koymaktadır. Bu durum öğrencilerin genel olarak memnun olduklarını ancak gelecekte Türk üniversiteleri lehine karar verme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Sonuçlar seçilen akademik disiplin/bölüm ve cinsiyetlerinin uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinin yumuşak gücüne ilişkin algılarını anlamlı biçimde etkilemediğini ortaya koymaktadır. Ancak Türkiye bursları alan öğrenciler Türk üniversitelerini almayanlara göre daha olumlu algılamaktadır. Bu durum bursların öğrencilerin algılarını şekillendirmede etkili bir rol oynadığı fikrini desteklemektedir. Ayrıca Türkiye Bursları ile gelen öğrencilerin özellikle “memnuniyet” ve “lehte karar beklentisi” konularında daha olumlu bir bakış açısına sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte sonuçlara göre Türkiye’de 0-6 ay arası öğrenciler en olumlu algıya sahip olup, kalış süresi uzadıkça bu algı azalmaktadır. Bu, ilk izlenimlerin hayati önem taşıdığını, ancak zamanla olumlu algı düzeyinin azaldığını göstermektedir. Araştırmanın nicel boyutuna ilişkin

sonuçlar genel olarak uluslararası ğrencilerin Türk niversitelerinin yumuşak gücüne ilişkin algısının birçok faktörden etkilendiğini ve bu etkinin arkasındaki temel belirleyiciler arasında devlet bursları, kurumsal faktörler ve kalış süresi gibi değişkenlerin yer aldığını ancak cinsiyet, bölüm ve diğer demografik özellikler gibi faktörlerin bu algıları önemli ölçüde etkilemediğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın nitel boyutunda elde edilen sonuçlar uluslararası ğrencilerin Tr yükseköğretim sistemi içerisinde ğrenci olma deneyimini kültürel uyum, kişisel gelişim ve yeni bir dil ve kültür keşfetme fırsatı olarak gördüğünü ve kendilerini “kültürel köprü/elçi” olarak algıladıklarını ortaya koymaktadır. Öte yandan önemli bir başka sonuç ise Türk niversitelerindeki hocaların gerek profesyonel gerekse hümanist tavırlarıyla uluslararası öğrencilerin kendilerini değerli hissedecekleri bir ortamın oluşturulmasına katkı sunduğu ve bu durumun uluslararası öğrenciler için önemli bir memnuniyet etmeni olduğudur. Bununla birlikte kampüslerin estetik, güvenlik ve erişilebilirlik açısından memnuniyet yaratan bir diğer unsur olduğu, uluslararası öğrencilerin aldıkları eğitimden ve Türk niversiteleri tarafından verilen diplomanın saygınlığına ve geçerliğine ilişkin genel olarak memnum oldukları elde edilen sonuçlar arasındadır. Memnuniyet ve cazibe unsurlarından bir diğeri ise Türk yükseköğretim sisteminde öğrenim görebilmenin maliyet fayda açısından ekonomik ve karşılanabilir olmasıdır. Bir başka açıdan ise araştırma kapsamında geziler, sosyo-sportif veya sosyo-kültürel müfredat dışı aktivitelerin uluslararası öğrenciler için bir başka memnuniyet yaratan unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Mevcut araştırma bulgularının analizi neticesinde uluslararası öğrencilerin birtakım güçlüklerle karşılaştıkları ortaya konmuştur. Buna göre, uluslararası öğrenciler dil engelinden sosyal entegrasyona, bürokratik sorunlardan destek hizmetlerinin eksikliğine, evrimii eğitimdeki zorluklardan, ırk ayrımcılığı ve ötekileştirilme deneyimlerine ve sosyo-psikolojik zorluklara kadar hem akademik hem de sosyal alanlarda birçok farklı güçlükle karşılaşmaktadır. Bu yönüyle Türk yükseköğretim sistemi uluslararası öğrencilere çok sayıda fırsat sunarken, ele alınması gereken yapısal ve sistemsel sorunların da olduğu açıktır. Bu güçlüklerin üstesinden

gelmek için yalnızca akademik değil aynı zamanda sosyal, bürokratik ve psikolojik boyutları da dikkate alan bütünsel bir yaklaşımının benimsenmesi gerektiği açıktır. Nitekim yaşanan bu tür sorunların çözümü hem öğrenci memnuniyetini hem de üniversitelerin uluslararası çekim gücünü artırmada kilit rol oynamaktadır.

Uluslararası öğrenciler ve yöneticiler, Türk yükseköğretiminin uluslararası itibarının son yıllarda arttığına ancak hala bazı eksiklikler bulunduğu işaret etmektedir. Özellikle tanıtım ve görünürlük faaliyetlerinin yetersizliği, uluslararasılaşma politikasının sistematik yönetilememesi, merkezi öğrenci bir ölçme değerlendirme ve yerleştirme sisteminin olmaması, burslar gibi finansal destek ve uluslararası öğrencilere yarı zamanlı iş olanakları sağlama noktasında yetersiz kalınması, İngilizce program sayısının azlığı, aracı kurum veya öğrenci acentelerine yönelik etkin kontrol mekanizmalarının olmaması, uluslararası öğrenciler için etkin bir mezun takip sisteminin olmayışı ve yeterli barınma imkanı sunulamaması gibi birtakım yapısal ve sistemsel sorunlar ön plana çıkmaktadır. Bu yönüyle sonuçlar değerlendirildiğinde Türk üniversitelerinin uluslararası alanda daha görünür olması ve tercih edilebilirliğini artırması, bu tür yapısal ve sistemsel iyileştirmelere bağlı görünmektedir.

Bununla birlikte sonuçlar, Türk yükseköğretiminin sahip olduğu yumuşak güç potansiyelini ortaya koymaktadır. Nitekim her iki katılımcı grubu da Türkiye’de öğrenim görmüş uluslararası öğrencilerin ülkelerine döndükten sonra Türkiye ile olan ilişkilerinde olumlu bir tutum sergileyebileceğine inanmaktadır. Benzer şekilde araştırmada uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerini aktif bir biçimde tanıtarak gönüllü birer elçi görevi gördüğü, gelecekte ticari, akademik ve kültürel iş birliktelikleri kurabilme potansiyeline sahip oldukları ortaya konulurken bunun gerçekleşmesi için öğrencilerin olumlu deneyimler yaşaması ve Türkiye ile sürekli bağ kurmasının önemli olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca ortaya çıkan sonuçlardan uluslararası öğrencilerin stratejik önemleri açısından gerek Türk kültürü ve dilini tanıtacak gerekse çokkültürlü bir ortama katkı sunacak birer kültür elçisi, ev sahibi ülke hakkında olumlu görüşler taşıması muhtemel gönüllü temsilciler ya da potansiyel para-diplomatlar, kampüsler

için birer zenginlik ve kültürel çeşitlilik kaynağı ve hem makro hem de mikro düzeyde ekonomik katkı unsuru olarak algılandıkları anlaşılmaktadır.

Uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerini tercih etme nedenlerine ilişkin olarak ise bu süreçte Türk üniversitelerinde öğrenim gören kendi akraba ya da arkadaşlarının veya sosyal medya üzerinden tanıtım yapan mevcut uluslararası öğrencilerin tavsiyelerinin etkili olduğu, eğitim maliyetinin karşılanabilir olmasının önemli bir yer tuttuğu ve sosyo-kültürel yakınlık ve dini benzerlikler gibi faktörlerin uluslararası öğrencilerin tercihlerini şekillendirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca araştırma sonuçları Türkiye'nin artan ekonomik ve siyasi öneminin, Afrika, Orta Doğu ve Orta Asya gibi belirli bölgelerdeki öğrencileri Türk yükseköğretim sistemine çektiğini göstermektedir. Türkiye'deki üniversitelerin itibarı, markası ve nitelikleri, uluslararası öğrencilerin algılarını önemli ölçüde şekillendirmektedir. Bu yönüyle sonuçlar Türk yükseköğretiminin yumuşak güç potansiyelini artırmak için üniversiteler arasında farklılaşmanın ve güçlü kurumsal markalar oluşturmaının önemini de ortaya koymaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde hem uluslararası öğrencilerin hem de yönetici ve uzmanların Türk yükseköğretiminin uluslararasılaşması ve yükseköğretimin potansiyel bir yumuşak aracı olarak kullanılmasında bazı temel zorluklara dikkat çektikleri görülmektedir. Öğrenci memnuniyetini artırmak ve yumuşak güç potansiyelinden daha fazla yararlanmak üzere yapısal reformlara ihtiyaç duyulmaktadır. Uluslararası öğrencilere yönelik hizmetlerin niteliğinin iyileştirilmesi, tanıtım faaliyetlerinin artırılması, öğrenci desteğinin çeşitlendirilmesi, idari ve akademik süreçlerin kolaylaştırılması bu reformların odağında yer almalıdır. Türkiye'nin küresel etki alanını genişletme hedefi doğrultusunda yükseköğretimin uluslararasılaşma sürecinin tüm boyutlarıyla ele alınarak geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Türk üniversitelerine duyulan ilgi ve bu üniversitelerden duyulan memnuniyeti artırmak adına uluslararası öğrencilerin deneyimlerinin akademik, kültürel, sosyal ve ekonomik boyutlarını eş zamanlı olarak ele alan bütünsel bir strateji ve uluslararası görünürlüğü artırmak adına etkin ve verimli tanıtım faaliyetlerin yanı sıra sunulacak finansal teşvik, Türkiye'nin küresel bir eğitim merkezi olarak çekiciliğini daha da artırmak için bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir başka anlatımla yükseköğretimi etkin ve verimli bir yumuşak güç aracı olarak kullanma hedefi doğrultusunda uluslararası öğrencilerin pozitif deneyimlerinin sayısını artıracak her adım onların algılarını şekillendirme açısından oldukça önemlidir.

Öneriler

Araştırma sonuçları Türk yükseköğretiminin önemli bir yumuşak güç potansiyeline sahip olduğunu ve giderek artan uluslararası bir itibar kazandığını ancak bu potansiyelinden tam olarak yararlanmak ve uluslararası öğrencilerin deneyimlerini ve sistemin aksayan yönlerini çok yönlü geliştirmek için birtakım alanlarda iyileştirilmeler gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda

1. Uluslararası öğrenciler için varış öncesi rehberlik, öğrenim serüvenlerinin ilk aşamalarında oryantasyon, sürekli dil desteği ve konaklama yardımını içeren sağlam bir destek sistemi oluşturulması bu öğrencilerin gerek uyum süreçleri gerekse memnuniyetlerinin artırılması açısından önem arz etmektedir.
2. Potansiyel olarak uluslararası öğrencilere bürokratik ve hukuki konularda yardımcı olmak için özel bir sistemin ya da ofisin kurulması ve böylece uluslararası öğrenciler için kabul, vize başvuruları ve oturma izinleriyle ilgili bürokratik prosedürlerin basitleştirilmesi önerilmektedir.
3. Uluslararası öğrencilerin daha iyi entegrasyonunu teşvik etmek ve kültürel şoku azaltmak için kampüslerdeki çokkültürlü ve kapsayıcı ortamın geliştirilmesinin yanı sıra yerel ve uluslararası öğrenciler arasındaki kültürel alışverişi geliştirmek ve herkes için kampüs deneyimini zenginleştirmek adına kültürel etkinlikler, geziler ve ders dışı etkinlikler düzenlemek önemlidir.

4. Uluslararası öğrenciler tarafından dile getirilen sorunları ve şikayetleri proaktif bir şekilde ele almak için ayrıntılı biçimde yapılandırılmış bir geri bildirim ve çözüm sisteminin uygulamaya konulması gerekmektedir.
5. Uluslararası öğrencilere sunulan olanaklar açısından araştırma bulguları özellikle barınma konusunda birtakım yetersizliklerin var olduğunu göstermektedir. Böylesi bir yetersizliğin öğrencilerin memnuniyet düzeyleri üzerinde olumsuz etkisi göz önünde bulundurulduğunda bu konuda gerekli tedbirlerin alınması uluslararası öğrenci memnuniyetlerinin geliştirilmesi bakımından oldukça önemlidir.
6. Burs alan uluslararası öğrencilerin olumlu algısı göz önüne alındığında, Türk üniversitelerinin çekiciliğini ve potansiyel öğrenci niteliğini artırmak amacıyla uluslararası öğrencilere yönelik burs olanaklarının genişletilmesi ve teşvik edilmesi, daha öz bir ifadeyle kaliteyi ön planda tutarak cazip burs programlarının sayısını artırılması Türk üniversitelerini nitelikli uluslararası öğrenciler için bir cazibe merkezine dönüştürerek sistemin genel kalitesine ve yükseköğretimin yumuşak güç potansiyeline önemli katkılar sunabilir.
7. Türk üniversitelerinin itibarını, markasını ve kalitesini artırmaya odaklanılarak Türk yükseköğretim kurumlarının sunduğu güçlü yönleri ve fırsatları sergilemek için uluslararası pazarlama ve tanıtım faaliyetlerine yatırım yapılması, memnun uluslararası öğrencilerin referanslarının ön plana çıkarılması, rüştünü ispatlamış güçlü üniversitelerle uluslararası iş birliklerinin artırılması ve eş-değer diploma uygulamasının yaygınlaştırılması bir gereklilik olarak algılanmalıdır.
8. Küresel talep ve rekabet göz önüne alındığında, daha geniş bir uluslararası öğrenci yelpazesini çekmek için İngilizce programların sayısını artırılması önerilmektedir.
9. Mezunlarla bağlantıları sürdürmek ve daha fazla uluslararası öğrenciyi çekmek için gelişmiş bir mezun takip sistemi kurulması ve uluslararası mezunları kendi ülkelerinde

Türk üniversitelerini tanıtmak için elçi olarak görevlendirilmesi yumuşak güç devşirilmesi ve sistemin etkin tanıtımı için oldukça kritik bir adım olacaktır.

10. Uluslararası öğrenci alımlarını hesap verebilirlik, şeffaflık ve güvenilirlik açısından bir takım etik sorunlar ve aracı kurumların potansiyel istismarı gibi durumların önüne geçebilmek için bu kurumlara yönelik sıkı denetim mekanizmalarının kurulması ve bu kurumlara akreditasyon zorunluluğu getirilmesinin yanı sıra merkezi bir uluslararası öğrenci seçme ve yerleştirme sınav sisteminin tekrar sisteme entegre edilerek nicelikten ziyade niteliğe odaklanan bir yaklaşımın benimsenmesi Türk yükseköğretiminde nitelikli ve stratejik uluslararasılaşma açısından bir zorunluluğa dönüşmüştür. Nitekim ilgili alanlarda önemli adımların atılması sistemin iyileştirilmesine büyük katkı sunacaktır.
11. Uluslararası alanda Tıp gibi Türk üniversitelerinin üstün olduğu alanların desteklenmesine yönelik özel stratejiler geliştirilmesi ve bu alanlara nitelikli uluslararası öğrencilerin çekilmesine yönelik faaliyetlerin planlanması önerilmektedir.
12. Üniversiteler arasında daha stratejik uluslararasılaşma hedeflerine yönelik Yükseköğretim Kurulu'nun koordinasyonunda, uluslararası öğrenci politikası için kapsamlı ve tüm paydaşları bir araya getiren bir koordinasyon merkezinin kurulması, pilot üniversitelerin seçilmesi ve bu konuda standartlaştırılmış uygulamaların hayata geçirilmesi ve Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşması temelinde sistemin yumuşak gücüne yönelik potansiyeli açığa çıkarmak adına uluslararası öğrenci politikasını etkili bir şekilde yönetmek için kolektif bir yaklaşımın benimsenmesi doğru ve stratejik bir karar olacaktır.
13. Bu araştırma Türk yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan uluslararası öğrencilerle sınırlıdır. Dolayısıyla ardıl araştırmaların Türkiye mezunlarından oluşan bir örneklem üzerinden kurgulanması Türk yükseköğretim sisteminin potansiyel yumuşak gücünün araştırılmasına yönelik ampirik bilgi birikimine katkı sunacaktır.

KAYNAKLAR

- Abu Talib, M., Bettayeb, A.M. & Omer, R.I. (2021). Analytical study on the impact of technology in higher education during the age of COVID-19: Systematic literature review. *Educational Information Technology*, 26, 6719–6746.
- Adleiba, E. G. & Sakaev, V. T. (2019). Cultural diplomacy of France: Essence, main directions and tools. *Journal of Educational and Social Research*, 9(4), 199-199.
- Ahmad, S. Z. & Buchanan, F. R. (2016). Choices of destination for transnational higher education: “pull” factors in an Asia Pacific market. *Educational Studies*, 42(2), 163-180.
- Aigner, J. S., Nelson, P. & Stimpfl, J. R. (1992). *Internationalizing the university: Making it work*. CBIS Federal.
- Akbulut Yıldırım, M. & Seggie, F. N. (2018). Yükseköğretim çalışmalarının akademik bir alan olarak gelişimi: Uluslararası ve ulusal düzeyde alanyazın incelemesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 8(3), 357-367.
- Akçalı, P. & Engin-Demir, C. (2012). Turkey’s educational policies in Central Asia and Caucasia: Perceptions of policy makers and experts. *International Journal of Educational Development*, 32(1), 11-21.
- Aliyev, R. & Öğülmüş, S. (2016). Yabancı uyruklu öğrencilerin kültürlenme düzeylerinin incelenmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 90-123.

- Alkan, A. & Erdem, R. (2019). Güç: formal ve informal yönden güce kavramsal bir bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 10(24), 405-433.
- Alkın, R. C. (2020). *Tarihsel kopuş ve süreklilik bağlamında Türkiye'de devlet ve sivil toplum uluslararası öğrenci politikası*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Altbach, P. G. (1989). The new internationalism: Foreign students and scholars. *Studies in Higher Education*, 14(2), 125-136.
- Altbach, P. G. (1998). *Comparative higher education: Knowledge, the university, and development*. The University of Hong Kong.
- Altbach, P. G. (2012). The globalization of college and university rankings. *Change*, 44(1), 26-31.
- Altbach, P. G. (Ed.). (2013). *The international imperative in higher education*. Springer Science & Business Media.
- Altbach, P. G. & Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 290-305.
- Amirbek, A. & Ydyrys, K. (2014). Education and soft power: Analysis as an instrument of foreign policy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 143, 514-516.
- Arambewela, R. & Hall, J. (2009). An empirical model of international student satisfaction. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 21(4), 555-569.
- Aras, B. & Mohammed, Z. (2019). The Turkish government scholarship program as a soft power tool. *Turkish Studies*, 20(3), 421-441.
- Armitage, R.L. & Nye, J. (2007). *How America can become a smarter power*. CSIS commission CSIS center for strategic. A smarter, more secure America. Retrieved from <https://shorturl.at/exEZ5>.

- Arslan, K. (2020). *Göçe zorlanmış akademisyenlerin Türk yükseköğretime bakışı: Fenomenolojik bir çözümleme*. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Aslan, B. & Jacobs, D. B. (2014). Erasmus student mobility: Some good practices according to views of Ankara University exchange students. *Journal of Education and Future*, 5, 57-72.
- Aslanargun, E. & Eriş, H. M. (2013). Öğretim elemanlarının sınıf yönetiminde kullandıkları güç türleri ölçeğinin geliştirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 207-220.
- Atkinson, C. (2010). Does soft power matter? A comparative analysis of student exchange programs 1980–2006. *Foreign Policy Analysis*, 6(1), 1-22.
- Bağcı, Z. & Bursalı, Y. M. (2011). Yöneticilerin güç kaynaklarının çalışanların örgüte bağlılıkları üzerine etkisi: Çalışanların algılamalarına bağımlı akademik bir inceleme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 9-21.
- Baldwin, D. (2013). Power and international relations. In W. Carlsnaes, T. Risse, & B. A. Simmons (Eds.) *Handbook of international relations* (pp. 273-297). Sage.
- Baldwin, D. A. (2016). *Power and international relations: A conceptual approach*. Princeton University Press.
- Barnett, M. & Duvall, R. (2005). Power in international politics. *International organization*, 59(1), 39-75.
- Bayraktaroğlu, S. (2000). Klasik örgütsel güç kuramlarından Clegg'in güç devreleri yaklaşımı. *Bilgi*, 3(2), 109-122.
- Becker, G. S. (1964). *Human capital theory*. Columbia, New York.
- Bettie, M. (2015). The scholar as diplomat: The Fulbright program and America's cultural engagement with the world. *Caliban. French Journal of English Studies*, (54), 233-252.

- Bislev, A. (2017). Student-to-student diplomacy: Chinese international students as a soft-power tool. *Journal of Current Chinese Affairs*, 46(2), 81-109.
- Bista, K., Sharma, G. & Gaulee, U. (2018). International student mobility: Examining trends and tensions. In B. Krishna (Ed.), *International student mobility and opportunities for growth in the global marketplace* (pp. 1-14). IGI Global.
- Blanchard, J.-M. F. & Lu, F. (2012). Thinking hard about soft power: A review and critique of the literature on China and soft power. *Asian Perspective*, 36(4), 565-589.
- Blau, P. (1964). *Exchange and power in social life*. Wiley.
- Bolsmann, C. & Miller, H. (2008). International student recruitment to universities in England: Discourse, rationales and globalisation. *Globalisation, Societies and Education*, 6(1), 75-88.
- Bosch, R. (2016). *Power: A conceptual analysis*. Eleven International Publishing.
- Bound, J., Braga, B., Khanna, G. & Turner, S. (2021). The globalization of postsecondary education: The role of international students in the US higher education system. *Journal of Economic Perspectives*, 35(1), 163-184.
- Bozdağlıoğlu, Y. & Özen, Ç. (2004). Liberalizmden neoliberalizme güç olgusu ve sistemik bağımlılık. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(4), 59-79.
- Brooks, D. C. (2011). Space matters: The impact of formal learning environments on student learning. *British Journal of Educational Technology*, 42(5), 719-726.
- Bulut Şahin, B. (2017). *Internationalization in Turkish universities: Contributions, conflicts, and sources of conflicts: A multiple case study* (Unpublished doctoral dissertation). Middle East Technical University.
- Bursalıoğlu, Z. (2013). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Pegem.
- Büyükgöze, H. (2016). Bir etki aracı olarak Türk yükseköğretiminin ‘yumuşak güç’ bağlamında incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(1), 41-49.

- Büyükgoze, H. & Özdemir, M. (2016). Avrupa yükseköğretim alanı (AYA) çerçevesinde yükseköğretime erişimi ve katılımı genişletme politikalarının değerlendirilmesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 6(1), 40-46.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2022). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (32.Baskı). Pegem.
- Byrne, C. & Hall, R. (2013). Realising Australia's international education as public diplomacy. *Australian Journal of International Affairs*, 67(4), 419-438.
- Byrne, C. & Hall, R. (2014). International education as public diplomacy. *Research Digest*, 3,1-10.
- Camiciottoli, B. B. (2010). Meeting the challenges of European student mobility: Preparing Italian Erasmus students for business lectures in English. *English for Specific Purposes* 29(4), 268-280.
- Carr, H. E. (1946). *The twenty years' crisis, 1919-1939: An introduction to the study of international relations*. Harper & Row.
- Cartwright, D. & Zander, A. (1968). Power and influence in groups: introduction, In D. Cartwright, & A. Zander (Eds.), *Group dynamics research and theory*, (pp.215-235), Harper&Row.
- Castiello-Gutiérrez, S. (2022). From being to becoming: An international student's journey at becoming an international education scholar. *Journal of International Students*, 12(2), 13-31.
- Center for European Studies (CES), (2022, 28 Eylül). *The EU and the soft power*. Retrieved from <https://europe.unc.edu/iron-curtain/power-and-politics-the-prisoners-dilemma/the-eu-and-soft-power/>.
- Chevening, (2022, 25 Ağustos). *Chevening Scholarships*. Retrieved from <https://www.chevening.org>.

- Chinese International Education Foundation, (2022, 13 Eylül). *A glimpse into Confucius Institute: Leading brand of Chinese international education*. Retrieved from <https://www.cief.org.cn/zjkzxy>.
- Codina, B., Nicolás, J., López, L. & Hernán, R. (2013). The importance of student mobility, academic exchange and internationalization of higher education for college students in a globalized world: The Mexican and Latin American case. *Daena: International Journal of Good Conscience*, 8(2), 48-63.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.)*. Erlbaum.
- Coşkunserçe, O. & Erişti, S. D. B. (2017). Uluslararası öğrencilerin kültürel uyum sürecine yönelik tasarım tabanlı araştırma yaklaşımına dayalı çevrimiçi oryantasyon uygulamasının geliştirilmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7(1), 83-104.
- Cowan, G. & Arsenault, A. (2008). Moving from monologue to dialogue to collaboration: The three layers of public diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616, 10-30.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. University of Nebraska-Lincoln.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches (3rd Ed)*. Sage.
- Creswell, J. W. & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage.
- Creswell, J.W. (2019). *Karma yöntem araştırmalarına giriş* (Çev. Ed. M. Sözbilir). Pegem.
- Çepni, O., Aydın, F. & Kılınç A. Ç. (2018). Erasmus programına katılan öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri: Fenomenolojik bir araştırma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(3), 436-450.

- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Yayın No: 2014/2. Yükseköğretim Kurulu.
- Çevik, S. B. (2019). Reassessing Turkey's soft power: the rules of attraction. *Alternatives*, 44(1), 50-71.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. (5. Baskı). Pegem.
- Dahl, R. A. (1957). The concept of power. *Behavioral Science*, 2(3), 201-214.
- De Lima, A. F. (2007). The role of international educational exchanges in public diplomacy. *Place Branding and Public Diplomacy*, 3(3), 234-251.
- De Ridder-Symoens, H. (1992). Mobility. In H. De Ridder-Symoens (Ed.), *A history of the university in Europe. (vol. 1): Universities in the Middle Age* (pp.280–305). Cambridge University Press.
- de Wit, H. (1999). Changing rationales for the internationalization of higher education. *International Higher Education*, 15, 2-3.
- de Wit, H. (2002). *Internationalization of higher education in the United States of America and Europe: A historical, comparative, and conceptual analysis*. Greenwood.
- de Wit, H. (2008). Changing dynamics in international student circulation: Meanings, push and pull factors, trends and data. In P. Agarwal, M. E. Said, M. Sehoole, M. Sirozi, & H. de Wit (Eds.), *The dynamics of international student circulation in a global context* (pp. 15-48). Sense.
- de Wit, H. (2011). Globalisation and internationalisation of higher education. (Introduction to online monograph). *Revista de Univesidad Sociedad del Conocimiento (RUSC)*, 8(2), 241-248.

- de Wit, H. (2011). Trends, issues, and challenges in internationalisation: Towards an inclusive approach. In H. de Wit, F. Hunter, L. Howard & E. Egron-Polak (Eds.), *Internationalisation of higher education* (pp. 5-22). Brussels: European Parliament.
- de Wit, H. (2016, April 25). Commercialization and fraud in international student recruitment. *Inside Higher Ed*. Retrieved from <https://shorturl.at/egrz1>.
- de Wit, H. & Altbach, P. G. (2021). Internationalization in higher education: global trends and recommendations for its future. *Policy Reviews in Higher Education*, 5(1), 28-46.
- de Wit, H., Hunter, F., Howard L. & Egron Polak, E. (2015) *Internationalisation of Higher Education*. European Parliament, Directorate-General for Internal Policies.
- Deakin, H. (2013). How and why we should encourage undergraduate geography students to participate in the Erasmus programme? *Journal of Geography in Higher Education*, 37(3), 466-475.
- Di Pietro, G. (2022). International internships and skill development: A systematic review. *Review of Education*, 10(2), e3363.
- Doğramacı, İ. (2007). *Türkiye 'de ve Dünya 'da yükseköğretim yönetimi*. Meteksan A.Ş.
- Donaldson, S. I. & Grant-Vallone, E. J. (2002). Understanding self-report bias in organizational behavior research. *Journal of business and Psychology*, 17(2), 245-260.
- Egron-Polak, E. (2012). Internationalization of higher education: A few global trends and regional perspectives. In C.T. Ennew, & D. Greenaway, (Eds.), *The globalization of higher education* (pp.57-69). Palgrave Macmillan
- Emerson, R. M. (1962). Power-dependence relations. *American Social Review*, 27(1), 31-4.
- Ennew, C. T. & Greenaway, D. (2012). Introduction and overview. In Ennew, C. T. & Greenaway, D. (Eds.), *The globalization of higher education* (pp. 1-16). Palgrave Macmillan.

- Erdoğan, A. (2013). *Türk yükseköğretiminin yeniden yapılanma çalışmaları: Küresel eğilimler ve uluslararasılaşma çerçevesinde değerlendirmeler*. Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları.
- European Commission, (2022). *Erasmus+ programme guide*. Retrieved from <https://shorturl.at/zCRU2>.
- European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, (2021). *Erasmus+ annual report 2020*, Publications Office of the European Union. Retrieved from <https://shorturl.at/wRSZ8>.
- Fan, Y. (2008). Soft power: Power of attraction or confusion? *Place Branding and Public Diplomacy*, 4(2), 147-158.
- Ferencz, I. (2011). Credit mobility in EU programmes Erasmus and Leonardo Da Vinci. In U. Teichler, I. Ferencz. and B. Wächter (Eds.), *Mapping mobility in higher education in Europe. Volume I: Overview and trends* (pp. 89-113). Deutscher Akademischer Austauschdienst.
- Ferguson, N. (2009, November 3). *Think again: Power*. Foreign Policy. Retrieved from <https://foreignpolicy.com/2009/11/03/think-again-power/>.
- Ferreira-Pereira, L. C. & Mourato Pinto, J. (2021). Soft power in the European Union's strategic partnership diplomacy: The Erasmus Plus Programme. In Ferreira-Pereira L.C., & Smith M. (Eds.) *The European Union's strategic partnerships* (pp. 69-94). Palgrave Macmillan.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics: and sex and drugs and rock "n" roll* (4th ed.). SAGE.
- Forsberg, T. (2011). Power in international relations: An interdisciplinary perspective. In: P. Aalto., V. Harle., & S. Moisiö (Eds) *International studies. Palgrave Studies in International Relations Series* (pp.207-227). Palgrave Macmillan.

- Gallarotti, G. M. (2011). Soft power: what it is, why it's important, and the conditions for its effective use. *Journal of Political Power*, 4(1), 25-47.
- Geçgil T. & Alagöz S. B. (2017). Yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin sorunlarının incelenmesi: Konya örneği. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 20(4), 279-285.
- Gibson, J. L., Ivancevich, J. M. & Donnelly, J. H. (1991). *Organizations*, Homewood.
- Gill, B. & Huang, Y. (2006). Sources and limits of Chinese 'soft power'. *Survival*, 48(2), 17-36.
- Giroux, H. A. (2008). *Against the terror of neoliberalism: Politics beyond the age of greed*. Paradigm Publishers.
- Gomelaury, A. S. (2021). French "soft power" in the context of the pandemic: Limiting traditional ways of influence. *Locus: People, Society, Culture, Meanings*, 12(3), 114-121.
- Gong, J. (2006). *Encyclopedia of educational leadership and administration*. Sage.
- Grunspan, D. Z., Wiggins, B. L. & Goodreau, S. M. (2014). Understanding classrooms through social network analysis: A primer for social network analysis in education research. *CBE—Life Sciences Education*, 13(2), 167-178.
- Gutiérrez, S. C. (2019, March 1). *Reframing Internationalisation's values and Principles*. University World News. Retrieved from <https://shorturl.at/oABKQ>.
- Guzzini, S. (2005). The concept of power: a constructivist analysis. *Millennium*, 33(3), 495-521.
- Gülmez, N. & Okur, M. E. (2021). Üniversite kariyer merkezlerinin dünyadaki gelişimi ve Türkiye örneği. *Troyacademy*, 6(1), 137-15.
- Gürsoy, Y. (2020). Reconsidering Britain's soft power: lessons from the perceptions of the Turkish political elite. *Cambridge Review of International Affairs*, 1-19.
- Hair, J., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010) *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson.

- Hall, T. (2010). An unclear attraction: a critical examination of soft power as an analytical category. *The Chinese Journal of International Politics*, 3(2), 189-211.
- Hanassab, S. (2006). Diversity, international students, and perceived discrimination: Implications for educators and counselors. *Journal of Studies in International Education*, 10(2), 157–172.
- Harari, M. (1992) Internationalization of the Curriculum. In C. Klasek (Ed.) *Bridges to the future: Strategies for internationalizing higher education*. Association of International Education Administrators.
- Hegarty, N. (2014). Where we are now—The presence and importance of international students to universities in the United States. *Journal of International Students*, 4(2), 223-235.
- Hill, C. & Beadle, S. (2014). *The art of attraction soft power and the UK's role in the world*. The British Academy.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2010). *Eğitim Yönetimi: Teori, araştırma uygulama* (S. Turan, Çeviri Ed). Nobel.
- Hudzik, J. K. (2015). *Comprehensive Internationalization*. Routledge.
- Hung, N.-T. & Yen, K.-L. (2022). Towards Sustainable Internationalization of Higher Education: Innovative Marketing Strategies for International Student Recruitment. *Sustainability*, 14(14), 8522.
- Hunt, J. (1994). *Yönetici için örgüt içindeki davranış kılavuzu*. (M. Odman, Çev.) Öteki Yayınları.
- Irfan, A., Rasli, A., Sulaiman, Z., Sami, A., Liaquat, H. & Qureshi, M. I. (2020). Student's perceived university image is an antecedent of university reputation. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(01), 650–663.
- Jamil, H. & Jaffar, K. (2023). Institutional Policies and Initiatives for the Internationalization of HE: A Case of Southeast Asia and Pakistan. In I. Andelić, A. Bennett, R. Duyar-Kienast,

- H. Leipziger, & E. Chase (Eds.), *Higher education - Reflections from the field* (pp. 1-8). IntechOpen.
- Johnson, D. R., Soldner, M., Leonard, J. B., Alvarez, P., Inkelas, K. K., Rowan-Kenyon, H. T. & Longerbeam, S. D. (2007). Examining sense of belonging among first-year undergraduates from different racial/ethnic groups. *Journal of College Student Development*, 48(5), 525-542.
- Jones, E. (2013). Internationalization and employability: The role of intercultural experiences in the development of transferrable skills. *Public Money & Management*, 33(2), 95–104.
- Joseph, M. (2021). *Feels like home: On campus housing and its effect on sense of belonging* [Master's thesis, Eastern Illinois University]. Retrieved from <https://shorturl.at/HX358>.
- Kalın, I. (2011). Soft power and public diplomacy in Turkey. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 16(3), 5-23.
- Karasar, N. (2022). *Bilimsel araştırma yöntemi* (37. Baskı). Nobel.
- Kavala, B. D. (2016). Turkey's education diplomacy with Africa. *Florya Chronicles of Political Economy*, 2(2), 93-122.
- Kehm, B.M. & Teichler, U. (2007). Research on Internationalization in Higher Education. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 260-273.
- Kelkitli, F. A. (2021). The role of international educational exchange in Turkish foreign policy as a reconstructed soft power tool. *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace*, 10(1), 41-58.
- Kenan, S. (2013). Türk eğitim düşüncesi ve deneyiminin dönüm noktaları üzerine bir çözümleme. İçinde, *Osmanlı Araştırmaları* (ss. 1-31). İSAM.
- Keohane, R. & Nye, J. (1977). *Power and Interdependence: world politics in transition*. Little Brown.

- Khan, M. M., Ahmad, R. & Fernald, L. W. (2020). Diplomacy and education: A Systematic review of literature. *Global Social Sciences Review*, 5(3), 1-9.
- Khorsandi Taskoh, A. (2014). *A critical policy analysis of internationalization in postsecondary: An Ontario case study*. The University of Western Ontario. Retrieved from <http://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=3340&context=etd>.
- Kılınç, A. C., Arslan, K. & Polat, M. (2020). Phenomenological study of lived experiences of international students in Turkey. *Journal of International Students*, 10(4), 853–871.
- Kıroğlu, K., Kesten, A. & Elma, C. (2010). Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 26-39.
- Kim, H. (2011). Cultural diplomacy as the means of soft power in an information age. *Institute for Cultural Diplomacy*, 2. Retrieved from <https://shorturl.at/ALQS6>.
- Knight, J. (1997). Internationalization of higher education: A conceptual framework. In J. Knight & H. de Wit (Eds.), *Internationalization of higher education in the Asia Pacific countries* (pp. 5-19). European Association of International Education (EAIE).
- Knight, J. (2004). Internationalization remodelled: Definition, approaches, and rationales. *Journal of Studies in International Education*, 8(1), 5-31.
- Knight, J. (2008). *Higher education in turmoil. the changing world of internationalization*. Sense.
- Knight, J. (2008). Internationalization: A decade of changes and challenges. *International Higher Education*, 50, 6-7.
- Knight, J. (2015). International universities: Misunderstandings and emerging models? *Journal of Studies in International Education*, 19(2), 107-121.
- Knight, J. & de Wit, H. (1995). Strategies for internationalization of higher education: Historical and conceptual perspectives. In H. de Wit (Ed.), *Strategies for internationalization of*

- higher education: A comparative study of Australia, Canada, Europe, and the United States of America* (pp. 5-33). European Association for International Education.
- Knight, J. & de Wit, H. (1999). Internationalization of higher education. In J. Knight, & H. de Wit (Eds.) *Quality and Internationalization in Higher Education*. OECD.
- Kondakçı, Y. (2011). Student mobility reviewed: Attraction and satisfaction of international students in Turkey. *Higher Education*, 62 (5), 573-592.
- Kondakçı, Y., Oldaç, Y. İ. & Ertem, H. Y. (2017). Uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih nedenleri ve Türkiye'deki deneyimleri üzerine nitel bir çalışma. *12. Uluslararası eğitim yönetimi kongresi bildiri özetleri kitabı*, 469-473.
- Kondakçı, Y., Van den Broeck, H. & Yıldırım, A. (2008). The challenges of internationalization from foreign and local students' perspectives: The case of management school. *Asia Pacific Education Review*, 9(4), 448-463.
- Koşar, S. & Çalık, T. (2011). Okul yöneticilerinin yönetimde gücü kullanma stilleri ile örgüt kültürü arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(4), 581-603.
- Kömür, G. (2020). Yumuşak güç unsuru olarak kamu diplomasisi. *International Journal of Politics and Security*, 2(3), 89-115.
- Kumcağız, H., Dadashzadeh, R. & Alakuş, K. (2016). Ondokuz mayıs üniversitesi'ndeki yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf düzeylerine göre yaşadıkları sorunlar. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 37-50.
- Kurlantzick, J. (2006). *China's charm: Implications of Chinese soft power*. Retrieved from <https://policycommons.net/artifacts/977248/chinas/1706374>.
- Küçükcan, T. & Gür, B.S. (2009). *Türkiye 'de yükseköğretim: Karşılaştırmalı bir analiz*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Küçükşen, K. (2020). Uluslararası öğrencilerin ön yargı algıları ve sosyal ilişki düzeyleri üzerine bir araştırma. *Pearson Journal*, 5(8), 120-132.

- Lafuente Ruiz de Sabando, A., Forcada, J. & Zorrilla, P. (2019). The university image: A model of overall image and stakeholder perspectives. *Cuadernos de Gestión*, 19(1), 63–86.
- Larbi, F. O. & Fu, W. (2017). Practices and challenges of internationalization of higher education in China; international students' perspective: A case study of Beijing Normal University. *International Journal of Comparative Education and Development*, 19(2/3), 78-96.
- Larsen, M. A. (2013). *Internationalizing higher education: A case study of ethical internationalization*. Paper presented at the CIES Conference, New Orleans, March 2013.
- Lee, G. (2009). A theory of soft power and Korea's soft power strategy. *The Korean Journal of Defense Analysis*, 21(2), 205-218.
- Lee, G. (2010). The clash of soft powers between China and Japan: Synergy and dilemmas at the six-party talks. *Asian Perspectives*, 34 (2), 113–138.
- Leech, N. L. & Onwuegbuzie, A. J. (2009). A typology of mixed methods research designs. *Qual Quant*, 43(2), 265-275.
- Leininger, M. (1994). Evaluation criteria and critique of qualitative research studies. In J. M. Morse (Ed.). *Critical issues in qualitative research methods* (pp. 95-115). Sage.
- Li, J. (2018). *Conceptualizing soft power of higher education: Globalization and universities in China and the world*. Springer.
- Lima, A. F. de. (2007). The role of international educational exchanges in public diplomacy. *Place Branding and Public Diplomacy*, 3(3), 234–251.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- List of heads of state educated in the United States. (2022, Haziran 28). Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_heads_of_state_educated_in_the_United_States.
- Lomer, S. (2017). Soft power as a policy rationale for international education in the UK: A critical analysis. *Higher Education*, 74(4), 581-598.

- Luke, C. & Kersel, M. (2013). *US cultural diplomacy and archaeology: Soft power, hard heritage*. Routledge.
- Lukes, S. (1974), *Power: A radical view*, MacMillan.
- MacDonald, A. (2019). *Sources of soft power: how perceptions determine the success of nations*, The British Council.
- Makarevskaya, N. Y. (2020). The use of “soft power” tools by Asia-Pacific region countries, as the expansion of influence way. In *International Scientific Conference” Far East Con” (ISCFEC 2020)* (pp. 287-291). Atlantis Press.
- Makinen, S. (2016). In search of the status of an educational great power? Analysis of Russia’s educational diplomacy discourse. *Problems of Post-Communism*, 63(3), 183-196.
- Maksim, M., Ilya, M. & Polina, G. (2016). Key actors of German ‘soft power’ in the Baltics. *Baltic region*, 8(1), 45-59.
- Marginson, S. (2014). Student self-formation in international education. *Journal of Studies in International Education*, 18(1), 6-22.
- Marginson, S., Nyland, C., Sawir, E. & Forbes-Mewett, H. (2010). *International student security*. Cambridge University Press.
- Maringe, F., N. Foskett. & Woodfield, S. (2013). Emerging internationalisation models in an uneven global terrain: Findings from a global survey. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 43(1), 9-36.
- Mattern, J. B. (2005). Why soft power isn’t so soft: representational force and the sociolinguistic construction of attraction in world politics. *Millennium*, 33(3), 583-612.
- Maulana, H. (2022). Studying abroad: Identifying word-of-mouth communication seeking behaviors shown by international students. *Expert Journal of Marketing*, 10(1), 5-32.

- Mbous, Y. P. V., Mohamed, R. & Rudisill, T. M. (2022). International students challenges during the COVID-19 pandemic in a university in the United States: A focus group study. *Current Psychology*, 4, 1-13.
- McClory, J. (2015). *The soft power 30: A global ranking of soft power*. Portland. Retrieved from http://comresglobal.com/wp-content/uploads/2015/07/Report_Final-published.pdf.
- McClory, J. & Harvey, O. (2016). The Soft Power 30: Getting to grips with the measurement challenge. *Global Affairs*, 2(3), 309-319.
- Mearsheimer, J. (2001). *The tragedy of great power politics*. W.W. Norton.
- Metzgar, E. (2017). Willing interpreters and receivers: American alumni of the Japan exchange and teaching (JET) program. *Palgrave Communications*, 3(1), 1-8.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Sage Publications.
- Mingjiang, L. (2009). Domestic sources of China's soft power approach, *China Security*, 5(2), 55-70.
- Mintzberg, H. (1983). *Power in and around organizations*, Prentice Hall.
- Mokrane, H. & Halaç, H. H. (2022). Anadolu Üniversitesi uluslararası öğrencilerinin Eskişehir'in kültürel miraslarına farkındalık düzeyleri. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 112-125.
- Morgenthau, J. H. (1954). *Politics among nations: The struggle for power and peace*, (3rd ed.). University of Chicago Press.
- Morosini, M., Corte, M. & Guilherme, A. (2017). Internationalization of higher education: A perspective from the great south. *Creative Education*, 8(1), 95-113.
- Morris, A., Wilson, S., Mitchell, E., Ramia, G. & Hastings, C. (2021). International students struggling in the private rental sector in Australia prior to and during the pandemic. *Housing Studies*, 1-16.

- Morrow, S. L. (2005). Quality and trustworthiness in qualitative research in counseling psychology. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 250-260.
- Mulvey, B. (2020). International higher education and public diplomacy: A case study of Ugandan graduates from Chinese universities. *Higher Education Policy*, 33(3), 459-477.
- Mulvey, B. & Lo, W. Y. W. (2021). Learning to 'tell China's story well': The constructions of international students in Chinese higher education policy. *Globalisation, Societies and Education*, 19(5), 545-557.
- Musaoğlu, B. N. (2016). Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin entegrasyon süreci. *Türk Dünyası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 12-24.
- Nagao, H. (2016). *China's soft power investment in African nations*. (Unpublished doctoral dissertation), University of Kansas.
- Northcraft, G. B. & Neale, M. A. (1990). *Organizational behavior*, Dryden Press.
- Nye, J. (1990). *Bound to lead: The changing nature of American power*. Basic Books.
- Nye, J. (1990b). The changing nature of world power. *Political Science Quarterly*, 105(2), 177-192.
- Nye, J. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*, New York, US: Public Affairs.
- Nye, J. (2005). Soft power and higher education. In *Forum for the future of higher education (Archives)* (pp. 11-14). Harvard University.
- Nye, J. (2006, February 23). *Think again: Soft power*. Foreign Policy. Retrieved from <https://foreignpolicy.com/2006/02/23/think-again-soft-power>.
- Nye, J. (2008). Public diplomacy and soft power. *The annals of the American academy of political and social science*, 616(1), 94-109.
- Nye, J. (2009). Get smart: Combining hard and soft power. *Foreign affairs*, 88(4), 160-163.
- Nye, J. (2011). *The future of power*. Public Affairs.

- Nye, J. (2021). Soft power: The evolution of a concept. *Journal of political power*, 14(1), 196-208.
- Ogoura, K. (2006). The limits of soft power. *Japan Echo*, 33(5), 60-65.
- Ostashova, Y. (2020, December). Higher education as a soft power tool of state's foreign policy. In *Proceedings of the International Conference Digital Age: Traditions, Modernity and Innovations (ICDATMI 2020)* (pp. 259-265). Atlantis Press.
- Ozan, L. (2017). *Germany's and Turkey's communicated soft power presence in Kosovo: A comparative analysis of two foreign policies* (Unpublished Master's Thesis) Bilkent University.
- Özdemir, H. (2008). Uluslararası ilişkilerde güç: Çok boyutlu bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(03), 113-144.
- Özel, C. (2018). Yumuşak güce bütünsel bakış. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1-27.
- Özkan, A. (2015). Strategic practices of public diplomacy policies in educational field and Turkey's potential for cultural diplomacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 176, 35-43.
- Pamment, J. (2014). Articulating influence: Toward a research agenda for interpreting the evaluation of soft power, public diplomacy and nation brands. *Public Relations Review*, 40(1), 50-59.
- Park, J. (2013). Cultural artefact, ideology export or soft power? Confucius Institute in Peru. *International Studies in Sociology of Education*, 23(1), 1-16.
- Parsons, T. (1957). The distribution of power in American society. *World Politics*, 10(1), 123-143.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev. Ed. M. Bütün & S. B Demir). Pegem.

- Peterson, P. M. (2014). Diplomacy and education: A changing global landscape. *International Higher Education*, 75, 2-3.
- Pfeffer, J. (1992). *Managing with power*. Harvard Business School Press.
- Polat, M. & Arslan, K. (2022). General adaptation scale for international students: Development and validation. *Psycho-Educational Research Reviews*, 11(2), 121-146.
- Ritzer, G. (2011) *Globalization: A basic text*. Wiley-Blackwell.
- Rothman, S. B. (2011). Revising the soft power concept: What are the means and mechanisms of soft power?. *Journal of Political Power*, 4(1), 49- 64.
- Rugh, W. (2017). American soft power and public diplomacy in the Arab world. *Palgrave Communications*, 3(1), 1-7.
- Rugh, W.A. (2009). The case for soft power. In P. Seib (Ed.) *Toward a new public diplomacy: Palgrave Macmillan series in global public diplomacy* (pp.2-21). Palgrave Macmillan.
- Russell, S. (1998). *Dimension of power in the workplace: an ethnographic study*, (Unpublished Doctoral Dissertation), Fielding Graduate University.
- Saban, A. & Ersoy, A. (2017). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Anı.
- Salancik, G. R. & Pfeffer, J. (1977). Who gets power-and how they hold on to it: A strategic-contingency model of power. *Organizational Dynamics*, 5(3), 3-21.
- Schafer, J. L. (1997). *Analysis of incomplete multivariate data*. A CRC.
- Scott, J. C. (2006). The mission of the university: Medieval to postmodern transformations. *Journal of Higher Education*, 77(1), 1-39.
- Scott, R. A. (1992). *Campus Developments in Response to the Challenges of Internationalization: the case of Ramapo College of New Jersey (USA)*. Springfield: CBIS Federal.

- Seggie, F. N. & Ergin, H. (2018). *Yükseköğretimin uluslararasılaşmasına güncel bir bakış: Türkiye’de uluslararası akademisyenler*. (SETA) Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Selvitopu, A. (2016). *Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma stratejileri: Süreç yaklaşımı çerçevesinde nitel bir inceleme* [Yayınlanmamış Doktora tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Seymen, H. (2014). *İleri düzey yabancı uyruklu öğrencilerin zorlandıkları kültürel dil unsurlarının tespiti ve sınıflandırılması* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75.
- Singh, J. P., MacDonald, S. & Son, B. (2017). *Soft power today: Measuring the influences and effects*. Edinburgh: The Institute for International Cultural Relations, The University of Edinburgh.
- Snow, N. (2008). Rethinking public diplomacy. In N. Snow, & F.M. Taylor (Eds.) *Routledge handbook of public diplomacy*. (pp. 3-12). Routledge.
- Souto-Otero, M., Huisman, J., Beerkens, M., de Wit, H. & Vujić, S. (2013). Barriers to international student mobility. *Educational Researcher*, 42(2), 70-77.
- Stetar, J., Coppla, C., Guo, L., Nabiyeve, N. & Ismailov, B. (2010). Soft power strategies: competition and cooperation in a globalized system of higher education. In Portnoi, L.M., Rust, V.D. & Bagley, S.S. (Eds) *Higher education, policy, and the global competition phenomenon* (pp. 191-203). Palgrave Macmillan.
- Strauss, A. L. & Corbin, J. (1990). *Basic of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Sage.

- Şahin, Y. (2020). Uluslararası ilişkilerde güce farklı yaklaşımlar ve Türkiye'nin gücü. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 3(2), 1-22.
- Şimşek, B. & Bakır, S. (2016). Uluslararası öğrenci hareketliliği ve Atatürk üniversitesinin uluslararasılaşma süreci. A. Ü. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 55, 509-542.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Allyn & Bacon.
- Teichler, U. (2004). The changing debate on internationalization of higher education. *Higher Education*, 48(1), 5-34.
- Teichler, U. (2009). Internationalisation of higher education: European experiences. *Asia Pacific Education Review*, 10(1), 93-106.
- Teichler, U. (2011). Social contexts and systemic consequence of university rankings: a meta-analysis of the ranking literature. In J. C. Shin, R. K. Toutkoushian, & U. Teichler (Eds.), *University rankings: Theoretical basis, methodology and impacts on global higher education* (pp. 55-72). Springer
- Teichler, U. (2017). Internationalisation trends in higher education and the changing role of international student mobility. *Journal of International Mobility*, 5(1), 177-188.
- Tran, L. T. & Vu, T. T. P. (2018). Beyond the 'normal' to the 'new possibles': Australian students' experiences in Asia and their roles in making connections with the region via the new colombo plan. *Higher Education Quarterly*, 72(3), 194-207.
- Tremblay, K. (2010). Internationalization: shaping strategies in the national context. *International Organizations Research Journal*, 3(29), 110-169.
- U.S. Department of State Bureau of Educational and Cultural Affairs, (2022, 20 Ağustos). *About fullbright*. Retrieved from <https://eca.state.gov/fulbright/about-fulbright>.
- U.S. Immigration and Customs Enforcement Student and Exchange Visitor Program (SEVP), (2021). *2021 SEVIS by the Numbers: Annual report on international student trends*. Retrieved from <https://www.ice.gov/doclib/sevis/pdf/sevisBTN2021.pdf>.

UNESCO Institute for Statistics Glossory, (2022). Defition of international student. Retreived from <https://shorturl.at/aPS14>.

Ünal Erzen, M. (2012). *Kamu diplomasisi*. Derin Yayınları.

Vaxevanidou, M. (2018). Education as public diplomacy: How to build on international image in education. *Journal of Media Critique*, 4(14), 55-70.

Vural-Yılmaz, D. (2014). *Yükseköğretimde uluslararasılaşma: Türkiye’de ulusal siyasalar, kurumsal stratejiler ve uygulamalar* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.

Vural-Yılmaz, D. (2016). Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma: Tarihsel perspektiften bir analiz. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(9), 154-172.

Vuving, A. (2009). How soft power works. *Available at SSRN 1466220*. Paper presented at the panel “Soft Power and Smart Power,” American Political Science Association annual meeting, Toronto, September 2-3.

Waithaka, J. W. & Maluki, P. (2016). International education exchanges as a public diplomacy instrument. *International Journal of Science Arts and Commerce*, 1(3), 1-8.

Waltz, K. (1979). *Theory of international politics*. Addison Wesley.

Wang, Y., Uzodinma, C. G. & Niu, C. (2021). The path, value and limits of the Confucius Institute in carrying out public diplomacy. *Economic and Political Studies*, 9(2), 217-229.

Warner, G. (1992). Internationalization models and the role of the university, *International Education Magazine*, 8(1), 21.

Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organization*. Free Press.

Weber, M. (1968). *Economy and society: An outline of interpretative sociology* (Vol. 1). Bedminster Press.

- Wenger, A. (2001). The internet and the changing face of international relations and security. In W. Andreas (Ed.) *The growth of soft power and the challenges of global govenence* (pp.5-11) Information & Security, 7.
- Whitaker, A. M. (2004). The internationalization of higher education: A US perspective. Retreived from <https://shorturl.at/clqTX>.
- Wilson, I. (2014). *International education programs and political influence: Manufacturing sympathy?* Palgrave Macmillan.
- Worldometers, (2022, 13 Eylül). *China population (live)*. Retreived from <https://www.worldometers.info/>.
- Wu, H. (2019). China's international student recruitment as 'outward-oriented' higher education internationalisation: An exploratory empirical inquiry. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 49(4), 619-634.
- Wu, H. & Q. Zha (2018). A new typology for analyzing the direction of movement in higher education internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 22(3), 259-277.
- Yanik, L. K. (2004). The politics of educational exchange: Turkish education in Eurasia. *Europe-Asia Studies*, 56(2), 293-307.
- Yapici, U. (2015). Yumuşak güç ölçülebilir mi? *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 12(47), 5-25.
- Yardımcıoğlu, F., Beşel, F., & Savaşan, F. (2017). Uluslararası öğrencilerin sosyo-ekonomik problemleri ve çözüm önerileri: Sakarya üniversitesi örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 12(1), 203-254.
- Yee-Kuang, H. (2010). Mirror, mirror on the wall, who is the softest of them all? Evaluating Japanese and Chinese strategies in the 'soft' power competition era. *International Relations of the Asia-Pacific*, 10(2), 275–304.

- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E. (1998). Güç kavramı ve istihdam ilişkisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 31(4), 51-64.
- Yılmaz, G. (2019). Emulating Erasmus? Turkey's Mevlâna exchange program in higher education. *Asia Europe Journal*, 17(2), 145-159.
- Yılmaz, S. (2011). Yumuşak güç ve evrimi. *TURAN-SAM*, 3(12), 31-36.
- Yin, R. K. (2017). *Durum çalışması uygulamaları* (Çev. Günbayı, İ.). Nobel.
- Yonezawa, A. (2011). The internationalization of Japanese higher education: Policy debates and Realities. In S. Marginson et al. (Eds.), *Higher Education in the Asia-Pacific, Higher Education Dynamics* (pp. 329-342). Springer
- Yukaruç, U. (2017). A critical approach to soft power. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 491-502.
- Yunus Emre Enstitüsü. (2022, 9 Eylül). *Yunus Emre Enstitüsü*. <https://shorturl.at/blAEH> sayfasından erişilmiştir.
- Yücelsin Taş, Y. (2013). Erasmus programında karşılaşılan sorunlar ve öneriler. *Turkish Studies*, 8(10), 763-770.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK), (2017). Yükseköğretimde uluslararasılaşma strateji belgesi 2018-2023.YÖK. <https://www.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK), (2021). *Yükseköğretimde hedef odaklı uluslararasılaşma*. YÖK. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2021/yuksekogretimde-hedef-odakli-uluslararasilasma.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK), (2022). *2020-2021 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri*. Yükseköğretim bilgi yönetimi sistemi. <https://istatistik.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.

EKLER

EK 1: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 19.12.2022-E.536925

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-536925
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

19.12.2022

Dağıtım Yerlerine

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi **Kürşat ARSLAN**'ın, Prof.Dr.Ferudun SEZGİN'in danışmanlığında yürüttüğü "*Eğitim Diploması ve Yükseköğretim Politikası Bağlamında Yumuşak Güç Unsuru Olarak Uluslararası Öğrenciler*" adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun 13.12.2022 tarih ve 21 sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2022 - 1418

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Prof. Dr. Ferudun SEZGİN

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu b... ..

EK 2: Veri Toplama İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 23.01.2023-E.568638

**T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik**

**Sayı : E-78436549-730.08.03-211412
Konu : Veri Toplama Talebi**

20.01.2023

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)**

İlgi : 04.01.2023 tarihli ve 552579 sayılı yazı.

İlgi'de kayıtlı yazınıza istinaden Üniversitemiz Yabancı Diller Yüksekokulunda görev yapan Öğr.Gör. Kürşat ARSLAN'ın Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Doktora Programı kapsamındaki "Eğitim Diploması ve Yükseköğretim Politikası Bağlamında Yumuşak Güç Unsuru Olarak Uluslararası Öğrenciler" konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere Üniversitemiz öğrencilerinden veri toplama talebi Rektörlüğümüzce incelenmiş olup, uygun görülmüştür.

Bilgilerini rica ederim.

**Prof. Dr. Refik POLAT
Rektör**

Ek:İlgi Yazı (100 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 3: Uluslararası Öğrenciler İçin Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği

Uluslararası Öğrenciler için Algılanan Yumuşak Güç Ölçeği

Sevgili uluslararası öğrenciler, bu araştırma, uluslararası öğrencilerin Türk Üniversitelerinin yumuşak gücüne yönelik algılarını anlamayı ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Lütfen açıklamaları dikkatlice okuyunuz ve size en uygun seçeneği işaretleyiniz. İfadelerdeki herhangi bir kelimeyi daha iyi anlamak isterseniz, lütfen çevrimiçi bir sözlük kullanınız.

Ülkeniz:								
Bölümünüz:								
Cinsiyetiniz:		Kadın		Erkek				
Ne kadar süredir Türkiye'desiniz?		0-6 Ay	7-12 Ay	13-24 Ay	25+			
Hangi yolla bu üniversiteye geldiniz?		Kişisel Başvuru	Aracı Kurum	Türkiye Bursları	Diğer			
Burs alıyor musunuz?		Evet		Hayır				
				Kesinlikle Kabulmıyorum	Kabulmıyorum	Kararsızım	Kabulyorum	Kesinlikle Kabulyorum
Cazibe/Çekicilik								
1	Türkiye'deki üniversitelerin itibarı cazibedici.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
2	Ülkemde Türk üniversitelerinin imajı olumludur.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
3	Türk üniversiteleri uluslararası öğrenciler için ilgi çekicidir.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
4	Türkiye uluslararası öğrencilere ev sahipliği yapan önde gelen ülkelerden biridir.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
5	Türk üniversiteleri iyi bir akademik itibara sahiptir.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
6	Türk üniversiteleri uluslararası düzeyde tanınmaktadır.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
7	Türk üniversiteleri elde ettikleri başarılarla dikkat çekmektedir.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
Memnuniyet								
8	Üniversitem, kariyerimi şekillendirmeme yardımcı oluyor.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
9	Türk üniversitelerini tercih ettiğim için oldukça memnunum.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
10	Üniversitemdeki akademisyenlerin ilgili tutumu beni mutlu ediyor.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
11	Bir sorunla karşılaştığımda üniversitem çözüm bulma konusunda yardımcı olur.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
12	Uluslararası öğrencilere duyulan sempati; üniversiteme bağlı hissetmemi sağlıyor.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
13	Türk üniversitelerinin eğitim kalitesinden memnunum.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
14	Üniversitemdeki öğrenci işleri biriminin işleyişinden memnunum.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
15	Üniversitemde samimi bir arkadaş ortamı olması beni mutlu ediyor.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
Lehte Karar Beklentisi								
16	Ülkeme döndüğümde, Türk üniversitelerinin gönüllü elçisi olacağım.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
17	Kendi ülkemden Türkiye'de eğitim almak isteyen kişilere rehberlik edeceğim.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
18	Ülkemde Türk kültürünü ve Türk yükseköğretim sistemini tanıttacağım.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
19	Ülkeme döndüğümde Türkiye ile olan ilişkilerimi sürdüreceğim.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
20	Kendi ülkemde Türkiye yararına faaliyetlere katılacağım.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
21	Gerektiğinde Türkiye ve Türk üniversitelerini destekleyen kararlar alacağım.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
22	Gelecekte kendi hikayemi anlatarak üniversitemin sesini duyuracağım.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
23	Türkiye ve okulumla ilişkilerimi ve bağlarımı koruyacağım.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
24	Gelecekte ticaret ve yatırım gibi işler için Türkiye'yi düşüneceğim.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
25	İş yaşamımda Türk dili ve kültürü bilgimden faydalanacağım.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
26	Ülkem ve Türkiye arasındaki iş birliklerinin gelişimine katkı sunmaya çalışacağım.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)

EK 4: Perceived Soft Power Scale for International Students

Perceived Soft Power Scale for International Students

Dear international students, this research aims to understand and assess international students' perceptions towards the soft power of Turkish Universities. Please read the statements carefully and choose the best option for you. If you don't understand any words in the statements, please use an online dictionary.

Your country:								
Your department:								
Your gender:		Female			Male			
How long have been in Turkey?		0-6 months	7-12 months	13-24 months	25+			
Through which do you come to study?		Personal application	Student agency	Turkey Scholarship	Other			
Do you get a scholarship?		Yes			No			
				Strongly Disagree	Disagree	Undecided	Agree	Strongly Agree
Attraction								
1	Turkish universities have such a desirable reputation.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
2	The image of Turkish universities is positive in my country.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
3	Many international students find Turkish universities to be attractive.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
4	I think Turkey is one of the leading countries hosting international students.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
5	I think Turkish universities have a good academic reputation.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
6	I think Turkish universities are recognized internationally.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
7	I think Turkish universities stand out with their success.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
Satisfaction								
8	My university helps shape my career.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
9	I am very glad that I've chosen Turkish universities.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
10	I'm pleased with the positive attitudes of my professors at my university.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
11	When I encounter a problem, my university helps to find a solution.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
12	The sympathy for international students has made me feel connected to my university.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
13	I am content with the educational quality of Turkish universities.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
14	I am happy with how my university's student affairs department helps me.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
15	The welcoming, friendly atmosphere at my university makes me happy.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
Expectation for favorable decision								
16	When I go back to my country, I will be a volunteer ambassador for Turkish universities.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
17	I'll guide and help people in my country who desire to study in Turkey.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
18	I will endorse Turkish culture and the Turkish higher education system in my country.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
19	I'll always keep up my contact with Turkey.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
20	I will join in Turkey-related activities in my home country.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
21	When necessary, I will make decisions in favor of Turkey and Turkish universities.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
22	I will tell the story and spread the voice of my university in the future.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
23	I will retain ties and links to Turkey, as well as my institution.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
24	I'll consider Turkey for future trade and investment opportunities.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
25	I will benefit from my knowledge of Turkish language and culture in my career.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)
26	I'll make an effort to advance the level of collaboration between Turkey and my country.	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)	(...)

EK 5: Uluslararası Öğrenciler İçin Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu

Eğitim Diplomasisi ve Yükseköğretim Politikası Bağlamında Yumuşak Güç Unsuru Olarak Uluslararası Öğrenciler

Görüşme Formu (Uluslararası Öğrenci)

Görüşme Tarihi:/...../..... Saati: Yeri:

Kişisel Bilgiler

Cinsiyetiniz:

Ülkeniz:

Öğrenim gördüğünüz üniversite, fakülte ve bölümünüz:

Eğitim düzeyi (Ön lisans /Lisans/Yüksek Lisans/Doktora):

Türkiye’de bulunma süreniz:

Türkiye’ye hangi yöntemle geldiniz? (kendi imkânım, aracı kurum, Türkiye bursları):

Burs alıyor musunuz?

Görüşme Soruları

1. Türk yükseköğretim sistemi içinde bir uluslararası öğrenci olmak sizin için ne ifade etmektedir?
 - o Türkiye’ye ilk geldiğiniz günden beri hayatınızda neler değişti?
 - o Öğrenim gördüğünüz üniversiteyi genel olarak nasıl değerlendirirsiniz? (dersleriniz, hocalarınız, arkadaşlıklar, personel, kampüs, vs.)
 - o Size sunulan olanaklar hakkında ne düşünüyorsunuz?
 - o Burada size gösterilen ilgi ve alaka için neler söyleyebilirsiniz?
 - o Üniversitenizin size sunduğu olanakların yeterliliği konusunda neler söylemek istersiniz? Yeterli/yetersiz bulduğunuz yönlerini biraz açıklayınız?
 - o Üniversitenizin uluslararası öğrenciler için ne gibi olanaklar sunmasını istersiniz?
2. Bir uluslararası öğrenci olarak sizin için Türkiye’de eğitim almak ne anlama gelmektedir?
 - o Bu süreç sizin için ne ifade etmektedir?
 - o Türkiye’ye ilk geldiğiniz günden beri neler yaşadınız ve neler hissettiniz?
3. Uluslararası bir öğrenci olarak Türk üniversitelerinde öğrenim görme süreçlerinizi kolaylaştıran, sizi rahatlatan ve mutlu eden faktörleri nasıl değerlendirirsiniz?
 - o Bu süreçte en çok ne zaman mutlu oldunuz ve en çok nelerden memnun kaldınız?
 - o Burada size kimlerin veya hangi kurumların destek olduğunu düşünüyorsunuz?
4. Bir uluslararası öğrenci olarak Türk üniversitelerinde öğrenim görme süreçlerinizi zorlaştıran ve size engel olduğunu düşündüğünüz faktörleri nasıl değerlendirirsiniz?
 - o Bu süreçte en çok ne zaman zorlandınız ve nelerden şikayetçi oldunuz? En çok neye ihtiyaç duyduunuz ve neyin eksikliğini hissettiniz?
 - o Bu süreçte size kimlerin veya hangi kurumların zorluk yaşattığını düşünüyorsunuz?

5. Türkiye’de üniversite eğitimi almaya nasıl karar verdiniz?
 - Buraya gelmeden önce Türkiye’deki üniversiteler ve eğitim hakkında ne gibi araştırmalar yaptınız?
 - Buraya gelmeden önceki beklentileriniz ve eğitim aldığınız üniversitede karşılaştığınız gerçekler hakkında ne düşünüyorsunuz?
 - Beklentilerinizin karşılanmadığı ya da hayal kırıklığı yaşadığınız şeyler nelerdir?
 - Beklentilerinizin üstünde olan veya sizi şaşırtan ve mutlu eden şeyler nelerdir?
6. Türk üniversiteleri denince sizin zihninizde nasıl bir imaj belirliyor?
 - Genel olarak Türk üniversitelerinin, özel olarak eğitim aldığınız üniversitenin uluslararası tanınırlığı hakkında ne düşünüyor ve bu konuyu nasıl değerlendirirsiniz?
 - Türk üniversitelerindeki ve kendi üniversitenizdeki eğitim standartları hakkında ne düşünüyorsunuz?
 - Türkiye’de bulunma ve bu okulda eğitim almakla ilgili düşünceleriniz nelerdir? Bu konuda kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
 - Üniversitenizin uluslararası alanda tanınmasına katkı sağlamanız konusunda ne düşünüyorsunuz? Gelecekte (mezuniyet sonrasında) kendi üniversiteniz adına tanıtım yapma konusunu nasıl değerlendirirsiniz?
 - Türk yükseköğretim sistemini ve Türk üniversitelerini başka uluslararası öğrencilere ya da kendi memleketinizde yurt dışında eğitim almak isteyenlere tavsiye etme konusunda ne düşünüyorsunuz?
7. Uluslararası bir öğrenci olarak yumuşak güç kavramı sizin ne ifade etmektedir?
 - Yumuşak güç kavramını nasıl açıklarsınız/tanımlarsınız?
 - Türk üniversitelerinin dünya çapında popülaritesi ve kalitesi hakkında neler düşünüyorsunuz?
 - Türkiye’nin ve Türk üniversitelerinin uluslararası öğrenciler için bir cazibe merkezi olması hakkında neler söylemek istersiniz? Bu konuda nasıl düşünüyorsunuz?
 - Başka bir ülkede eğitim alma şansınız olsaydı bu ülke neresi olurdu ve neden o ülkeyi tercih ederdiniz?
 - Buradan aldığınız diplomanın kendi ülkenizdeki prestijini, geçerliğini ve saygınlığını nasıl değerlendirirsiniz?
 - Ülkenize döndüğünüzde Türkiye ve üniversitenizle ilişkilerinizi devam ettirme konusunda ne düşünüyorsunuz? Bu konuda nasıl hissediyorsunuz?
 - Türkiye’de kaldığımız süre boyunca Türk halkıyla kurduğumuz ilişkileri ve diyalogu mezuniyet sonrasında devam ettirme konusunda düşünceleriniz nelerdir?
 - Mezuniyet sonrasında Türkiye’de karşınıza iş fırsatları çıkması durumunda burada kalmayı ve hayatınızı burada sürdürmekle ilgili düşünceleriniz nelerdir?
 - Mezuniyet sonrasında hayatınızı Türkiye’de sürdürmek ve buraya yerleşmek ile ilgili nasıl hissediyor ve neler düşünüyorsunuz?
 - Ülkenize döndüğünüzde Türkiye ve Türk üniversiteleri için gönüllü elçilik yapma konusunu nasıl değerlendirirsiniz?

- Mezuniyet sonrasında okulunuz sizi mezunlar buluşması ya da başka bir etkinlik için davet etse gelip katılmakla ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 8. Uluslararası bir öğrenci olarak Türk yükseköğretim sisteminin dünyaca tanınır olması, Türk üniversitelerin uluslararası imajının artırılması ve daha fazla uluslararası öğrencinin eğitim almak için Türkiye'yi tercih etmesini sağlamak adına atılması gereken adımlara ilişkin önerileriz nelerdir?
 - Siz Türk yükseköğretim sistemi içerisinde önemli bir konuma sahip olsaydınız Türk üniversitelerini dünyaya tanıtmak için neler yapardınız?
 - Türkiye'deki üniversite yöneticilerine ve politikacılara Türk üniversitelerinin ve Türkiye'nin uluslararası imajına katkıda bulunmaları için ne yapmalarını tavsiye edersiniz?
 - Ülkenizde Türkiye'yi ve Türk üniversitelerini tanıtan faaliyetlerin yeterliliği hakkında neler söylemek istersiniz? Bu faaliyetleri yaygınlaştırmak için neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?
- 9. Konuşmanın genelini düşündüğünüzde, söylediklerinize ek olarak paylaşmak istediğiniz başka bir görüş veya öneri var mıdır?

Görüşme Prosedürü

1. Aşama

Araştırmacı, "Eğitim Diploması ve Yükseköğretim Politikası Bağlamında Yumuşak Güç Unsuru Olarak Uluslararası Öğrenciler" başlıklı araştırma kapsamında bu görüşmeyi gerçekleştirecektir. Görüşmede katılımcılardan Türkiye'de yaşama ve Türk yükseköğretim sisteminde öğrenim görme temelinde kişisel deneyimlerine dayanarak Türk yükseköğretim sistemin (Türk üniversitelerinin) potansiyel yumuşak gücüne ilişkin görüşleri istenecektir. Bu aşamada, görüşmelerden önce katılımcılarla kendilerini rahat hissedebilecekleri ortamları seçmeleri ve görüşme zamanını tayin etmeleri için irtibata geçilecektir. Belirlenen yer ve saatte görüşme için bir araya gelindiğinde katılımcılara istekleri üzerine not tutmaları için kâğıt kalem verilecek, araştırmacı konuşmaları kaydetmek için gerekli hazırlıkları yapacak ve katılımcıların onayı alınmak kaydıyla ses kaydı yapacaktır.

2. Aşama

Araştırmacı belirlenen yer ve saatte görüşmeye başlamadan önce selamlama ve teşekkür ifadelerini kullandıktan sonra kendisini kısaca tanıtabilecek, görüşmenin amacı hakkında katılımcıyı kısaca bilgilendirecek, görüşmede hangi konular üzerinde durulacağını katılımcıya iletecek ve görüşme için planlanan süre hakkında katılımcıyı bilgilendirecektir. Bu süreçte ayrıca katılımcılara "yumuşak güç", "eğitim diploması" ve "yumuşak güç olarak yükseköğretim" kavramlarına ilişkin açıklayıcı bilgiler ve örnekler verecektir. Daha sonra, katılımcılardan görüşme formunda yer alan bazı ön bilgiler isteyecek ve bir sonraki aşmaya geçecektir.

3. Aşama

Bu aşamada katılımcılara görüşme soruları tek tek yöneltilecektir. Katılımcıların sorulara ilişkin verdikleri yanıtlara göre ya da tam olarak anlaşılamayan sorularla karşılaşıldığında sonda soruları sorularak katılımcıların araştırma olgusunu anlamasına yardımcı olunacaktır. Bu süreçte gerektiğinde araştırmada yer alan temel kavramlara ilişkin hatırlatmalar yapılarak görüşmenin seyri araştırma konusuna ilişkin derinlemesine veri toplamaya yöneltilmeye çalışılacaktır.

4. Aşama

Bu aşamada görüşmeye son verilmeden önce katılımcıdan konuştuklarınıza eklemek istediği herhangi bir şeyin olup olmadığı sorulacaktır. Daha sonra katılımcıya teşekkür edilerek görüşme sonlandırılacaktır.

EK 6: Semi-Structured Interview Form for International Students

International Students As Agents of Soft Power in the Context of Educational Diplomacy and Higher Education Policy

Interview Form (International Student)

Interview Date:/...../..... *Time:* *Location:*

Personal Information

Gender:

Your country:

Your university, faculty and department:

Education level (Associate degree / Bachelor's degree / Master's degree / Doctorate):

Duration of your stay in Turkey:

How did you come to study in Turkey (Personal application, intermediary organization, Turkey scholarships)?

Do you get a scholarship?

Interview Questions

1. What does being an international student in the Turkish higher education system mean to you?
 - What changes have occurred in your life since your arrival in Turkey?
 - How would you rate your university in general (courses, professors, friendships, staff, campus, etc.)?
 - What do you think about the facilities offered to you?
 - What can you say about the attention and interest shown to you here?
 - What are your thoughts on the adequacy of the opportunities provided by your university? Can you elaborate on aspects that you find sufficient or insufficient?
 - What opportunities would you like your university to offer for international students?
2. What does it mean for you as an international student to study in Turkey?
 - What does this process mean for you? How do you perceive this process?
 - What have you experienced and how have you felt since you first arrived in Turkey?
3. As an international student, how would you evaluate the factors that make your studying at Turkish universities easier, more comfortable and happier?
 - When were you the happiest during this process and what were you most satisfied with?
 - Who or which institutions do you believe provide support here?
4. As an international student, how would you evaluate the factors that make it difficult for you to study at Turkish universities and that you think are obstacles for you?
 - When did you face the most difficulty, and what were your complaints? What were your most pressing needs?
 - Which institutions do you believe posed challenges for you in this process?
5. How did you decide to study in Turkey?
 - What kind of research did you do about universities and education in Turkey before coming here?

- What do you think about your expectations before you came here and the reality you encountered at the university where you studied?
 - What are some of the things that have disappointed you or not met your expectations?
 - What are the things that exceeded your expectations or surprised you and made you happy?
6. What kind of image do you have in your mind when you think of Turkish universities?
- How do you view the international recognition of Turkish universities, especially your own, and how would you assess this issue?
 - What do you think about the standard of education in Turkish universities and in your own university?
 - What are your thoughts about being in Turkey and studying at this school? How do you feel about it?
 - How do you feel about contributing to the international recognition of your university? How do you feel about promoting your university in the future (after graduation)?
 - How do you feel about recommending the Turkish higher education system and Turkish universities to other international students or to those who want to study abroad in your home country?
7. As an international student, what does the concept of soft power mean to you?
- How would you explain/define the concept of soft power?
 - What do you think about the popularity and quality of Turkish universities worldwide?
 - What are your thoughts on Turkey and Turkish universities being a center of attraction for international students? What do you think about this?
 - If you had the chance to study in another country, where would it be and why would you choose that country?
 - How would you evaluate the prestige, validity and respectability of your diploma in your home country?
 - What do you think about maintaining your relations with Turkey and your university when you return to your country? How do you feel about this?
 - What are your thoughts on continuing the relations and dialog with the Turkish people during your stay in Turkey after graduation?
 - What are your thoughts about staying here and continuing your life here if job opportunities arise in Turkey after graduation?
 - How do you feel and what do you think about continuing your life in Turkey after graduation and settling here?
 - When you return to your country, how would you evaluate being a volunteer ambassador for Turkey and Turkish universities?
 - After graduation, if your school invited you for a reunion or such events, what do you think about attending?
8. As an international student, what are your suggestions on the steps that should be taken to make the Turkish higher education system globally recognized, to increase the international image of Turkish universities, and to ensure that more international students choose Turkey for their education?
- If you had an important position in the Turkish higher education system, what would you do to promote Turkish universities to the world?
 - What would you advise university administrators and politicians in Turkey to do to contribute to the international image of Turkish universities and Turkey?

- What would you like to say about the adequacy of activities promoting Turkey and Turkish universities in your country? What do you think should be done to expand these activities?
- 9. Thinking about the overall conversation, is there any other opinion or suggestion you would like to share in addition to what you have said?

EK 7: Uzman ve Yöneticiler İçin Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu

Eğitim Diplomasisi ve Yükseköğretim Politikası Bağlamında Yumuşak Güç Unsuru Olarak Uluslararası Öğrenciler

Görüşme Formu (Uzman ve Yöneticiler)

Görüşme Tarihi:/...../2022 Saati: Yeri:

Kişisel Bilgiler

Çalıştığınız üniversite ve biriminiz:

Biriminizde çalıştığınız süre:

Eğitim düzeyi (Lisans/Yüksek Lisans/Doktora):

Görüşme Soruları

1. Uluslararası öğrencilerin idari ve resmi işlerinden sorumlu biri olarak onlar hakkında genel olarak ne düşünüyorsunuz? Onları bir kaç kelime ile tanımlamak isterseniz nasıl tanımlarsınız?
 - o Türk yükseköğretim sistemi içinde uluslararası öğrenciler sizin için ne ifade etmektedir?
 - o Uluslararası öğrenciler/ilişkiler/Erasmus/Mevlana ofisinde çalışıyor olmak sizin için ne ifade etmektedir?
 - o Bu birimde işe başladığınız ilk günden bugüne kadar geçen sürede uluslararası öğrencilerle ilgili olarak sizin için neler değişti, neler yaşadınız ve neler hissettiniz?
2. Görev yaptığınız üniversiteyi uluslararası öğrencilere sunulan olanaklar açısından genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?
 - o Uluslararası öğrencilerin işlerini yapmanızı kolaylaştırmak adına size sunulan olanaklar hakkında ne düşünüyorsunuz?
 - o Üniversitenizin uluslararası öğrencilere sunduğu olanakların yeterliliği ile ilgili olarak düşünceleriniz nelerdir?
 - o Üniversitenizin uluslararası öğrenciler için ne gibi olanaklar sunmasını istersiniz?
 - o Uluslararası öğrencilerin bir sorunla karşılaşmaları durumunda üniversitenin ya da sizin veya görevli olduğunuz birimin bu sorunların çözümünde ne kadar etkili olduğunu düşünüyorsunuz?
3. Uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinde öğrenim görme süreçlerini kolaylaştıran faktörleri nasıl değerlendirirsiniz?
 - o Bu süreçte en çok hangi faktörler memnuniyet yaratıyor?
 - o Çalıştığınız üniversitede sizlerin ve uluslararası öğrencilerin işlerini kolaylaştırmak adına ne gibi adımlar atılıyor, kimler veya hangi birimler size bu konuda destek oluyor?
 - o Görev yaptığınız kurumu uluslararası öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama bağlamında nasıl değerlendirirsiniz?
4. Uluslararası öğrencilerin genel memnuniyet düzeyleri ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

- Sizin sorumlu olduğunuz uluslararası öğrencilerin içinde oldukları durumdan memnuniyetleriyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?
 - Uluslararası öğrencilerin size yönelik memnuniyetsizlikleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Varsa, örneklendirir misiz?
 - Uluslararası öğrenciler size, okul ya da genel işleyiş ile ilgili ne gibi şikayetlerini dile getiriyorlar?
5. Uluslararası öğrencilerin Türk üniversitelerinde öğrenim görme süreçlerini zorlaştıran veya bu süreçlere engel olduğunu düşündüğünüz faktörleri nasıl değerlendirirsiniz?
- Bu süreçte uluslararası öğrenciler açısından en çok ne zaman zorlandınız, nelerden şikayetçi oldunuz ve en çok neye ihtiyaç duyduunuz, neyin eksikliğini hissettiniz?
 - Bu süreçte size kimlerin veya hangi kurumların zorluk yaşattığını düşünüyorsunuz?
6. Yaptığınız işle ilgili olarak uluslararası öğrencilerin beklentilerinin karşılanmadığı ya da hayal kırıklığı yaşadıkları durumlar nelerdir?
- Size göre uluslararası öğrencilerin beklentilerinin üstünde olan ya da onları şaşırtan ve mutlu eden durumlar nelerdir?
7. Genel olarak Türk üniversitelerinin özel olarak ise çalıştığınız üniversitenin uluslararası tanınırlığı ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?
- Size göre yurt dışında Türk üniversiteleri denince uluslararası öğrencilerin zihninizde nasıl bir imaj belirliyor?
 - Türk üniversitelerini uluslararası standartlar bağlamında değerlendirdiğinizde eğitim kalitesini nasıl değerlendirirsiniz?
8. Sizin için yumuşak güç kavramı sizin ne ifade etmektedir?
- Yumuşak güç kavramını nasıl tanımlarsınız?
 - Türkiye'nin ve Türk üniversitelerinin uluslararası öğrenciler için bir cazibe merkezi olduğuyla ilgili düşünceleriniz nelerdir?
 - Uluslararası öğrencilerin ülkelerine döndüklerinde Türkiye ve üniversiteleriyle iyi ilişkilerini sürdürmeleri konusunda ne düşünüyorsunuz? Böylesi bir durumun önemi noktasında neler söyleyebilirsiniz?
 - Türk yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören uluslararası öğrencilerin birer yumuşak güç kaynağı olduğuna ilişkin görüşleriniz nelerdir? Siz bu konuda ne hissediyorsunuz?
 - Uluslararası öğrencilerin ülke üniversitelerinin imajına katkısının ne düzeyde olduğu düşünüyorsunuz?
9. Size göre uluslararası öğrencilerin mezun olduklarında üniversiteleri ile aralarındaki ilişkinin devamlılığı noktasında etkisi olan faktörler nelerdir?
- Bu ilişkiyi sürdürmek adına neler yapılabilir?
 - Uluslararası öğrencilerin mezuniyet sonrası takiplerinin yapıldığı ve iletişimin sürdürüldüğü bir mezun takip sisteminiz var mıdır? Varsa, bu sistem nasıl işlemektedir? Bu sistemin faydası noktasında görüşleriniz nelerdir? Yoksa, böyle bir sistemin kurulması ile ilgili neler yapılabilir ve bu sistemin potansiyel faydası ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

- Mezuniyetleri sonrasında uluslararası öğrencileri davet edip yıllık ya da daha uzun zaman aralıklı herhangi bir mezunlar buluşması ya da daha farklı etkinlikler düzenlemekte midir? Bu tür organizasyonların düzenlenmesi konusundaki düşünceleriniz nelerdir?
10. Türk üniversiteleri uluslararası öğrenciler için mezuniyet sonrasında Türkiye’de kalma ve çalışma isteklerine nasıl cevap veriyor? Bu konuda biriminizden uluslararası öğrencilere nasıl bir destek sunuluyor?
- Mezuniyet sonrasında hayatlarını Türkiye’de sürdürmek isteyen uluslararası öğrenciler var mı? Varsa, sizden bu konuda ne gibi yardım talebinde bulunuyorlar?
 - Uluslararası öğrencilerin ülkelerine döndüklerinde Türkiye ve Türk üniversiteleri için gönüllü elçilik yapacakları konusunda ne düşünüyorsunuz?
11. Uluslararası öğrencilerin Türk yükseköğretim sisteminin dünyaca tanınır olması, Türk üniversitelerin uluslararası imajının artırılması ve daha fazla uluslararası öğrencinin eğitim almak için Türkiye’yi tercih etmesini sağlamak adına atılması gereken adımlara ilişkin önerileriz nelerdir?
- Siz Türk yükseköğretim sistemi içerisinde uluslararası öğrenci politikalarına yön verebilecek önemli bir konuma sahip olsaydınız Türk üniversitelerini dünyaya tanıtmak için neler yapardınız?
 - Türkiye’deki üniversite yöneticilerine ve politikacılara Türk üniversitelerinin ve Türkiye’nin uluslararası imajına katkıda bulunmaları için ne yapmalarını tavsiye edersiniz?
 - Yurt dışında Türkiye’yi ve Türk üniversitelerini tanıtan faaliyetlerin yeterliliği konusunda ne düşünüyorsunuz? Bu faaliyetleri yaygınlaştırmak için neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?
 - Türk yükseköğretim sisteminin ve Türk üniversitelerinin uluslararası öğrencilere tanıtılmasında daha fazla neler yapılabileceğine ilişkin önerileriniz nelerdir?
12. Konuşmanın genelini düşündüğünüzde, söylediklerinize ek olarak paylaşmak istediğiniz başka bir görüş veya öneri var mıdır?

Görüşme Prosedürü

1. Aşama

Araştırmacı, “Eğitim Diplomasası ve Yükseköğretim Politikası Bağlamında Yumuşak Güç Unsuru Olarak Uluslararası Öğrenciler” başlıklı araştırma kapsamında bu görüşmeyi gerçekleştirecektir. Görüşmede katılımcılardan Türk yükseköğretim sisteminde uluslararası öğrenciler/ilişkiler/Erasmus/dış ilişkiler ofislerinde elde ettikleri kişisel deneyimlerine dayanarak Türk yükseköğretim sistemin (Türk üniversitelerinin) potansiyel yumuşak gücüne ilişkin görüşleri istenecektir. Bu aşamada, görüşmelerden önce katılımcılarla kendilerini rahat hissedebilecekleri ortamları seçmeleri ve görüşme zamanını tayin etmeleri için irtibata geçilecektir. Belirlenen yer ve saatte görüşme için bir araya gelindiğinde katılımcılara istekleri üzerine not tutmaları için kâğıt kalem verilecek, araştırmacı konuşmaları kaydetmek için gerekli hazırlıkları yapacak ve katılımcıların onayı alınmak kaydıyla ses kaydı yapacaktır.

2. Aşama

Araştırmacı belirlenen yer ve saatte görüşmeye başlamadan önce selamlama ve teşekkür ifadelerini kullandıktan sonra kendisini kısaca tanıtabilecek, görüşmenin amacı hakkında katılımcıyı kısaca bilgilendirecek, görüşmede hangi konular üzerinde durulacağını katılımcıya iletecek ve görüşme için planlanan süre hakkında katılımcıyı bilgilendirecektir. Bu süreçte ayrıca katılımcılara “yumuşak güç,” eğitim diplomasası” ve “yumuşak güç olarak yükseköğretim” kavramlarına ilişkin açıklayıcı bilgiler ve örnekler verecektir. Daha sonra, katılımcılardan görüşme formunda yer alan bazı ön bilgiler isteyecek ve bir sonraki aşmaya geçecektir.

3. Aşama

Bu aşamada katılımcılara görüşme soruları tek tek yöneltilecektir. Katılımcıların sorulara ilişkin verdikleri yanıtlara göre ya da tam olarak anlaşılamayan sorularla karşılaşıldığında sonda soruları sorularak katılımcıların araştırma olgusunu anlamasına yardımcı olunacaktır. Bu süreçte gerektiğinde araştırmada yer alan temel kavramlara ilişkin hatırlatmalar yapılarak görüşmenin seyri araştırma konusuna ilişkin derinlemesine veri toplamaya yöneltilmeye çalışılacaktır.

4. Aşama

Bu aşamada görüşmeye son verilmeden önce katılımcıdan konuştuklarınıza eklemek istediği herhangi bir şeyin olup olmadığı sorulacaktır. Daha sonra katılımcıya teşekkür edilerek görüşme sonlandırılacaktır.

EK 8: Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYONU FORM-2
Rev-2
25.01.2022

T.C. GAZİ ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYONU

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Sizi, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan tarih / sayı ile izin alınan* ve Prof. Dr. Ferudun Sezgin ve Kürşat Arslan tarafından yürütülen "Eğitim Diploması ve Yükseköğretim Politikası Bağlamında Yumuşak Güç Unsuru Olarak Uluslararası Öğrendiler" başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahiptir. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size bir ödeme yapılmayacaktır. Çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.

*Gazi Üniversitesi Etik Komisyon izni alındıktan sonra doldurularak kullanılacaktır.

Araştırmanın Amacı	Bu araştırma yumuşak güç teorisi ekseninde Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma süreci açısından artan öneme sahip uluslararası öğrencilerin deneyimlerini ve algılarını temel alarak süreçte etkin rol oynayan diğer unsurların da katkılarını analiz etmek kaydıyla Türk yükseköğretiminin potansiyel yumuşak gücünü farklı boyutlarıyla detaylı bir biçimde ortaya koymayı amaçlamaktadır.
Araştırmanın Yöntemi	Araştırma karma yöntem ve açıklayıcı sıralı/ardışık desende kurgulanmıştır.
Araştırmanın Öngörülen Süresi (Başlama ve Bitiş Tarihi Başvurudaki Başlangıç ve Bitiş Tarihi ile Uyumlu Olmalıdır.)	15.12.2022 – 15.01.2023
Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı	Araştırmanın nitel boyutu için toplamda 25 katılımcı öngörülmektedir. Araştırmanın nicel boyutu için ise yaklaşık 400 katılımcı öngörülmektedir.
Araştırmanın Yapılacağı Yerler	Karabük Üniversitesi Gazi Üniversitesi
Görüntü ve/veya ses kaydı alınacak mı?	Evet ☒ Hayır ☐

Tablo katılımcıların anlayabileceği biçimde, akademik dil kullanılmadan yazılacaktır.

KATILIMCI BEYANI

Yukarıda amacı ve içeriği belirtilen bu araştırma ile ilgili bilgiler tarafıma aktarıldı. Bu bilgilerden sonra araştırmaya katılıma olarak davet edildim. Bu çalışmaya katılmayı kabul ettiğim takdirde gerek araştırma yürütülürken gerekse yayımlandığında kimliğimin gizli tutulacağı konusunda güvence aldım. Bana ait verilerin kullanımına izin veriyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin dikkatle korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi. Araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden çekilebilirim. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana herhangi bir ödeme yapılmayacaktır. Araştırma ile ilgili bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu çalışmaya hiçbir baskı altında kalmadan kendi bireysel onayım ile katılıyorum. İmzalı bu form kağıdının bir kopyası bana verilecektir.

Araştırma yürütücüsü(Tez çalışmalarında Danışman tarafından imzalanacaktır.)

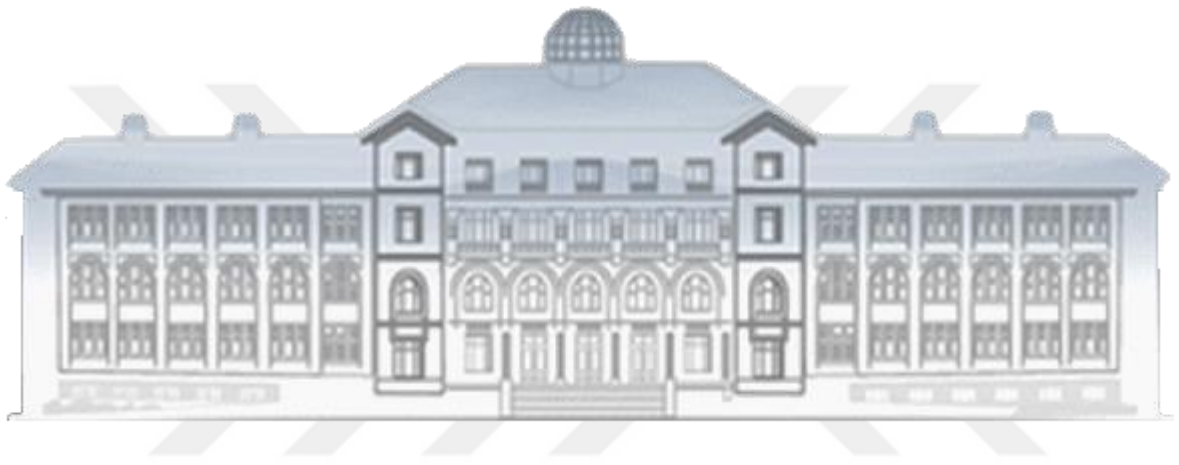
Adı ve Soyadı	Prof. Dr. Ferudun Sezgin	Tarih ve İmza
Adres ve telefonu	Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü	18.11.2022

Katılıma

Adı ve Soyadı		Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

Velayet veya Vesayet Altındaki Katılımcılar İçin Veli/Vası

Adı ve Soyadı		Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...